

Diasporlarımızın fəaliyyəti

2014-cü il

- **Bədəlov, Əliqismət.** “Fəaliyyətimizdə Türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diasporları ilə sıx əməkdaşlığa üstünlük veririk” // Xalq qəzeti.-2014.-1 yanvar.-№ 1.-S.5.
- **Dövlətin diaspor siyasəti** // Olaylar.-2014.-10 yanvar.-№ 3.-S.15.
- **Mirzəbəyli, İttifaq.** Azərbaycan diasporu dünyanın bütün ölkələrində yüksək səviyyədə təşkilatlanmışdır // Xalq qəzeti.-2014.-11 yanvar.-№ 04.-S.4
- **Diaspor təşkilatlarının xarici KİV-lərlə əməkdaşlığı** // Olaylar.-2014.-23 yanvar.-№ 11.-S.15.
- **Müasir dövrdə diaspor quruculuğu: Mövcud imkanlar və perspektivlər** // Olaylar.-2014.-25-27 yanvar.-№ 15.-S.13.
- **Azərbaycan diasporu dünyada ciddi bir qüvvəyə çevrilir** // Olaylar.-2014.-28 yanvar.-№ 14.-S.15.
- **Paşasoy, Elşad.** Nazim İbrahimov: “Hücum taktikasına üstünlük verməliyik” // Yeni Müsavat.-2014.-23 fevral.-N 49.-S.6.
- **Kəngərli, Rauf.** Azərbaycan diasporu – Vətənin xaricdə layiqli təmsilçiləri // Xalq qəzeti.-2014.-5 mart.-N 48.-S.4.
- **Azərbaycan-Ukrayna əlaqələrinin inkişafında diasporun rolu** // Olaylar.-2014.-6 mart.-№ 41.-S.10.
- **Cavid.** Azərbaycanda diaspora və lobbichilik quruculuğu // Xalq Cəbhəsi.-2014.-8 mart.-N 43.-S.10.
- **Diaspor hərəkatında aktiv olan qadınlar** // Olaylar.-2014.-13 mart.-№ 45.-S.15.
- **Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində Almaniya-Azərbaycan Forumunun nümayəndə heyəti ilə görüş keçirilmişdir** // Azərbaycan.-2014.-28 mart.-N 60.-S.9.
- **Diaspor təşkilatları soyqırım qurbanlarını yad ediblər** // Olaylar.-2014.-2 aprel.-№ 52.-S.15.
- **Diaspor təşkilatları xarici ölkələrdə Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ edirlər** // Olaylar.-2014.-4 aprel.-№ 54.-S.15.
- **Azərbaycan diasporu lobbifəaliyyətinə doğru** // Olaylar.-2014.-9 aprel.-№ 57.-S.15.
- **Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 450-yə çatıb** // Olaylar.-2014.-12-14 aprel.-№ 60.-S.15.
- **Mühacirət həyatı yaşayan soydaşlarımızın diasporun formalaşmasında rolu** // Olaylar.-2014.-17 aprel.-№ 63.-S.15.
- **Məmmədov, Rasim.** Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi: möhtəşəm uğurlara doğru // Xalq qəzeti.-2014.-27 aprel.-N 86.-S.5.
- **Eltürk, Elnur.** “Dispora siyasiləşməkdən çəkinməlidir” // Xalq Cəbhəsi.-2014.-29 aprel.-N 73.-S.7.
- **Hüseynzadə, Fuad.** “Diaspor nümayəndəsi olmaq məsuliyyətli işdir” // Palitra.-2014.-1 may.-№ 75.-S.7.

- **Qələndərli, Nurlan.** “Heydər Əliyev və azərbaycançılıq ideologiyası” // Yeni Azərbaycan.-2014.-1 may.-№ 75.-S.3.
- **Azərbaycançılıq ideologiyasının baş memarı** // Şərq.-2014.-3 may.-№ 77.-S.11.
- **Azərbaycan diasporunun qarşısında duran mühüm vəzifələr** // Olaylar.-2014.-3-5 may.-№ 75.-S.15.
- **Diaspor quruculuğu siyasətinin banisi** // Olaylar.-2014.-15 may.-№ 82.-S.15.
- **Diasporun elektron imkanları** // Olaylar.-2014.-21 may.-№ 86.-S.15.
- **Azərbaycan diasporunun Amerikada formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-28 may.-№ 91.-S.15.
- **Rusiyada Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-30 may.-№ 92.-S.15.
- **Azərbaycan diasporunun Rusiyada formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-3 iyun.-№ 94.-S.15.
- **Nigar.** Belçikada Xocalı abidəsi açılacaq // Kaspi.-2014.-4 iyun.-№ 97.-S.7.
- **Avstriyada Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-6 iyun.-№ 97.-S.15.
- **Ukraynada Azərbaycan diasporu üstün mövqelərə sahib olur** // Olaylar.-2014.-12 iyun.-№ 101.-S.15.
- **Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurası uğurlu diaspor təşkilatı kimi** // Olaylar.-2014.-14-17 iyun.-№ 103.-S.15.
- **Azərbaycan diasporunun Özbəkistanda formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-19 iyun.-№ 105.-S.15.
- **İsveçdə Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-20 iyun.-№ 106.-S.15.
- **Azərbaycan diasporunun Qazaxıstanda formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-21-23 iyun.-№ 107.-S.15.
- **Kanadada Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi** // Olaylar.-2014.-26-27 iyun.-№ 110.-S.10.
- **Ələddinqızı, Nəzakət.** Dünya azərbaycanlılarının siyasi və ideoloji birliyi // Səs.-2014.-5 iyul.-№ 121.-S.7.
- **Mirhəşimli, Elxan.** Niderlandda Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi // Olaylar.-2014.-5-7 iyul.-№ 116.-S.15.
- **“Litva – Azərbaycan” Assosiasiyası-Uğurlu diaspor təşkilatı kimi** // Olaylar.-2014.-11 iyul.-№ 120.-S.15.
- **Hüseynzadə, Fuad.** “Qırğızıstanda diasporumuza yüksək səviyyədə münasibət var” // Palitra.-2014.-12 iyul.-№ 123.-S.6.
- **Diaspora sahəsində möhkəm hüquqi baza mövcuddur** // Olaylar.-2014.-17 iyul.-№ 124.-S.12.
- **Azərbaycan diasporu Almaniyada aktiv fəaliyyətdədir** // Olaylar.-2014.-18 iyul.-№ 125.-S.15.

- **Bədəlov, Əliqismət.** Heydər Əliyev: Hər bir azərbaycanlı Azərbaycana ata ocağı kimi baxmalıdır // Xalq qəzeti.-2014.-9 avqust.-№ 169.-S.6.
- **“Diaspor üzvlərinin yenilənməsi gənclərsiz mümkün deyil”** // Olaylar.-2014.-14 avqust.-N 142.-S.7.
- **“Hollandiyadakı diaspor təşkilatları arasında heç bir problem yoxdur”** // Olaylar.-2014.-19 avqust.-N 145.-S.3.
- **Azərbaycanlı tələbələr və diaspora** // Olaylar.-2014.-20 avqust.-№ 146.-S.3.
- **“Hər bir təşkilat və fərd Azərbaycan üçün bir şeylər etməyə çalışır”** // Olaylar.-2014.-23-25 avqust.-N 149.-S.3.
- **“Azərbaycan diasporasının son illərdəki fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilməlidir”** // Olaylar.-2014.-26 avqust.-N 150.-S.3.
- **Diasporamızın vahid mərkəzi – Azərbaycan** // Olaylar.-2014.-10 sentyabr.-№ 161.-S.3.
- **Diaspora quruculuğu davam etdirilir** // Olaylar.-2014.-11 sentyabr.-№ 162.-S.3.
- **Diaspora təşkilatlarımızı birləşdirən məkan – Azərbaycan** // Olaylar.-2014.-18 sentyabr.-№ 167.-S.3.
- **Diaspora təşkilatlarımız təsirli üsullara yiyələnəlməlidir** // Olaylar.-2014.-27-29 sentyabr.-№ 174.-S.3.
- **Azərbaycan diasporu 10 il əvvəl** // Olaylar.-2014.-2 oktyabr.-№ 177.-S.3.
- **Həmzəyev, Mahir.** Azərbaycan diasporu Litvanın ikili standart siyasətinə qarşı // 525-ci qəzet.-2014.-1 oktyabr.-№ 178.-S. 5.
- **Azərbaycan diasporunun vahid birlik ideyası** // Olaylar.-2014.-9 oktyabr.-№ 180.-S.3.
- **Diaspor fəaliyyətimizin gücləndirilməsi üçün vahid informasiya mərkəzi qurulmalıdır** // Olaylar.-2014.-14 oktyabr.-№ 183.-S.3.
- **Azərbaycan diasporu üçün müsbət tendensiya** // Olaylar.-2014.-18-20 oktyabr.-№ 187.-S.3.
- **Diaspor təşkilatlarımız fəallığını artırmalıdır** // Olaylar.-2014.-23 oktyabr.-№ 190.-S.3.
- **Azərbaycan diasporunun ideoloji təməli** // Olaylar.-2014.-24 oktyabr.-№ 191.-S.3.
- **Diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi** // Olaylar.-2014.-29 oktyabr.-№ 194.-S.3.
- **Diaspora və lobbiçilik necə yarandı?** // Olaylar.-2014.-5 noyabr.-№ 189.-S.3.
- **Leyla Əliyeva və Azərbaycan diasporu** //“Olaylar.-2014.-6 noyabr.-№ 200.-S.3.
- **Heydər Əliyev və Azərbaycan diasporası** // Olaylar.-2014.-14 noyabr.-№ 205.-S.3.
- **Dr. Qurbanov, Sərvər.** Kanadada Azərbaycan // Palitra.-2014.-19 noyabr.-№ 210.-S.5.
- **Diasporumuz sosial şəbəkələrdən düzgün bəhrələnmə bilirmi?** // Olaylar.-2014.-21 noyabr.-№ 210.-S.3.

- **Diaspor təşkilatlarının uğurlu Xocalı kampaniyası** // Olaylar.-2014.-25 noyabr.-№ 212.-S.3.
- **Hüseynzadə, Fuad.** Diaspor məsuliyyəti // Palitra.-2014.-2 dekabr.-№ 219.-S.10.
- **Azərbaycan diasporunun əsas prinsipi** // Olaylar.-2014.-11 dekabr.-№ 224.-S.3.
- **Azərbaycanın Almaniyaadakı səfirliyində diaspor nümayəndələri ilə görüş keçirilib** // AzərTAc.-2014.-15 dekabr.
- **Diaspora təşkilatlarımız təsirli qüvvəyə çevrilib** // Olaylar.-2014.-17 dekabr.-№ 228.-S.3.
- **Nazim İbrahimov Serbiyanın sabiq prezidenti Boris Tadiçlə görüşüb** // AzərTAc.-2014.-19 dekabr.
- **“Diaspor təşkilatlarının maraqlı layihələri var”** // Olaylar.-2014.-26 dekabr.-№ 235.-S.3.
- **Diaspor Komitəsi 2015-ci il üçün planlarını açıqladı** // Xalq Cəbhəsi.-2014.-27 dekabr.-N 238.-S.8.
- **Nazim İbrahimov: Problemlərdən kənara qaçmağı yox, onların üzərinə getməyi üstün tuturuq** // Paralel.- 2014.- 27-29 dekabr.-№ 230.- S. 7.
- **Muradlı, Arzuman.** Heydər ƏLİYEV: Bizim hamımızı birləşdirən azərbaycançılıq ideyasıdır // Xalq qəzeti.-2014.-31 dekabr.-№ 288.-S.3.
- **Hacalıyev, Elnur.** Milli birlik və həmrəylik günü // Azərbaycan.-2014.-31 dekabr.-№ 288.-S.1.
- **Güclü və müstəqil Azərbaycan dünya azərbaycanlılarının qürur mənbəyidir** // Yeni Azərbaycan.-2014.-31 dekabr.-№ 240.-S. 5.

Dövlətin diaspor siyasəti

İstənilən sahədə olduğu kimi diaspora sahəsində dövlətin dəstəyi və həmin istiqamətə yardımın ayrılması önəmlidir. Bu gün dünyada aparıcı rola malik olan bir sıra ölkələrin diasporlarına nəzər yetirsək aydın şəkildə görürük ki, məhz onlar dövlətin ilkin mərhələdə ciddi dəstəyi nəticəsində hazırkı vəziyyətə gəlib çıxıb biliblər. Bu müsbət tendensiya Azərbaycanda da müşahidə edilməkdədir. 1991-ci ildə tarixində ikinci dəfə müstəqillik əldə etmiş Azərbaycan dövləti əksər sahələr kimi diaspor sahəsini də özünün əsas prioriteti hesab edərək bu istiqamətə diqqəti artırırdı. Çox keçmədən bu istiqamətdə mühüm qərarlar qəbul edildi, dövlət səviyyəsində məqsədyönlü addımlar atıldı. “Diaspor və Lobbi” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Zaur Əliyev də hesab edir ki, Azərbaycan dövləti diaspor sahəsinə lazımı qədər diqqət ayıraraq, bu sahənin inkişaf etdirilməsi üçün müvafiq addımlar atıb: “Azərbaycan dövləti yarandığı ilk gündən etibarən tək-cə respublika vətəndaşlarının deyil, ümumiyyətlə, bütün dünya azərbaycanlılarının yeganə milli varlıq simvolu, onların milli qürur mənbəyi və etibarlı istinad mərkəzi, himayədarı və milli-siyasi mövcudluq üsulu kimi çıxış edir. Təsədüfi deyil ki, dövlətimiz dünya azərbaycanlılarının ümummilli mənəvi birliyi və həmrəyliyi ideyasının əsas strateji mərkəzlərdən biri kimi götürüldüyünü, bu cür həmrəyliyin dövlətimizin və xalqımızın ən ali məqsədlərindən biri olduğunu rəsmən bəyan etmişdir. 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi keçirilməsi, Dünya Azərbaycanlılarının I, II, və III Qurultayının keçirilməsi, Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması və ən əsası Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla bağlı Dövlət Siyasəti haqqında Qanunun mərhum prezident Heydər Əliyev tərəfindən imzalanması dövlət üçün diaspor probleminin nə dərəcədə aktual olduğunun bariz göstəricisidir. Azərbaycan dövləti bu addımları atmaqla çoxsaylı və geniş imkanlara malik olan diasporumuzla qarşılıqlı, faydalı, hərtərəfli, intensiv və ardıcıl əlaqələr qurmaq istiqamətində maraqlı olduğunu nümayiş etdirir. Ancaq bu gün diasporumuzun üç mərkəzçilik (vətəndaşlıq mənsubiyyətindən asılılıq) faktoru kimi formalaşması səbəbilə xarici siyasət kursunda tam olaraq müəyyənləşdirilmə aparılmayıb. Azərbaycan dövlətinin öz milli kimliyini qoruyub saxlaması və bu gün dünya birliyində layiqli yer tutması üçün mütləq yeritdiyi xarici siyasət konsepsiyasına diasporla bağlı münasibətdə redaktələr edilməlidir”. Zaur Əliyev deyir ki, dövlət maddi və siyasi dəstəyini potensial şəkildə diaspor-lobbi təşkilatlarına dəstək kimi ortaya qoyaraq bu prosesi sürətləndirir: “Diaspor-lobbi siyasətinin mahiyyəti buradakı insanların sosial sifarişlərinə siyasi dəstəyi qazanmaq bu istiqamətdə təşkilatlanaraq eyni zamanda mənsub olduqları millətin dövlətinə xaricdə xidmət etmək kimi qəbul olunur. Müasir dövrdə, qloballaşan dünyada professional səviyyədə hazırlanan xarici siyasət konsepsiyası hər bir dövlətin xarici siyasət kursunun səmərəliliyinə təsir göstərən əsas və vacib amildir”. Mərkəz rəhbərinin sözlərinə görə, diaspor təşkilatlanmalarını həyata keçirmək üçün dövlətlərin rolu daha cəzbedici görünür: “Burada dövlət xarici siyasətini sistemli şəkildə həmin ölkələrdəki diaspor qurumları ilə həyata keçirir, yalnız maddi və mənəvi dəstəyi daim ikinci planda saxlayır. Beynəlxalq siyasətin tərkib hissəsi kimi diaspora təşkilatlarının rolu əvəz edilməzdir. Təsəvvür edin ki, Azərbaycanın hər hansı bir xarici ölkədəki diaspor qurumu həmin ölkənin ali qanunverici orqanları ilə sıx əlaqədədir və eyni zamanda bu orqanda potensial

bazaya malikdir. Belə olduğu təqdirdə diaspor mövcud imkanlarını ortaya qoyaraq həmin ölkə ilə Azərbaycanın iqtisadi siyasətini əlaqələndirir. Burada məntiqlə əsas hədəf odur ki, iqtisadi baxımdan sistemli şəkildə qarşılıqlı fəaliyyət göstərən dövlətlər istər istəməz xarici siyasətdə bir-birlərinin maraqlarını nəzərə alır və bu siyasəti daima korrektə edir. Diaspor təşkilatlarının başqa güclü tərəfi isə regional əlaqələrin qurulmasına nail olunmasıdır. Qeyd etdiyimiz kimi, hər bir diaspor öz dövləti ilə, yaşadığı ölkə arasında faydalı dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulmasında və mövcud münasibətlərinin genişləndirilməsində pozitiv, bəzən isə müstəsna rol oynaya, stimül kimi çıxış edə, eləcə də ana vətənlərinin sosial-iqtisadi, mədəni və hüquqi-siyasi quruculuq işində yaxından iştirak edə bilər”. Zaur Əliyev deyir ki, Azərbaycan dövləti gənc olmasına baxmayaraq 1991-ci ildən bu günə qədər fəaliyyət göstərdiyi müstəqillik illərində çox önəmli addımlar atıb: “Lakin diasporumuzun hələ də tam olaraq birləşməməsi, vətəndaşlıq mənsubiyyəti problemlərinin çözülməməsi, dövlətlə diasporun münasibətində bəzi tərəddüdlərin olması və digər məsələlərin həllində boşluqlar olması xarici siyasət konsepsiyasında dəyişikliklərin edilməsinə ehtiyac var. İlk olaraq Azərbaycan dövlətinin diasporla bağlı qəbul edilən qanun layihəsini nəzərdən keçirək. Çox mükəmməl tərtib edilən qanun layihəsi bir başa xaricdə yaşayan azərbaycanlılara şamil olunur. Dövlət qanunun tərtib edilməsi zamanı milli təhlükəsizlik və dövlətçilik amili önə çəkilib. Bu öz-özlüyündə müsbət haldır, lakin unutmək lazım deyil ki, Azərbaycan diasporu deyiləndə Şimali-Cənubi və Türkiyədən müxtəlif illərdə mühacirət prosesinə qoşulan soydaşlarımızla yanaşı, Gürcüstan və Rusiya ərazisi kimi qəbul edilən Borçalı və Dərbənd azərbaycanlıları da nəzərdə tutulur. Azərbaycan Respublikasının Qanunda dolayısı olaraq bu şəxslərin müdafiəsi də nəzərdə tutulur. Lakin dövlət birbaşa olaraq Rusiya, İran və Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızı diaspordan ayıra bilməz. Çünki sərhəd və diplomatik bağlılığı olan dövlətlər arasında ərazi-milli münaqişəsinin hazırkı dövrdə baş verməsi Azərbaycan üçün müsbət dividentlər gətirə bilməz. Buna görə də dövlət ikili vətəndaşlıq məsələsində bir qədər ehtiyatlı davranır. Lakin onlar kənarlaşdırılmır da. Qanunda bu məsələyə AR Konstitusiyasının 6-cü maddəsinin I hissəsini əsas götürülərək, hər bir diasporun nümayəndəsi Azərbaycanda olan zaman ölkə vətəndaşları kimi eyni hüquqa malikdirlər.

Azərbaycan Respublikasının sözü gedən Qanunu hüquqi dövlətçilik baxımından yüksək səviyyədə tərtib edilməsinə baxmayaraq, diasporla əməkdaşlığın gücləndirilməsi istiqamətində beynəlxalq təcrübədə mövcud elə strateji xətlər var ki, qeyd etdiyimiz kimi, dövlət bunu dolayısı yollarla da həyata keçirə bilər. Qeyd olunanlar bir daha təsdiqləyir ki, müasir Azərbaycan dövləti dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlının hüquqlarını müdafiə etməyi, soydaşlarımızın problem və qayğılarının həllinə yardım göstərməyi özünün prioritet vəzifələrindən biri elan etmişdir. Mərkəz rəhbərinin sözlərinə görə, hazırda bu işin aparılması üçün bir çox beynəlxalq aləmdə tanınan diaspor təşkilatları var: “Bunlar Dünya Azərbaycanlıları Konqresi, Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası, Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və s. vasitəsilə dövlət rəsmən açıqlaya bilmədiyi xarici siyasət konsepsiyasını reallaşdırma bilər. Bəs Azərbaycan Respublikası xarici siyasət kursunda diasporla iş aparmaq prinsipləri necə tərtib olunmalıdır? Bunun üçün ilk olaraq azərbaycanlıların vətəndaşlıq mənsubiyyəti mütləq nəzərə alınmalıdır. Eyni zamanda azərbaycanlıların məskunlaşdığı dövlətlərin siyasi sistemi, Azərbaycan Respublikasına olan münasibəti, burada məskunlaşan

soydaşlarımızın mühacirət səbəbi, sosial-iqtisadi durumları, Vətənə münasibətləri və s. səbəblər ciddi olaraq öyrənilməlidir. Dövlət xarici siyasətində tez-tez statistik araşdırmalara diqqət yetirməlidir. Fikrimizcə siyasətin aparılmasında daha vacib istiqamətlər tam olaraq müəyyən edilməlidir. Bunlara incəsənət, iqtisadiyyat, hüquq, media, elmi-analitik informasiya, idman və s. sahələr də daxil edilməlidir”. Zaur Əliyev onu da qeyd edir ki, ilk olaraq – informasiya sahəsinə xarici siyasət konsepsiyasında mühüm yer ayırmaq lazımdır: “Qeyd etdiyimiz kimi informasiya sahəsində irəlidə olmaq bütün problemlərin həll olunmasına nail olmaq üçün atılan zəruri addımdır. Məlumdur ki, hazırda Azərbaycan diasporuna məxsus bir çox ölkədə informasiya işinin aparılması üçün TV-Radio kanallar, qəzet-jurnallar, internet saytları və s. vasitələr mövcuddur. Lakin saytların primitiv dizaynı, hər bir saytın məğzinin yalnız mədəniyyət və öz-özünü öymələrdən ibarət olan paneqrinlər, eqoseitrik açıqlamalar təşkil etməsi qloballaşan dünyada özünü sübut etməyə yetərli deyil. Müasir dünyada təbliğatın ən əsas vasitəsi TV kanalları sayılır. Avropa və Amerika ölkələrində TV kanalı açmaq çox maliyyə tələb edir. Lakin hər hansı bir kanalda müəyyən vaxt əldə etmək üçün yalnız bu ölkələrdə yaşayan diaspor təşkilatlarının müraciəti yetərli olar. Ancaq bu verilişlərin yayım dairəsi müəyyən şəhərin hüduqları çərçivəsində olur. İnternet saytı açmaqda isə heç bir məhdudiyyət yoxdur. Müəyyən məbləğə satılan domenlər və yaxud pulsuz olaraq xidmətə verilən saytları açmaq üçün yalnız vaxt və səbr lazımdır. Bu gün Azərbaycan diasporuna məxsus minlərlə sayt var və onların sayı gündən-günə artsa da, məzmununda heç bir dəyişikliklər baş vermir. Bunun aradan qalxması üçün dövlət müxtəlif elmi-tədqiqat mərkəzləri və qurumlara xaricdə yaşayan soydaşlarımızın sərbəst çıxışını təmin etməlidir. Azərbaycanla əlaqəli saytı yaratmaq istəyən diaspor təşkilatları və yaxud fərdi şəxslərin üzləşdiyi ən böyük problem tarix, mədəniyyət və s. ilə bağlı dolğun və səhih məlumatların yoxluğudur. Qəzet-jurnal nəşr etmək də elə çox maliyyə tələb etmir. Bu işdə dövlətin xüsusi fondu olmalıdır ki, diaspor təşkilatlarına qismən yardım etməklə rus, ingilis, fars dilli mətbuat təsis edə bilsinlər. Bu mətbuat orqanlarına hər bir diaspor nümayəndəsinin çıxış əldə etmək hüququ olmalı, burada dərc edilən yazılarda müstəqil fikirlərin əks edilməsində əngəlliklər olmamalıdır. Kitab, broşur və digər məlumatlandırıcı materialların çıxışına da xüsusi yer vermək lazımdır. Azərbaycan barədə dolğun məlumatların əks olunduğu kitabların çap edilməsi diasporla əməkdaşlıq strategiyasında özünəməxsus mövqe tutmalıdır”.

Olaylar.-2014.-10 yanvar.-№ 3.-S.15.

Azərbaycan diasporu dünyanın bütün ölkələrində yüksək səviyyədə təşkilatlanmışdır

İttifaq Mirzəbəyli

Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi uzaqgörənliyinin və müdrikliyinin əsas göstəricilərindən biri də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın müstəqil Azərbaycan dövlətinin ətrafında birləşdirilməsinə nail olması idi. Ümummilli liderimiz 1993-cü ilin yayında xalqın israrlı tələbi və davamlı xahişləri ilə ölkədə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra bu məsələni daim diqqət mərkəzində saxlayırdı.

Ulu öndərin elə bir xarici səfəri ola bilməzdi ki, getdiyi ölkədəki soydaşlarımızla görüşməsin, onları Azərbaycana dəvət etməsin. Məhz həmin səbəbdən də dünyanın bütün ölkələrindəki diaspor təşkilatlarımızın rəhbərləri öz fəaliyyətləri barədə söz açarkən “bizim qurumun bu şəkildə təşkilatlanmasının əsas səbəbi ulu öndər Heydər Əliyevin çağırışları olmuşdur” deyirlər.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının bir mərama qulluq etməsi, müstəqil dövlətimizin ətrafında birləşmək istəyi çox qısa bir zamanda soydaşlarımızı bir araya gətirdi. Bu, bir tərəfdən bizim əsrlərdən bəri milli dövlətçilikdən məhrum edilməyimizlə bağlı idisə, digər tərəfdən də diaspor quruculuğunun beşiyi başında Heydər Əliyev kimi siyasət dahisinin dayanması ilə bağlı idi. Xalqımızın xoşbəxtliyidir ki, ulu öndər Heydər Əliyevin birləşdirib bir araya gətirdiyi Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini Prezident İlham Əliyev beynəlxalq aləmdəki türk diasporu ilə əlaqələndirməyi bacardı. Prezidentimiz bu istiqamətdə olan ilk addımları hələ Azərbaycan parlamentinin Avropa Şurası Parlament Assambleyasındakı daimi nümayəndə heyətinin rəhbəri olarkən atmışdı. Məhz onun təşəbbüsü ilə AŞPA-dakı Azərbaycan və Türkiyə parlamentariləri eyni məqsədə xidmət edən qərarlar qəbul etmiş, sonra bu addım Avropadakı Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları tərəfindən yaradıcılıqla davam etdirilmişdir. Cənab İlham Əliyev 2003-cü ilin payızında ölkəmizdə dövlət başçısı seçildikdən sonra isə bu məsələni daim diqqət mərkəzində saxlamış, beynəlxalq aləmdəki diaspor təşkilatlarının hamısı üçün nümunə olacaq bir əməkdaşlıq formulunun ərsəyə gəlməsinə nail olmuşdur.

Beş il əvvəl - 2008-ci il noyabr ayının 19-da Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə yaradılmış Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti nəticəsində dünyanın hər yerində yaşayan soydaşlarımızla müstəqil Azərbaycan dövlətinin əlaqələri yaradılmış, bütün soydaşlarımızın suveren Azərbaycan Respublikasının ətrafında birləşdirilməsi üçün daha müasir yollar seçilmiş, daha çevik layihələr reallaşdırılmışdır. Bu gün hamıya məlumdur ki, sayı təxminən 50 milyon nəfər olan dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Azərbaycan diasporu mövzusunun aktuallığı azərbaycanlıların yayılma coğrafiyasının araşdırılmasını və soydaşlarımızın sayının dəqiqləşdirilməsini zərurətə çevirmişdir. Azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qayğı ilə qoruyub saxlamış, tarixi Vətənlə əlaqələrini itirməmişlər. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində diasporumuzun mövcudluğu da məhz bu amillə

bağlıdır. Azərbaycanlılar Amerika qitəsinin Şimal, Mərkəzi və Cənub hissəsində daha çox məskunlaşmışlar. Onların sayı Birləşmiş Ştatlarda 1 milyona, Argentinada 12 minə, Braziliyada 75 minə, Kanadada 170 minə, Meksikada isə 27 minə çatır. 1970-ci ildən etibarən Türkiyədən, 1991-ci ildən isə Azərbaycandan çoxsaylı soydaşımızın bu qitəyə axını diasporumuzun tərkibinə və sosial-iqtisadi fəaliyyətinə öz təsirini göstərmişdir.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmi məlumatlarında göstərilir ki, Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu ikinci qitə Avropadır. Son statistik məlumatlara görə, “Avropa azərbaycanlılarının” sayı Türkiyədə və Rusiyada milyonlarla, Ukraynada və Belarusda, Almaniya, Böyük Britaniya, Norveçdə, Danimarkada, İsveçdə, Macarıstanda, Fransada, İtaliyada on minlərlə, Polşada, İspaniyada, Avstriyada, Albaniyada, Finlandiyada, Portuqaliyada isə on mindən çox göstərilir. Digər Qərbi ölkələrində məskunlaşmış azərbaycanlıların sayı müvafiq olaraq hər bir ölkədə 2-10 min nəfər arasındadır.

Hollandiya, Belçika, Danimarka, İsveçrə və Almaniya yaşayan soydaşlarımızın əksəriyyəti Türkiyədən köçmüş azərbaycanlılardır. Böyük Britaniya, Çexiya, Slovakiya, Polşa, Avstriya, Estoniya, Belarus, Rusiya, Ukrayna, Moldova və Fransadakı soydaşlarımız isə İrandan və Azərbaycan Respublikasından köçənlərdir.

Rəsmi məlumatlarda bildirilir ki, Azərbaycan diasporunun üçüncü böyük hissəsi Asiya qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızdan ibarətdir. Onların sayı Banqladeşdə, Hindistan, Əfqanıstan, Pakistan, İordaniya və Orta Asiya respublikalarında yüz minlərlə, İndoneziya, Yəmən Ərəb Respublikası, Yəmən Demokratik Respublikası, Çin, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində, Oman, Səudiyyə Ərəbistanı və Suriyada on minlərlə, İraqda isə təqribən bir milyona çatır.

Afrikada da yüz minlərlə soydaşımız yaşayır. Həmin qitədəki azərbaycanlıların sayı Misir və Əlcəzirdə yüz minlərlə, Sudanda 17 min nəfərdir. Ümumilikdə, son zamanlar aparılan araşdırmalar nəticəsində Cənubi Afrika Respublikası və Zairdə də soydaşlarımızın məskunlaşdıqları müəyyən edilmişdir. Avstraliya qitəsində isə təxminən 10 minə yaxın azərbaycanlının yaşadığı barədə məlumatlar var.

İkinci Dünya müharibəsindən sonra ABŞ-da Azərbaycan diasporunun təşkilatlanma işi güclənməklə, siyasi fəallıq dövrü başladı. Türkiyədən, Cənubdan və Şimaldan köçən azərbaycanlılar pərakəndə halda olsalar da, siyasi fəaliyyətə maraq göstərirdilər. İlk dəfə olaraq, 1947-ci ildə Türkiyədən ABŞ-a köçən soydaşlarımızın “Azərbaycan” cəmiyyətini yaratması mühüm tarixi hadisə idi. Saleh bəy Şeyxzamanovun rəhbərliyi ilə fəaliyyətə başlayan “Azərbaycan” cəmiyyəti Nyu-York şəhərində yerləşirdi.

Bu bir tarixi faktdır ki, 1954-cü ildə Azərbaycan mühacirətinin tanınmış nümayəndəsi Zahid xan Xoyski Amerikanın ali qanunverici orqanında çıxış etmişdi. Zahid xan Xoyski Konqresə Sovetlər Birliyinə daxil olan respublikalar haqqında məsələnin müzakirəsi ilə əlaqədar Azərbaycan təmsilçisi kimi dəvət olunmuşdu. Zahid xan Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpası barədə çıxış etmiş və vətənimiz barədə ətraflı məlumat vermişdi. ABŞ-dakı azərbaycanlıların diaspor təşkilatları ətrafında birləşməsi tendensiyası Heydər Əliyevin 1994-cü ilin payızında bu ölkəyə səfərindən sonra daha da sürətlənmiş, diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyəti yeni keyfiyyət qazanmışdı.

Amerika azərbaycanlıları ABŞ hökumətinə “907-ci düzəliş”, Dağlıq Qarabağ problemi, insan hüquqları və sair mövzularla bağlı bəyanatlar göndərirlər. Amerika ali məktəblərində, diaspor təşkilatlarında Vətənlə əlaqələr qurulması istiqamətində canlanma hiss olunur. 20 Yanvar, Xocalı soyqırımı kimi faciəli günlərimizi anma tədbirləri ilə yanaşı, Novruz bayramı, 28 may Respublika Günü, 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və digər milli bayramlarımız böyük təntənə ilə keçirilir.

Ötən əsrin sonlarında Almaniyanın birləşməsi, Sovetlər Birliyinin çökməsi və Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsi Almaniyaya-Azərbaycan münasibətlərində yeni mərhələnin başlaması ilə nəticələndi. Təhsil proqramı əsasında azərbaycanlı tələbələrin Almaniyaya oxumağa göndərilməsi, azərbaycanlı həkim, mühəndis, inşaatçı, texnoloqlar və digər peşə sahiblərinin bu ölkəyə miqrasiyası müstəqillik illərinin əsas hadisələrindən idi. Ermənistan tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğalı, 20 Yanvar və Xocalı soyqırımları və xalqımızın başına gətirilən digər faciələr Almaniyadakı azərbaycanlılar tərəfindən biganə qarşılanmırdı. Onlar Vətənə, qaçqınlara yardım məqsədilə bir sıra tədbirlər həyata keçirirlər.

Azərbaycanlıların daha çox məskunlaşdığı ölkələrdən biri də Avstriyadır. Hazırda bu ölkədə 5 Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Ötən müddətdə Avstriyada azərbaycanlı icması tərəfindən xalqımızın tarixinin və mədəniyyətinin təbliği ilə bağlı müxtəlif tədbirlər təşkil olunmuşdur. Qeyd etmək yerinə düşər ki, türk dünyasının dostu, tarixçi alim mərhum Erix Fayql da məhz avstriyalı idi.

Dünyanın 5-ci qitəsi – Avstraliyada 8 minə yaxın soydaşımız məskunlaşıb. Əsasən türkiyəli və cənublu azərbaycanlılardan ibarət olan Azərbaycan diasporunun tərkibi son 10 ildə şimaldan bura iqtisadi mühacirətin artması səbəbi ilə günü-gündən genişlənir. Hər il Avstraliya-Azərbaycan-Türkiyə Dostluq Cəmiyyəti və Türk Quruluşları Federasiyasının təşkilatçılığı ilə Avstraliyanın ən böyük məscidi olan Gelibolu Camisində Xocalı soyqırımı anılır. Azərbaycan və Türk icmasının kompakt yaşadıkları Obern (Auburn) qəsəbəsində hər il Novruz və digər bayramlarımız xüsusi qeyd edilir.

Avropanın inkişaf etmiş dövlətlərindən biri olan Belçikada da soydaşlarımız məskunlaşıblar. Əsasən türkiyəli azərbaycanlıların üstünlük təşkil etdiyi Belçikaya cənub və şimallıların kütləvi mühacirəti 1970-ci illərdən sonra başlayıb. Türkiyədən Avropa ölkələrinə əmək xarakterli mühacirətdə buradakı azərbaycanlılar intensiv iştirak etmişlər.

Britaniyada azərbaycanlılar digər türkdilli xalqlarla sıx əməkdaşlıq edirlər. 1990-cı ildə Londonda təsis olunan Dünya Türkləri Komitəsində azərbaycanlılarla yanaşı türkdilli diasporun nümayəndələri fəal iştirak edirlər. Hazırda türkdilli diasporlarla birgə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu burada mütəşəkkil qruplardan hesab olunur. Soydaşlarımız Böyük Britaniyanın iqtisadiyyatının və elminin inkişafında da müəyyən rol oynayıblar. Əsasən iqtisadi və texniki mütəxəssislər kimi dövlət və iri şirkətlərə işə dəvət olunan azərbaycanlılar ictimai həyatda da fəal iştirak etməyə çalışırlar. Soydaşlarımız informasiya sahəsində də bir sıra uğurlar əldə ediblər. Britaniyanın tanınmış TV kanalları və qəzetlərində Azərbaycanla əlaqəli bir sıra məqalələr və çıxışlar olub və bu proses hazırda da davam etməkdədir. “Times”, “Herald Tribune of Europa” və digər tanınmış qəzetlərlə yanaşı, “BBC” və digər TV kanalları Azərbaycana böyük diqqət ayrılır.

Fransadakı diaspor təşkilatlarımızın da zəngin təcrübəsi vardır. Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan sonra azərbaycanlıların kütləvi köçdükləri ölkələr içərisində Fransa on yerlərdən birini tuturdu. Əlimərdan bəy Topçubaşov, Əli bəy Hüseynzadə, Ceyhun bəy Hacıbəyli, Ümbülbanu kimi tanınmış azərbaycanlılar Fransada məskunlaşmışdılar. 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyimiz elan ediləndən sonra Fransa-Azərbaycan ikitərəfli əlaqələrinin qurulması Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə də təsirini göstərdi. Fransada bir-birinin ardınca “Qarabağ tarixi və indiki dövr”, “Qarabağ” (məqalələr toplusu), “Dağlıq Qarabağ”, “Dağlıq Qarabağın tarixi və ona aid sənədlər” kitabları nəşr olunmuşdur.

Bir sözlə, bu gün dünyanın istənilən ölkəsində yaşayan soydaşlarımız Azərbaycan dövlətinin ətrafında birləşmək, Heydər Əliyev siyasi kursunu dəstəkləmək, müstəqil Azərbaycan dövlətinin daha da qüdrətləndirilməsi prosesinə öz töhfələrini vermək üçün əllərindən gələni əsirgəmirlər.

Xalq qəzeti.-2014.-11 yanvar.-№ 04.-S.4

Diaspor təşkilatlarının xarici KİV-lərlə əməkdaşlığı

Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi, eləcə də xalqımızın başına zaman-zaman gətirilən müsibətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasında heç şübhəsiz ki, xarici kütləvi informasiya vasitələrinin rolu da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının bu sahədə fəaliyyəti, xarici KİV-lərlə qurduqları əlaqə bu mənada yüksək qiymətləndirilməlidir. Müntəzəm olaraq diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin nüfuzlu kütləvi informasiya vasitələrinə çıxışı Azərbaycan barədə həmin ölkədə ətraflı məlumatın formalaşmasına imkan yaradır. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bu kimi hallara dünyanın müxtəlif ölkəsində rast gəlmək mümkündür və bu müsbət tendensiya getdikcə daha da artır. Buna bir neçə örnək də göstərmək mümkündür. Belə ki, bir müddət əvvəl Litvadakı Azərbaycan diasporu Litva diplomatlarının Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri və Qarabağ silahlı münaqişəsi ilə bağlı internetdə yayılan gizli telefon danışqlarına sərt münasibət bildirib. Litva azərbaycanlıları cəmiyyəti və Litva-Azərbaycan Assosiasiyası tərəfindən bu qalmaqallı olayların astarının üzə çıxarılması, habelə ikibaşlı siyasət yürüdən bəzi Litva dövlət qurumları təmsilçilərinin ifşa edilməsi, Azərbaycana qarşı burada fəaliyyət göstərən panerməni təbliğat qüvvələrin zəiflədilməsi, ideoloji rəqiblərimizin neytrallaşdırılması üçün və ictimai fikrin düzgün istiqamətdə yönəldilməsi məqsədilə bir sıra əks təbliğat işləri, maarifləndirmə aksiyaları həyata keçirilib və yerli mətbuatda silsilə məqalələr dərc etdirilib. Litva azərbaycanlıları cəmiyyətinin sədri, Litva-Azərbaycan Assosiasiyasının həmtəsisçisi Mahir Həməzəyev bildirib ki, bu tədbirləri çərçivəsində Litvanın www.balsas.lt xəbərlər portalında litvalı tarixçi və etnoloq, Litva-Azərbaycan Assosiasiyasının prezidenti İmantas Melyanasın “Əgər diplomat Dağlıq Qarabağa “Arsax” deyirsə, biz də ona diplomat yox, korazehin deməliyik” adlı litvaca tənqidi məqaləsi dərc olunub. Məqalə Litva diplomatlarının Ermənistan-Azərbaycan münasibətləri və Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə apardıqları gizli telefon danışqları ilə bağlı hazırda yaşanan qalmaqallı olaylara, eləcə də Litvanın Macarıstandakı səfiri Renatas Yuşkanın və Litva Xarici İşlər Nazirliyində çalışan ermənipərəst dövlət qulluqçularının iç üzlərinin açılmasına xidmət edib. Eyni zamanda məqalə Litva Seymində qondarma “Dağlıq Qarabağla parlament dostluq qrupunun” yaradılması təşəbbüsünü qaldırmış ermənipərəst iş adamları və onların maliyyə dəstəyi sayəsində fəaliyyət göstərən maddəli Litva millət vəkiliyərinin ifşa olunmasına, həmçinin “Arsax” toponimi və “Arsax əyaləti” barədə həqiqətlərin Litvada yayımlanmasına həsr edilib. Vilyūsdə litvaca buraxılan nüfuzlu “Litva xəbərləri” (“Lietuvos žinios”) qəzetinin 7 avqust 2013-cü il tarixində çıxmış sayında digər litvalı tarixçi, Litva-Azərbaycan Assosiasiyası İdarə Heyətinin üzvü Arvidas Banyulisin “Profilər: peşəkarlar və yaxud naşılar?” başlıqlı məqaləsi çap edilib. Tarixi səpkidə yazılmış bu məqalədə müəllif SSRİ rəhbərliyi tərəfindən Ermənistan və Litva ərazilərinin müxtəlif yollarla genişləndirilməsinin, Azərbaycan torpaqlarının isə “qayçılanması”nın əsil səbəblərini araşdırır və tarixi paralellər aparır. Müəllif həmin dövrdə cərəyan edən hadisələrdən ictimai-siyasi nəticələr çıxardır və bundan qaynaqlanan geosiyasi müddəalar əsasında Azərbaycan sərhədlərinin birtərəfli qaydada ermənilərin xeyrinə dəyişdirilməsini təsdiq edən faktları çox dürüst və inandırıcı bir şəkildə Litva ictimaiyyətinə təqdim edir. “Litva

xəbərləri” qəzetinin 9 avqust 2013-cü ildə buraxılmış sayında isə tanınmış ictimai-mədəni xadim, Litva mədəniyyət nazirinin sabiq müavini, Litva-Azərbaycan Assosiasiyası İdarə Heyətinin üzvü Donatas Valançyauskasın “Barokko dövrü üslubunda əhvalat” adlı siyasi pamflet janrında yazılmış əsəri çap olunub. Bu əsərdə ermənipərəst Litva diplomatı Renatas Yuşka Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı çıxartdığı hoqqalara və orta əsrlərin səlib müharibələri ruhunda açıqladığı fikirlərə görə ictimai qınaq obyektinə çevrilib. Sonda Renatas Yuşkanın ermənipərəst fəaliyyəti nəticəsində Litva diplomatiyasına gətirdiyi ləkəyə görə vəzifəsindən istefa verməsi tələbi irəli sürülüb.

Türkiyənin Kocaeli vilayətinin yerli qəzeti olan “Koceli” mətbu orqanında da Azərbaycana həsr olunmuş məqalə dərc edib. Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının rəhbəri Bilal Dünderin müəllifi olduğu yazıda Azərbaycanda iqtisadi, siyasi, sosial sahələrdə müşahidə edilən inkişafdan bəhs olunur. Bakıya növbəti səfərinin təəssüratlarını paylaşan Bilal Dünder ölkədəki seçki ab-havasını və insanların artıq öz seçkilərə münasibətini göstərərək: “Xalq ölkədə çox böyük işlər görüldüyünü, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın nüfuzunun artdığını və bu dəfəki seçkidən sonra ölkə başçısından yeganə gözləntilərinin işğal altındakı torpaqların geri alınmasıdır - deyir”. Bilal Dünder yazısında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyətinə də toxunub. Ümummilli lider Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə yaradılmış Dövlət Komitəsinin artıq on ildən çoxdur uğurla fəaliyyətini davam etdirdiyini vurğulayan müəllif Azərbaycanla Türkiyə və digər türkdilli ölkələrin diasporunun təşkilatlanmasını, qurultayların, konfransların, panellərin keçirilməsini xüsusi qeyd edib. Türkiyənin Kanal A televiziyaşının “A+Ekonomi” proqramında da Türkiyədə fəaliyyət göstərən Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası (TADEF) və Azərbaycan Kültür Evinin fəaliyyəti haqqında reportaj yayımlanıb. Proqramda TADEF sədri Bilal Dünder Azərbaycanla Türkiyəni birləşdirəcək Bakı-Tiflis-Qars (BTQ) dəmiryolu xətti, Bakı-Tiflis-Ərzurum qaz boru kəməri və Bakı-Tiflis-Ceyhan neft kəməri haqqında geniş məlumat verib. Eyni zamanda 2012-ci ilin noyabrında Azərbaycan və Türkiyə hökumət nümayəndələrinin, millət vəkillərinin, kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin iştirakı ilə təntənəli açılışı olmuş Azərbaycan Kültür Evinə təşkil olunmuş Xocalı soyqırımını muzeyinin əhəmiyyəti də qeyd edilərək 23 mindən çox insanın ziyarət etdiyi vurğulanıb.

Murmansk vilayətinin yerli telekanalı olan “TV-21” kanalında doğma vətənimiz Azərbaycan haqqında məlumatı, həmçinin bu ölkədə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının Rusiyadakı fəaliyyətini əks etdirən reportaj yayımlanıb. Reportajın əvvəlində Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasındakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlu tərəfindən Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Murmansk vilayətindəki yerli nümayəndəliyinin rəhbəri Afil Hüseynovun fəal diaspor fəaliyyətinə görə təltif edilməsi barədə məlumat verilib. Daha sonra reportaj Azərbaycan xalqının dünyaya bəxş etdiyi elm və incəsənət nümayəndələrinin Rusiya ictimaiyyətinə təqdimatı ilə davam etdirilib. Reportajda əsas diqqət Azərbaycan iqtisadiyyatına, ölkəmizin regiondakı nüfuzuna, günü-gündən inkişaf etməsinə yönəldilib. Rusiya ictimaiyyətinə təqdim olunan reportajda diaspor təşkilatımızın və regionda yaşayan soydaşlarımızın bu ölkənin sosial və iqtisadi həyatında oynadıqları fəal rol əsas mövzulardan olub. Bundan başqa, Azərbaycan diasporunun Murmansk vilayətində

Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində gördüyü işlər haqqında məlumat verilib, həmyerlilərimizin cəmiyyətə sürətlə inteqrasiya etdiyi vurğulanıb.

Dubay hökumətinə məxsus “Əl-Bayan” qəzetində isə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində fəaliyyət göstərən “Azərbaycan” Cəmiyyətinin sədri Samir İmanovun 20 Yanvar faciəsinin 24-cü ildönümünə həsr olunmuş müsahibəsi dərc edilib. “Azərbaycan Qara Yanvar hadisələrinin 24-cü ildönümünü yad edir” başlıqlı məqalədə qeyd edilir ki, hər il yanvar ayının 20-də Azərbaycan Respublikasında “Qara Yanvar” qırğınının ildönümü yad edilir. Bildirilir ki, bu qırğın nəticəsində 137 nəfərdən artıq insan həlak olub, 744 nəfər yaralanıb, 841 nəfər həbs edilib və 4 şəxs bu günə kimi itkindir. Müsahibədə cəmiyyət sədri qeyd edib ki, 1990-cı ildə, Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiyanın üzərində əsən dəyişikliklər küləkləri Orta Asiya xalqlarının boyunlarına keçirilmiş dəmir yumruğu qırmağa başladı. Yanvarın 20-nə keçən gecə, Sovet İttifaqının silahlı qüvvələri Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərinin “Azadlıq” meydanında azadlığını və müstəqilliyini tələb edən silahsız etirazçıların üzərinə vəhşicəsinə qanlı hücumu başladı. Bu, Kremlin rəhbərləri tərəfindən 1917-ci ildə başlayan və 70 ildən artıq davam edən, insanlara qarşı aparılan repressiya və zülm siyasətinin dağılmasının qarşısını almaq, Kommunist rejimini qoruyub saxlamaq üçün Sovet ordusu tərəfindən edilən çıxılmaz bir cəhd idi. Müsahibədə o da vurğulanır ki, “Qara Yanvar” kimi tanınan Sovet qoşunlarının Azərbaycana hücumu bu ölkənin tarixində dönüş nöqtəsi hesab edilir. Belə ki, xalq bu şanlı mübarizədən sonra öz müstəqilliyini əldə etdi. Baxmayaraq ki, Sovet ordusu həmin gün şəhərdə asayışı bərpa etmək bəhanəsiylə, Azərbaycan cəmiyyətinin müxtəlif təbəqələrindən ibarət olan milli-azadlıq hərəkatını dəf etmək məqsədilə xüsusi qəddarlıqla Bakı şəhərinə hücum etmişdi. Birləşmiş Ərəb Əmirliyindəki Azərbaycan diasporunun rəhbəri Samir İmanov bu hadisələrlə bağlı bildirib ki, böyük itkilərə və dinc insanların soyqırımına səbəb olmuş 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının mübariz və möhkəm xalq olduğunu təsdiq etdi. Samir İmanov qeyd edib ki, o qanlı hadisələrdən uzun illər keçməsinə baxmayaraq xalqımız o əzəmətli gecəni xatırlayır və bu qırğını törədənlərə dərin nifrətini bildirir. Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin imzaladığı sərəncama əsasən xalqımız o ağırlı günü ümumxalq hüzn günü kimi xatirində yaşadır və hər il yad edir.

“Olaylar”.-2014.-23 yanvar.-№ 11.-S.15.

Müasir dövrdə diaspor quruculuğu: Mövcud imkanlar və perspektivlər

Bu gün dünyada “qloballaşma” adlanan mürəkkəb bir tarixi proses gedir.. Onun doğurduğu reallıqlar Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə də öz təsirini göstərməkdədir. İnteqrasiya prosesləri dünyanın müxtəlif regionlarında yaşayan həmvətənlərimizin daha sıx şəkildə birləşməsinə zərurətə çevirir. Başqa sözlə desək, indi azərbaycanlıların ideya-siyasi birliyi yalnız ölkəmizin milli maraqlarından irəli gələn məsələ deyildir, həm də müasir dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin tələbi ilə ortaya çıxan zərurətdir. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bu gün xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sürətlə təşkilatlanması prosesi müşahidə edilməkdədir. Azərbaycan Respublikası bu prosesə dəstək verir və onu daha da təkmilləşdirməyə, soydaşlarımızın diaspor quruculuğu sahəsində fəaliyyətini koordinasiya etməyə çalışır. Təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması diaspor quruculuğu işinin ən mühüm məsələlərindəndir. Bu məqsədlə ötən dövrdə soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə keçirilən seçkilərə təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq üçün müəyyən işlər görülmüş və uğurlu nəticələr qazanılıb. Hazırda rəsmi mənbələrə əsaslanaraq dünyanın 70-dən artıq ölkəsində 200-dən çox Azərbaycan icma və birlikləri fəaliyyət göstərir. Bu say isə ildən ilə artmaqdadır. Buraya biz üzvlərinin sayı az olan xırda təşkilatları da aid etsək, dünyaya səpələnən soydaşlarımızın kifayət qədər təşkilati struktura malik olduğunu qeyd edə bilərik. Xaricdəki Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaranması tarixinin hələ ötən əsrin əvvəllərinə təsadüf etməsinə baxmayaraq müasir mərhələdə bu istiqamətdə canlanma 1988-ci ildən etibarən başladı. Belə təşkilatlanma prosesi 1993-cü ilə qədər davam etdi. Həmin dövrdə bu işdə Avropa ölkələrində yaşayan soydaşlarımız fəallıq nümayiş etdirirdilər. Bir-birinin ardınca Avropa ölkələrində yaranan təşkilatlar üç mərhələli sistem üzərində fəaliyyət göstərirdilər. Burada diqqəti çəkən əsas məqam yaranan bəzi təşkilatların adlarında fərq olmasına baxmayaraq, onların bir şəxs tərəfindən təsis edilməsi idi. Belə təşkilatların yaranması isə eyni sxem üzrə bir neçə təşkilatın fəaliyyət göstərməsinə gətirib çıxarırdı. Bu cür təşkilatlar “ailə təşkilatları” adı almaqla, onların kimin mövqeyindən çıxış etməsi və tələblərinin nə olması barədə ortaq fikrə gəlməsinə əngəlliklər törədirdi. İlk olaraq Avropada bu illərdə ardıcıl yaranan təşkilatların apardıqları işlər sırf mədəni xarakterli idi. Bu təşkilatların bir çoxu cənublu soydaşlarımız tərəfindən təsis olunduğundan onların fəaliyyətində sol meyilli İran müxalifətçilik mövqeyi daha aşkar görünürdü. Mədəni təşkilatlar kimi yarandıqlarını bəyan edən belə təşkilatlar Cənubi Azərbaycanı özlərinə “Kəbə” edərək molla rejiminə müxaliflik nümayiş etdirirdilər. Ekspert Zaur Əliyev deyir ki, Avropada bu illər ərzində yaranan təşkilatların bir hissəsi sırf siyasi məqsədlər naminə təsis edilmiş və onlar içərisində Azərbaycanın hər iki tərəfinin azadlığına çalışan milli qüvvələrlə yanaşı, İran və sovet təsiri altında formalaşan satqınlar, irançı, ruspərəst, fars-rus şovinizminə xidmət edən qüvvələr fəallıq göstərirdilər. Milli qüvvələrin üzvlərinə qarşı mübarizə aparmaq məqsədilə yaranan belə təşkilatlar müstəqillik çıxışları səslənən tədbirlərdə qalmaqal salmaq, təşkil etdikləri mədəni tədbirlərdə üstünlüyü yalnız musiqi və ədəbiyyata verirdilər. Bəzi təşkilatlar isə iqtisadi maraqlar naminə təsis edilirdi. Belə təşkilatlar digərləri kimi konsert proqramları təşkil etməklə yanaşı, İrana və “yenidənqurma”

dövrü yaşayan Azərbaycana gediş-gəliş işlərini əllərində cəmləməyə çalışırdılar. Gəlirli sahə olduğundan bu təşkilatlara rəqib çıxan başqa təşkilatlar da bu istiqamətdə işlər aparmaq qərarına gəldikdə Avropada təşkilatlanma prosesində ziddiyyətlər yarandı və təşkilatların özləri bir neçə yerə parçalanmalı oldu. Beləliklə, kiçik təşkilatların federasiyalar və konqreslər şəkilində birləşdirilməsi zərurəti meydana çıxdı. İlk olaraq bu addımı Birləşmiş Ştatlarda məskunlaşmış soydaşlarımız atdılar və Dünya Azərbaycanlıları Konqresi (DAK) adlı qurumun təsis olunması prosesinə başladılar. Adından görüldüyü kimi, ətrafında dünyanın müxtəlif bölgələrində məskunlaşan azərbaycanlıları birləşdirən bu qurumun 1997-ci ilin iyun ayının 27-29-u ABŞ-da keçirilən ilk toplantı zamanı yaradılması diasporumuzun formalaşması istiqamətində mühüm tarixi addım hesab olunur. I Konqres dünya azərbaycanlılarının yaratdıqları təşkilatların vahid mərkəzdən idarə olunmasında əhəmiyyətli qurum kimi gözlənilirdi. Konqresdə Şimali və Cənubi Azərbaycanın problemlərinin bərabər səviyyədə götürülməsi nəzərdə tutulurdu. Lakin vətəndaşlıq mənsubiyyəti məsələsində olan neqativ hallar Cənubdan və Şimaldan olan azərbaycanlılar arasında anlaşılmazlıqları üzə çıxardı.

Dünya Azərbaycanlıları Konqresindən başqa onun özünün də daxil olduğu Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası (DAƏŞ) diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən II böyük qurum sayılır. Bu qurum 2001-ci ildə Bakı şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı zamanı yaradılıb. 102 nəfərdən ibarət Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının 23 nəfərlik İdarə Heyətində xaricdə yaşayan soydaşlarımızla birgə yerli dövlət qurumlarında çalışan vətəndaşlarımız da təmsil olunur. Qurumun səlahiyyətlərinə müəyyən sahədə diasporumuzla intensiv əlaqə yaratmaq da daxildir. Azərbaycan diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən III böyük qurum 2004-cü ilin aprel ayının 17-də Almanyanın Berlin şəhərində təsis olunan Avropa Azərbaycanlıları Konqresidir (AAK). Təşkilatın yaranma zərurəti Avropada pərakəndə halında olan, Dünya Azərbaycanlıları Konqresi və Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası kimi qurumlarda təmsil olunan və olunmayan Azərbaycan təşkilatlarını birləşdirməkdən irəli gəlir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü ilə yaradılan Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin Əsasnaməsinə daxil olan məqsəd və vəzifələr Avropada yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq, onların sosial-siyasi və hüquqi maraqlarını təmin etmək, bu qitədə çoxtirajlı dövrü mətbuat və elektron kütləvi informasiya vasitələrində təbliğat işinin aparılması, müxtəlif mövzulara aid konfrans, seminar, diskussiya, mətbuat üçün brifinqlər, musiqili tədbirlər, sərgilər və başqa istiqamətli tədbirlər həyata keçirmək; Azərbaycan və türk dünyası ilə bağlı elmi işlər və kitabların dəstəklənməsi; lobbicilik və s. dir. Sayına və fəaliyyətinə görə Azərbaycan diasporunun güclü olduğu dövlətlərdən biri Rusiya Federasiyasıdır. Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları 89 obyektin hamısında var. Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan 13 mərkəz fəaliyyət göstərsə də, bunlardan ikisi Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi və Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli Mədəniyyət Avtonomiyası FNKA-Azerros ətrafında Azərbaycan cəmiyyətləri və təşkilatları toplaşmış və Rusiyanın bir çox bölgəsində filialları var. Dünya azərbaycanlılarının ilk təşkilatlarından biri sayılan Amerika-Azərbaycan Cəmiyyəti (AAC) 1958-ci ildə Nyu-Cersi şəhərində təsis olunub. Təşkilatın əsasını 1942-ci ildə Türkiyədən Birləşmiş Ştatlara köçən soydaşlarımız tərəfindən qoyulmasına baxmayaraq, təşkilatın struktur kimi 1958-ci ildən fəaliyyətini genişləndirən AAC-ın əsas üzvləri Azərbaycan Demokratik Respublikasının

banilərinin nəvə və nəticələridir. Bu ölkədə qeydiyyatdan keçən təşkilatların sayı 20-30 arası olmasına baxmayaraq fəallıq nümayiş etdirən Amerika-Azərbaycan Cəmiyyəti və «Bakinetz» Mədəniyyət Mərkəzidir. Nyu-York şəhəri Bruklin hissəsində yerləşən mərkəz aktiv fəaliyyət göstərən Azərbaycan təşkilatlarından biridir. Bu iki təşkilatın fəallığı sayəsində Amerikada lobbicilik mexanizmini diaspor nümayəndələrindən təşkil edilməsi mümkün olub və ictimai fikirdə qismən Azərbaycan münasibət müsbət yöndə dəyişib.

Təşkilatı strukturuna görə diasporumuzun əvvəllər fəal olduğu ölkələr içərisində Türkiyənin özünəməxsus yeri var. Qeyd edək ki, diaspor təşkilatlarının həmrəyliyinə nail olmaq cəhdi ilk dəfə olaraq burada atılıb. 1989-cu ildə Türk Dünyası Ümumdünya Azərbaycanlılar Konqresi, 1990-cı ildə Türk dünyası Araşdırmalar Vəqfinin təşəbbüsü ilə Kayseridə I millətlərarası Böyük Azərbaycan Konqresi və 1990-cı il noyabrın 30-dən 6-dək İstanbulda Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzlərinin Birinci Qurultayı bu istiqamətdə keçirilən tədbirlərdəndir.

Azərbaycan diasporunun təşkilatı strukturunun güclü olduğu dövlətlər içərisində Ukraynanı xüsusi olaraq qeyd etmək olar. Hazırda Ukraynada çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları və milli mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Onlardan ən böyüyü bir çox regional diaspor təşkilatları ətrafında birləşdirən Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresidir (UAK). 1999-cu ilin 21 martında təsis edilən UAK-ın yaranmasında Ukraynadakı Azərbaycan səfirliyi və tanınmış azərbaycanlıların rolu böyük olub.

Olaylar.-2014.-25-27 yanvar.-№ 15.-S.13.

Azərbaycan diasporu dünyada ciddi bir qüvvəyə çevrilir

Azərbaycan gənc bir dövlət kimi tədricən öz inkişaf yolunu keçir. Ölkəmizdə gedən inkişaf prosesi dünyanın ən qabaqcıl və qocaman ölkələrini belə geridə qoymaqladır. İstər iqtisadiyyat, istər xarici siyasət, istərsə də həyatın digər sahələrində ölkəmiz birincilər sırasındadır. Əsası Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu inkişaf indi də uğurla davam etdirməkdir. Ölkəmiz yola saldıığımız 2013-cü ildə həm daxildə, həm də xarici siyasətdə ciddi nailiyyətlər əldə etdi. Heç şübhəsiz ki, bu nailiyyətlər dövlətin apardığı uğurlu xarici siyasətin sayəsində mümkün olub. Bu xarici siyasətin bir hissəsi də diasporumuzla bağlıdır. Artıq bütün dünyada ciddi bir qüvvə kimi çıxış edən Azərbaycan diasporu ölkə başçısı İlham Əliyevin Türk Xalqlarının Qurultayında erməni yalanlarının qarşısının alınmasından danışıarkən səsləndirdiyi “Biz müdafiədən hücum keçməliyik” şüarından sonra daha qətiyyətli mövqe ortaya qoymağa başlayıb.

Bu gün Azərbaycan diasporunun geniş yayıldığı və fəal olduğu ölkələrdən biri də Rusiya Federasiyasıdır. Rusiya Federasiyası Prezidenti yanında Dövlət İdarəçiliyi Akademiyasının “Hüquq” fakültəsinin tələbəsi olmuş, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Əhməd Şahidov da bu qənaətdədir. Bildirib ki, Rusiyada 3 milyona yaxın azərbaycanlının yaşadığını nəzərə alsaq, şimal qonşumuzun bizim üçün nə qədər önəm kəsb etdiyini anlayırıq: “Rusiyada azərbaycanlıların sayının kütləvi şəkildə artması 90-cı illərin əvvəllərində soydaşlarımızın əməkçi miqrant kimi bu ölkəyə işləməyə gəlməsi ilə bağlıdır. Təxminən 20 il əvvəl Azərbaycandan Rusiyaya getmiş soydaşlarımız həmin vaxt Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya etməkdə böyük problemlər yaşayırdılar. Dili bilməmələri və digər səbəblərdən onlar sıxışdırılır, incidilirdilər. Təəssüf ki, həmin nəslin inteqrasiya problemi indi də qalmaqdadır. Onları bəzən cəmiyyət üçün buraxmır, bəzən də sürətlə yenilənən Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya etməkdə lazımı imkanlara sahib ola bilmirlər. Soydaşlarımız min bir əziyyətlə qazandıqları pulu övladlarının təhsilinə yatırır. Nəticə bu gün göz qabağındadır. İndi 17-20 yaşında olan gənc soydaşlarımız Rusiyanın ən prestijli ali məktəblərinin tələbələridir. Bu yerdə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin səsləndirdiyi bir fikir yadıma düşür: “Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır.”

Heydər Əliyev bu sözləri həm də öz nümunəsində nümayiş etdirmiş oldu”. Əhməd Şahidovun sözlərinə görə, məhz onun böyüdüb boya-başa çatdırdığı və tərbiyə verdiyi nəvəsi Leyla xanım Əliyeva indi Rusiyada Azərbaycan gənclərinin güc mərkəzinə çevrilib: “Leyla Əliyevanın fəaliyyətini çoxdan izləsəm də, onunla şəxsi tanışlığım 26 Fevral 2010-cu il tarixinə təsadüf etdi. Onda mən Rusiya Federasiyası Prezidenti yanında Dövlət İdarəçiliyi Akademiyasının Hüquq fakültəsinin 2-ci kursunda təhsil alırdım. Günlərin bir günü dekanlıqdan məni çağıraraq dəvətnamə təqdim etdilər. Açıqı, heç gözləməyirdim. Məni Moskvanın ən nüfuzlu “Prezident” Hotelində keçiriləcək “26 Fevral – Xocalıya Ədalət” kampaniyası çərçivəsində keçirilən tədbirə dəvət etmişdilər. Bu, artıq ardıcıl fəaliyyətin nəticəsi idi. Rusiyada təhsil alan bütün azərbaycanlı gəncləri axtarıb tapmaq, onları Azərbaycanın milli maraqları ətrafında sıx birləşdirmək və bununla da Azərbaycan diasporunun gücünü, qüdrətini bütün dünyada möhkəmlətmək. Həmin tədbirə gələndə həm təəccübləndim, həm də böyük

fəxarət hissi keçirdim. Rusiyanın demək olar ki, bütün ali təhsil müəssisələrindən azərbaycanlı gənclər həmin tədbirdə yaxından iştirak edirdilər. Zalda Rusiyanın tanınmış ictimai-siyasi xadimləri, jurnalistlər, millət vəkilləri var idi. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya təmsilçiliyinin rəhbəri Leyla xanım Əliyevanın tədbirdəki çıxışı hamı tərəfindən alqışlarla qarşılandı. “Xocalıya Ədalət” kampaniyası çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlərin nəinki Rusiyada, Avropanın bir çox şəhərlərində, habelə uzaq Amerika və Afrika ölkələrində də reallaşdığını bildiren Leyla xanım Azərbaycan həqiqətlərinin bundan sonra da dünya ictimaiyyətinə çatdırılacağını bildirdi» Əhməd Şahidovun sözlərinə görə, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın Azərbaycanın dünyada tanınması istiqamətindəki fəaliyyəti ölkə gənclərinin bu işə fəal qoşulmasına səbəb olub: ”Ümumiyyətlə, Leyla xanım Əliyevanın Rusiyadakı fəaliyyəti təkcə diaspora ilə məhdudlaşmır. Onun rəhbərlik etdiyi Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatı eyni zamanda təhsil, səhiyyə və sosial sahələrdə də çoxsaylı layihələr həyata keçirməkdədir. Statistika görə, Rusiyada 170 min azərbaycanlı gənc yaşayır. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı bu gənclərin fiziki və mənəvi sağlamlığına dəstək verir. Rusiyanın ən iri şəhərlərində, uzaq regionlarında əhalinin sağlamlığının təmin olunması, gənclərin elm, təhsil yarışlarına cəlb edilməsi istiqamətində böyük layihələrə imza atılıb. Bunlardan Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Moskvada azərbaycanlı tələbələrin bilik yarışmasının keçirilməsini, “Əmin ol ki, sağlamsan, xəstəliyə yox de!” kampaniyası çərçivəsində Rusiyadakı azərbaycanlı gənclərin və Rusiya vətəndaşlarının həkim müayinəsindən keçməsinə, mütəmadi olaraq Rusiyada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrlə görüşlərin keçirilməsi və onların problemlərinin həlli istiqamətində Leyla xanım Əliyevanın fəaliyyətini, Udmurtiyada Bazar günü məktəbinin açılmasını, Sankt-Peterburqda Nizami Gəncəvi adına bağın açılışını, Rusiyadakı uşaq evlərinə mütəmadi ziyarətlər və onlara maddi yardımların edilməsini, Azərbaycanın milli və dövlət bayramlarının Rusiyada yüksək səviyyədə keçirilməsini və həmin tədbirlərdə Rusiyanın tanınmış ictimai-siyasi xadimlərinin, sənət adamlarının iştirak etməsini və bu kimi onlarla tədbirləri misal gətirmək olar. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyeva Azərbaycan mədəniyyətinin xaricdə təbliği üzrə çox ciddi iş aparır, Azərbaycanın xaricdə həyata keçirdiyi bütün mədəni layihələrə dəstək göstərir. Leyla xanım Əliyevanın bir diaspor lideri kimi fəaliyyəti təkcə AMOR təşkilatı ilə bitmir. Belə ki, Leyla Əliyeva eyni zamanda tanınmış “Bakı” jurnalının baş redaktoru kimi həm Azərbaycanda, həm də Rusiyada kifayət qədər nüfuz qazana bilib. “Bakı” artıq neçə ildir ki, rus dilində nəşr olunur. Jurnalın rus dilində hazırlanmış ilk sayı 2007-ci ilin dekabrında Moskvada təqdim olunub. Bu qısa müddət ərzində “Bakı” jurnalı böyük nüfuz qazanıb və geniş maraq oyada bilib. Jurnalda Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, dünəni və bu günü haqqında maraqlı materiallar təqdim olunur. Jurnalın həm də ingilis dilində nəşr edilməsi Azərbaycan həqiqətlərinin yayılma coğrafiyasının bir qədər də genişlənməsindən xəbər verir. Jurnalın çap olunduğu Böyük Britaniyanın “Conde Nast” nəşriyyatının məsul redaktoru Darius Sanai deyib ki, ingilis dilində çıxan nəşr Azərbaycanı maddi və mənəvi sərvətləri ilə dünyaya tanıdır. O, jurnalın hazırlanmasında Leyla Əliyevanın dəyərli, innovativ ideyalarla çıxış etdiyini vurğulayıb. Darius Sanai qeyd edib ki, ingilis dilində çıxan nömrədə Azərbaycanın zəngin incəsənəti, mədəniyyəti haqqında maraqlı materiallar verilib”. Natiq bildirib ki, Rusiya Federasiyası həm Azərbaycanın şimal qonşusu kimi, həm də 3 milyon azərbaycanlının yaşayış yeri kimi bizim üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu səbəbdən də belə bir

coğrafiyada diaspor siyasətinə Leyla Əliyeva kimi gənc, perspektivli bir ictimai xadimin rəhbərlik etməsi çox sevindiricidir. Eyni zamanda bu gün bütün dünyanın Avropa dəyərlərinə inteqrasiya olunduğu bir dövrdə Azərbaycanın Avropadakı diaspor fəaliyyətinin gücləndirilməsinə də ciddi ehtiyac var idi. Bu səbəbdən Avropada Azərbaycanın tanınmasında, Dağlıq Qarabağ kimi ağırlı problemimizin Avropanın sırası vətəndaşlarına, siyasət düşərgəsinə tanıtılmasında aparıcı rol oynayan Avropa-Azərbaycan Cəmiyyətinin fəaliyyətini xüsusilə qeyd etmək istərdim. Məhz Avropa-Azərbaycan Cəmiyyətinin Böyük Britaniyada, mən deyərdim, Avropanın tam mərkəzində Azərbaycan naminə fəaliyyəti artıq öz bəhrəsini verməkdədir. Avropa-Azərbaycan Cəmiyyətinin rəhbəri Tale Heydərov gənc olmasına baxmayaraq, müasir dünyagörüşlü şəxsiyyət kimi Avropada kifayət qədər tanınır. Tale Heydərov London iqtisadiyyat məktəbində beynəlxalq münasibətlər və tarix üzrə bakalavr, Birkbek kollecində isə təhlükəsizlik və qlobal idarəetmə üzrə magistr dərəcəsinə malikdir. Çıxışlarının birində “Azərbaycan diplomatiyası və diasporunun fəaliyyəti nəticəsində Britaniya parlamentində Azərbaycan lobbisi erməni lobbisindən qat-qat güclüdür” deyən Tale Heydərov Azərbaycanı xarici ölkələrdə ləyaqətlə təmsil edir. Rəhbərlik etdiyi Cəmiyyətin əsas fəaliyyət istiqaməti Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, ölkəmizi dünyaya daha yaxından tanıtmadır. Tale Heydərovun beynəlxalq səviyyəli mərasimlərdə Dağlıq Qarabağa “erməni təcavüzü”, Amerikanın insan hüquqları və demokratiya haqqında hesabatlarında “ikili standartlar” haqqında çıxışlar etməsi və Konqresin Dağlıq Qarabağ anklavına humanitar yardımını təmin etmək söylərindən şikayətlənməsi Azərbaycanın beynəlxalq arenada daha bir ictimai uğuru kimi də qiymətləndirilə bilər. Tale Heydərov Azərbaycanın dünyada tanıtılması istiqamətində gərgin söylərini bu gün də davam etdirir. Onun təqdimatını etdiyi “Qafqazda erməni məsələsi” kitabı da deyilənlərin əyani təzahürü rolunda çıxış edir”.

Olaylar.-2014.-28 yanvar.-№ 14.-S.15.

Azərbaycan diasporu – Vətənin xaricdə layiqli təmsilçiləri

Rauf Kəngərli

Qloballaşan dünyada xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri diaspor quruculuğu sahəsində daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini zərurətə çevirir. Dünya azərbaycanlılarının yalnız beşdə birinin Azərbaycanda yaşadığını nəzərə alsaq, onda inamla deyə bilərik ki, diasporumuz böyük potensiala malikdir. Vətəndən xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı on milyonlarla ölçüldüyü kimi, onların sərmayəsi də on milyardlarla ölçülür. Bu, həm iqtisadi, həm də siyasi cəhətdən böyük qüvvədir. Ona görə də bu qüvvənin cəmləşdirilməsi, onların Azərbaycan Respublikası ətrafında birləşdirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Hazırda dünyada 450-dək Azərbaycan diaspor təşkilatlarının olması da göstərir ki, bu istiqamətdə çox əhəmiyyətli addımlar atılmışdır.

Ekspertlərin də qeyd etdiyi kimi, diaspor hərfi mənada “dağılma”, “səpələnmə” demək olsa da, hər millətin, xalqın Vətəndən ayrılması, dünyaya səpələnməsi diaspor yaratmır. Məsələn, dünyaya ən çox səpələnen xalqları çinlilər və ərəblərdir, ancaq heç bir ölkədə ərəb, ya da çin diasporu yoxdur. Diasporun meydana gəlməsi, yaranması üçün birinci əsas şərt Vətəndən kənarında yaşayanların doğma yurda bağlı olması, onun problemləri ilə yaşamasıdır. Dünya azərbaycanlılarının Azərbaycana bağlanması, Azərbaycanla yaşaması üçün mənəvi əsas ola biləcək bir ideya var — bu, azərbaycançılıqdır. Əgər biz ulu öndər Heydər Əliyevin yaratdığı bu ideologiyayı daim yaşatsaq, inkişaf etdirsək, onun əsasında birləşsək böyük uğurlar qazana bilərik.

Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiyasına nail olmaq deməkdir. Biz dünyaya inteqrasiya ediriksə, deməli, bizim mənəvi dəyərlərimiz də ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiya etməlidir. Doğrudur, insan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, gərək öz milliliyini, milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamağı bacarsın. Amma dünyada eyni zamanda, assimilyasiya – millətlərin qaynaq-qarışması prosesi də gedir. Oudur ki, ulu öndər Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayındakı çıxışında tövsiyə edirdi: “Azərbaycanlılar gərək yaşadıkları ölkədə o şəraitə mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqe tutsunlar. Ancaq öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır”.

Respublikamızın müstəqilliyini bərpa etdikdən sonrakı dövrə nəzər salanda görürük ki, diaspor təşkilatları daha da güclənmiş, mütəşəkkil bir qüvvəyə çevrilmiş, xaricdəki Azərbaycan icmaları arasında əlaqələr möhkəmlənmiş, haqq səsimizin dünyaya çatdırılması, həmvətənlərimizin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi istiqamətində bir sıra uğurlar əldə olunmuşdur. Bundan başqa, xaricdəki soydaşlarımıza və cəmiyyətlərimizə hər

mənada dayaq olan Azərbaycan Respublikasında aparılan davamlı və ardıcıl sosial-iqtisadi islahatlar nəticəsində qeyd olunan sahələrdə ciddi nailiyyətlər qazanılmış, demokratik cəmiyyət formalaşmış, siyasi münasibətlər sistemi təkmilləşmiş, dövlət idarəçiliyində müasir metodların tətbiqi müsbət nəticələrini vermiş və bütün bunların fonunda beynəlxalq aləmdəki nüfuzumuz xeyli artmışdır. Bu da Azərbaycan diasporunun daha səmərəli fəaliyyət göstərməsi üçün münbit şəraitin yaranmasına zəmin hazırlayır.

Ölkəmizdə keçirilən yüksək səviyyəli tədbirlərdə iştirak edən diaspor təşkilatlarımızın nümayəndələrinin sayındakı davamlı artım Azərbaycan diasporunun sıralarının durmadan genişlənməsindən xəbər verir. Əgər 2001-ci il mayın 23-də Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında 36 ölkədən 406 nümayəndə iştirak edirdisə, 2006-cı il martın 16-da keçirilən qurultaya 49 ölkədən 593 nümayəndə və 388 nəfər qonaq qatılmışdı. 2011-ci il iyulun 5-də baş tutan III qurultaya isə 1272 nümayəndə gəlmişdi. Bu mötəbər mərasimdə 42 ölkədən 579 nümayəndə iştirak etmişdi. Rusiya, Türkiyə, Ukrayna, Almaniya, Gürcüstan, ABŞ, İsveç Krallığı, Niderland, İsrail, Özbəkistan, Fransa, Böyük Britaniya, Kanada daha çox nümayəndə ilə təmsil olunurdu. Bundan əlavə, qurultaya xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan icma və birliklərinin 182 rəhbəri də qatılmışdı.

Xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin say çoxluğu sevindirici hal olsa da, bəzi reallıqları da diqqətdən qaçırmamalıyıq. Reallıq isə bundan ibarətdir ki, hər hansı bir ölkədə diaspor təşkilatlarının sayının çoxluğu, heç də onların ictimai rəyə təsir imkanlarının kifayət qədər çox olmasından xəbər vermir. Belə hallarda gücü birləşdirmək, birlikdə hərəkət etmək və pərakəndəliyə son qoymaq lazımdır. Yəni az, ancaq güclü təşkilatların olması dövrün tələbidir. Bunun üçün əgər bəzi cəmiyyətlər arasında ziddiyyətlər, anlaşılmazlıqlar, problemlər varsa, onlar qısa zamanda aradan qaldırılmalıdır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də çıxışlarında dəfələrlə vurğulamışdır ki, bizim gücümüz birliyimizdədir. Ölkəmizin rəhbəri bəzi xarici ölkələrdəki cəmiyyətlərimizin səfirliklərimiz və konsulluqlarımız ilə əlaqələrinin zəif olmasının yolverilməzliyini də bildirmiş və tövsiyə etmişdir ki, belə hallarda məsələ dərhal həll olunmalı, həmrəylik təmin edilməlidir.

Xaricdəki soydaşlarımızın yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi proseslərində fəallıq göstərməsi də respublikamız üçün önəm kəsb edir. Çünki bununla onlar həmin ölkələrdə nüfuz qazanmış, mövqelərini möhkəmləndirmiş olurlar. Sevindirici haldır ki, Azərbaycan ziyalıları yaşadıkları dövlətlərdə bu sahədə bir sıra uğurlara imza atmışlar. Hazırda Türkiyə, Gürcüstan, Estoniya və digər ölkələrin parlamentlərində azərbaycanlı millət vəkilləri var. Lakin, təbii ki, bu, bizi tam qane edə bilməz. Diasporumuzun ictimai-siyasi proseslərə təsir etmək imkanına malik amilə çevrilməsi üçün görüləcək işlər hələ çoxdur. Azərbaycanlılar ilk növbədə yaşadıkları cəmiyyətlərdə tək-cə fərdi şəkildə deyil, təşkilatlanmış qurum, ictimai institut olaraq ciddi etimad qazanmağa müvəffəq olmalıdırlar. Buna nail olduqdan sonra biz xarici ölkələrin parlamentlərində, dövlət təşkilatlarında, siyasi partiyaların rəhbərliyində daha çox soydaşımızı görə biləcəyik. Eyni zamanda, azərbaycanlılar siyasi proseslərdə, xüsusilə, seçkilərdə fəal rol oynamalıdırlar ki, siyasi partiyalar onların səsini qazanmaq üçün müəyyən addımlar atsınlar, sözün yaxşı mənasında bu səs uğrunda mübarizə aparsınlar. Bəzi ölkələrdə biz bunun ilkin simptomlarını görürük. Lakin daha çox işləmək, cəmiyyətə daha sıx inteqrasiya etmək

ehtiyacı duyulur. Belə hesab edirik ki, xaricdəki soydaşlarımız zamanla bu vəzifənin də öhdəsindən gələ biləcəklər.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları ölkəmizin milli maraqlarının müdafiəsi işində nisbətən fəal iştirak edirlər. Bu məsələdə Azərbaycan dövlətinin dəstəyi də xüsusi rol oynayır. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, keçən il xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların cəmiyyətə inteqrasiyası və milli maraqlarımızın müdafiəsinə cəlb olunması, respublikamız ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onlar arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması istiqamətində 472 tədbir həyata keçirilmişdir. Ölkəmizdə baş tutan tədbirlər də bu baxımdan önəmlidir. Keçən il may ayının 7-8-də Bakıda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi, Madrid Klubunun və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə beynəlxalq əhəmiyyət daşıyan Cənubi Qafqaz Forumu keçirilmişdir. Forumda Madrid Klubunun, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvləri, dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan 300-dən çox ekspert, yüksək səviyyəli rəsmilər, sabiq dövlət və hökumət başçıları, alimlər, Azərbaycan diasporunun aparıcı nümayəndələri iştirak etmişdir. Keçən il iyunun 21-də Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin birinci forumu keçirilmişdir. Forumun işində dünyanın 44 ölkəsindən 446 nümayəndə iştirak etmişdir. Tədbirdə türkdilli xalqların xaricdəki cəmiyyətləri arasında əlaqəli fəaliyyətinin əhəmiyyəti vurğulanmışdır. Bütün bunlar Azərbaycan diasporunun daha genişmiqyaslı fəaliyyəti üçün şərait yaradır.

Bu gün Azərbaycan diasporu Ermənistan - Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını, azərbaycanlıların məruz qaldığı terror və soyqırımı aktları barədə beynəlxalq təbliğat kampaniyalarını yüksək səviyyədə təşkil edir. Bu mənada diasporumuzun əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri də Xocalı soyqırımının dünya ölkələri tərəfindən rəsmi şəkildə tanınmasına nail olmaqdır. Bu səpkidə fəaliyyətin nəticəsidir ki, keçən il ABŞ-ın Nyu-Meksiko, Arkanzas, Oklahoma, Tennensi, Pensilvaniya və digər ştatları Xocalı soyqırımını rəsmən tanımışdır. Bu ilin fevral ayında isə Honduras Azərbaycan ərazilərinin işğalını və Xocalı soyqırımını tanıyan 333-2013 sayılı qərar qəbul etdi. Keçən il yanvarın 26-da Amerika Azərbaycanlılarının Şəbəkəsi (USAN) və ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılar Prezident Barak Obama Administrasiyasının Xocalı qətlamını və müharibə cinayətlərini, eləcə də faciə qurbanlarını tanıması məqsədilə Ağ evin rəsmi veb-səhifəsində petisiya yerləşdirmişdilər. Ümumiyyətlə, Xocalı soyqırımının 22-ci ildönümündə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, İslam Konfransı Gənclər Forumunun mədəniyyətlərəarası dialoq üzrə baş əlaqələndiricisi Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə dünyanın müxtəlif ölkələrində başlanmış "Xocalıya ədalət!" kampaniyasının uğurla getməsi və faciə qurbanlarının anım mərasimlərinin yüksək səviyyədə baş tutması, lazımi məqamlarda erməni lobbisinə qarşı ciddi mübarizə aparılması bir daha onu göstərdi ki, xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətləri artıq mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməkdədirlər.

Azərbaycan-Ukrayna əlaqələrinin inkişafında diasporun rolu

Bu gün Azərbaycan və Ukrayna arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsində bu ölkədə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun müstəsna rolu var. Diasporun xətti və təşkilatçılığı ilə həyata keçirilən qarşılıqlı səfərlər iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafını hər ötən gün yeni bir müstəviyə qaldırır. Bu da sırr deyil ki, Ukraynada Azərbaycan diasporunun formalaşması və ictimai qüvvəyə çevrilməsində ümummilli lider Heydər Əliyevin xüsusi xidməti olub. Məhz Heydər Əliyevin tapşırığı və xüsusi diqqəti sayəsində Ukraynada Azərbaycan diasporu təşkilatlanmış və inkişaf yolu tutmuşdu. 1997-ci ildə Ukraynaya rəsmi səfər edən Prezident Heydər Əliyev burada yaşayan azərbaycanlılarla görüşdə demişdi: "Harada yaşamasından asılı olmayaraq heç bir azərbaycanlı öz Vətənini, ulu babalarını, dilini unutmamalıdır. Harada yaşayırsansa yaşa, yaxşı da, pis də yaşasan, gərək ürəyin öz vətənlə, torpağınla döyünsün. Gərək nəbzini vətənin nəbzi ilə vursun. Bu vətənpərvərlik hissi bizim hər birimizdə olmalıdır. O cümlədən, respublikamızdan kənar, Ukraynada yaşayan azərbaycanlılarda da olmalıdır."

Təsadüfi deyil ki, prezident İlham Əliyev də Ukrayna ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsində diasporun rolunu xüsusi vurğulayır və bu ölkədə yaşayan soydaşlarımıza daha fəal olmağı tövsiyə edir. Prezident İlham Əliyev haqlı olaraq bildirir ki, diasporlarımız ölkələrimizi, xalqlarımızı birləşdirən təbii körpüdür. Ümumiyyətlə, Azərbaycan və Ukrayna münasibətlərinin dostluq və qarşılıqlı etimad əsasında inkişafında Ukraynadakı Azərbaycan icması fəal iştirak edir. Ukraynanın sabiq prezidenti Viktor Yanukoviçin 28 aprel 2011-ci ildə Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev demişdir: "Diasporlarımız ölkələrimizi, xalqlarımızı birləşdirən təbii körpüdür. Mənə çox xoşdur ki, həm Azərbaycanda yaşayan ukraynalılar, həm də Ukraynada yaşayan azərbaycanlılar özlərini rahat, inamlı, öz evlərindəki kimi hiss edir, öz dövlətlərində bir ailə kimi yaşayır, eyni zamanda, Ukrayna ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin, indi olduğu kimi, fəal inkişaf etməsinə çalışırlar." Ukraynada yaşayan bir neçə yüz minlik Azərbaycan diasporu bu gün də ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayır.

Məhz bütün bunların göstəricisidir ki, Ukrayna Azərbaycan diasporunun fəal olduğu ölkələrdən hesab edilir. Yaxın tarixə qısa ekskursiya etsək görərik ki, Ukraynaya azərbaycanlıların mühacirəti XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində başlayıb. XX əsrin əvvəllərindən buraya təhsil almağa gələn azərbaycanlı tələbələr ictimai fəallıq göstərməyə başlayıblar. Onların fəallığı sayəsində Kiyev şəhərində Azərbaycan Milli Mədəniyyət Mərkəzi yaranmış və burada yığılan azərbaycanlılar Azərbaycan mədəniyyəti, poeziyası, ədəbiyyatı barəsində müzakirələr aparmışlar. Kiyevdən başqa, digər böyük şəhərlər - Xarkov və Lvovda da azərbaycanlı gənclər təhsil aldıkları müəssisələrdə eyni istiqamətdə iş aparırdılar. Ukraynada 1917-1918-ci illərdə tanınmış yazıçı Tağı Şah bəzi Simurq Xorvak şəhərində məskunlaşaraq "Cənub səsi" adlı qəzet nəşr etmişdir. Ukraynada 1920-ci ildə bolşevik işğalına məruz qalandan sonra Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərində xeyli irəliləyişlər yaranır. Ukrayna-Azərbaycan arasında, eyni zamanda, tələbə-mütəxəssis mübadiləsi də aparılırdı. Müxtəlif sahələr üzrə

mütəxəssis hesab olunan yüzlərlə azərbaycanlı Ukraynaya köçərək buranı özlərinə daimi yaşayış məskəni seçmişlər. Bunun nəticəsində Kiyev, Xarkov, Odessa, Lvov, Krım şəhərlərində və Valın, Vinnitsa, Dnepropetrovsk, Donetsk, Zakarpatye, Zaporodce, Jitomir, İvano-Frankovsk, Kirovoqrad, Nikolayev, Poltava, Rovina, Ternopol, Suşk, Xerson, Xmelnitski, Cerqask, Cerniqo, Cernovisti vilayətlərində soydaşlarımız məskunlaşmışlar. Məskunlaşdığı şəhər və vilayətlərin ictimai işində fəallıq göstərən azərbaycanlılar Ukrayna dövlət idarələrində də irəli çəkilməyə başlayıblar. 1991-ci ildə Sovetlər Birliyinin dağılmasından sonra müstəqillik əldə edən Ukrayna və Azərbaycan arasında ikitərəfli diplomatik münasibətlər quruldu. Artıq beynəlxalq birliyin bərabər hüquqlu üzvü olan Ukrayna və Azərbaycan bütün sahələr üzrə münasibətləri inkişaf etdirirlər.

Hazırda Ukraynada 500 min azərbaycanlı yaşayır. Bu şəxslər ötən əsrin əvvəllərindən bu günə qədər davam edən intensiv mühacirət nəticəsində buraya gələnlərdir. 500 min azərbaycanlının bir-biri ilə əlaqə saxlaması və ictimai fəaliyyəti bəzi ölkələrdəki azərbaycanlıların fəaliyyətindən nisbətən daha fəaldır. Bu ölkədə onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı, mədəniyyət mərkəzi, kütləvi informasiya vasitəsi olmaqla yanaşı, ana dilimiz həm Ukrayna ali məktəblərində, həm də Azərbaycan dilli "Həftə sonu" məktəblərində tədris edilir. Azərbaycan folklor ansambllarının yaradılması isə Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğinə xidmət edir. Hazırda Ukraynada çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları və milli mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Onlardan ən böyüyü bir çox regional diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən Ukrayna azərbaycanlıları Konqresidir. 1999-cu ilin 21 martında təsis edilən Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin yaranmasında Ukraynadakı Azərbaycan səfirliyi və tanınmış azərbaycanlıların rolu böyük idi. İlk təsis yığıncağında Ukraynanın 15 vilayətində filialı olan Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin zamanla filiallarının sayı artmağa başladı. Ölkənin ictimai-siyasi, iqtisadi-mədəni həyatında mühüm rol oynayan UAK-ın 27 inzibati ərazi bölgüsünün demək olar ki, hamısında vilayət təşkilatları fəaliyyət göstərir. UAK-ın əsas fəaliyyət sahələri

Çerkassi, Çernovtsı, Çerniqov, Dnepropetrovsk, Dneprodzerjinsk, Dnepropetrovsk vilayətinin Novomoskovsk şəhər təşkilatı, Pavloqrad, Donetsk, Xarkov, Xerson, Xmelnitski, İvano-Frankovsk, Jitomir, Kiyev, Kirovoqrad, Krım, Sevastopol, Lvov, Luqansk, Lutsk, Nikolayev, Odessa, Poltava, Rovno, Sumı, Ternopol, Vinnitsa, Zakarpatye, Zaporozje vilayət təşkilatlarıdır. Adları qeyd edilən hər bir vilayətdə Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi özünü Ukrayna cəmiyyətinə təqdim edə bilib. Yalnız son illərdə konqresin daxilində müəyyən narazılıqlar və fikir ayrılıqları meydana çıxıb ki, həmin problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində də müəyyən səylər göstərilir.

Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresindən başqa bu ölkədə fəaliyyət göstərən digər Azərbaycan diaspor təşkilatları da var ki, həmin təşkilatlar da iki ölkə arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsində müstəsna rol oynayırlar. Belə təşkilatlardan biri də "Aynur Xatun" Azərbaycan Qadınları Birliyidir ki, adıçəkilən təşkilat daha çox Azərbaycanla Ukrayna arasında mədəni əlaqələrin inkişaf etdirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərir. Təşkilatın tərkibində "Qız qalası" vokal ansambli, solist-rəqqaslar, teatr studiyası da fəaliyyət göstərir.

Ukraynada fəaliyyət göstərən digər bir diaspor təşkilatı "Demokratiyanın nəbzi" beynəlxalq vətəndaş təşkilatıdır. Bundan başqa Dnepropetrovsk Azərbaycanlıları Liqası, "Dostluq" Azərbaycan-Ukrayna Dostluğu

Vilayət Milli-Mədəni Birliyi, həmin birliyin nəzdində "Natavan" maarif mərkəzi və qadın klubu, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Kiyev təmsilçiliyi, Heydər Əliyev adına Ukrayna-Azərbaycan elimi-mədəni idman mərkəzi, həftəsonu məktəbi, Krım Azərbaycanlıları Cəmiyyəti, Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan mədəniyyət mərkəzi, "Savalan" Gənclər təşkilatı, Ukrayna-Azərbaycan dostluğu beynəlxalq xeyriyyə fondu, "Vətən" Simforopol şəhər azərbaycanlılar təşkilatı kimi qurumlar da mövcuddur.

“Dostluq” – Azərbaycan-Ukrayna Xarkov vilayət təşkilatı-“Dostluq” – Azərbaycan-Ukrayna Xarkov vilayət təşkilatı noyabr 19-u 1999-cu ildə Xarkov vilayətində təsis edilmişdir. Təşkilatın ətrafında müxtəlif millətləri təmsil edən 500-dən çox nümayəndə toplaşmışdır. “Dostluq” təşkilatının əsas məqsədi milli adət-ənənələrin qorunması və inkişaf etdirilməsində buradakı azərbaycanlıların səylərinin birləşdirilməsidir. Həmçinin, Ukrayna və Azərbaycan arasındakı mədəni və iqtisadi əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, Ukraynada yaşayan azərbaycanlıların hüquq və maraqlarının təmin olunmasında yardımçı olmaqdır. Təşkilatın nəzdində “Dostluq” Azərbaycan Mədəniyyət və Təhsil Mərkəzi, “Azərbaycan inciləri” adlı rəqs qrupu, “Qarabağ” folklor ansambli, "Natəvan" Qadınlar Klubu, "Novruz" Gənclər Klubu, hüquqi xidmət fəaliyyət göstərir. “Dostluq” təşkilatı ötən illər ərzində Ukraynada bir sıra sosial, mədəni, təhsil və xeyriyyə layihələri həyata keçirmişdir. “Dostluq- Azərbaycan-Ukrayna Xarkov vilayət təşkilatının sədri Murad Ömərövdür.

Olaylar.-2014.-6 mart.-№ 41.-S.10.

Azərbaycanda diaspora və lobbicilik quruculuğu

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən bəri dövlətin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi olub. Ötən illər ərzində diaspor quruculuğu Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi önə çəkilib.

Cavid

Dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətənlə əlaqələrini inkişaf etdirmək, soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qoruyub saxlamaq, Azərbaycanın milli maraqlarının qorunması istiqamətində diasporun potensialını səfərbər etmək, bir sözlə, Azərbaycanı gerçəkdən 50 milyon azərbaycanlının and yerinə çevirmək, dünyanın hər bir guşəsində yaşayan soydaşlarımızın mədəni-siyasi hüquqlarını müdafiə etmək bu siyasətin qayəsini təşkil edib.

2001-ci ildə keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı Azərbaycançılıq ideologiyasının beynəlxalq əhəmiyyət qazanması baxımından önəmli bir hadisəyə çevrildi. Dünyanın 36 ölkəsindən 200-dən çox müxtəlif təşkilatı təmsil edən 406 nümayəndənin və 63 qonağın iştirak etdiyi bu tədbir Azərbaycan diaspor quruculuğu tarixində yeni bir mərhələnin başlanğıcı oldu.

Sonra dövrlərdə də keçirilən Dünya azərbaycanlılarının qurultayları Azərbaycanın hüdudlarından soydaşlarımızın ümumi məqsəd, vahid ideya ətrafında birləşməsi yolunda böyük addımlar idi.

Milli Azərbaycançılıq ideyası ətrafında soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyi diaspor təşkilatlarımızın gücünü ortaya qoyur. Dünyanın ayrı-ayrı ölkələrindəki soydaşlarımızla aparılan sistemli iş, azərbaycanlıların milli birliyinin möhkəmləndirilməsi yönündə dövlətin yürütdüyü siyasət Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, dünya azərbaycanlılarının siyasi və ideoloji birliyinin təminatı baxımından səmərəli nəticələr verib.

Diaspor təşkilatlarının problemlərinin aradan qaldırılması istiqamətində fəaliyyət, onların fəaliyyətinin milli maraqlarımızın gerçəkləşdirilməsinə yönəldilməsi yönündə dövlət siyasəti xüsusilə təqdir olunmalıdır.

Politoloqlar hazırki dövrdə diaspor anlayışını beynəlxalq münasibətlərin vacib elementi kimi xarakterizə edirlər.

Dünyada gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, beynəlxalq məsələlərdə diaspor və lobbi təşkilatlarının rolunun artması bu sahəyə diqqətin daha da artırılmasını tələb edir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi əslində bu zərurət nəzərə alınaraq yaradılıb. Lakin beynəlxalq siyasətdə ikinci paralel hesab olunan bu fəaliyyətin tənzimlənməsi baxımından bir sıra əlavə tədbirlərə ehtiyac var.

Ötən illərin təcrübəsi göstərir ki, diaspor təşkilatları ilə iş xeyli dərəcədə mürəkkəbdir. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində 450-yə yaxın diaspor qurumu fəaliyyət göstərir. Amma diaspor təşkilatlarının daha səmərəli fəaliyyətini təmin etmək, yeni keyfiyyət mərhələsinə keçirmək baxımından daha iş görülməlidir. Biz təkcə Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması istiqamətində çalışmamalıyıq, bu fəaliyyət tədricən lobbicilik müstəvisinə keçməli, ayrı-ayrı ölkələrin, beynəlxalq qurumların qərarlarına təsir göstərmək səviyyəsində qurulmalıdır.

Artıq Azərbaycanı dünyada daha çox tanıyırlar. Azərbaycan diasporunun Azərbaycan gerçəklərini dünya miqyasında yetərincə və uğurla təbliğ etdikləri fikr ilə razılaşmamaq olmur. Amma diaspor təşkilatlarımızın bu sahədə fəaliyyətinin onların öz imkanları daxilində məhdud olduğu da nəzərə alınmalıdır. Əlbəttə ki, diaspor qurumlarımız daha böyük işlər görə bilərlər.

Məsələn, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, İslam Konfransı Təşkilatına (İKT) üzv qurum olan Dialog və Əməkdaşlıq uğrunda İslam Konfransı Gənclər Forumunun Mədəniyyətlərəarası Dialog üzrə Baş Koordinator, Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə "Xocalıya ədalət" beynəlxalq məlumat və təşviqat kampaniyası 100 ildən bəri dünyaya yalanlar üfərən erməni təbliğatına ciddi şəkildə zərbə vurub. Bu kampaniya çərçivəsində dünyanın bir çox ölkəsində keçirilən Xocalı soyqırımı ilə bağlı həqiqətləri yaymaq məqsədilə etiraz aksiyaları, elmi-praktik konfranslar və digər tədbirlərdə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəallığı xüsusilə qeyd edilməlidir.

Xocalı faciəsinin mənəvi, siyasi və hüquqi müstəvidə tanınmasına yönələn bu kampaniya dünyanın 40-dan çox ölkəsində uğurla həyata keçirilməkdədir. Ötən 5 il ərzində 200-dək müxtəlif xarakterli tədbirin həyata keçirilməsi Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünyaya çatdırılması baxımından ciddi faktordur.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2014-cü il 13 fevral tarixli "Xocalıya ədalət" kampaniyasının keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Sərəncamı da tarixi əhəmiyyət daşıyır və müvafiq istiqamətdə fəaliyyət göstərməyə böyük dəstəkdir.

Bu kampaniya çərçivəsində əldə olunmuş nəticələr onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan diasporasının da dəstəyilə beynəlxalq miqyasda lobbicilik daha effektivdir. Əslində bu kampaniya göstərdi ki, erməni diasporunun işini o qədər də şişirtmək lazım deyil və sadəcə olaraq onların haqqında mif yaradılıb. Artıq dünya ictimaiyyəti Azərbaycan torpaqlarının işğal olunması, Ermənistanın nəinki işğalçı dövlət olması reallığını, hətta qondarma soyqırım pərdəsi altında gizlənərək soyqırım həyata keçirdiyi faktını qəbul edir.

"Xocalıya ədalət" kampaniyası çərçivəsində gənclərin rolu onların Azərbaycan diasporunun ən fəal hissəsi olduğunu da ortaya qoydu. Bu gün xarici ölkələrdə təhsil alan və yaşayan azərbaycanlı gənclər də dövlətin yaxın dəstəyi və yardımını sayəsində təhsil aldıkları ölkələrdə müxtəlif dərnəklər və ictimai birliklər yaradır.

Bütün bunlarla yanaşı Azərbaycan dövlətinin qarşısında mühüm vəzifələr dayanır. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi bu sahədə dövlət siyasətini təmin etsə də, diasporla iş üçün ayrılan büdcə yetərli deyil. Dövlət diaspor təşkilatlarımıza daha çox yardım etməli, dövlətimizin apardığı xarici və daxili siyasətin məramını onlara daha ətraflı izah etməlidir. Bu baxımdan müvafiq komitəyə dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin hətta dəfələrlə

artırılmasına ehtiyac var. Qeyd edək ki, diaspor və lobbi fəaliyyətlərinin stimullaşdırılması baxımından ayrı-ayrı ölkələrdə imkanlı soydaşlarımızın dəstəylə diaspor fondlarının, hətta beynəlxalq miqyasda Vahid Diaspor Fondunun yaradılması məsələsi günümüz üçün aktualdır.

Bu Azərbaycan diasporunun fəaliyyətində yeni mərhələyə keçilməsi demək olardı. BeNiLüks Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Sahil Qasimov da bu fikirdədir ki, Azərbaycan diasporu lobbiçilik istiqamətində addımlar atmalıdır və Avropadakı diasporumuz artıq bu mərhələyə keçid edir. Lobbiçilik diaspor fəaliyyətinin daha mütəşəkkil hədəfidir. Sahil Qasimovun sözlərinə görə, lobbizm özü böyük bir diplomatiyadır və belə bir fəaliyyət qarşıda duran əsas vəzifələrdən biridir. Lobbiçilik ənənəvi diplomatiyadan fərqlənir və əsas üstünlüyü ondan ibarətdir ki, hər hansı dövlətə daxildən ictimai sifarişi təşkil edir.

Yaxşı təşkilatlanmış diaspora təşkilatları öz tarixi vətənlərinin xeyrinə lobbiçilik fəaliyyəti ilə də məşğul olurlar.

Məsələn, BeNiLüks Azərbaycanlıları Konqresi Avropa Birliyində akkreditə olunub və Azərbaycanla bağlı məsələləri birbaşa avropalı parlamentarların diqqətinə çatdırır.

Xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor qurumlarının əksəriyyəti də Vahid Diaspor Fondunun yaradılması ideyasını dəstəkləyir. Bu təşəbbüsün reallaşması müvafiq dövlət komitəsinin diasporla aparılan işin səmərəliliyini dəfələrlə artırmış olardı.

AMEA Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İnstitutunun elmi işçisi Zaur Əliyev deyir ki, günümüzdə ən doğru şəkildə təşkilatlanmağı bacaran bir sıra diasporlar mövcuddur. Ümumiyyətlə bu təşkilatlanmalar 2 istiqamətdə həyata keçirilir, mahiyyətcə isə eyni istiqamətə hesablanmış hərəkətdir: "Məsələn, Böyük Britaniya, ABŞ və Çin hazırkı şəraitdə maliyyə siyasəti ilə diaspor və lobbi quruculuğunu həyata keçirirlər. Bu zaman onlar sosial baza olmadan da güclü hərəkət edir, ayrı-ayrı korporasiyalarla hətta həmin dövlətin xarici siyasətinə belə təsir edirlər".

Bu kimi fəaliyyətlər isə istənilən halda maliyyə dəstəyi tələb edir.

İstər dövlətin dəstəylə, istərsə də xarici ölkələrdəki imkanlı soydaşlarımızın könüllü iştirakı ilə yaradılan fondlar diaspor təşkilatlarının fəaliyyətindəki çətinlikləri ortadan qaldırmağa imkan verərdi. Diaspor qurumlarının xaricdə mediaya çıxışı, nüfuzlu siyasi partiya və təşkilatlarla münasibətlər qurması, müstəqil təbliğat vasitələri yaratması kimi addımlar isə lobbi mexanizminin yaranmasını da labüd edəcək.

Köln Azərbaycan Türk Kültür və Dayanışma Dərnəyinin sədri Ufuk Kamal diaspor fəaliyyətinin gücləndirilməsi və lobbiçilik baxımından Diaspor Fondunun yaradılması vacibdir və fond ilk növbədə dövlət səviyyəsində dəstəklənməlidir. Belə bir fond yaradılsa, ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən cəmiyyətlərin, diaspor qurumlarının fəaliyyəti araşdırılaraq, əməkdaşlığa cəlb olunmalıdır. Belə bir fəaliyyət diaspor qurumlarından gözləntiləri də artırardı.

Gürcüstan Respublikasının baş nazirinin azərbaycanlı müşaviri Savalan Mirzəyev də Vahid Diaspor Fondunun yaradılmasını vacib sayır. O, Dünya Azərbaycanlılarının növbəti qurultayında iştirak edəcəyi təqdirdə belə bir təşəbbüsü səsləndirəcəyini deyir.

Gürcüstanda yaşayan daha bir soydaşımız, Qeyrət Xalq Hərəkatının sədri Əlibala Əsgərov bir çox iri şirkətlər tərəfindən xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarına maddi və mənəvi dəstək verməsinə baxmayaraq, vahid bir fondun yaradılmasının zəruri sayır. Onun fikrincə, bu halda diaspor fəaliyyətləri üçün ayrılan vəsaitlərin şəffaflığı da təmin edilmiş olardı. Onun fikrincə, bu gün diaspor qurumlarının ən ciddi problemi məhz maliyyət sıxıntıları ilə bağlıdır. Diaspor fəaliyyətini dəstəliyəcək fonda dövlət imkanlı işadamlarını da cəlb edə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün

Xalq Cəbhəsi.-2014.-8 mart.-№ 43.-S.10.

Diaspor hərəkatında aktiv olan qadınlar

Müasir dövrümüzdə də diaspor hərəkatında fəal iştirak edən qadınlar var. Məhz həmin qadınların səyi və diaspor sahəsində atdığı uğurlu addımlar nəticəsində Azərbaycanın təbliği, onun tanınması, üzləşdiyimiz problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində bir intensivlik müşahidə edilir. Azərbaycanın diaspora hərəkatında müstəsna xidmətləri olan qadınlardan biri də Tomris Azəridir. Tomris Azəri 1950-ci il noyabrın 4-də Birləşmiş Ştatlarda anadan olub. Tomris Azəri Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin prezidentidir. O, Nağı bəy Şeyxzamanlının qızıdır. Tomris Azəri ikinci nəsil amerikalı azərbaycanlıdır. Onun rəhbərlik etdiyi Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti Azərbaycan həqiqətlərinin Birləşmiş Ştatlar ictimaiyyətinə çatdırılmasında mühüm rol oynayan təşkilatlardan biridir. Tomris Azəri Azərbaycanın Amerika ictimaiyyətinə tanınmasına xidmət edən bir sıra layihələrin müəllifi olub. Onun təşəbbüsü ilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında məlumatların Birləşmiş Ştatların siyasi dairələrinə çatdırılmasına xidmət edən kampaniyalar təşkil edilib. Tomris Azəri Dünya azərbaycanlılarının I, II və III qurultaylarında Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının üzvü seçilib. 2006-cı il martın 13-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi sahəsində fəaliyyətinə görə Tomris Azəri “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunub.

Azərbaycan diasporuna yeni nəfəs gətirən, gənclərin bu sahədə fəallığının artırılmasına nail olan qadın diaspor nümayəndələrindən biri də Leyla Əliyevadır. Leyla Əliyeva 1986-cı il iyulun 3-də anadan olub. O, Bakıda 160 sayılı məktəbdə orta təhsil alıb. Leyla Əliyeva İsveçrədə və Böyük Britaniyada ali təhsil alıb. 2006-2008-ci illərdə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun politologiya fakültəsinin dünya siyasəti ixtisası üzrə magistr pilləsini bitirib. 2010-cu ilədək Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda Azərbaycan Gənclər Klubunun sədri olub. Leyla Əliyeva 2007-ci il mayın 10-dan Heydər Əliyev Fondunun Rusiya Federasiyasındakı nümayəndəliyinin rəhbəridir. 2007-ci il fevralın 27-də Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (MDBMİ) Azərbaycan Gənclər Klubu və RAGƏŞ-in Moskvada təşkil etdikləri Xocalı soyqırımının qurbanlarını anma mərasimi – “Xocalısız 15 il” adlı xatirə gecəsi keçirilib. Leyla Əliyeva 2007-ci il dekabrın 19-dan Moskvada nəşr olunan “Bakı” jurnalının təsisçisi və baş redaktorudur. Jurnal Azərbaycan mədəniyyətinin Rusiyada təbliği və Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində böyük işlər aparır. 2008-ci il may ayında Mədəniyyətlərarası Dialoqda İslam Konfransı Təşkilatının Gənclər Forumunun Baş Əlaqələndiricisi olub. 2008-ci il, may ayının 8-də Leyla Əliyeva “Xocalıya Ədalət” kampaniyasını başladıb. O, 2009-cu il aprelın 8-də Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (AMOR) sədri seçilib. Leyla Əliyeva 2011-ci ildən Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidentidir. Leyla Əliyeva 2011-ci il, iyulun 4-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunub.

Gülşən Kazımova -1961-ci il noyabrın 8- də Bakı şəhərində anadan olub. O, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Niderland Yazıçılar İttifaqının üzvüdür. Gülşən Kazımova hazırda “Ana Vətən” Avropa

Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin sədri, tərcüməçidir. “Ana Vətən” Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi 2004-cü ildə Hollandiyada onun rəhbərliyi altında fəaliyyətə başlayıb. Cəmiyyətin yaradılmasında məqsəd Avropada yaşayan azərbaycanlı qadınların cəmiyyətə inteqrasiyasına dəstək vermək, onların hüquq və azadlıqlarının qorunmasına yardım göstərməkdir. 2006-cı ildə Gülşən Kazımovanın "Nəslimizin qızları" adlı kitabı Niderlandda nəşr edilib. 2011-ci il iyulun 4-də mədəniyyət sahəsindəki nailiyyətlərinə Azərbaycan diasporunun inkişafındakı xidmətlərinə görə Gülşən Kazımova Azərbaycan Respublikasının “Əməkdar mədəniyyət işçisi” fəxri adına layiq görülüb.

Samirə Patzer-İsmailova-1963-cü il fevralın 26- da Bakı şəhərində dünyaya gəlib. O, 1970-ci ildə Bakı şəhərində Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbinə qəbul olub Samirə Patzer-İsmailova 1981-ci ildə həmin məktəbi qızıl medalla bitirib. O, 1981-ci ildə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olub, 1986-cı ildə isə konservatoriyanı fərqlənmə diplomu ilə bitirib. 1986-1990-cı illərdə Bakı Mədəniyyət Texnikumunda fortepiano ixtisası üzrə müəllim işləyib. 1989-1991-ci illərdə Samirə Patzer-İsmailova Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında musiqi redaktoru kimi çalışıb, Azərbaycan Dövlət Televiziyasında klassik musiqi proqramlarının müəllifi və aparıcısı olub. O, 1990-1995-ci illərdə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında müəllim vəzifəsində işləyib və mədəni-ictimai fəaliyyət göstərib. Xanım İsmailova 1995-ci ildə Almaniyanın Koln Universitetində musiqişünaslıq kursu keçib. Həmyerlimiz 1998-2007-ci illərdə Koln şəhərində Koln Musiqi məktəbində fortepiano və musiqi üzrə müəllim işləyib və pedaqoji fəaliyyətindəki peşəkarlığa görə Avropa Forteplano Müəllimləri Cəmiyyətinin üzvü seçilib.. 2008-ci ildən etibarən Samirə Patzer-İsmailova Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin icraçı direktorudur. O, 2009-cu ildə Avropa Azərbaycan Konqresinin vitse-prezidenti seçilib..2009-cu ildən bu günə qədər isə Samirə Patzer-İsmailova “Xocalıya Ədalət” kampaniyasının Almaniya üzrə koordinatorudur. 2011-ci ildə o, Almaniyaadakı Türk-Azərbaycan Birliyinin sədr müavini seçilib. 2012-ci ildə isə Avropa Azərbaycan Konqresinin vitse-prezidenti, daha sonra Avropa Azərbaycan Konqresinin prezidenti seçilib. Hazırda Samirə Patzer-İsmailova Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin rəhbəridir. 2011-ci il, iyulun 4-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə Samirə Patzer-İsmailova “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunub.

Mehriban Nəsb-Birləşmiş Ştatlardakı Kolumbiya Universitetinin magistrı, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin üzvü, Amerikada Azərbaycan diasporunun fəalıdır. Mehriban Nəsb 1976-cı ildə Qəbələ rayon Zaraqan kəndində müəllim ailəsində anadan olub. 1994-cü ildə Xəzər Universitetinin Humanitar və sosial elmlər fakültəsinə qəbul olub və 1999-cu ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirib. Mehriban Nəsb 2002-ci ildə özünün “Qəbələ-sağlam mühit” (QSM) ictimai birliyini yaradıb və 7 il İsveçrə Əməkdaşlıq və İnkişaf (Swiss Agency for Development and Cooperation) təşkilatı ilə əməkdaşlıq edib. Bundan başqa, Mehriban Nəsb həm də maarifləndirmə proqramları həyata keçirib. 2000-2011-ci illər ərzində QSM və müxtəlif ictimai birliklərin (İB) dəstəyi ilə qadın və uşaq hüquqları, qızların və gənc qadınların, eyni zamanda gənc oğlanların ailə-məişət zorakılığı sahəsində maarifləndirilməsi üzrə çalışıb. Mehriban Nəsb həm də yazardır. O, bir neçə hekayə və məqalənin müəllifidir. Məqalələri Azərbaycanla bərabər, dünyanın bir neçə ölkəsində, o cümlədən Birləşmiş

Ştatlar, Fransa, Qazaxıstan və digər ölkələrin mətbuat orqanlarında çap edilib. Mehriban Nəsin "Məhəbbət olanda" adlı romanı 2006-cı ildə işıq üzü görüb. Mehriban Nəsin hazırda Birləşmiş Ştatlardakı Kolumbiya Universitetində magistr təhsili alır. O, eyni zamanda Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin üzvü, Amerikada Azərbaycan diasporunun fəallarındandır.

İradə Uluxanlı-Vahid, Bölünməz və Demokratik Azərbaycan uğrunda Birlik Cəmiyyətinin sədridir. Onun rəhbərlik etdiyi Vahid, Bölünməz və Demokratik Azərbaycan Uğrunda Birlik Cəmiyyəti 2005-ci ilin aprelindən fəaliyyət göstərir. Təşkilat rəsmi olaraq qeydiyyatdan keçib. Vahid, Bölünməz və Demokratik Azərbaycan Uğrunda Birlik Cəmiyyətinin məqsədi Azərbaycanı Hollandiya cəmiyyətinə tanımaq, işğal olunmuş torpaqlarımızla bağlı gerçəkliyi bu ölkənin insanlarına çatdırmaqdır. Bu yolla həm Azərbaycanın haqq səsinə Holland ictimaiyyətinə çatdırır, həm də millətimizin milli-mədəni adət-ənənələrini, musiqimizi və s. orada təbliğ edir. Bu cəmiyyətin gördüyü faydalı işlərdən biri də Azərbaycanla bağlı sənədlərin Hollandiya kitabxanalarına verilməsi, buradakı kitabxanalarda "Azərbaycan guşə"lərinin yaradılmasıdır.

Vüsalə Məmmədzaadə-Azərbaycan-Fransız Gənclik Assosiasiyasına rəhbərlik edir. Assosiasiya 2003-cü ildə Parisdə təhsil alan bir qrup azərbaycanlı tələbələr tərəfindən təsis edilib. Assosiasiyanın ilk prezidenti o zaman Parisdə təhsil alan Babək İsmayılov olub. Növbəti illərdə təşkilata Mirvari Fətəliyeva başçılıq edib. AFGA bu gün nəinki Parisdə, eləcə də Fransada ən aktiv təşkilatlardan biridir. Təşkilat Parisdə, eləcə də Fransanın müxtəlif şəhərlərində fərqli mövzularda tədbirlər, layihələr həyata keçirir. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı beynəlxalq aləmin məlumatlandırılması və bu faktın dünya dövlətlərinin parlamentlərinin, siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarılması Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas fəaliyyət istiqamətlərindəndir.

Olaylar.-2014.-13 mart.-№ 45.-S.15.

Diaspor təşkilatları soyqırım qurbanlarını yad ediblər

Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları müntəzəm olaraq Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Ermənistanın deportasiya və soyqırım siyasətinə nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən hüququ və siyasi qiymətin verilməsi istiqamətində tədbirlər təşkil edir, bəyanatlarla çıxış edirlər. Bu sırada xarici ölkələrdə 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Gününə həsr olunmuş tədbirləri də xüsusi qeyd etmək lazımdır. Hər il olduğu kimi bu il də müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Gününü qeyd edib, bu məqsədlə müxtəlif tədbirlər, aksiyalar keçiriblər.

31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə əlaqədar olaraq Türkiyənin İzmir şəhərində Azərbaycan Mədəniyyət Evi və Həmrəylik Cəmiyyəti ilə, İzmirdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr tərəfindən konfrans təşkil olunub. Zəkarya Doğan Mədəniyyət Evində keçirilən tədbirə qeyri-hökumət təşkilatlarının rəhbərləri və nümayəndələri, universitet müəllimləri, Zəkarya Doğan Mədəniyyət Evinin, Azərbaycan Cəmiyyətlərinin üzvləri, eləcə də İzmir Universitetlərində təhsil alan azərbaycanlı və əcnəbi tələbələr iştirak edib. Tədbir soyqırımda və Azərbaycanla Türkiyənin müstəqilliyi uğrunda şəhid olanların xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edilməsinin ardınca hər iki ölkənin himnin oxunması ilə başlayıb. Daha sonra Azərbaycan Mədəniyyət Evi və Həmrəylik Cəmiyyətinin sədr müavini və tələbələrin nümayəndəsi Cavid Əliyev çıxış edib. O, son 200 il ərzində ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi saysız soyqırım və qətlialardan ən amansızının 1918-ci il 31 mart-2 aprel tarixlərində gerçəkləşdirildiyini vurğulayıb. “Çox təəssüf ki, Sovet İttifaqı vaxtında xalqların qardaşlığı adı altında azərbaycanlılara qarşı törədilmiş soyqırımlar bizdən gizlədildi və unutturulmağa çalışıldı. Nəticədə isə Xocalı soyqırımı başda olmaqla digər qətliaları yaşamaq olduq”. Konfransda çıxış edən jurnalist-yazıçı Nigar Börək isə bildirib ki, erməni və onların havadarlarının azərbaycanlılara qarşı iki əsrdən artıq müddətdə məqsədyönlü şəkildə həyata keçirdikləri soyqırım, etnik təmizləmə və deportasiya siyasətinin əsl məqsədi bu ərazilərdə “Böyük Ermənistan” dövləti yaratmaqdır: “Erməni-bolşevik birləşmələrinin Bakıda 1918-ci il 31 mart və 1-2 aprel tarixlərində törətdiyi qırğınlar kütləvi şəkil almış, silahlı erməni dəstələri dinc əhalini amansızcasına qətlə yetirmişlər. Qırğınların davam etdiyi dövrdə Azərbaycan ərazisində yüz minlərlə soydaşımız, o cümlədən Bakıda və ətraf kəndlərdə 30 minə yaxın azərbaycanlı milli mənsubiyyətinə görə qəddarlıqla öldürülmüşdü”. Nigar Börək, xüsusilə də gənclərin tariximizi yaxşı bilməli olduğunu, internetdən istifadə edərək xalqımızın bu yaşadıklarını dünyanın da bilməsi üçün bütün səylərini əsirgəməmələrini vurğulayıb. Daha sonra kürsüyə gələn araşdırmaçı-yazar, Celal Bayar Universitetinin müəllimi İsmət Alpaslan da 31 Mart Soyqırımı haqqında qısa məlumat verərək, Nuru Paşanın rəhbərliyindəki Qafqaz-İslam Ordusunun Azərbaycan hərəkəti və Bakının Erməni-Bolşevik işğalından azad etməsi haqqında tədbir iştirakçılarına geniş məlumat verib. 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü Türkiyənin İstanbul şəhərində də qeyd olunub. Bu məqsədlə İstanbulda panel təşkil edilib. İST - TAD İstanbul Türkiyə Azərbaycan Dərnəyi tərəfindən təşkil olunan paneldən əvvəl dərnək mərkəzində 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Günü ilə əlaqədar foto sərgi

açılıb. Toplantı Azərbaycan və Türkiyənin dövlət himnlərinin oxunması ilə başlayıb. Açılış mərasimində çıxış edən İstanbul Türkiyə-Azərbaycan Dərnəyinin başqan yardımçısı Abbas Murad ermənilərin 1918-ci ilin martında Bakıda və ətraf rayonlarda törətdikləri vəhşiliklər, soyqırımdan danışib. Bildirib ki, 1918-ci il, mart ayının 31-də Azərbaycanın Bakı, Şamaxı, Quba Kürdəmir, Salyan və Lənkəran kimi iri şəhərlərində və Türkiyənin şərq Anadolu bölgəsində ermənilər tərəfindən minlərlə insan qətlə yetirilib. Bu soyqırımın mart ayından başlayıb sentyabr ayına qədər davam etdiyini deyən Abbas Murad ermənilərin vəhşiliklərinin Nuru Paşanın komandanlığı altında Qafqaz İslam Ordusunun müdaxiləsi ilə sona çatdığını söyləyib: “Bu soyqırımda minlərlə Azərbaycan Türkü və Türkiyədə yaşayan soydaşımız qətlə yetirilmişdir . 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırımını günü 1988-ci ildən etibarən xatırlanmaqdadır.

Açılışdan sonra çıxış edən İstanbul Türkiyə-Azərbaycan Dərnəyinin rəhbəri Səfər Karakoyunlu deyib ki, tarixin ən böyük hadisələrində biri olan 31 mart soyqırımını bir insanlıq suçudur: “Bu soyqırım yalnız Azərbaycan türklərinə qarşı edilmiş bir soyqırım deyil , bu soyqırım eyni zamanda bütün insanlığa qarşı işlənmiş bir cinayətdir. Tariximizi bilərək və idrak edərək yaşamalıyıq. Keçmişini bilməyən cəmiyyətlərin gələcəyi məhv olmuş sayılar bu vəsilə ilə keçmişimizdən dərs alaraq gələcəyimizə daha inamla baxmalıyıq. Tarix boyunca Türklərə edilən soyqırımları qısaca xatırlatmaq istəyirəm. 1905-1906, 1918-1920, 1948-1953 və 1988- ci ildən başlayan 1992-ci ildə də Qarabağda, Xocalıda daha bir soyqırımın həyata keçirilməsi ilə yadda qalan vəhşilik”. Dərnək rəhbəri deyib ki, 1918-ci ilin mart ayından etibarən bolşevik inqilabını təsis etmə adına Azərbaycan torpaqlarında kütləvi qırğın əl atılıb: “Edilən şiddət, vəhşiliklər xüsusilə 1918-ci ilin mart ayının son üç günündə zirvə nöqtəsinə çatmış, yalnız Bakıda 30 min günahsız insan amansızca qətlə yetirilmişdir. Bu qırğınlar Bakı ilə birlikdə Azərbaycanın Şamaxı, Quba, Qarabağ, Naxçıvan vilayətləri ilə bu gün Ermənistan sərhədində olan, amma tarixi Azərbaycan torpaqları sayılan Zəngəzur qəzası və İrəvan vilayətlərində də reallaşdırılmış, təxminən 120 min insanın üç gündə həyatına son verilmişdir. Oxşar soyqırım Qars, İğdır, Ərzurum, Ərdahan, Van və Türkiyənin müxtəlif vilayətlərində davam etmişdir. Bu soyqırımları şiddətlə və nifrətlə qınayırıq. Biz bütün şəhidlərimizin və qazilərimizi rəhmətlə və minnətlə xatırlayırıq”. Qeyd edək ki, paneldə çoxlu sayda ziyalılar və kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri də iştirak edib. Səfər Karakoyunludan sonra Anadolu Aydınlar Ocağının rəhbəri, professor İbrahim Öztekin, Sabiq millət vəkili, şair, yazaq Abbas Gökçe, Camal Uyğur, İstanbul Universitetinin Tarix Bölümünün rəhbəri, doktor Halil Bal, doktor Levent Akçay çıxış edərək 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Günü və ermənilərin həyata keçirdikləri vəhşiliklərdən danışblar.

31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Günü Almaniyada da anılıb. Belə ki, Alman Azərbaycan Mədəniyyət Evi Köln şəhərində “31 Mart: Reallıqlar və Gerçəklər” mövzusunda elmi praktiki konfrans təşkil edib. Tədbirdə Almaniyada yaşayan Azərbaycanlı yazarlar, elm adamları, ziyalılar və Kölnə yaşayan Azərbaycanlılar iştirak etmişdir. Tədbiri giriş sözüylə açan Alman Azərbaycan Mədəniyyət Evinin sədri Altay Rüstəmli 31 Mart hadisələrinin xalqımızın qan yaddaşındakı yeri haqda məlumat verib. Ondan sonra Alman-Türk Yazarlar Birliyinin həmsədri Orhan Aras çıxış edərək qeyd edib ki, erməni daşnakları yaranmış tarixi imkandan istifadə edərək, Şaumyanın başçılığı və Bakı Sovetinin dəstəyi ilə o vaxtkı Bakı quberniyasında, eləcə də Şamaxı, Qarabağ və Naxçıvan ərazilərində 12 minə yaxın azərbaycanlıyı qətlə yetirmişlər. Daha sonra söz alan Güney

Azərbaycandan olan Yazar Bəhrüz Həqiqi, 31 Mart Soyqırımına göneyli soydaşlarımızın münasibəti və onların 31 martla əlaqədar maarifləndirilməsi mövzusunda çıxış edib. Avropa Türk İslam Birliyi (ATİB) baş katibi Mahmud Aşkar 31 Mart Soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması ilə bağlı görüləcək işlər, Türk və Azərbaycan dərnləkləri arasında bu hadisələrlə bağlı işbirliyi haqda geniş söhbət açıb. Yazıçı Yücel Feyzioğlu 31 martın tək Azərbaycanlıların deyil, bütün Türk xalqlarının ortaq problemi olduğunu qeyd edib. Son olaraq Alman Azərbaycan Mədəniyyət Evinin İcraçı direktoru Ağa Ağayev öz çıxışında 31 martla bağlı haqq səsimizin dünyaya çatdırılması üçün Türk və Azərbaycan diaspora təşkilatlarımızın birgə çalışmasının vacibliyini vurgulayıb. Sonda tədbir iştirakçıları Alman Azərbaycan Mədəniyyət Evində Çay süfrəsi ətrafında söhbətlərini davam etdiriblər.

Ukraynada isə 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım tarixi fərqli bir tərzdə anılıb. Belə ki, Ukraynanın "Antifaşist" mətbuat portalında "Геноцид азербайджанского народа: историческая правда" başlıqlı məqaləsi rus dilində nəşr edilib. Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş 31 mart soyqırımını ilə bağlı məqaləni Ukrayna Milli Aviasiya Universiteti Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun beynəlxalq hüquq kafedrasının professoru Arif Quliyev qələmə alıb.

Olaylar.-2014.-2 aprel.-№ 52.-S.15.

Diaspor təşkilatları xarici ölkələrdə Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ edirlər

Azərbaycan mədəniyyəti, zəngin tarixi-mədəni irsimizin dünyanın müxtəlif ölkələrində təbliği məqsədilə diaspor təşkilatlarımızın həyata keçirdikləri layihələr və tədbirlər ildən-ilə öz zənginliyi və daha çox əhatə dairəsi ilə seçilir. Bu baxımdan keçən il də diaspor təşkilatları üçün uğurlu olub. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatında qeyd edilir ki, 2013-cü il ərzində həmvətənlərimiz və xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları tərəfindən Vətənimizin zəngin mədəni irsinin təbliğ olunması istiqamətində 204 mədəni-kütləvi tədbir təşkil olunub. Belə ki, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız, o cümlədən burada yaşayan həmvətənlərimiz Azərbaycanın əlamətdar tarixi hadisələrinin, milli bayramlarının, milli-mənəvi dəyərlərinin, qədim mədəniyyətinin təbliğ olunması ilə bağlı tədbirlər həyata keçirmişlər. Bundan başqa, Azərbaycan tarixində silinməz izlər buraxmış görkəmli şəxsiyyətlərin yad edilməsi məqsədilə bir sıra mühüm bayram tədbirləri, konsert proqramları təşkil etmiş, ölkəmizi dünya festivallarında və sərgilərdə layiqincə təmsil ediblər. Hesabat dövründə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 21 yanvar tarixli 2679 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş Tədbirlər Planının 2-ci bəndinə uyğun olaraq Azərbaycanın xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diasporları vasitəsilə dünyanın müxtəlif ölkələrində Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş müxtəlif formatlı tədbirlər, elmi konfranslar, dəyirmi masalar, fotosərgilər keçirilib. Almatı şəhərindəki K. Satpaev adına Qazaxıstan Milli Texniki Universitetində Qazaxıstan Azərbaycanlıları Milli Mədəniyyət Mərkəzləri İttifaqının dəstəyi ilə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə elmi-praktiki konfrans keçirilib. “Azərbaycan-Qazaxıstan əlaqələrinin inkişafında və möhkəmlənməsində Heydər Əliyevin rolu” adlı elmi-praktiki konfransda Universitetin professorları, elmlər doktorları və tələbələri, türk, ərəb, özbək, çeçen, qırğız milli mərkəzlərini təmsil edən alimləri ümummilli lider Heydər Əliyevin Şərq dünyasındakı şəxsiyyətinin dəyəri, onun siyasi baxışları və başqa xüsusi keyfiyyətləri haqqında məruzə ilə çıxış ediblər. Qazaxıstan Azərbaycanlıları Milli Mədəni Mərkəzləri İttifaqının sədri Vidadi Salahov, Almatıdakı Azərbaycanlıların “Ozan” İctimai Birliyinin sədri Qərib Məmmədov, həmçinin professor və akademiklər, tələbələr Heydər Əliyevin müstəqil, müasir Azərbaycanın yaranması və möhkəmlənməsi istiqamətindəki müstəsna xidmətindən danışdı. Tədbirdə iştirak edənlərə Ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat və yaradıcılığını əks etdirən buklet və Qazaxıstan Azərbaycanlılarının milli dərgisi olan “Turan Times” qəzetinin Ümummilli liderə həsr olunmuş xüsusi buraxılışı paylandı. Almaniyada Berlin “Azərbaycan Evi”nin təşkilatçılığı ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyi münasibətilə futbol üzrə mini-turnir keçirilib. Turnirdə Almaniya, Çexiya, Sloveniya, Danimarka təmsilçiləri ilə yanaşı, Almaniyada yaşayan azərbaycanlılardan təşkil olunmuş “Azəri” komandası da mübarizə aparıb. On komandanın çıxış etdiyi turnirdə 150 uşaq iştirak edib. Qərara alınıb ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olduğu 10 may tarixində hər il Berlin şəhərində analoji turnir təşkil olunsun.

Həmçinin hesabat dövründə xaricdə yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən 28 May - Respublika günü, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı günü, Konstitusiyaya günü və sair əlamətdar və tarixi günlər münasibətilə bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Konnektikut ştatında Azərbaycan diasporunun təşkilatçılığı ilə 28 may Respublika günü münasibəti ilə bayraq qaldırma mərasimi təşkil edilib. Mərasimdə iştirak edən Azərbaycanlı nümayəndələr öz aktivliyini nümayiş etdiriblər. Eyni zamanda, qeyd etmək düzgün olardı ki, 2013 cü il aprelin 16-da Konnektikut ştatının Baş Məclisi Şuşanın işğalının ildönümündə Xocalı soyqırımının tanınması haqqında sənəd qəbul edilib. Ştatın Senat və konqresində keçirilən görüşlərdə Azərbaycan haqqında təbliğat materialları onların kitabxanasına hədiyyə edilib. Eyni zamanda onlara Ümummilli Lider Ulu Öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə Diasporla İş üzrə Dövlət komitəsi tərəfindən hazırlanmış film nümayiş olunub və disk təqdim edilib. Niderland Krallığının Assen şəhərində yaşayan azərbaycanlılar 28 May – Respublika gününü qeyd ediblər. “Odlar Yurdu” Cəmiyyəti tərəfindən təşkil edilən tədbir Assen şəhərinin nüfuzlu tədris ocaqlarının birində - Nassau Kollecdə keçirilib. Əsasən kollecin şagird və müəllim heyətinin iştirak etdiyi gecəyə yerli tədris hissənin məsul işçiləri də qatılıb. Tədbirdə ilk çıxış edən məktəbin direktoru İ. Meuldijk ötən il keçirilən və Xocalı faciəsinə həsr olunmuş tədbiri yada salıb. O, Assen şəhərinin ICO konsert zalında keçirilmiş həmin gecənin də əsas iştirakçılarının Nassau Kollecinin şagirdlərinin olmasından və onların tədbirə böyük marağından danışıb. 28 May Respublika gününə həsr olunmuş bu tədbirdə uşaqların çəkdiyi rəsmlər sərgilənib, sonra isə Azərbaycan Respublikası və Ümummilli lider Heydər Əliyev haqqında filmlər nümayiş olunmuşdur. Tədbirin sonunda musiqi nömrələri səsləndirilib. Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporu tərəfindən Ukrayna Xarici İşlər Nazirliyi nəzdində Ukrayna Diplomatik Akademiyasında Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş kitabın təqdimat mərasimi keçirilib. Ümummilli liderə həsr olunmuş (Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti prizmasından Azərbaycan-Ukrayna münasibətləri) kitab Ukrayna və ingilis dilində yazılıb. Tədbir Azərbaycan Respublikasının Ukraynadakı Səfirliyinin və Xarici Nümayəndəliklər Xidmət haqqında Kiyev Şəhər Şurası Baş İdarəsinin dəstəyi ilə keçirilib. Təqdimat günündə Azərbaycan Respublikasının Ukraynadakı səfiri Eynulla Mədətli, Türkiyə Respublikasının Ukraynadakı səfiri Mehmet Samsar, habelə 30 ölkənin diplomatik korpus nümayəndələri, Ukrayna Diplomatik Akademiyasının rektoru, 30 ölkənin diplomatik korpus nümayəndələri, yerli ukraynalı ziyalılar, azərbaycanlı diaspor nümayəndələri iştirak edib. Sonda tədbir iştirakçılarına “İki eranın lideri” adlı kitabın nüsxələri hədiyyə edilib.

Kaliforniyada İrvin universitetində Azərbaycan Respublikasının 95 illiyi münasibətilə tədbir keçirilib. İrvin universitetinin Azərbaycanlı Tələbə Assosiasiyası tərəfindən təşkil edilmiş tədbirə Azərbaycan, türk və yəhudi icmalarının üzvləri qatılıb. Tədbirdə Azərbaycanlı Tələbə Assosiasiyasının üzvü, Dövlət siyasəti üzrə namizədlik dərəcəsi almış Aytən Nəbiyeva və Amerika Azərbaycan Şurasının baş direktoru Cavid Hüseynov çıxış ediblər.

Haaqa şəhərində “Ana Vətən” Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin yeni binasının açılışı keçirilib. Yenicə açılmış ofisdə keçirilmiş ilk tədbir Ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş anım mərasimi olub. Cəmiyyətin sədri Mayisə Ağamirzəyeva binada Niderlandda yaşayan azərbaycanlı uşaqlara dilimizi və

ədəbiyyatımızı aşılamaq üçün dahi şairimiz Nizami Gəncəvinin adını verdikləri kiçik tədris mərkəzinin fəaliyyət göstərməyə başladığını tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırıb. Açılış mərasiminə Niderlandda fəaliyyət göstərən cəmiyyət və qurumlardan, Azərbaycanın Niderland Krallığında fəaliyyət göstərən səfirliyindən nümayəndələrlə yanaşı, burada yaşayan bir çox azərbaycanlılar da dəvət edilib. Tədbirdə azərbaycanlı sənətçilər də iştirak edib.

Misirin İsgəndəriyyə şəhərində fəaliyyət göstərən Misir-Azərbaycan Ticarət Nümayəndəliyi tərəfindən nəşr olunan “EgAz” jurnalının növbəti nömrəsi çapdan çıxıb. Jurnalın bu nömrəsi oxucuları Azərbaycanın və Misirin siyasi və mədəni həyatında əhəmiyyətli hadisələrlə tanış edilib. Jurnal oktyabrın 9-da Azərbaycanda keçirilən və Prezident İlham Əliyevin inamlı qələbə qazandığı seçkiləri ölkəmiz üçün əsas hadisə adlandırıb. Misirli müəllif Zəhi Həvvas “Azərbaycan Odlar Yurdudur” adlı məqaləsində gözəl ölkəmiz, onun qədim və zəngin mədəniyyəti barədə təəssüratlarını bölüşür, Azərbaycan tədqiqatçısı Seymur Nəsirov Azərbaycan ilə Misir arasında tarixi əlaqələrdən, habelə ərəb dünyasının və Misirin tarixində əhəmiyyətli rol oynamış azərbaycanlılardan yazıb.

Azərbaycan Respublikasının Almaniyadakı Səfirliyində Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi ilə birgə ənənəvi olaraq 31 dekabr-Dünya Azərbaycanlıların Həmrəylik günü münasibətilə Almaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri və icma fəalları ilə görüş keçirilib. Görüş zamanı Almaniyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti və bu fəaliyyətin həmçinin Səfirliklə əlaqələndirilməsi, AAKM –nin təşkilatlandırıcı fəaliyyəti, Azərbaycan-Almaniya münasibətlərinin inkişafında Azərbaycan diasporunun rolu, diaspor təşkilatlarının həyata keçirdikləri layihələr, qarşıdan gələn il ərzində keçirilməsi nəzərdə tutulan tədbirlər və digər maraq kəsb edən mövzular ətrafında müzakirələr aparılıb. Tədbirin sonunda diaspor nümayəndələrinə Səfirlik və Heydər Əliyev Fondu tərəfindən alman dilində nəşr edilmiş kitablar hədiyyə verilib və axşam yeməyinə dəvət olunublar. Gecədə Azərbaycan musiqiləri səsləndirilib və qonaqlara milli mətbəximizdən nümunələr təqdim olunub.

Olaylar.-2014.-4 aprel.-№ 54.-S.15.

Azərbaycan diasporu lobbi fəaliyyətinə doğru

Azərbaycan diasporunun lobbi fəaliyyətinə keçməsi, müxtəlif ölkələrdə Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması istiqamətində hər il məqsədyönlü addımlar atılmaqdadır. Bu baxımdan keçən il də səmərəli olub. Belə ki, 2013-cü il ərzində keçirilmiş 61 tədbir xarici ölkələrin ictimai-siyasi xadimləri, dövlət orqanları, siyasi partiyaları, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar, müxtəlif ölkələrin parlament üzvləri, kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələrin qurulmasına xidmət edib. Məhz bu tədbirlər nəticəsində dünyanın bir sıra ölkələrinin parlament üzvləri, dövlət rəsmiləri, ictimai və siyasi xadimləri, KİV nümayəndələri ilə görüşlər keçirilib, onların bir çoxunun Azərbaycana səfərləri təşkil olunub.

2013-cü il martın 8-də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi və Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə Frankfurt şəhərində “Avropada Azərbaycan diasporu: yeni dövrün şərtləri və qarşıda duran vəzifələr” mövzusunda diaspor nümayəndələrinin müşavirəsi keçirilib. Görüşdə Avropada Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti, qarşılaşdığı problemlər, Azərbaycan həqiqətlərinin Avropa ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görüləcək tədbirlərlə bağlı geniş müzakirələr aparılıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov tədbirdə çıxış edərək, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tövsiyələrinə uyğun olaraq diasporumuzun öz fəaliyyətini hücum taktikası əsasında qurduğunu bildirib.

14-21 aprel tarixlərində isə 14 nəfərdən ibarət İsrail Dövlətinin kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin Azərbaycana səfəri baş tutub. Səfərin məqsədi müstəqillik dövründə Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlər, həyata keçirilən iqtisadi və sosial islahatlar, İsrail-Azərbaycan münasibətlərinin inkişaf perspektivləri, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, Azərbaycan həqiqətlərinin İsrail ictimaiyyətinə çatdırılması, iki dövlətin kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri ilə əməkdaşlığın strategiyasını formalaşdırılması, Azərbaycanda dini və etnik tolerantlıq, Azərbaycan və yəhudi xalqları arasında dostluq və tərəfdaşlığın inkişafı amilləri kimi məsələlərin müzakirə olunmasından ibarət olub. İsrail Dövlətinin KİV nümayəndələri Bakı şəhərində səfərləri zamanı Milli Məclisin deputatları, Xarici İşlər Nazirliyi, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, İsrailin Azərbaycandakı Səfirliyində görüşlər keçiriblər.

Almatı şəhərindəki nüfuzlu universitetdə Qazaxıstan Azərbaycanlıları Milli Mədəni Mərkəzi, Fəlsəfə problemlərini öyrənən Elmi Mərkəz, Azərbaycanlıların “Ozan” İctimai Birliyi Azərbaycan bayrağı altında bir araya gəliblər. “Azərbaycan-Qazaxıstan əlaqələrinin inkişafında və möhkəmlənməsində Heydər Əliyevin rolu” adlı elmi praktik respublika konfransında Satpaev adına Qazaxıstan Milli Texniki Universitetində professorlar, elmlər doktorları və tələbələr, türk, ərəb, özbək, çeçen, qırğız milli mərkəzlərini təmsil edən alimlər Heydər Əliyevin Şərq dünyasındakı şəxsiyyətinin dəyəri, onun siyasi baxışları və başqa xüsusi keyfiyyətləri haqqında çıxışlar ediblər. Qazaxıstan Azərbaycanlıları Milli Mədəni Mərkəzləri İttifaqının sədri Vidadi Salahov “Azərbaycan dövlətçiliyinin yaranmasında Heydər Əliyevin rolu” adlı məruzəsində Heydər Əliyevin Qazaxıstan və Azərbaycan xalqlarının dostluğu zəminində apardığı ümummilliy siyasətindən danışdı. Tədbirin sonunda

Qazaxıstan Azərbaycanlılarının milli dərgisi olan “Turan Times” qəzetinin Heydər Əliyevə həsr olunmuş nəfis nömrəsi paylanılıb. Moskva şəhərində Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi regional bölmələri rəhbərlərinin Konqresin rəhbərliyi və Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin əməkdaşları ilə görüşü keçirilib. ÜAK icraçı direktoru görüşü açaraq, Konqresin 2013-cü ildə Rusiyanın dövlət və hökumət orqanları ilə əlaqələri, azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası, mədəni irsimizin təbliği sahəsində həyata keçirilən layihələrin əhəmiyyətindən danışılıb. Tədbirdə ÜAK-ın növbəti il üçün fəaliyyət planı müzakirə olunub. 2014-cü il Qış Olimpiya Oyunlarının Soçidə keçirilməsi ilə əlaqədar şəhərdə Azərbaycan evinin yaradılması məqsədüeyğun hesab edilib. İyul ayının 17-də TRT Avaz telekanalında Kocaeli Azərbaycan Evi haqda veriliş yayımlanıb. İl ərzində TRT Avaz kanalında Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası (TADEF) və Kocaeli Azərbaycan Evi haqda çəkilən proqramın yayımı davam edib. Türk dünyasının səsi olan TRT Avaz kanalında yayımlanan “Türkiyənin rəngləri, Türkiyənin səsləri” proqramı artıq üçüncü verilişdir ki, TADEF və Kocaeli Azərbaycan Evinin fəaliyyətinə həsr edir. Verilişin çəkilişləri mart ayında aparılıb. Bir həftəlik çəkilişlərdə TADEF-in sədri Bilal Dündarla yanaşı, Kocaeli valisinin müavinləri, Kocaeli Mədəniyyət və Turizm müdiri, bələdiyyə sədrləri, universitet müəllimləri və digərləri müsahibələr veriblər.

2013-cü ilin sentyabr ayında Özbəkistan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti tərəfindən paytaxtdakı Nizami Gəncəvi adına Daşkənd Dövlət Pedaqoji Universitetində Özbəkistanın müstəqilliyinin 22-ci ildönümü ilə əlaqədar “Azərbaycan və özbək xalqlarının mədəni və mənəvi birliyi” adlı tədbir keçirilib. Tədbirdə Azərbaycanın Özbəkistandakı səfiri Hüseyn Quliyev, səfirliyin əməkdaşları, universitetin professor və müəllim heyəti, tələbələr, Azərbaycan diasporunun üzvləri iştirak ediblər. Tədbir zamanı Universitetin rektoru, Özbəkistan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Şavkat Şaripov, Səfir Hüseyn Quliyev, Filologiya elmləri namizədi, dosent Gulbaxor Aşurova və Cəmiyyətin icraçı direktoru Erkin Nuriddinov, Azərbaycan diasporunun fəali Almaz Məcidova və başqaları Azərbaycan və Özbəkistanın ali məktəbləri arasında əlaqələrin yaradılması və inkişafı məsələlərindən söhbət açıblar. Oktyabr ayının 2-də isə Hyuston şəhərindəki Azərbaycan mərkəzinin direktoru İradə Axundova konqresmen Cim Braydensteyn ilə görüşüb. Görüşdə ABŞ və Azərbaycan arasında münasibətlər müzakirə edilib. Cim Braydensteyn Oklahoma ştatının ikinci ən iri şəhəri Talsanın da daxil olduğu birinci seçki dairəsini təmsil edir. Konqresmen 2012-ci ildə seçkilərdən sonra ilk dəfə ABŞ Konqresində fəaliyyətə başlayıb.

Noyabr ayında Estoniyada nəşr olunan “Postimees” qəzetinin 28 noyabr nömrəsində Tallindəki Azərbaycan həftəsonu məktəbinin rəhbəri Sənəm Əliyeva ilə müsahibə dərc olunub. Azərbaycan həftəsonu məktəbinin rəhbərinin fikrincə, Azərbaycan dilinin mənimsənilməsində, mədəniyyət və tarixin öyrənilməsində məktəbin müəllimləri üçün ən əsas amil uşaqların və gənclərin arzu və istəyinin nəzərə alınmasıdır. Sənəm Əliyeva məktəbin genişmiqyaslı fəaliyyətindən söhbət açıb, görülən və qarşıda duran layihələr haqqında məlumat verib. Noyabrın 27-də Rusiya Federasiyasının Həştərxan vilayətinin qubernatoru A.Jilkinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Azərbaycana səfərdə olub.

Avstraliyada yaşayan həmvətənlərimiz arasında təşkilatlanma işinin daha da möhkəmləndirilməsi, azərbaycanlıları birləşdirən qurumların vahid əlaqələndirmə mərkəzinin formalaşdırılması və erməni icmasının

ölkəmizin milli maraqları əleyhinə, xüsusilə işğal olunmuş Dağlıq Qarabağın Avstraliyanın yerli və federal qanunverici orqanları tərəfindən tanınması istiqamətində intensiv fəaliyyətinin zərərsizləşdirilməsi məqsədilə prioritetlərin müəyyənəndirilməsi məqsədilə Avstraliyadakı azərbaycan səfiliyində görüş keçirilib. Görüşdə Avstraliyanın azərbaycanlı icmasının üzvlərinin təmsil olduğu qurumların vahid federasiya və ya konfederasiya formatında birləşdirilməsi qərara alınmış və bu istiqamətdə ilk addımlardan biri kimi Sidney şəhərində azərbaycanlıların ümumi təsis yığınağının təşkili ideyası qəbul olunub. Könüllülük prinsipi ilə doqquz nəfərdən ibarət müvəqqəti idarə heyəti seçilib, idarə heyətinin vəzifələri kimi yaradılacaq qurumun əsasnaməsinin hazırlanması və Sidneydə keçiriləcək toplantının təşkil edilməsi müəyyənəndirilib.

Moskva şəhərində Rusiya Federasiya Şurasının Azərbaycan Milli Məclisi ilə ikitərəfli parlamentlərarası komissiyasının on birinci iclası keçirilib. İclasda Milli Məclis sədrinin müavini, parlamentlərarası komissiyanın həmsədri Valeh Ələsgərovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti iştirak edib. Görüşdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin şöbə müdiri Rizvan Əliyev Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin icraçı direktoru İlqar Hacıyev iştirak etmişlər. Rusiya Federasiya Şurası sədrinin müavini, komissiyanın Rusiya tərəfindən yeni seçilmiş həmsədri İlyas Umaxanov, komissiyanın 10-cu iclasından ötən bir il ərzində Azərbaycanda olduqca önəmli hadisələrin baş verdiyini, prezident seçkilərinin keçirildiyini söyləyib. İ.Umaxanov komissiya üzvləri adından Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevi seçkilərdə inamlı qələbəsi münasibətilə təbrik edib.

İsrail-Azərbaycan Beynəlxalq Assosiasiyası (AZİZ) ölkənin cənubunda yerləşən Aşkelon şəhər bələdiyyəsinin və Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə bu şəhərin sakinlərini Azərbaycanın mədəniyyəti, tarixi və bugünkü reallıqları ilə tanış edib. Tədbirin əvvəlində 1992-ci ilin fevralında Azərbaycanın Xocalı şəhərində baş vermiş faciəli hadisələri əks etdirən sənədli fotosəkillər nümayiş etdirilib. Aşkelon sakinləri bu dəhşətli fotosəkillərə baxdıqdan sonra son dərəcə hiddətləndiklərini bildiriələr. İsveçrənin Bazel şəhərində fəaliyyət göstərən "Azərbaycanın Dostları" cəmiyyəti : "Azərbaycan diasporunun inkişafı" mövzusunda elmi-praktiki konfrans keçirib. Ankarada isə Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin II Toplantısı keçirilib. Türkiyə baş nazirinin müavini Bəkir Bozdağın ev sahibliyi ilə keçən toplantıya Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyənin diaspor təşkilatlarının rəhbərləri qatılıb. Toplantıda Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin iyunun 21-də Bakıda keçiriləcək Birinci Forumunun proqramına dair müzakirələr də aparılıb. TDƏŞ-ə üzv ölkələr – Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında "Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası" imzalanıb.

İyunun 25-də isə Azərbaycanın Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Bakıda səfərdə olan BMT baş katibinin Qlobal Tərəfdaşlıq məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi və Forumun rəhbəri Amir Dossal ilə görüşüb. Görüş zamanı tərəflər BMT strukturuna daxil olan təşkilatlarla Azərbaycan arasında müxtəlif səpkidə və müstəvidə birgə layihələrin həyata keçirilməsi məsələlərini müzakirə ediblər.

Olaylar.-2014.-9 aprel.-№ 57.-S.15.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 450-yə çatıb

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, diaspor fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir. Elə son illər bu sahədə görülən işlər də bunu sübut edir. Belə ki, təkcə 2013-cü il ərzində bu sahədə 30 tədbir həyata keçirilib. Keçən il xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız tərəfindən 13 diaspor təşkilatı yaradılıb və beləliklə də dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 450-yə çatıb. Bunlar arasında Azərbaycan – Alman Dostluq Cəmiyyəti – “Ocaq”, Alman - Azərbaycanlı Gənclər Birliyi, İstanbul Azərbaycanlı Tələbə Gənclər Dərnəyi, Şimali Hollandiya Azərbaycanlıları İttifaqı, Qırğızıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyası, Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporunu qeyd etmək olar. Azərbaycan icma və birliklərin nəzdində yeni yaradılmış dövrü nəşrlərə və elektron KİV-lərə isə “www.dakv-nrw.de” internet sahifəsi və “Vətən -Rodina” qəzeti aiddir.

2013 –cü il, yanvarın 26-da tarixində Moskva vilayətinin Kolomno şəhərində Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) yeni nümayəndəliyi açılıb. Bu münasibətlə Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi mərkəzi aparatı nümayəndələrinin iştirakı ilə yığıncaq keçirilib. Tədbirin sonunda şəhər administrasiyasına Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi adından ölkəmiz haqqında kitablar təqdim olunub. Yanvarın 29-da isə Moskvada Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) sədri Leyla Əliyevanın təşəbbüsü və qurumun təşkilatçılığı, habelə Azərbaycan Gənclər və İdman Nazirliyi, Rusiya Təhsil və Elm Nazirliyi Gənclərin İşləri üzrə Federal Agentliyinin (“Ros Molodyoj”) dəstəyi ilə “Liderlik və fəal vətəndaş mövqeyi” mövzusunda qış məktəbinin açılışı olub. Ondan bir gün sonra isə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı ilə Gənclər və İdman Nazirliyinin başçılığı və Rusiyanın Təhsil və Elm Nazirliyinin təşəbbüsü ilə Rusiyada “Liderlik və aktiv vətəndaş mövqeyi” adlı qış məktəbinin açılışı olub. Tədbirdə Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu da iştirak edib Rusiya Federasiyasının paytaxtı Moskva şəhərində Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Mərkəzi Şurasının iclası keçirilib. “Prezident Hotel”də keçirilən iclasda konqresin prezidenti Məmmədbağır Əliyev və konqresin Rəyasət Heyətinin üzvləri və Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun nümayəndələri iştirak edib.

Fevral ayının 13-də AMOR nümayəndələri və Voronej regionun azərbaycanlı icmaları Heydər Əliyev fondunun təşəbbüskarlığı ilə Voronej regionunda uşaqlar və yeniyetmələr üçün tədbir keçiriblər. Tədbir təşkilatçıları uşaqlara hədiyyələr aparıblar. Tədbirdə azərbaycanlı və qafqazlı rəqs qrupu olan “Qobustan” və “Almaz” uşaqlara konsert proqramı təqdim edib. Qırğızıstandakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının - “Xəzər” İctimai Birliyi, Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresi, Qırğızıstan Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Mərkəzi, Regional Milli Etnik Diaspor Əməkdaşlığı Şurası və “Qırğızıstan-Azərbaycan Gəncləri” İctimai Birliyinin rəhbərlərinin toplantısı keçirilib. Tədbirdə Qırğızıstandakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının inkişafı, soydaşlarımızın bu ölkənin ictimai həyatında daha fəal iştirakı və s. məsələlər müzakirə olunub.

2013-cü il, fevralın 20-də yeni təşkilat - Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporası yaradılıb. Təşkilatın təsis konfransında Azərbaycanın Ukraynadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri, Ukraynada fəaliyyət

göstərən bir sıra Azərbaycan diaspor təşkilatlarının nümayəndələri, Ukraynanın müxtəlif universitetlərində təhsil alan azərbaycanlı gənclər, ziyalılar, elm və incəsənət xadimləri iştirak edib. Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporasının nəzdində Gənclər Təşkilatı yaradılıb. Mart ayının 4-də Rusiya paytaxtında “Azərbaycanlılar Rusiyada: biznes, mədəniyyət, xeyriyyəçilik” adlı tədbir keçirilib. “Rusiya hamı üçün” layihəsi çərçivəsində RİA “Novosti” informasiya agentliyində keçirilən tədbirdə Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti, azərbaycanlıların Rusiya mədəniyyətinin inkişafında rolu və iki ölkə arasında olan iqtisadi əlaqələr müzakirə edilib. Mart ayının 9-da Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) dəstəyi və Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə Frankfurt şəhərində “Avropada Azərbaycan diasporu: yeni dövrün şərtləri və qarşıda duran vəzifələr” mövzusunda diaspor nümayəndələrinin müşavirəsi keçirilib. Görüşdə Fransa Milli Assambleyasının binasında Azərbaycan diasporunun fəalları erməni icmasının üzvləri tərəfindən hücumla məruz qalması faktı da ətraflı müzakirə olunub. Müzakirələrin nəticəsi olaraq Fransa Milli Assambleyasına müraciət və Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin bəyanatı qəbul edilib. Türkiyənin İstanbul şəhərində Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi Mərkəzi Şurasının iclası keçirilib. İclasda 40 ölkədən 70-dən çox təşkilat rəhbərləri və üzvləri iştirak edib. Gündəlikdə olan məsələlər əsasən, Mərkəzi Şuraya daxil olan üzv təşkilatların il ərzində gördükləri işlərin və həyata keçirilən layihələrin hesabatlarının dinlənilməsi, bu haqda müzakirələrin aparılması olub. Tədbirin rəsmi hissəsində Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi və Avropa Azərbaycanlıları Konqresi arasında Əməkdaşlıq Memorandumu imzalanıb. Tədbirin sonunda Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi Mərkəzi Şurasının bəyanatı qəbul edilib.

Aprel ayının 30-da Moskvada Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının rəhbərliyi ilə Rusiyada işləyən azərbaycanlı həkimlərin 1-ci tibb forumu keçirilib. Forumda Azərbaycan və Rusiya arasında tibbi əməkdaşlığın genişləndirilməsi və mütəxəssis mübadiləsi haqda fikirlər müzakirə olunub. Tədbirdə Azərbaycanın Səhiyyə naziri Oqtay Şirəliyev də iştirak edib. O, “2007-2015-ci il azərbaycanlı gənclərin xaricdə təhsil proqramı” -in yüksək əhəmiyyətini vurğulayıb. 100 gənc həkim və 50-dən çox qonağın iştirak etdiyi forumda səhiyyə sahəsində dövlət proqramı, cərrahiyyə və stomatologiya, kadr siyasəti və müasir tibbi avadanlıqlar mövzularında davamlı görüşlərin keçirilməsi planlaşdırılıb. Kiyevdə “Ukraynadakı Azərbaycan diasporunun inkişaf perspektivləri” I Ümumukrayna forumu işə başlayıb. Forumun təşkilatçısı “Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporu” Ümumukrayna İctimai Təşkilatı olub. Tədbirdə “Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporunun Gəncləri” regional təşkilatlarının rəhbərləri, Ukraynanın ali məktəblərində təhsil alan azərbaycanlı tələbələr, Ukraynanın azərbaycanlı gənclər təşkilatları və başqaları diaspor quruculuğu işində gənc nəslin fəallaşdırılması, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və s. məsələləri müzakirə edilib.

Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin Almaniyadakı nümayəndəliyinin dəstəyi ilə Almaniyanın Maqdeburq şəhərində “Odlar Yurdu” Boks İdman Klubu təsis edilib. Yeni qurulan İdman Klubunun rəhbəri hazırda İBO-İnternational, İBO-İnterkontinental və İBF-Avropa versiyaları üzrə dünya çempionu Azad Əzizov seçilib. Yeni təsis edilən idman klubunun rəhbəri Azad Əzizov bildirib ki, Boks idman növü 2015-ci ildə Bakıda təşkil olunacaq birinci Avropa Oyunlarının proqramına daxil edilib. “Bu qərar Beynəlxalq Boks

Federasiyasının (AİBA) İcraiyyə Komitəsinin Qazaxıstanda keçirilmiş iclasında qərara alınıb və artıq bu barədə Avropa Olimpiya Komitəsinə (AOK) müraciət qəbul olunub. Noyabr ayında Nyu-York şəhərində yaşayan Azərbaycanlı qadınları bir araya toplamaq, onların dil, iş, inteqrasiya məsələlərini həll etmək məqsədilə yeni bir təşkilatın təməli qoyulub. Zərurətdən irəli gələn bu cəmiyyətin adı Nyu York Azərbaycan-Amerika Qadınlar Cəmiyyətidir. Cəmiyyətin rəhbəri Minəvvər Vahabovadır. Qadınların, uşaqların və ümumiyyətlə azəri ailələrinin sosial-ictimai problemlərinin həll edilməsi, Azərbaycanla Amerika arasında körpülərin daha da güclü dayaqqlar üzərində dayanmasını təmin etmək məqsədilə bu cəmiyyət yaradılıb. Dekabrın 26-da isə təşkilatın rəsmi təqdimat mərasimi keçirilib.

Londonda fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Evi"nin təsis edilməsinin 5-ci ildönümü ilə əlaqədar tədbir keçirilib. Tədbirdə Azərbaycanın Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığındakı səfirliyinin əməkdaşları, bu ölkədə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının təmsilçiləri, yerli və xarici ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak edib. Tədbir çərçivəsində "Azərbaycan Evi"nin nümayəndəsi Fəridə Pənahova, "Azərbaycan Evi"nin icraçı direktoru, doktor Əli Təkin Atalar, Azərbaycanın Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığındakı səfiri Fəxrəddin Qurbanov çıxış edərək təmsil etdikləri mədəniyyət evi haqqında ətraflı məlumat verib. Bildirilib ki, ölkəmizin adını daşıyan bu dostluq mərkəzi Britaniyada yaşayan, təhsil alan həmvətənlərimizin təşəbbüsü ilə təsis edilib. İlin sonunda Türkiyədə fəaliyyət göstərən iki təşkilat TADEF-ə üzv qəbul olunub. Türkiyənin Qars şəhərində Qars Azərbaycan Evi Dərnəyi, sədri Filiz Civan və İzmir şəhərində İzmir Azərbaycanlı Qadınları Mədəniyyət Mərkəzi Dərnəyi sədri Cəvahir Əhmədovadır.

Olaylar.-2014.-12-14 aprel.-№ 60.-S.15.

Mühacirət həyatı yaşayan soydaşlarımızın diasporun formalaşmasında rolu

Azərbaycan diasporunun formalaşmış bu günkü vəziyyətə gəlməsində müxtəlif illərdə bu və ya digər səbəblərdən xarici ölkələrə mühacirət etmiş soydaşlarımızın da əməyi kifayət qədər böyükdür. Təsadüfi deyil ki, hazırda Azərbaycan diasporunun sosial bazasının böyük bir hissəsini məhz mühacirət həyatı yaşamış həmvətənlərimizin övladları, nəvə-nəticələri təşkil edir. Ona görə də Azərbaycan diasporundan söz düşəndə haqlı olaraq mühacirət tarixi ilk diqqət yetirilən məqam olur. Bəs görəsən diasporun bir hissəsini təşkil edən mühacirət tariximizi kifayət qədər öyrənirikmi?

“Diaspor və Lobbi” Araşdırmalar Mərkəzinin sədri Zaur Əliyev hesab edir ki, Azərbaycan vətəndaşlarının mühacirət tarixi bu günə qədər az öyrənilib, onun gerçəklikləri tarixin qaranlıq dumanları içərisində itib-batıb. Ekspert deyir ki, xalq keçmişindən, soy-kökü və milli özülündən uzaq salıb ayırmaq üçün tarix təhriflərə uğradılıb, adına saxta, qondarma bir tarix yazılıb”. Azərbaycanın etnik tarixi Azərbaycan xalqının formalaşması tarixindən də qədimdir. Bu isə o deməkdir ki, Azərbaycan xalqının formalaşma prosesi başlayana qədər Azərbaycanda kifayət qədər mürəkkəb etnik hadisələr baş verib. Bunun bir səbəbi, haqqında söhbət gedən coğrafiyanın yaşayış üçün münasib təbii şəraitə malik olması, digər çox mühüm səbəbi müxtəlif istiqamətlərdə gedən yollar üzərində yerləşməsi, etnik, sosial-siyasi fəallığı, qaynarlığıdır. Çox qədim tarixi və ənənələri olan Azərbaycanda insan, onun varlığı, yaşayışı, həyat şəraiti, sevgisi, təbiətə və cəmiyyətə, başqalarına münasibəti – əxlaqi davranışları, elmi-intellektual vəziyyəti, məişət mədəniyyəti, əmək və yemək ənənələri və s. zəngin tarixi zəmin üzərində qurulub. Qədim Azərbaycanda insan, onun yaranması, tarixi, ictimai fəaliyyəti barədə çoxlu mifik düşüncələr olub və onun birinci izləri folklorda, sonrakı yazılı ədəbiyyatda, Qobustan daş yazılarında, arxeoloji qazıntılarda və s. əks etdirilib”. Zaur Əliyev deyir ki, tarix boyunca millətlərin axın və köçlərinə keçid olan Qafqaz regionu və Azərbaycan başqa xalqların yerləşməsi, məskunlaşması, yaşayışı üçün əlverişli bir bölgə olub. Burada məskunlaşmış xalqlar minilliklər boyu Qafqaz sərhədləri içərisində, xüsusilə Azərbaycanda milli kimliklərin qoruyub saxlamış, mədəniyyət və ənənələrin inkişaf etdiriblər: “Ölkəmiz ərazisində aparılan elmi tədqiqatlar nəticəsində 4 arxeoloji mədəniyyət: olduyev (ən qədim dövr), qədim aşen, aşen və mustye mədəniyyət abidələri tapılıb. Azıx, Tağlar, Daşsalahlı, Qazma Buzeyir və digər ərazilərlə yanaşı ən qədim dövr adlandırılan çəmənliyi adlandırılan Quruçay mədəniyyəti dövrlərinə təsadüf edən qalıqlar aşkar olunub. Elmi əsaslarla isbat olunub ki, iki milyon il əvvəlki illərə aid olan Quruçay mədəniyyəti zamanı tarixdə insana bənzər canlının 4 deyil iki ayaqları üstündə yeriməsi, buranın qədimliyinin bariz nümunəsidir. Fizuli rayonu ərazisində yerləşən Azıx mağarasında ən qədim insan, Azıxantrop adlandırılan insanın alt çənə sümüyünün tapılması Azərbaycanın qədim tarixi inkişaf dövrü keçməsi faktın təsdiqləyir” Mərkəz rəhbərinin sözlərinə görə, Türk xalqları qrupuna daxil olan azərbaycanlıları müxtəlif dillərin işlənmə texnikasını nəzərə alaraq müxtəlif cür adlandırılırlar: “Adarbaqadan, alban, atropatan, azər, aser, oser, az, sovir, türk, Azərbaycan türkü, aderbicanlı, qaşqay, qızılban, kazax tatarı, hun, və yüzlərlə adları sadalamaq olar. Türk mənbələrində bizi Azərbaycan türkləri, Fars mənbələrində, türk, azəri, assur və ərəb mənbələrində azəris, Rus

mənbələrində tatar adlandırılıblar. Lakin bir şeyi unutmayaq lazım deyil ki, biz türk xalqları qrupuna daxil olsaq da digər türk xalqları kimi, biz Azərbaycan türklərinin özünəməxsus fərdi xüsusi səciyyəli mədəniyyəti inkişaf edib. Şərqi mədəniyyəti çərçivəsində Azərbaycan türklərinin öz renesansı var ki, adət-ənənə, mətbəx, musiqi, və digər sahələrdə fərqli xüsusiyyətlər var. Türk sözünün etnik mənşəyinə nəzər salmaq. Adətən Türk etnomininin qədim formasını, “Turuk”, “turukku”, kimi bərpa edirlər. Erkən orta əsr yaddilli qaynaqlarda “Türk”, adı ilə yanaşı “Turukka” (hindqaynaqları) trukki (xotan mətnləri), “Druq-druqu” (Tibet qaynaqlarında) turexu (Cənubi Amerika və bəzi Okeaniya ölkələri mənbələrində) formalarında işlənib. E.ə. II minillikdə Akkad-mixi yazıları etnominin erkən turukki, Turiki – formasını saxlayıb. Bu dəlillər onu göstərir ki, e.ə. III-II minilliklərdə və daha qədimdən də Azərbaycan ərazisində türk etnosları yaşayırdılar. Onlar o dövrün siyasi proseslərində yaxından iştirak ediblər. Azərbaycan xalqının tarixən məskunlaşdığı (superetnos olaraq formalaşdığı!) Coğrafiya müxtəlif dövrlərdə müxtəlif adlarla adlandırılıb. Bu barədə professor M. Seyidovun fikri olduqca maraqlıdır. Professorun fikrincə Azərbaycan-uğurlu, yaxşı istər (Az) yaxşı istər qırmızı, yəni günəş (Azar/Azər), varlı ata (qan) deməkdir. O, vaxtilə yaxşı istər qırmızı, yəni günəş antropomorfik tanrısının adı imiş. Sonralar Az qəbiləsindən olan Xan, İnsan mənasında işlənmişdir. Son zamanlar bu sahədə aparılan elmi tədqiqatlar zamanı professorun fikrini təsdiqləyən faktlar ortaya çıxır. “Toranın şifrələrinin açılması”, “Azərbaycanın tarixi” və digər kitabların müəllifi Firidun Gilarbəylinin tədqiqatları da diqqəti cəlb edir. Firidun bəyin fikrinə görə Qafqazda (bu barədə məşhur Hegel də bir sıra fikirlər bildirib) – Azər adlı Allah olub. Məhz onun ağıllı, ədalətli, iradəçiliyi dövründə geniş ərazilə müəssisə yaranıb. Danil Andreyevin “Dünyanın mərkəzi” kitabında ruhani yüksəlişin və inkişafın piramidasında “Azur” sözləri ilə tutuşdursaq professor Seyidovun, Gilarbəylinin nəzəriyyələri maraqlıdır. Zaur Əliyev bildirir ki, yurdumuzun qədim sakinləri olan Azərbaycanlılar mezolit dövründə (e. ə. XIII-IX əsrlər) insan kollektivlərinin mühacirət dövrünün fəal iştirakçıları olublar. Bu mühacirətlə, köçlə əlaqədar mədəni yeniliklər mezolit oykumenanın müxtəlif ərazilərə yayırdılar: “ Bu dövrdə başlanan Azərbaycanlıların mühacirəti, köçü tarixən zamanla aktiv, zamanla passiv formalarda davam edib. Məşhur tədqiqatçı Qumilyovun “passionarlıq” anlayışına nəzər salsaq görərik ki, türk tayfaları böyük bir geosiyasi mənada daim köç ediblər. Onlar ilk əvvəl Qərbdən Şərqi və sonradan geriye bütün məkanı, enerjiləri, mədəniyyətləri, ruhları və nəfəsləri ilə çalxalayılıblar. Beləliklə türk əsrlər boyu Qərblə Şərqi “çalxalaya-çalxalaya” öz “passionarlıqlarını” bir qismi oturaqlara verdi, başqa sözlə onlara həyat bəxş elədi. Bu oturaqlardan olan türklərin bir hissəsi Qərbdə və Şərqdə assimilyasiya oldular. Onların mühacirətini davamiyyətli olması, bioloji artım zamanı nəsil dəyişməsinə yerlilər tərəfindən olan böyük təsir onların barəsində ətraflı məlumatların yaranmasına mane oldu. Azərbaycanlıların da mühacirətinin çoxəsirlik tarixi var. Son dərəcə geosiyasi mövqeyi, təbiəti, zənginlikləri və insan ehtiyatları Azərbaycanlıların könüllü mühacirəti ilə yanaşı müxtəlif səbəbin toqquşmalar, münaqişələr səbəbilə həm vətənlərimiz öz doğma torpaqlarından zorla köçürülülər, yad ölkələrə aparılıblar. Bir çox tarixi mənbələrdə qeyd olunan qədim Azərbaycan mühacirləri məlum səbəblərə görə tam diaspor formalaşdırmamalarına baxmayaraq, alimlərimiz, musiqiçilərimiz, memarlarımız və digər peşə sahibləri olan Azərbaycanlıların səsi İran, Ərəbistan, Hindistan, Avropa və digər Asiya Amerika ölkələrindən gəlib. Azərbaycanlılar dünyanın hansı ölkəsində məskunlaşmalarına baxmayaraq

vətənlə bağlılıqlarını birbaşa olmasa da mədəniyyət və incəsənət vasitəsilə gələcək nəsillərə çatdırıblar. Burada bəzən yerli mədəniyyətin təsirləri hiss olunması isə təbii qarşılmalıdır. Bu danılmaz bir prosesdir ki, azərbaycanlılar məskunu olduqları, yaşadıkları mühitlə təmasda olublar. Nəticədə ədəbi mədəni, mənəvi və dini əlaqələr bu bağlılıqların mahiyyətinə və xarakterinə təsirsiz qalmamışdır. Bu mənada Azərbaycan mühacirəti və diasporu ədəbi, mədəni irsi olduqca mürəkkəb, ziddiyyətli və çoxşaxəlidir. Azərbaycan dastanlarını, şifahi və yazılı xalq ədəbiyyatı folklorunda qürbət mövzusunun yeni olmadığı hamıya bəllidir. Biz azərbaycanlıların dünya səpələnməsi, diaspor formalaşdırılması barədə Azərbaycan alimləri ilə yanaşı Rusiya, İngiltərə, Türkiyə, İsveç, Norveç və digər ölkələrin alimləri, tədqiqatçıları da çox sayda kitablar yazıblar. Bu istiqamətdə aparılan tədqiqat işlərində norveçli səyyah alim Tur Heyerdalın nəzəriyyələrinin xüsusi yeri var. Əsərlərilə tarixin qaranlıq səhifələrini işıqlandıran Tur Heyerdalın fikirlərindən sonra bizdə Azərbaycan diasporunun, mühacirətin qədim tarixini araşdırmaq üçün şərait yarandı. İlk dəfə 1981-ci ildə Azərbaycanda olan səyyah ölkə ərazisində tarixi abidələrlə yaxından tanış olduqdan sonra Dünya tarixində 3 əsas sivilizasiyadan birinin Azərbaycan ərazisində olması barədə mülahizə irəli sürdü. Bu 3 sivilizasiya məskənləri inkişaf etmiş ərazilərlə malik olmaqla yanaşı sakinləri mədəni, incəsənət və memarlığı ilə seçiliblər. Tur Heyerdalın qənaətinə görə, bir sıra çağdaş Avropa tayfalarının və xalqlarının, o cümlədən Skandinaviyada yaşayan xalqların ulu əcdadları vaxtilə Qobustan ərazisində yaşayıb, lakin sonralar naməlum səbəblər üzündən köç edərək Avropaya gediblər.

Olaylar.-2014.-17 aprel.-№ 63.-S.15.

Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi: möhtəşəm uğurlara doğu

Rasim Məmmədov,

Sabitlik və İnkişaf Mərkəzinin sədri, DAMM-ın birinci vitse-prezidenti

Öz xalqının taleyində müstəsna rol oynayan fenomenal şəxsiyyətlər xüsusilə cəmiyyətin milli və mənəvi birliyinə xidmət edən ideyaları və əməlləri ilə tarixdə əbədi yaşamaq haqqı qazanırlar. Millətə sevgi və ona xidmət etmək zərurətindən qaynaqlanan bu ideyalar cəmiyyətin inkişafı prosesində prioritet amilə çevrilməklə yanaşı, həm də tarixi şəxsiyyətlərə xalqı öz ətrafında birləşdirmək, milli ideallar uğrunda səfərbər etmək imkanı verir.

Dünya sivilizasiyasına mühüm töhfələr vermiş Azərbaycan xalqı tarixin sərt sınaqları üzündən ötən əsrin 90-cı illərində vahid ideologiya əsasında təməli qoyulan dövlətçilik ənənələri formalaşdırmaq, milli mənafelər ətrafında birləşməkdən uzaq düşmüşdü. Hələ 1991-ci ilin oktyabrında müstəqilliyə nail olmuş Azərbaycanda cəmiyyətin parçalanma təhlükəsi, milli birlik və həmrəylik ideyalarının özünə yer tapmaması ciddi problemə, dövlətin inkişafını əngəlləyən amilə çevrilmişdi. Məhz bu səbəbdən 1993-cü ilin iyun ayınadək Azərbaycanda vətəndaş həmrəyliyi mövcud olmamış, cəmiyyətdəki qarşıdurmalar daha da kəskinləşərək siyasi böhrana gətirib çıxarmışdı. O vaxtlar dövlətə rəhbərlik edən naş qüvvələr xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri kimi diaspor quruculuğuna diqqət yetirməmiş, dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızın Azərbaycan ilə əlaqələrinin genişləndirilməsi, problemlərin həllində onların geniş potensialından istifadə edilməsinə etinasızlıq göstərmişlər.

1991-1993-cü illərdə müstəqil Azərbaycanın ideoloji-siyasi, təbliğati müstəvidə Ermənistanı uduzması, bir-birinin ardınca baş verən ağır faciələri dünya ictimaiyyətinə vaxtında və obyektiv çatdırma bilməməsi məhz bu laqeydliyin nəticəsi kimi yaddaşlarda qalıb. Həmin illərdə informasiya blokadasını aradan qaldırmaq üçün Azərbaycan diasporunun imkanlarının səfərbər edilməməsi və lobbi quruculuğu sahəsində heç bir ciddi addımın atılmaması xarici siyasətdə problemlər yaratmışdı. Belə bir vəziyyətdə dövlətçiliyi xilas etmək məqsədilə özünün qüdrətli siyasətçi təcrübəsini əsirgəməyən ümummillilərimiz Heydər Əliyevin 1993-cü ilin yayında xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı tarixin Azərbaycan dövlətinə və xalqına zamanında yetirdiyi bir bəxşiş idi. Yalnız bu qayıdış Azərbaycan xalqını qarşıda gözləyən bəlalardan, uçurumlardan hifz etdi. Hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra ulu öndərimiz Azərbaycanın hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu güclü potensialın milli problemlərin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir.

Ümummillilərimiz cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görmüş, xalqın birliyinin siyasi və nəzəri əsaslarını irəli sürmüşdür. “Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm və bu gün də

fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam” — deyən ulu öndərimiz yeritdiyi siyasətlə dünya azərbaycanlılarının liderinə çevrilmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyasının müəllifidir. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi Vətənə bağlılığını təmin edən azərbaycançılıq ideologiyasının müəyyənəşdirilməsi də ulu öndərin tarixi xidmətləri sırasına daxildir.

Bu gün azərbaycançılıq həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideyaya çevrilmişdir. Ümummilli lider bütün dünyada yaşayan soydaşlarımıza bu ideya ətrafında birləşməyi təlqin edir və bildirirdi ki, azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafını təmin etməkdən ibarətdir.

Ulu öndərimiz xaricdə yaşayan azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması məsələsini daim diqqət mərkəzində saxlamış, Azərbaycan diaspor cəmiyyətlərinin problem və qayğılarına böyük həssaslıqla yanaşmışdır. Diaspor təşkilatlarına öz tövsiyələrini verən ulu öndər həmvətənlərimizi Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında fəal olmağa istiqamətləndirmişdir. Heydər Əliyev xarici ölkələrdə Azərbaycan diasporunun formalaşdırılmasının vacibliyini, lobbicilik fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini və perspektivlərini bəyan etmişdir. Ulu öndər öz uzaqgörənliyi və müdrikliyi ilə xarici siyasətin strateji hədəflərini müəyyənləşdirərkən, müasir dövrdə hər bir dövlətin qüdrətinin yalnız iqtisadi resurslarla deyil, həm də onun xaricdə formalaşdırdığı diaspor və lobbinin gücü ilə ölçüldüyünü nəzərə almışdır. Bu sahəyə xüsusi diqqət yetirmədən xarici siyasətdə hansısa ciddi nailiyyətlər qazanmaq, eyni zamanda, milli məsələlərin beynəlxalq müstəviyə çıxarılmasına nail olmaq mümkün deyil. Elə bu səbəbdən də ulu öndərimizin təməlini qoyduğu siyasəti bu gün də uğurla davam etdirən Azərbaycan hakimiyyəti dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirmiş, bu sahədə ardıcıl siyasət yürütmüşdür. 15 il bundan əvvəl Azərbaycanın milli bayramları sırasına bir möhtəşəm tarix də əlavə olunmuşdur: 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü. Müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyi üçün əlamətdar olan bu günün müəllifi də xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevdir. Əslində bu tarix 1991-ci ilin 16 dekabrından başlanır. Həmin ağır dövrdə blokada şəraiti ilə üzləşərək mərkəzdən uzaq düşmüş Naxçıvan Muxtar Respublikasında Ali Məclisin sədri vəzifəsində çalışdığı vaxt ulu öndər Heydər Əliyev dünyanın bütün qütblərində yaşayan soydaşlarımızın milli maraqlar ətrafında bir araya gələrək düşdüyü çətin vəziyyətdən çıxmaqda Azərbaycana dəstək verməsi dahi siyasətçinin təsəvvüründə respublikanın xilasına yol açacaq vasitələrdən biri ola bilərdi. Elə bu məqsədlə də Heydər Əliyev Naxçıvan Ali Məclisinin 1991-ci il tarixli iclasında dünya azərbaycanlılarına üz tutdu. Onları birliyə, həmrəyliyə, Azərbaycanın köməyinə səslədi. Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarına müraciətində deyirdi: “Biz istərdik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşları kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Çünki bizi birləşdirən milli mənsubiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli-mənəvi dəyərlərimizdir... Vətəninə, millətini sevən hər bir azərbaycanlı müstəqilliyimizin dönməzliyi üçün ciddi səy göstərməli, Vətənimizin, respublikamızın taleyi hər bir soydaşımızın taleyi olmalıdır”. Azərbaycanlıların

yaşadığı bütün ölkələrdə əks-səda verən bu çağırış azərbaycançılıq adlı kamil bir ideologiyaya, müstəqil Azərbaycan dövlətinin xilas yoluna çevrildi. Məhz ümummilli liderin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Ali Məclisi hər il 31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi qeyd edilməsi barədə qərar çıxardı. Beləliklə, bu gün dünya azərbaycanlılarının birlik, həmrəylik günü kimi tarixə həkk olundu.

Heydər Əliyev dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında mənəvi, siyasi birləşmənin və həmrəyliyin təmin olunması, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsinin ətraflı müzakirəsinin zəruriliyini nəzərə alaraq 2001-ci ilin may ayının 23-də xüsusi sərəncam imzalamış, həmin sərəncama uyğun olaraq 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşməklə təşkilatlanması baxımından tarixi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bu addım diaspor hərəkatının inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyev həmin tarixi tədbirdəki çıxışında dünya azərbaycanlıları arasında milli birləşmənin və həmrəyliyin təmin edilməsi, Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsi zərurəti ilə bağlı fikirlərini söyləmişdir. Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun daha da artırılması, müxtəlif ölkələrdə dilimizin, tariximizin, mədəniyyətimizin yüksək səviyyədə təbliği, Ermənistanın təcavüzkar siyasətinin ifşası, bədnam erməni lobbisinə qarşı sistemli və ardıcıl əks-hücumun təşkili məsələləri qurultayın qarşıya qoyduğu başlıca vəzifələr kimi diqqəti cəlb etmişdir.

Qurultaydan sonra Azərbaycan diaspor hərəkatı tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoydu. Ümummilli lider Heydər Əliyev bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə 2002-ci ildə “Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması barədə” fərman imzaladı. Komitənin yaradılması xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin, birliklərinin və dərnəklərinin fəaliyyətinin vahid mərkəzdən koordinasiyasına, habelə onların dövlət qayğısı ilə əhatə olunmasına geniş imkanlar verdi. Dövlət Komitəsinin yaradılması dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyasında, diaspordan lobbiyə doğru inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcını qoydu. Artıq dünya azərbaycanlıları istədikləri vaxt öz paytaxtlarına gələ və öz problemlərini müzakirə edə bilərdilər. Komitə qısa bir müddətdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası və Azərbaycan dövləti ətrafında birləşməsi istiqamətində xeyli iş görməyə müvəffəq oldu. 2002-ci ildə Milli Məclisdə qəbul olunmuş “Xaricdə yaşayan soydaşlarımıza dövlət qayğısı haqqında” Qanun xaricdəki azərbaycanlılara dövlət qayğısının hüquqi əsaslarını müəyyənləşdirdi. Qanuna əsasən, xaricdə yaşayan, fəaliyyət göstərən soydaşlarımızın hüquqları Azərbaycan dövləti səviyyəsində qorunur. Həmçinin, imkanlı azərbaycanlıların ölkə iqtisadiyyatına sərmayə qoyması üçün qanunda vergi, gömrük güzəştləri nəzərdə tutulur. Bu qanun ölkəmizin diaspor və lobbi quruculuğu sahəsindəki fəaliyyətinin hüquqi əsaslarını və prinsiplərini müəyyənləşdirən mühüm sənəd kimi təqdirəlayiqdir. Hazırda Azərbaycan diasporunun dünyanın müxtəlif ölkələrində 300-dən çox birlik, cəmiyyət və assosiasiyası fəaliyyət göstərir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin siyasi kursu bu gün onun layiqli varisi, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin “Dünya azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi haqqında” 8 fevral 2006-cı il tarixli sərəncamında vurğulanmışdır ki, dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyasının müəllifi məhz ümummilli lider Heydər Əliyevdir.

Prezident İlham Əliyev hər zaman bildirmişdir ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında mənafeələrini hər zaman layiqincə qoruyur, ümummilli problemlərinin həllinə nail olur, öz dilini, mədəniyyətini, incəsənətini, tarixini lazımi səviyyədə təbliğ edirlər. Diaspor quruculuğunu xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri kimi qiymətləndirən və bu fəaliyyətin getdikcə daha da gücləndirilməsini vacib sayan dövlət başçımız milli mənafe və maraqların beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun, obyektiv şəkildə çatdırılması baxımından hər zaman xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələrin düşdüyünü qeyd edir, onların daha da təşkilatlanması, vahid hədəflər naminə mütəşəkkil mücadilə aparması ilə bağlı dəyərli tövsiyələrini verir. Ölkə Prezidenti Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini keyfiyyətcə yeni, daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq niyyətindədir.

Cənab İlham Əliyev dəfələrlə vurğulamışdır ki, ümummilli liderimizin irəli sürdüyü azərbaycançılıq ideologiyası milli mənsubiyyəti, milli-mənəvi dəyərləri qoruyub saxlamağa, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnməyə, hər bir insanın inkişafını təmin etməyə yönəlmiş universal və milli-fəlsəfi dünyagörüşü formasıdır. Azərbaycançılıq dövrün, zamanın tələbindən irəli gələn, günümüzün gerçəkliklərini özündə əks etdirən hakim dövlət ideologiyasıdır. Bu ideya möhkəm dayağa çevrilərək son 10 illikdə Azərbaycan diasporunun təşkili işini sürətləndirmiş, xaricdə fəaliyyət göstərən müxtəlif ictimai birliklərin, cəmiyyətlərin, dərnəklərin ideoloji-siyasi cəhətdən təkmilləşməsinə stimullaşdırmışdır. Dövlət başçısı Azərbaycanın beynəlxalq arenadakı nüfuz və mövqelərinin daha da gücləndirilməsini, respublikamız haqqında tam obyektiv, dolğun informasiyaların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını diaspor təşkilatları qarşısında vacib məsələ kimi müəyyənləşdirmişdir. Məhz Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqəti və qayğısı sayəsində dünyanın bütün ölkələrindəki Azərbaycan diasporu mütəşəkkil birləşib və onların fəaliyyət dairəsi daha da genişləniib.

Bu gün ölkəmizdə həmin yolla irəliləyən təşkilatlar sırasında Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi (prezidenti xalq şairi Söhrab Tahirdir), eləcə də Sabitlik və İnkişaf Mərkəzi də vardır. Bu təşkilatlarda əsas ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən günün reallıqlarına uyğun həyata keçirilən diaspor siyasəti milli ideologiyamıza sıx bağlılıqla təbliğ edilir, diaspor təşkilatlarının əhatə dairələrinin genişləndirilməsinə qayğı ilə yanaşılır və beləliklə də, ölkəmizin beynəlxalq imicinin yaxşılaşmasına, soydaşlar arasında mədəni bağların daha da möhkəmlənməsinə, qürbətdə yaşayan həmvətənlərimizin tarixi Vətən üçün həmişə qiymətli olmasına sağlam milli-mənəvi təminat yaradılır. Yaxın və uzaq xaricdə yaşayan soydaşlarımız bu təşkilatların rəhbərlərini–Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzinin prezidenti, xalq şairi Söhrab Tahiri, həmin mərkəzin birinci vitse–prezidenti və Sabitlik və İnkişaf

Mərkəzinin sədri bu sətirlərin müəllifini yaxşı tanıyırlar. Çalışırıq ki, insanlarla çox asanlıqla ünsiyyət yaradaq, onları adət–ənənələrimizə, mədəniyyətimizə, milli-mənəvi dəyərlərimizə sahib çıxmağa sövq edək. Şəxsən mən hər görüşdə belə bir həqiqəti həmsöhbətlərimin diqqətinə çatdırıram ki, “Azərbaycanın nicatı, onun sabitliyi və inkişafı yalnız Heydər Əliyev ideologiyasına xidmətdədir”.

Biz diaspor təşkilatları ilə görüşlərdə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həqiqətlərini, erməni separatizminin xalqımıza qarşı törətdiyi Xocalı soyqırımının günahkarlarının beynəlxalq miqyasda tanınmasında dövlət qurumlarının, xüsusilə də Heydər Əliyev Fondunun gördüyü böyük işlərdən ürəkdolu söhbət açırıq. Ümumiyyətlə, bu istiqamətdə aparılan məqsədyönlü dövlət siyasətinin təbliği hər iki qurumun fəaliyyətinin əsas mövzudur.

Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi tarixi Vətənə bağlılıq, respublikamızın iqtisadi-siyasi sahələrdə qazandığı uğurları xaricdə yaşayan həmvətənlərimiz önündə qürurla təbliğ edən qurumdur. Mərkəz həmin işlərə ölkəmizin xalq arasında hörmətlə tanınan, məşhur ziyalılarımızdan ibarət müxtəlif qrupları cəlb etməklə xaricdə tez-tez görüşlər təşkil edir, dövlətçilik tariximizin şanlı səhifələrinə aid yubiley gecələri, mədəniyyət günləri keçirir. Bu tədbirlərin ən təntənəlisi ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illiyi şərəfinə təşkil olunmuşdu. Həmin tədbirlərdən birinin məşhur neftçilər şəhəri olan uzaq Nijni Vartovskda (Rusiya Federasiyası) keçirilməsi təsadüfi deyildi. Rusiyanın neft—qaz sənayesi mərkəzlərindən biri olan bu şəhərin dünya xəritəsində yer almasında Azərbaycan oğullarının əməyi böyükdür. Hazırda bu şəhərdə xeyli soydaşımız yaşayır və çalışır. Onlarla tez-tez görüşmək, diaspor təşkilatı kimi onların daha da güclənməsi və genişlənməsi üçün həmvətənlərimizin tarixi Vətəndən güc alması həmişə faydalıdır.

Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzinin iş təcrübəsi də göstərir ki, diaspor təşkilatları ilə bağlı tədbirlərə ancaq soydaşlarımızın deyil, yerli insanların da məmnuniyyətlə qoşulmalarında təşəbbüskar olmaq strateji maraqlara xidmət edən niyyətdir. Ona görə də həmin tədbirlərin keçirilməsində əsas məqsəd, sadəcə, günün ictimai-siyasi nəbzini tutmaq deyil, həmin məkanı qısa müddətə də olsa, lakin sanballı özüllə azərbaycanlılaşdırmaq, həmvətənlərimizə, onların yerli dostlarına, qohumlarına, hətta qonşularına belə Azərbaycanı tanıtmqla onları sabahkı həyatımıza bağlamış oluruq. Mərkəz məhz bu yolla bizim üçün doğma olan insanların öz kökündən, tarixindən, ana dilindən, dostluq ruhundan ayrı düşməsinə imkan vermir, hətta bəzi problemlərin çözülməsi üçün səlahiyyətli söz sahibləri qarşısında da məsələ qaldırmağı, söz açmağı da bacarır.

Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi Vətənimizin Qarabağ problemi və bununla bağlı digər məsələlər bərədə diaspor nümayəndələrinin müraciətlərinin yaşadıkları ölkələrin dövlət orqanlarına çatdırılması istiqamətində yardımçı olmağa təşəbbüs göstərir, diaspor təşkilatlarının fəallığına, tədbirlərinə kütləvilik xarakteri verməyə çalışır. Mərkəz təşkil etdiyi görüşlərə təkcə həmin regionun nümayəndələrinin cəlb edilməsi ilə kifayətlənmir, ətraf rayonlardan diaspor təşkilatlarının, din adamlarının, idmançıların qatılması ilə tədbirlərinin maraqlı və yaddaqalan olmasını təmin edir.

Hər iki mərkəzin fəaliyyətində kitab nəşri işi ilə təşviqat aparmaq xüsusi maraq doğurur. Çünki həmin çap məhsulları ancaq Azərbaycanın deyil, həmin ölkənin ictimai-siyasi həyatı ilə də bağlı olur və belə bir qarşılıqlı

əlaqələr hər iki ölkənin mədəni həyatına eyni ucalıqdan işıq saçır, yadigar söz kimi yaşayır. Məsələn, bu yaxınlarda Ukraynada çapdan çıxmış “1900-1917-ci illərdə Ukraynada təhsil almış azərbaycanlı tələbələrin Ukrayna hökumətinin qurulmasında rolu” kitabı hər iki ölkənin ziyalıları tərəfindən maraqla qarşılanmışdır.

Mərkəzin təsis etdiyi “Əbədi lider” qızıl döş nişanı və Fəxri diplomla tanınmış ziyalılarımızın, elm-mədəniyyət xadimlərimizin ümummilli lider Heydər Əliyevin şərəfinə təltif olunmaları ictimaiyyət tərəfindən hörmətlə qarşılanır.

Mərkəzdə tanınmış insanların fəaliyyəti bir daha belə qənaətə gəlməyə imkan verir ki, bu qurum dispor fəaliyyətində hələ çox möhtəşəmliklərə imza atacaq. Bu gün mərkəzdə təmsil olunan Respublika Ağsaqqallar Şurasının sədri, Milli Məclisin deputatı Fəttah Heydərov, professor, İctimai Siyasi Universitetinin rektoru, DAMM-ın vitse-prezidenti Rasim Nəbiyev, Milli Məclisin deputatı, professor Jalə Əliyeva, tibb elmləri doktoru, Heydər Əliyev Fondunun “Qızıl Çinar” mükafatı laureatı Rəşad Mahmudov, yazıçı Nəsibə Tahir, Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti Aygün Zeynalova, jurnalist-publisist, DAMM-ın Qadınlar Şurasının sədri Fəridə Ləman, Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, Dövlət Musiqili Komediya teatrının direktoru Əliqismət Lalayev kimi ziyalılarımız Azərbaycanın adını ən yüksək zirvələrə qaldırmaqda davam edirlər.

Beləliklə, Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi keçirdiyi möhtəşəm tədbirləri ilə öz sözünü uğurla deməkdədir. Hazırda isə Dünya Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzində ümummilli lider Heydər Əliyevin 91-ci ildönümü, Heydər Əliyev Fondunun 10 illik yubileyi münasibətilə may ayının 3-də əsrarəngiz bəyaz gecələr şəhəri Sankt-Peterburqda təntənəli tədbir keçirməyə ciddi hazırlıq gedir. Bu tədbirin ən yüksək səviyyədə baş tuması üçün gərgin işlər aparılmaqdadır. Sankt-Peterburq şəhərinin məşhur Akademik Filarmoniyasında baş tutacaq bu möhtəşəm gecəyə maraqlı indidən böyükdür. Tədbirin keçirilməsi üçün təşkilatçılıq işləri artıq yekunlaşır. Söz yox ki, növbəti möhtəşəmliyə imza atacaq həmin tədbir dünya azərbaycanlılarının səsini bəşəriyyətə çatdırmaq üçün maksimum imkanlarından yararlanacaq.

Xalq qəzeti.-2014.-27 aprel.-№ 86.-S.5.

“Diaspora siyasiləşməkdən çəkinməlidir”

Hüseyn Türkelli: "İran rejimi müxtəlif metodlarla Azərbaycan diasporunu parçalayır"

Elnur Eltürk

Kanadada fəaliyyət göstərən Güney Azərbaycan Türklərini Müdafiə Mərkəzinin başkanı, Kanada Vəkillər Kollegiyasının üzvü, vəkil, hüquq məsləhətçisi Hüseyn Türkellinin BayMedia-ya müsahibəsi

- Hüseyn bəy, Kanada-Azərbaycan əlaqələrini necə dəyərləndirirsiniz? Ümumiyyətlə, bu ölkədə Azərbaycanla bağlı məlumatlar hansı səviyyədədir?

- Kanadanın qondarma erməni soyqırımını tanıyan ölkələrdən biri olduğunu, Kanadada yaşayan türk topluluqlarının, o cümlədən Azərbaycan icmasının etirazlarına baxmadan ermənilərin cəfəngiyatdan ibarət "soyqırım" iddialarının hətta burada orta məktəb dərslərinə salınması kimi gerçəkləri nəzərə alsaq, Kanada-Azərbaycan əlaqələrinin yaxşı olduğunu iddia etmək yanlış olardı.

Doğrudur, Kanadada ölkəmizin səfirliyi fəaliyyət göstərir və diplomatik əlaqələrin genişləndirilməsi üçün mənə elə gəlir ki, Azərbaycan rəsmiləri əllərindən gələni edirlər və s. Amma mənə, münasibətlər arzuolunan səviyyədə deyil. Əlbəttə, rəsmi münasibətlərin səviyyəsi haqda dövlət rəsmiləri daha dəqiq bilgiyə sahibdirlər.

- Son illər Kanadada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti güclənməkdədir. Uzun illər orada yaşayan şəxs kimi bu haqda fikir və təkliflərinizi eşitmək maraqlı olardı...

- Kanadakı Azərbaycan diasporasının fəaliyyətləri öncəki illərlə müqayisədə güclənib, amma təəssüf ki, hələ də qanəedicidir. Pərakəndəlik hələ də var və çalışmalar daha çox taktiki məsələlər və hadisələrə reaksiya formasında davam etdirilir. Uzun vədəli plan üzrə, güneyli-quzeli Bütöv Azərbaycanlıları öz çatısı altına alan mütəşəkkil və monolit diasporanın yaranması ilə ilgili bir sıra problemlər var.

Diasporamızın mütəşəkkilləşməsinə əngəlləyən ən ciddi maneələrdən biri və mənə, birincisi İran rejimi və İranın birbaşa, yaxud dolayısı ilə təsiri altında olan soydaşlarımızdır. İran rejimi müxtəlif metodlarla Azərbaycan diasporunu parçalayır.

İkinci problem diaspora fəallarının lazımsız siyasiləşməsi, mövcud iqtidar-müxalifət mübahisələrinin diasporaya çəkilməsidir. Demokratikləşmə yolu tutan ölkə kimi Azərbaycanda da iqtidar və müxalifətin olması tamamilə təbiidir. Amma mənə, diaspora siyasiləşməkdən çəkinməlidiaspora siyasiləşməkdən çəkinməli və sadəcə, milli maraqlar üstün tutmalıdır.

Üçüncü problem lazımi maddi bazanın olmamasıdır. Xüsusilə, Azərbaycan diasporunun gənc diaspor olmasını və milli düşüncəli soydaşlarımızın burada yeni olduqlarına görə tam da oturuşmuş olmaması nəzərə alınarsa, bu problem başa düşüləndir. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının, dərnekələr və cəmiyyətlərinin bir araya

toplaşmaq üçün özünə aid bir mərkəzi - toplaşma yeri yoxdur. Pərakəndəliyin əsas səbəblərindən biri də özümüzdə aid bir qərargahın olmamasıdır.

Bir neçə il əvvəl mətbuat vasitəsi ilə, dünyanın böyük şəhərlərində və Azərbaycan icmalarının sıx yaşadığı Amerika və Avropa şəhərlərində Azərbaycan evləri və ya mədəniyyət mərkəzlərinin açılmasını təklif etmişdim. Hesab edirəm ki, bu kimi projəkləri həyata keçirmək dövlət orqanları üçün çətin olmamalıdır. Sevindirici haldır ki, artıq Avropada bir neçə belə mərkəzlər fəaliyyətə başlayıb. Hesab edirəm ki, Toronto şəhərində dövlət hesabına bir qərargahın alınmasına, "Azərbaycan Kültür Mərkəzi" və ya "Azərbaycan Evi" adı altında Azərbaycan icmasının istifadəsinə verilməsinə ehtiyac var. Düzgün idarə olunarsa, belə bir mərkəz Azərbaycan təşkilatlarını milli maraqlarımız ətrafında bir araya gətirməkdə, mövcud pərakəndəliyə son qoymaqda çox böyük rol oynayacaq. Ayrıca, belə bir mərkəzdə seminarlar, konfranslar və ya dil, tarix, rəqs, musiqi kursları təşkil etmək və övladlarımızın assimilyasiyasının qarşısını almaqla yanaşı, həm də milli mədəniyyətimizi yerli xalq arasında yayılması yönündə də ciddi işlər görmək olar.

Şimali Amerikada (ABŞ və Kanada) fəaliyyət göstərən dərnekələri, cəmiyyətləri hansısa federasiya və ya konqresdə birləşdirməyə ehtiyac var.

Son olaraq, Türkiyə, Azərbaycan və başqa türk toplumları, o cümlədən türkmən, uyğur, özbək diaspor təşkilatlarının ortaq çalışması yönündə addımlar atılmasına ehtiyac var.

- Erməni diasporunun fəaliyyəti necədir?

- Erməni diasporunun buradakı fəaliyyəti, təəssüf ki, bizi dərinədən rahatsız edəcək səviyyədədir. "Statistics Kanada"nın keçirdiyi rəsmi siyahıya almaya görə, erməni kökənli kanadalıların sayı 2006-cı ildə 50000 nəfər olub, ermənilərin özləri isə saylarının 100 mindən artıq olduğunu iddia edirlər. Uzun illərdən bəri bu ölkədə kök salıblar. Hakim toplumla ortaq dini görüşləri paylaşıqlarına və özlərindən guya "soyqırımı" məruz qalmış, əzab-əziyyət çəkmiş bir xalq obrazı yaratdıqlarına görə özəl müəamilə görməkdədirlər. Çoxsaylı dərnekələri, cəmiyyətləri, lobbi qrupları, xeyriyyə cəmiyyətləri, kilsələri fəaliyyət göstərir.

Onlar "QHT"ləri, xeyriyyə cəmiyyətləri və kilsələri vasitəsilə dövlət qurumlarından qrantlar və ianələr formasında maliyyələşirlər. Parlamentdə maraqlarını qoruyan lobbistlər mövcuddur, hökumətin və parlamentarların xarici siyasətini nisbi təsir imkanları var, amma buna baxmayaraq, bütövlükdə bütün istədiklərini də gerçəkləşdirmək gücünə malik deyillər. Ermənilər ötən il Türkiyə Cümhuriyyətinin Toronto Baş Konsulluğunun bağlanması tələbi ilə etiraz aksiyaları, hətta aclıq aksiyaları keçirsələr də, istəklərinə nail ola bilmədilər (Azərbaycanlılar və Türkiyə diasporu da qaşılıqlı aksiyalarla ermənilərə cavab verdilər). Amma Təhsil Nazirliyinə təsir edərək, tarix dəsləklərinə erməni "soyqırımı" ilə bağlı qısa təqdimat saldıra bildilər. Təəssüf ki, bizimkilərin etirazları müəyyən səbəblərə görə nəticə vermədi. Bir sözlə, erməni diasporu güclüdür, amma bacardığı və bacarmadığı işlər var.

- Ölkənin siyasi-ictimai və strateji mərkəzlərinin Dağlıq Qarabağ məsələsinə və Güney Azərbaycana baxışını qənaətbəxş hesab etmək olarmı?

- Qeyd etdiyim kimi, erməni yalanları əlbəttə ki, Kandanın siyasi-ictimai və strateji mərkəzlərindən də yan keçməyib. Təsəvvür edin ki, bunlar az qala bir əsrdir xarici ölkələrdə öz uydurmalarının təbliği ilə

məşğuldurlar və həmin siyasi mərkəzlərdə də son on illiyə qədər fərqli mövqe, yəni bizim mövqeyimiz səslənməyib. Bir neçə ay öncə Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutu və Kanada Atlantika Şurasının birgə keçirdiyi və Türkiyənin xarici işlər naziri Əhmət Davudoğlunun məruzə etdiyi bir konfransda bir rəsmi ilə söhbətləşdiyimdə həmin rəsmnin özəlliklə Dağlıq Qarabağla ilgili erməni uydurmalarını təkrarlaması məni çox təəccübləndirdi. Həmin rəsmi ilə söhbətimiz zamanı Azərbaycanın Gülistan və Türkmənçay müqavilələri nəticəsində ikiye parçalandığını, Güney Azərbaycanın farsların tərəfindən işğal edilməsini, ermənilərin çar imperiyası və daha sonra Sovetlər Birliyi tərəfindən işğal olunan Quzey Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi faktını, hətta İrəvanın vaxtilə Azərbaycan şəhəri olması və sonralar oradakı demoqrafik vəziyyətin mühacir ermənilərin hesabına dəyişdirilməsi kimi tarixi həqiqətləri bildirdiyimdə, həmin rəsmi bu məsələlərlə bağlı, sadəcə, ermənilərin iddiaları ilə tanış olduğunu etiraf etdi. Bununla demək istəyirəm ki, dünyanın siyasi mərkəzlərində bir sıra gerçəklərin bilinməməsi həm də bizim passivliyimizdən qaynaqlanır.

Dağlıq Qarabağ və Güney Azərbaycan məsələlərini dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmalı və strateji mərkəzlərin müzakirə mövzusunda çevirmək üçün ciddi addımların atılmasına ehtiyac var. Məncə, biz artıq bu işi başqa müstəvidə aparmalıyıq. Hansısa piketlə və ya sadəcə, özümüzün deyib, özümüzün eşitdiyimiz hansısa tədbirlə çox uzağa gedə bilməyəcəyik. Geniş təbliğatla və ciddi ağırlığı olan iştirakçıların qatıldığı uluslararası seminarların və konfransların keçirilməsi kimi fəaliyyətlərə əl atmaq lazımdır.

- Kanada mediasında Azərbaycan haqda yazılara rast gəlinirmi?

- Açıq, Kanada mediasında Azərbaycanla bağlı yazılara rast gəlmək çox çətinidir. Ümumiyyətlə, medianı ən çox olaylar və qeyri-adi hadisələr maraqlandırır. Hər gün dünya mediasında Əfqanıstandakı partlayışlar, Suriyadakı qırğınlar haqda geniş yazılara və verilişlərə rast gəlinir, amma məsələn, İsveçrə haqda ildə bir dəfə də hansısa bir xəbərə rast gəlinmir. Yəni mediada hansısa sakit və sabit ölkənin adının tez-tez hallanmaması təbii haldır. Şükürlər olsun ki, Azərbaycanda medianı maraqlandıran və ya bəzi media maqnatlarının arzuladığı olaylar baş vermir. Ayrıca, Kanada mediası həm də əsasən ölkənin aktiv xarici siyasət yeritdiyi ölkələr üzrə fəaldır. Kandanın Azərbaycan üzrə fəal xarici siyasəti yoxdur. ABŞ-dan fərqli olaraq, Kandanın, ümumiyyətlə, fəal xarici siyasəti məhduddur. Düzdür, Kanada G8 ölkələrindən biridir, dünyada müəyyən iqtisadi çəkiyə malikdir və s. amma Əfqanıstanı istisna etsək, Kanada dünya siyasətində o qədər də fəal deyil. Ona görə də mediada Azərbaycanla ilgili hansısa yazılara rast gəlmək olmur. Ona görə də ictimaiyyətdə Azərbaycan haqda məhdud bilgi var. Çünki Kanada ictimai rəyi mediadan tam asılıdır.

Ayrıca, mediada mən deyərdim ki, hardasa bir "Türkofobia" hiss olunur. Misal üçün, hər il Torontoda etnik toplumların festivalları keçirilir. Yerli qəzetlər və TV kanalları örnək üçün hər il yunanların keçirdikləri festivallardan az qala saatdan bir canlı reportajlar verirlər. Amma eyni bu şəhərin mərkəzində hər il 2-3 günlük türk festivalları da keçirilir, təşkilatçıları da yaxından tanıdığımıza görə məlumatım var ki, bütün media orqanları türk tədbirlərinə xüsusi olaraq dəvət edirlər. Ancaq hər hansı qəzetdə, hətta bircə sətirik xəbərə, yaxud da hansısa TV də 1-2 saniyəlik xəbər belə verilmir. Mən buna biz türklərə qarşı açıq ayrı-seçkilik, hətta "Türkofobia"nın nümunəsi kimi dəyərləndirirəm.

“Diaspor nümayəndəsi olmaq məsuliyyətli işdir”

Toğrul Allahverdili: “Biz Azərbaycan xalqının adını uca tutmağa borcluyuq”

Fuad Hüseynzadə

Diasporumuzun nümayəndələri olan gənclərin aktivliyi Azərbaycan həqiqətlərinin xaricdə yayılması işinə yeni nəfəs verib. Bu, xaricdəki gənclərimizin diaspor işində tam səfərbər olduqlarını bir daha göstərir. Müsahibimiz Toğrul Allahverdilin də bu baxımdan fəallığı diqqət çəkir. Qeyd edək ki, T. Allahverdili 1989-cu ildə Bakıda anadan olub. 2006-cı ildə ali məktəbə daxil olub və elə həmin ildən də Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvüdür. Hal-hazırda Moskva şəhərində yaşayır. Yeni Nəfəs hərəkatının Moskva nümayəndəliyinin sədridir.

-Rusiyadakı azərbaycanlı gənclər azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında sıx birləşiblərmi?

- İndiki zamanda “diaspor” dedikdə ilk olaraq gənclər yada düşür. Bu gün Azərbaycan dövlətinin güclənməsi, inkişaf etməsi hər bir Azərbaycan gəncinə dünyaya inteqrasiya etmək üçün böyük şanslar yaradır. Şükürlər olsun ki, bu gün Azərbaycan gənci öz seçimində azaddır və istədiyi ölkədə təhsil almaq hüququna malikdir. Həmin gənclər təhsil aldıkları ölkələrdə diaspor quruculuğunda yaxından iştirak edir, təhsil aldıkları ali məktəblərdə Azərbaycan klubları təsis edir və həmin ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlıq edirlər. Eyni zamanda tədbirlər keçirir və Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırırlar. Bu işdə Azərbaycanın səfirlikləri və həmin ölkədəki ictimai və siyasi həyata inteqrasiya etmiş diaspor təşkilatları gənclərə kömək edirlər.

- Gənclər diaspor quruculuğu prosesində yaxından iştirak edirlərmi?

- Ümumi götürdükdə deyə bilərəm ki, gənclər Azərbaycan xalqının, dövlətinin və Ali Baş Komandanın ümidlərini gördükləri işlərlə, etdikləri əməllərlə doğruldur. Qeyd edirəm ki, diaspor nümayəndələri olmaq özü bir məsuliyyətli işdir. Biz yaşadığımız ölkənin mədəniyyətini, dilini, tarixini öyrənməli, eyni zamanda öz mədəniyyətimizi, tariximizi Azərbaycan həqiqətlərini xaricdəkilərə çatdırmalıyıq. Əsasən də, Rusiyada yaşayan Azərbaycan gənci bizdən gözlənilən etimadı doğrultmağa borcludur. Çünki bizimlə bərabər burada mənfur düşmənlərimiz də böyük lobbicilik fəaliyyəti ilə məşğuldurlar. Ona görə də biz Azərbaycan xalqının və Ali Baş Komandanın etimadını doğrultmağa, Azərbaycan adını uca tutmağa borcluyuq.

-Ümumiyyətlə, gənclər onlardan gözlənilən etimadı doğrulda bilirlərmi?

- Yeni Nəfəs hərəkatının Moskva nümayəndəliyi yaranan gündən təşkilatlanma prosesinə başlamışıq. 21-ci əsrin qanlı faciəsi olan Xocalı soyqırımının 22-ci ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyi önünə toplaşib həmrəyliyimizi ifadə etmişik. Səfirlik önünə qərənfillər düzmüşük. Sonra Moskvanın mərkəzində Xocalı soyqırımını tanıdan kitablar, broşürlər paylamışıq və aksiya təşkil etmişik. Mart ayının 18-də 300 nəfərin iştirakı ilə möhtəşəm Novruz tədbiri təşkil etmişik. 31 Mart Azərbaycanlıların soyqırımını ilə əlaqədar

tədbir keçirmişik. Yeni Nəfəs hərəkatının Moskva nümayəndəliyi olaraq soyqırımını pisləyən və dünya ictimaiyyətini ədalətli olmağa səs-ləyən bəyanat vermişik.

- Dünya azərbaycanlı gənclərinin birliyi üçün hansı addımların atılmasına ehtiyac var?

- Bu gün Azərbaycan dünya miqyasında çox böyük hörmətə malik olan ölkədir. Bütün qonşu ölkələrlə faydalı və qarşılıqlı hörmət əsasında qurulmuş münasibətlər mövcuddur. Azərbaycan bütün başqa ölkələrlə öz fəaliyyətini ancaq dostluq, əməkdaşlıq şəraitində qurur. Dünyanın əksər bölgələrində güclü Azərbaycan təşkilatları formalaşmış, fəaliyyət göstərir. Xaricdəki soydaşlarımız müxtəlif vəzifələrdə çalışırlar, hətta bir çoxları qanunvericilik orqanlarına seçilir. Xaricdə yaşayan, təhsil alan gənclərimiz hər zaman öz ölkələrini layiqincə təmsil edir. Belə mütəşəkkil milli icmalarımız Azərbaycanı gücləndirirlər və yaşadıkları ölkələrdə onların həyat səviyyəsi daha da artır. Dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayı çoxdur və bizim fəallığımız, mütəşəkkil qaydada fəaliyyətimiz bizi gücləndirir. Bunun üçün bütün azərbaycanlıları yaşından, yerindən asılı olmayaraq hər zaman həmrəy olmağa və Vətənimizin rifahı, güclənməsi üçün daha böyük uğurlara səs-ləyirəm! Bu işlərdə bizə kömək edən Moskvada təhsil alan tələbələr hər zaman öz fəallıqları və vətənsəverlikləri ilə seçilir. Moskvada təhsil alan və yaşayan azərbaycanlı gənclər təhsil aldıkları ölkələrdə müxtəlif dərnəklər və ictimai birliklər yaradır, Vətənimizin problemləri barəsində dünya ictimaiyyətində obyektiv fikirlərin formalaşdırılması prosesində fəal iştirak edirlər. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının 40-dan çoxunu məhz gənclər təsis edib. 2009-cu ilin aprelində Moskvada Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (AMOR) təsis edilməsi Azərbaycan diasporunun və xaricdə yaşayan azərbaycanlı gənclərin həyatında mühüm bir hadisə olub. Leyla xanım Əliyevanın sədrliyi ilə bu təşkilat qısa müddət ərzində Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, gənclərin milli diaspor quruculuğu işinə cəlb olunması və birliyi istiqamətində çox önəmli addımlar atıb. Yeni Nəfəs hərəkatı olaraq biz də sədrimiz Seymur Həsənlinin dəstəyi ilə Rusiyada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları ilə birgə fəaliyyət göstərməyə və əməkdaşlıq etməyə çalışırıq. Fərsətdən istifadə edib ayrı-ayrılıqda fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarına müraciət etmək istəyirəm. Bir olmağın, yumruq kimi Ali Baş Komandanın ətrafına birləşməyin vaxtıdır. Gəlin bir olaq, bütün problemləri kənara qoyub sırf Azərbaycan və azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşək.

- Diaspor təşkilatlarımızla əməkdaşlıq edirsinizmi?

- Yeni təsis olunmağımıza baxmayaraq, artıq Moskvada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlığa meyilliyik. Artıq, qeyd etdiyim kimi Rusiyada böyük nüfuza sahib olan AMOR və Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin təşkil etdiyi Xocalı soyqırımının anım tədbirlərində iştirak etmişik. Bu yaxınlarda Rusiyadakı bütün xarici diaspor təşkilatlarının iştirakı ilə dünya şöhrətli şahmat ustası, mərhum Vüqar Həşimovun xatirəsinə həsr olunmuş beynəlxalq açıq şahmat turniri keçirdik. Turniri Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun nümunəvi üzvü Şamil Tağıyevin prezidenti olduğu Azərbaycan Mədəniyyətinin İnkişafı və Dirçəlişi Fondu ilə birgə təşkil etmişdik.

Azərbaycan diasporunun qarşısında duran mühüm vəzifələr

Azərbaycan diasporunun qarşısında duran bir sıra mühüm vəzifələr var ki, həmin vəzifələr günümüzdə də hələlək dəyişməz olaraq qalır. Həmin vəzifələr həm Dünya Azərbaycanlılarının Qurultaylarında ümummilli lider Heydər Əliyev və prezident İlham Əliyevin tövsiyə xarakterli çıxışlarında, həm dövlət başçısının xarici ölkələrə səfərləri zamanı oradakı soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə, həm də müntəzəm olaraq baş tutan forum və konfranslarda müvafiq qurumların rəhbərləri tərəfindən diaspor təşkilatlarının diqqətinə çatdırılır. Hələ Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayında prezident İlham Əliyev demişdi: “Diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, eyni zamanda, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə apardığı çirkin kampaniyaya qarşı tutarlı bir cavabdır. Sırr deyil ki, müstəqilliyimizin ilk illərində bizim nə böyük maliyyə imkanlarımız var idi, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar da o vaxt hələ təşkilatlanmamışdılar. Ancaq hazırda bütün ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız erməni təbliğatına qarşı Azərbaycan reallıqlarını ortaya qoyurlar. Mən bu hərəkətləri, bu siyasəti alqışlayıram və bizim diaspor təşkilatlarının üzvlərinə bu fədakar və çox gözəl missiyaya görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Biz çalışmalıyıq ki, Azərbaycan haqqında reallıqları bütün dünyaya bildirək. Bizə qarşı dünyada erməni lobbisi fəaliyyət göstərir. Bizə qarşı mübarizə aparır. Onların təsir dairəsində olan bəzi siyasətçilər, bəzi mətbu orqanlar, bəzi ictimai qurumlar Azərbaycana qarşı kampaniya aparırlar - ləkələmə kampaniyası, Azərbaycan reallıqlarını təhrif etmək üçün uydurmalar, düzgün olmayan faktlar yayırlar, yalanlar, böhtanlar yağdırırlar”.

Bəs görəsən, ayrı-ayrı diaspor təşkilatları bu vəzifələri necə icra edirlər? Ümumilikdə, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının qarşısında duran həmin vəzifələrin icrası istiqamətində ayrı-ayrı təşkilat və cəmiyyətlərin gördüyü işlər qənaətbəxş hesab edilə bilərmə? Maraqlı məqam ondan ibarətdir ki, bu məsələ ilə bağlı səslənən fikirlər heç də birmənalı deyil. Bir çoxları diaspor təşkilatlarımızın qarşıya qoyulan vəzifələri uğurla icra etdiyini bildirsə də, bunun əksini düşünənlər də var. Bəzi ekspertlər isə hesab edirlər ki, diaspor təşkilatlarının bir qismi qarşıya qoyulan vəzifələrin icrası istiqamətində o qədər də aktivlik nümayiş etdirmirlər.

Prezident Administrasiyasının ictimai-siyasi məsələlər şöbəsinin xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla iş bölməsinin müdiri Qafar Əliyev deyir ki, istər dünən, istər bu gün, istərsə də gələcəkdə Azərbaycan diasporunun qarşısında duran vəzifələr bu cür qruplaşdırılır: “İlk öncə Azərbaycan Respublikasının həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasətin dünyada təbliği və tanıtılması, Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ və onun ətrafındakı torpaqların işğalı faktının beynəlxalq aləmə çatdırılması əsas vəzifələrdəndir. Həmçinin son 200 ildə Azərbaycan xalqının başına gətirilən deportasiya və soyqırımların, Azərbaycan xalqına qarşı edilən ədalətsizliklərin təbliği qarşıda duran vəzifələr sırasındadır”. Qafar Əliyevin sözlərinə görə, Azərbaycan mədəniyyəti, elmi, təhsili, iqtisadi və turizm imkanlarının da dünya ictimaiyyətinə çatdırılması bu sıraya aiddir: “Məlum olduğu kimi Ermənistan dünyada daim Azərbaycan və türk dünyasının əleyhinə təbliğat aparır, bütün istiqamətlərdə dövlətimizin imicinə zərbə vurmağa çalışır. Ermənilər müntəzəm olaraq dünyada, yaşadıkları ölkələrdə Azərbaycanda tolerantlığın olmadığı, buradakı digər xalqlara qarşı ayrıseçkilik edildiyi barədə yalançı

məlumatlar yayırlar. İddia edirlər ki, Azərbaycanda dini dözümlülük yoxdur, digər dinlərə və millətlərə hörmətlə yanaşılır. Eyni zamanda dünya dövlətlərində Azərbaycan əleyhinə sanksiyaların qəbul edilməsinə cəhd göstərilir. Burada da əsas məqsəd dünya ictimaiyyətini aldaraq beynəlxalq aləmi Dağlıq Qarabağ məsələsində Azərbaycana qarşı ədalətsiz mövqe tutmağa vadar etməkdir”. Prezident Administrasiyasının rəsmisi qeyd edib ki, yalançı erməni təbliğatı, erməni diasporu və lobbisinin həyata keçirdiyi anti-Azərbaycan kampaniyasına qarşı Azərbaycan diasporu gecə-gündüz fəaliyyət göstərir. Qafar Əliyev deyir ki, Azərbaycan xalqı dünyanın bütün ölkələrinə səpələnmiş, yayılmış bir xalqdır: “Bu mənada Azərbaycan diasporunun imkanları dünyanın istənilən xalqının malik olduğu imkanlardan daha çoxdur. Çünki elə bir dövlət yoxdur ki, orada azərbaycanlılar yaşamasın. Hər bir dövlətdə yaşayan azərbaycanlıların da yaratdığı cəmiyyətlər var. Həmin cəmiyyətlərin əsas vəzifələri Azərbaycanla sıx təmaslar qurub Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasətin mahiyyətini, ölkəmizin tarixini öyrənməkdir. Nəticə etibarilə qeyd edilən istiqamətlərdə fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə təbliğat apararaq Azərbaycanı olduğu kimi dünyaya tanıtmadır. Bu Azərbaycan diasporunun qarşısında duran əzəli, daimi, mühüm vəzifələrdir”. Dövlət rəsmisinin sözlərinə görə, hər bir ölkədə fəaliyyət göstərən diaspora fəalının əsas vəzifəsi universal əhəmiyyətli, məzmunlu vəzifədir: “Yəni, diaspora işi ilə məşğul olan hər bir şəxs Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, keçmiş, bu günü, ölkəmizin həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasətin mahiyyətini bilməli, dinlər, dillərarası, diplomatiya ilə bağlı bilgilərə sahib olmalıdır. O, yaşadığı ölkədə bütün bu münasibətlər aspektindən çıxış edərək Azərbaycan Respublikasını olduğu kimi, lazımı səviyyədə dünya ictimaiyyətinə çatdırmağı, müasir dünyanın informasiya vasitələrindən istifadə etməklə onu təbliğ etməyi bacarmalıdır. Eyni zamanda diaspora fəaliyyət göstərən ölkənin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq öz fəaliyyətini qurmağı bacarmalıdır. Hər bir regionda, eləcə də Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu öz fəaliyyətini bu bölgədə mövcud olan siyasi, ictimai və mədəni vəziyyətə uyğun şəkildə qurmalıdır”. Qafar Əliyev Azərbaycan diasporunun dünya ölkələrində, Rusiya Federasiyası, Avropa regionu və Birləşmiş Ştatlardakı fəaliyyətinə də toxunub: “Bu gün Rusiya Federasiyasında Azərbaycan diasporunun çoxsaylı nümayəndələri fəaliyyət göstərir. Məlum olduğu kimi 3 milyona yaxın soydaşımız Rusiya Federasiyasında daimi və müvəqqəti qeydiyyatdadır, bu ölkəyə gedib gəlirlər. Bu baxımdan soydaşlarımız, diaspor nümayəndələrimiz çalışmalıdır ki, Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında ənənəvi dostluq, əməkdaşlıq münasibətləri qorunub saxlansın, inkişaf etsin. Onların əsas vəzifəsi ermənilərin anti-Azərbaycan təbliğatına qarşı əkstəbliğat quraraq Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin qorunub-saxlanması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərməkdən ibarətdir”. Prezident Administrasiyası rəsmisinin sözlərinə görə, Avropa ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas vəzifəsi isə bu regionda mövcud olan beynəlxalq təşkilatların ölkəmizə olan müsbət baxışının formalaşmasına təsir göstərməkdən ibarətdir: “Məlum olduğu kimi keçən ilin oktyabr ayında Azərbaycan Respublikasında prezident seçkiləri keçirildi və həmin seçkilərə bəzi Avropa qurumları tərəfindən ikili standart özünü büruzə verdi. Bu Azərbaycana qarşı olan ədalətsizlik, ikili standartların bir nümunəsi idi. Avropa ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas vəzifəsi həmin qurumların içərisində təbliğat apararaq Azərbaycan barədə obyektiv, real qərarların qəbul edilməsi, fikirlərin

formalaşmasına təsir göstərməkdən ibarətdir”. Qafar Əliyev bildirir ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarında fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın isə özünəməxsus spesifik xüsusiyyətləri var: “Burada əsasən Azərbaycan-Birləşmiş Ştatlar münasibətlərinin inkişafına müsbət təsir göstərmək, Amerika qitəsində (istər şimali Amerika, istərsə də cənubi Amerika) yaşayan əhali arasında Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği, xüsusilə Xocalı soyqırımının tanınması, xalqımızın başına zaman-zaman gətirilən deportasiya və soyqırımların mahiyyətinin həmin xalqlara çatdırılması, nəticə etibarilə erməni təbliğatının təsirinin zəiflədilməsi ön planda durur. Eyni zamanda orada lobbicilik fəaliyyəti göstərərək Azərbaycanın dostlarının sayının artırılması və ermənilərin anti-Azərbaycan fəaliyyətinə qarşı müvafiq təbliğat işlərinin aparılması qarşıda duran mühüm vəzifələr sırasındadır. Biz çalışmalıyıq ki, heç bir yerdə, sahədə yubanmayaq. Ermənilər Argentina, Braziliya, Uruqvay, Paraqvayda bir tədbir keçirib onları öz yalanlarına inandırır, müvafiq qərarların qəbul edilməsinə nail olurlar. Məhz bundan sonra biz həmin yalanın aradan qaldırılması istiqamətində uzun müddətli fəaliyyət göstərməli oluruq. Ona görə də yubanmadan dünyanın hər bir bölgəsində aktiv fəaliyyətə keçməli və Azərbaycan Respublikası ilə bağlı həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasına çalışmalıyıq”.

Olaylar.-2014.-3-5 may.-№ 75.-S.15.

Diaspor quruculuğu siyasətinin banisi

Ümummilli Heydər Əliyevin idarəçiliyi dövründə çoxsaylı azərbaycanlının dövlət işlərinə cəlb olunması nəticəsində xalqımızın ictimai, elmi, ziyalı elitar təbəqəsi formalaşdı. Heydər Əliyev hələ sovet dönəmində xalqımızın, dövlətimizin bütövlüyünü təşkil edən ideologiyanın bünövrəsini qoymuşdu. Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin sədri İsmayıl Ağayev deyir ki, milləti yeni geosiyasi şəraitdə dünya millətləri liqasına və siyasət arenasına çıxara biləcək yeganə şəxsiyyət ulu öndər Heydər Əliyev idi: “90-cı illərin əvvəllərindən etibarən ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri kimi SSRİ dönəmində başladığı işi davam etdirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev ilkin addım kimi 1991-ci il, dekabrın 16-da dünya azərbaycanlılarını vahid məqsəd ətrafında birləşdirmək məqsədində stimül rolunu oynayacaq “Hər il dekabrın 31-də Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Milli Birlik gününün keçirilməsi haqqında” cəsarətli bir qərarı qəbul etdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev zəruri vaxtda verdiyi xalqımızın gələcək perspektivlərinə hesablanmış mühüm tarixi qərarı ilə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın müstəqil dövlətçiliyimizin inkişafında, dövlət quruculuğu prosesində iştirakını təmin etmiş oldu. Heydər Əliyev diasporumuza sahib çıxdı. Təəssüflər olsun ki, müstəqil dövlətçiliyimizin ilk illərinin səriştəsiz “siyasətçi”lərinin dövlət idarəçiliyi sükanı arxasında əyləşməsi dövrünə təsadüf etməsi Azərbaycanı total xaosa sürükləmişdi. İqtisadi, siyasi, mədəni sahələrdə böhranın hökm sürməsi dövləti “paslanmış” mexanizmə çevirmişdi. AXC Musavat hakimiyyətinin ortaya vahid ideoloji konsepsiya qoya bilməməsi nəticəsində, nəinki, dünya azərbaycanlıları dövlət quruculuğu prosesinə cəlb edilməmişdi, hətta ölkə vətəndaş müharibəsinə sürüklənmişdi. Məhz torpaqlarımızın 20 faizinin Ermənistan tərəfindən işğal edildiyi və vətəndaş müharibəsinin başladığı bir zamanda xalq düzgün seçim edərək millətimizin gələcəyi naminə yorulmadan fəaliyyət göstərən ulu öndər Heydər Əliyevi hakimiyyətə dəvət etmişdi. Bununla da, ölkədə bütün narahatlıqlara, həyəcanlara son qoyulmuş və 1993-cü il, 15 iyun tarixi bütün azərbaycanlılar üçün Milli Qurtuluş günü olmuşdu. Həmin tarixdən etibarən isə müxtəlif ölkələrə səpələnmiş azərbaycanlıların vahid ideologiya, bir məqsəd ətrafında təşkilatlanması üçün əməli tədbirlər görülməyə və uzunmüddətli perspektivlərə hesablanmış siyasət yürüdülməyə başlanmışdı”. Mərkəz sədri qeyd edib ki, ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Prezidenti kimi rəsmi və işgüzar səfərləri çərçivəsində xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşməsi, onların fəaliyyətləri ilə tanış olması, soydaşlarımızı Azərbaycanda investisiya layihələrində iştirak etməyə dəvət etməsi bu istiqamətdə göstərilən diqqətin bariz nümunəsidir: “Diaspor nümayəndələri ilə görüşmək, onların Azərbaycana gəlməsini təşviq etmək ənənəsinin əsasını qoyan ilk dövlət başçımız ulu öndər Heydər Əliyev olmuşdu. Prezident seçildikdən üç ay sonra ümummilli lider Heydər Əliyev Almaniya da yaşayan soydaşlarımızın bir qrupunu qəbul etməklə böyük bir ənənənin əsasını qoydu. Bu görüşün Avropadakı soydaşlarımızın milli ictimai fəaliyyətinə təsiri böyük olmuşdu və dövlət-diaspor əlaqələrində yeni mərhələ başlamışdı. Ulu öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın sivil bir dövlətə çevrilməsi, qarşısında duran problemlərin həll olunması, qanunun aliliyinin təsbit olunduğu demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi inkişaf etməsi üçün bütün dünya ölkələrindəki soydaşlarımızın həmrəyliyinə nail olmaq kimi çətin bir

missiyanı üzərinə götürmüşdü. Məhz Heydər Əliyevin fəaliyyəti, qayğısı və böyük diqqəti sayəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın milli maraqları uğrunda daha əzmlə fəaliyyət göstərməyə başlamış, doğma vətənləri ilə əlaqələrini möhkəmləndirmiş, ölkəmizin dövlət quruculuğu prosesində yaxından iştirak etməyə və burada gördükləri real həqiqətləri bütün dünyaya yaymağa başlamışlar. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Prezidenti kimi fəaliyyət göstərdiyi ilk illərdə müstəqil dövlətimizin haqq səsinə, həqiqətlərini dünya azərbaycanlıları vasitəsilə yaymağı qarşısına məqsəd qoyan xüsusi qurumun yaradılması sahəsində ilk addım atmış, Prezidentin İcra Aparatında Dünya azərbaycanlıları və beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları ilə iş bölməsi yaradılmışdı. Bu instansiya Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi altında geniş fəaliyyət göstərərək, dünyada yaşayan azərbaycanlılarla əlaqə yaratmış və onların təşkilatlanması, milli birliyin möhkəmlənməsi istiqamətində böyük işlər görmüşdü. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın ulu öndərlə görüşlərindən sonra müxtəlif sahələrdə qəti addımlar atılmış, onların yaşadıkları dövlətin ictimai-siyasi həyatında fəallıqları artmış, Azərbaycanın taleyüklü problemləri ilə bağlı geniş fəaliyyət göstərilmişdi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin hər il dünya azərbaycanlılarına göndərdiyi tarixi müraciətlərindən mühüm bir cəhət kimi xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında həmrəylik və milli birlik ideyalarının möhkəmlənməsi xüsusi vurğulanırdı. Heydər Əliyev özünəməxsus uzaqgörənliklə qloballaşan, köklü transformasiya dövrünü yaşayan dünyanın tələblərini öncədən görür və bu səbəbdən xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında möhkəm həmrəyliyi həyati məsələ kimi ortaya qoyurdu. Xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında milli birlik ideyalarının gücləndirilməsi məsələsi dünya azərbaycanlılarının 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş birinci qurultayında da ümummilli lider Heydər Əliyevin diqqət mərkəzində olmuşdu. Qurultayda proqram xarakterli nitq söyləyən Heydər Əliyev haqlı olaraq bu tədbirin təşkil edilməsini müstəqil dövlətçiliyimizin böyük tarixi nailiyyəti hesab etdiyini bildirmişdi. Tarixdə ilk dəfə olaraq, dünya azərbaycanlılarının vətənimizin paytaxtı Bakı şəhərində belə bir mötəbər qurultaya toplanması məhz ulu öndər Heydər Əliyevin adı və fəaliyyəti ilə əlaqələndirilməlidir. Belə ki, 2001-ci il mayın 23-də xüsusi sərəncam imzalayan ümummilli lider Heydər Əliyev belə bir qurultayın Bakı şəhərində keçirilməsini zəruri hesab etmişdi. Dünya azərbaycanlılarının, xalqımızın həyatında möhtəşəm tarixi hadisə hesab olunan bu qurultayda 35 xarici dövlətdə yaşayan həmvətənlərimizin birləşdiyi 200-dən çox müxtəlif təşkilatı təmsil edən 403 nümayəndə və 63 qonaq iştirak etmiş, çıxış edən soydaşlarımız bu mühüm tədbiri ümumxalq bayramı kimi qiymətləndirmişdilər. Qurultayda geniş nitq söyləyən ulu öndər Heydər Əliyev bütün azərbaycanlılar üçün proqram vəzifələr müəyyənləşdirmişdi. Azərbaycanın mühüm problemlərinin həll olunmasında xaricdə yaşayan soydaşlarımızın qüvvəsindən səmərəli istifadə olunması məsələsini prioritet kimi ortaya qoymuşdu". BDM sədrinin sözlərinə görə, məhz ulu öndərin təşəbbüsü sayəsində təşəkkül tapmış diaspor hərəkəti getdikcə genişlənərək artıq öz bəhrəsini verməkdə idi. Qurultaydan sonra Azərbaycan diasporunun fəallığı xüsusilə artmışdı: "Bunun ümummilli liderimizin bütün dünya azərbaycanlılarını öz böyüklüyü, müdrikliyi, şəxsiyyəti ətrafında sıx birləşdirə bilməsinin nəticəsi olduğu təkzibedilməz faktdır. Diasporumuzun inkişafına təsir edən mühüm amillərdən biri də aidiyyəti təşkilatların işinin vahid bir mərkəzdən - Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən əlaqələndirilməsi olub. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 5 iyul 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə

Dövlət Komitəsinin yaradılması ilə dövlət-diaspor əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi üçün ideya-nəzəri və təşkilati şəraitin hazırlanması işi başa çatdı. Bu tədbirlər yetərinə hazırlıqlı olan milyonlarla soydaşımızı “Vahid Azərbaycan dövləti və Azərbaycançılıq” ideologiyası ətrafında sıx birləşdirdi. Eyni zamanda, “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu diaspor ilə iş istiqamətində fəaliyyətin düzgün qurulması məqsədinə xidmət etdi. Bütün göstərilən fəaliyyətinə görə Azərbaycan xalqı ümummilli lider Heydər Əliyevi haqlı olaraq müstəqil dövlətimizin diaspor quruculuğu siyasətinin banisi hesab edir”. Mərkəz rəhbəri deyir ki, bu gün Azərbaycan diasporunun nümayəndələri, dünyanın müxtəlif ölkələrində formalaşan birlikləri Azərbaycan dövlətinin, mədəniyyətinin, Azərbaycan həqiqətlərinin tanınması və təbliği işində radio və televiziyanın, dövrü mətbuatın imkanlarından geniş istifadə edirlər. Hazırda dünyanın bir çox ölkələrində Azərbaycan dilində müxtəlif qəzet və jurnallar nəşr olunur, xüsusi radio və televiziya verilişləri hazırlanır. Dünyanın bir çox ölkəsində 100-dən artıq ictimai, milli və mədəni cəmiyyət və təşkilatları fəaliyyət göstərir”. BDM sədri hesab edir ki, 2002-ci ildə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin və mütəşəkkilliyinin güclənməsi, ümummilli ideyalar ətrafında birləşməsi üçün geniş imkanlar yaratdı. İndi fəxrle demək olar ki, Rusiyada, Avropanın inkişaf etmiş ölkələrində, Birləşmiş Ştatlarda, Asiya dövlətlərində azərbaycanlılar daha mütəşəkkil birləşərək bütün səylərini ümumi işin xeyrinə yönəldə bilirlər. Bu gün Azərbaycan icmaları və cəmiyyətləri ötən illərlə müqayisədə daha fəaldırlar.

Olaylar.-2014.-15 may.-№ 82.-S.15.

Diasporun elektron imkanları

Günümüzdə müasir İKT texnologiyalarından istifadə etmək vacib amillərdən hesab edilir. Hazırda bütün sahələrdə istifadə edilən İKT imkanlarından diasporumuz necə yararlanır. Diaspor təşkilatlarının malik olduğu internet resurslarına nəzər yetirdikdə aydın olur ki, əksər təşkilatlar elektron imkanlardan istifadə edir. Bunu aşağıdakı ardıcılıqda da görmək mümkündür.

ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsinin - internet sahifəsi

www.usazeris.org-“Hadisələr”, “Media mərkəz”, “Təşkilat”, “Buraxılışlar”, “Təhffələr”, “Əlaqə” bölümü saytın əsas xəbər keçidləridir. Qeyd edək ki, ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi (US Azeris Network-USAN) bütün ABŞ-ın Azərbaycan, türk və digər diaspor və icma təşkilatları, qrup, cəmiyyət, koalisiya, şəbəkə, assosiasiya və klublarını bir arada cəmləşdirir. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi Azərbaycan-Amerika potensial seçicilərinin bir araya gətirilməsinə cəhd edir. USAN seçiciləri səsvermə və seçici qeydiyyatı ilə bağlı maarifləndirmək, Amerika siyasi debatında onların iştirakını təmin etmək, səsvermədə iştirakı fəallaşdırmaq və aktiv seçici potensialına çevrilmək imkanlarının artırılmasına çalışır.

Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin internet sahifəsi-www.alacs.biz-Sayt ingilis dilində yayımlanır. Saytın məqsədi Kanada və Azərbaycan icmaları arasında körpü rolunu oynamaq, bu ölkədə Azərbaycan mədəniyyəti, tarixi və ənənələrini təbliğ etmək, eyni zamanda, Kanada mədəniyyəti, ənənələri və həyat tərzini öyrənməkdir. “Kitabxana” və “Şəkil qalereyası” diqqəti cəlb edir. Sayt müxtəlif yerli qurumların, insan haqları və ekoloji sahədə ixtisaslaşmış təşkilatlarının da məlumatlarını yayır.

Amerika-Azərbaycan Şurasının internet sahifəsi-www.azeris.org-Sayt müasir texnoloji metod və dizaynla hazırlanıb. Press-Center, Take action, Activities linkləri on sahifədə verilib ki, bu linklərə toxunmaqla zəngin və operativ məlumatlarla dolu yeni kateqoriyalara daxil olmaq mümkün olur. Ancaq ingilis dilində fəaliyyət göstərən saytda təşkilatın son illərdə gördüyü işlər, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı bütün məlumatlar, Azərbaycan ictimai-siyasi həyatında baş verən ən önəmli xəbərlər, Azərbaycan-ABŞ əməkdaşlığı, Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlər haqda ətraflı məqalə, analitik yazılar və şərhlər əks olunub.

“AMOR” Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatının rəsmi internet sahifəsi-www.amor.az-Uyğun rəng seçimi, mükəmməl dizayn, dolğun informasiya bazasına görə Azərbaycan diasporunun virtual aləmdə lider hesab edilən internet resurslarından biridir. Azərbaycan həqiqətlərinin Rusiya və dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında xüsusi yer tutur. “AMOR” Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatının məqsədi Azərbaycan mədəni irsinin, Azərbaycan milli-mədəni dəyərlərinin qorunması, sosial, bədii, təhsil təşəbbüslərinin dəstəklənməsi, Rusiya cəmiyyətinin mədəni həyatına Azərbaycan gənclərinin daha yaxşı

inteqrasiyası, təhsilin inkişaf etdirilməsi, ailə və cəmiyyətin mənəvi, əxlaqi əsaslarını qorumaq, möhkəmləndirmək, dostluq, etimad və xalqlar arasında anlaşmanın təşviqidir. Sayt təşkilatın güzgüsü kimi öz vəzifəsinin öhdəsindən uğurla gəlir. Saytda AMOR-un Rusiya regionları üzrə nümayəndəliklərinin fəaliyyəti interaktiv xəritə ilə verilib. Foto seçimi keyfiyyətlidir, məqalələr məzmun və informasiya yükü baxımından

doğundur. Portalda müasir texnoloji yeniliklər tətbiq olunur. Belə ki, sosial şəbəkələrə keçidlər, o cümlədən AMOR TV və AMOR FM aktivdir fəaliyyət göstərir.

“Ana Vətən” Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin internet sahifəsi-www.anaveten.com-Sayt üç dildə – Azərbaycan, rus və Holland dillərində yayımlanır. Sadə dizaynlıdır. Sayt, Birliyin həyata keçirdiyi bütün tədbirləri işıqlandırır, bəyanat və press-revizləri yayır. Arxiv materialları zəngindir. Sayt Apeldorn və Harlem mətbuatında "Ana Vətən" Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi, onun fəaliyyəti barədə dərc olunan məqalələrə də öz sahifəsində yer ayırır.

Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin rəsmi internet sahifəsi-www.teas.eu-Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin əsas məqsədi Azərbaycanı Avropada tanıtmadır. AAC üzvləri mütəmadi olaraq xalqımızın özünəməxsus zəngin və çoxşaxəli mədəniyyətini Avropa ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədilə müxtəlif tədbirlər, aksiyalar, sərgilər təşkil edir. AAC Avropa və Azərbaycan arasında daha böyük anlaşma və əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, biznesin inkişafı, diplomatik münasibətlər, mədəniyyət və təhsil kimi sahələrə yönəlmiş bir şəbəkə mərkəzi kimi fəaliyyət göstərir. Bu təşkilatın internet sahifəsində öz əksini tapıb. Sayt hazırlanarkən müasir dizayn texnologiyasından yararlanılıb. Layihələr, təşkilat haqqında məlumatlar, Azərbaycanla bağlı son xəbərlər saytda yayımlanır. Bundan başqa, saytda TEAS TV də mövcuddur ki, bu linkdə təkcə təşkilatın fəaliyyəti deyil, həm də elm-mədəniyyət xadimləri ilə müsahibələr, reportajlar, debatlar da videoforata verilib. Saytın sağ kalonunda “Xəbərlər” aktiv-banneri var. Burada Azərbaycanda, dünyada Azərbaycanla bağlı baş verən ən son məlumatlar operativ şəkildə yenilənir.

Avropanın Türk və Qafqaz xalqları Assosiasiyasının informasiya portalı-www.az.ee-2004-cu ildən aktivdir fəaliyyət göstərir. Portalın ilk sahifəsində 10-dan çox təşkilatın saytına keçid var. Sadə dizaynlı, informasiya ilə bol portaldır. Təkcə Azərbaycan diasporunu deyil, həm də Qafqaz xalqlarının diaspor təşkilatları haqqında məlumatları özündə cəmləşdirir.

Azərbaycan Akademik Birliyinin internet sahifəsi-www.asav.org-2001-ci ildə Almaniyanın Bohum şəhərində yaradılıb. Alman və Azərbaycan dillərində yayımlanır. “Aktual”, “təşkilat haqda”, “media”, “nəşrlər”, “Azərbaycan haqda” məlumatlar saytın sahifəsində ayrıca linklərdə göstərilir.

Azərbaycan-Yeni Zelandiya Dostluq Cəmiyyətinin saytı www.azerbaijanz.com-Saytda Azərbaycan haqda məlumatlar üstünlük təşkil edir. Azərbaycanla bağlı 2 tanıtım videoçarxları saytın əsas sahifəsindədir. Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə, eləcə də Yeni Zelandiya əhalisinə çatdırılması digər diaspor təşkilatları kimi Azərbaycan-Yeni Zelandiya Dostluq Cəmiyyəti

ucun də ən öndə duran vəzifələrdəndir. Cəmiyyət Vətənimizin Qarabağ dərdi barədə müxtəlif təbəqələrdən olan insanlara məlumatlar çatdırır. Xocalı soyqırımının ildönümü ilə bağlı ənənəvi olaraq müxtəlif universitetlərin tələbələr ilə tədbirlər keçirilir.

“Azəri” Latviya Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin internet sahifəsi www.azeri.lv-Sadə dizaynlıdır. İki dildə: rus və latış dillərində yayımlanır. “Azərbaycan”, “Tarix”, “Bakı”, “Simvollar”, “Bayramlar”, “Azərbaycan mədəniyyəti”, “Hadisələr” və “Xəbərlər” linkləri var. Sayt Azərbaycan mədəniyyəti və tarixini Latviyada təbliğ etməklə milli və etnik qrupların bu ölkənin mədəni həyatındakı iştirakını, yerli əhali ilə qarşılıqlı münasibətlərin

inteqrasiyasını dəstəkləyir, bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirir. Sayt “Azəri” cəmiyyətinin orqanı olaraq, Azərbaycanın tarixi və mədəniyyəti ilə Latviya ictimaiyyətini tanış edir.

“Azərbaycanın Holland dostları” təşkilatının internet səhifəsi-www.dufoa.nl-Sadə dizaynı, lakin informativ baxımdan çox zəngin bir saytdır. Bakı, Azərbaycan bölmələri ilə yanaşı Xocalı, Xarı Bülbül, Azəriyə danışaq, Azərbaycan mətbəxi və digər bölmələrin aktiv olması xoş təəssürat yaradır. Saytda on səhifədə Bakı, Azərbaycanla bağlı bir necə video yerləşdirilib ki, bunlara baxmadan keçmək mümkün deyil.

Azərbaycan mətbəxi barədə sayt-www.azerifood.com-4 dildə yayımlanan, Azərbaycan mətbəxi barədə böyük təbliğati iş aparən saytdır. Saytın müəllifi Güllü Cahangirdir. Saytda, “Xəmir xörəkləri”, “Duru xörəklər və şorbalar”, “Quru xörəklər”, “Plovlar və qovurmalar”, “Kabablar”, “Salatlar və qəlyanaltılar”, “Şirniyyat”, “Şərbətlər və içkilər”, “Mürəbbələr”, “Turşu və şorbalar” bölmələri nəfis tərtibatla, fotolarla oxucuların ixtiyarına verilir. Bundan başqa “Ümumi məsləhətlər” bölümündə məsləhət xarakterli tövsiyələr verilir. Saytın girişində Güllü Cahangirin oxuculara müraciəti yayılıb. O, bu işdə əməyi keçən hər kəsə təşəkkürünü bildirir. Sonda isə “Azərbaycana xoş gəlmisiniz” ifadəsini işlədir. Mətbəx-mədəniyyət, mədəniyyət isə silahdır. Diaspor nümayəndəsi bununla təkcə Azərbaycan mətbəxini tanıtmır, həm də təbliğat aparır.

Azərbaycan-Avropa İnformasiya Mərkəzinin internet səhifəsi-www.azerinfo.eu-Azərbaycan haqda ətraflı məlumatlar verilən sadə dizaynı saytlardan biridir. Böyük informasiya bazası var. Saytın sağ kalonunda Qarabağ problemini, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünü, soyqırım, toponimik soyqırımı əks etdirən 4 aktiv banner yerləşdirilib. Diaspor linkində xaricdə fəaliyyət göstərən bütün təşkilatların informasiya bazası verilib. Mədəniyyət, tarix, ədəbiyyat, musiqi bölümləri də informasiya ilə zəngindir. Bölmələrə daxil olmaqla asan axtarış aparmaq olur.

“Azərbaycan Evi” Mədəniyyət və Dostluq Mərkəzinin internet səhifəsi-www.azerbaijanhouse.org- Londondakı “Azərbaycan Evi” Mədəniyyət və Dostluq Mərkəzi Britaniyada yaşayan bir qrup azərbaycanlı ziyalı, gənc mütəxəssis və tələbənin təşəbbüsü ilə qurulmuşdur. Mərkəz tamamilə qeyri-siyasi və maddi mənfəət güdməyən bir təşkilat kimi fəaliyyət göstərir və məqsədi Azərbaycanla Britaniya arasında mədəni, dostluq bağlarını möhkəmləndirmək, Londondakı Azərbaycan icmasına xidmət etməkdir. “Azərbaycan Evi”, “Azərbaycan mədəniyyəti”, “Azərbaycan Musiqisi”, “Azərbaycan Kitabları” haqda xüsusi bölmələrlə yanaşı, “Xəbər” bölümü fəaliyyət göstərir. Saytda “Muğam Radio”ya birbaşa qoşulmaq imkanı yaradılıb. “Azərbaycan Evi” Mədəniyyət və Dostluq Mərkəzi tərəfindən həyata keçirilən müxtəlif tədbirlər, mühazirə və çıxışlar, seminarlar, görüşlər, konfranslar, sərgi, film nümayişləri, konsert proqramları, təqdimatlar və s. saytda əks olunub.

Azərbaycan Federasiyası İsveçin (AFİ) internet səhifəsi www.azfi.org-Dörd dildə - Azərbaycan, türk, isveç və ingilis dillərində yayımlanır. Maraqlı dizayn və məlumat bolluğu baxımdan diqqəti cəlb edir. Saytın manşetini 20-yə qədər “flash” formatlı xəbər tutur. Burada İsveçdəki diasporunun fəaliyyətinə dair məlumatlara, Azərbaycanla ən son xəbərlərə rast gəlmək mümkündür. Müasir saytlara xas “forum”, “ən çox oxunan”, “facebook” və “twitter” sosial şəbəkələrinə keçidlər də saytın dizaynı zamanı nəzərə alınıb. Məlumatların operativ yerləşdirilməsi, məzmun və mövzu baxımından rəngarəngliyi diqqəti cəlb edir.

“Azəri-Çex” Cəmiyyətinin internet səhifəsi www.diaspora.cz-İki dildə – çex və Azərbaycan dillərində yayımlanır. Saytın giriş hissəsi dizayn baxımından göz oxşayır. Azərbaycan və Bakının ən gözəgəlimli yerləri, əsrarəngiz təbiətini əks etdirən fotolar “flash” formatda yayımlanır. Təşkilat və Azərbaycanla bağlı ətraflı məlumat verilən linklər mövcuddur, aktivdir, daima yenilənir. Qeyd edək ki, təşkilat Çexiya Respublikasının müxtəlif ərazilərində mədəni proqramlar, sərgilər, Azərbaycan gecələri təşkil edir. Bu tədbirlər həmyerlilərimizin asudə vaxtının səmərəli keçməsilə yanaşı, həm də yerli vətəndaşlara və ümumilikdə Çex cəmiyyətinə Vətənimizi layiqincə tanıdır. Bütün bu aksiyalar əvvəlcə anons, tədbir başa çatdıqdan sonra isə informasiya və fotosessiya formatında sayta daxil edilir.

Olaylar.-2014.-21 may.-№ 86.-S.15.

Azərbaycan diasporunun Amerikada formalaşma tarixi

Azərbaycanlıların Amerikaya mühacirəti barədə dəqiq tarixi məlumat yoxdur. Bəzi mənbələrdə XVII əsrdə Rusiyadan, Osmanlı Türkiyəsindən və Azərbaycandan mühacirlərin getməsi barədə fikir söylənir, lakin bu fikirlər rəsmən təsdiqlənmişdir. Bu səbəblə Birləşmiş Ştatlara azərbaycanlıların mühacirət tarixi XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlindən götürülür. Buraya miqrasiya etmiş həmvətənlərimiz azərbaycanlı kimi qeydiyyatla məhz həmin tarixdən düşməyə başlayıblar. Amerikaya köçən ilk soydaşlarımız əsasən tacirlər və ziyalı təbəqəsi idi. Şərti olaraq, Birləşmiş Ştatlara Azərbaycan mühacirətini 4 dövrə bölmək olar:

Birinci, XIX əsrin sonu - XX əsrin 20-ci illəri-Bu dövrdə Azərbaycandan Amerikaya köçən mühacirlərin tərkibi yəhudilər, ermənilər və Azərbaycan türklərindən ibarət idi.

İkinci, 1920-1940-cı illər. Bu illərdə Birləşmiş Ştatlara axını güclənən azərbaycanlıların burada məskunlaşma səbəbi siyasi mühacirət idi. 1920-ci ildə bolşeviklərin Azərbaycan Demokratik Respublikasını süquta uğratmasından sonra Avropa və Asiya ölkələri ilə yanaşı, Amerikaya da köçən azərbaycanlıların siyasi fəaliyyəti bir qədər artmışdı. Lakin onların burada nə sosial bazası, nə də formalaşmış icması yox idi. Azərbaycanlılar pərakəndə halda bir neçə ştatda məskunlaşmışdılar. Zamanla Azərbaycan icması formalaşmağa başladı ki, bunun təşkilatçısı da ziyalı təbəqəsi idi.

Üçüncü, 1945-ci ildən 1990-cı illərə qədər olan dövr. Bu illər arası Amerikaya köçən azərbaycanlıların əksər hissəsini II Dünya müharibəsində əsir düşmüş azərbaycanlı əsgərlər və Cənubi Azərbaycandan miqrasiya edən soydaşlarımız təşkil edirdi. II dünya müharibəsindən sonra Birləşmiş Ştatlarda Azərbaycan diasporunun təşkilatlanma işi güclənməklə, siyasi fəallıq dövrü başladı. Türkiyədən, Cənubdan və Şimaldan köçən azərbaycanlılar pərakəndə halda olsalar da, siyasi fəaliyyətə maraq göstərirdilər. İlk dəfə olaraq, 1947-ci ildə Türkiyədən ABŞ-a köçən soydaşlarımızın "Azərbaycan" cəmiyyətini yaratması mühüm tarixi hadisə idi. Saleh bəy Şeyxzamanovun rəhbərliyi ilə fəaliyyətə başlayan "Azərbaycan" cəmiyyəti Nyu-York şəhərində yerləşirdi. "Zəbt olunmuş millətlər" adlı keçmiş milli respublikaların təşkilatlarının birləşdiyi birliyin üzvü olan "Azərbaycan" cəmiyyəti Amerika hökumətinin yardımı ilə fəaliyyət göstərirdi. 1940-cı il də yaradılan "Amerika Komitəsi" azərbaycanlıların da hüquqlarını qoruyurdu. Soydaşlarımız öz haqq səslərini dünya birliyinə çatdırmaqla yanaşı, sovetlərdə işğal altında olan Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpası istiqamətində işlərini fəallaşdırdılar. İlk dəfə olaraq, 1954-cü ildə Azərbaycan mühacirətinin tanınmış nümayəndəsi Zahid xan Xoyski 1984-cü ildə Amerikanın ali qanunverici orqanında çıxış etdi. Zahid xan Xoyski Konqresə Sovetlər Birliyinə daxil olan respublikalar haqqında məsələnin müzakirəsi ilə əlaqədar Azərbaycan təmsilçisi kimi dəvət olunmuşdu. Zahid xan Azərbaycan müstəqilliyinin bərpası barədə çıxış etmiş və vətənimiz barədə ətraflı məlumat vermişdi. 1942-ci ildə açılan "Amerikanın səsi" radiostansiyası vasitəsilə Azərbaycan və azərbaycanlılar barədə informasiyalar verilir, milli kimliyimizin, musiqimizin, ədəbiyyatımızın, dilimizin, mətbəximizin və digər ənənələrimizin qorunub saxlanması və təbliğinə xidmət edən proqramlar fəaliyyət göstərirdi. Avropada yaşayan soydaşlarımızın bir qisminin 1990-cı ilə qədər olan dövr ərzində Birləşmiş

Ştatlara köçməsi diasporumuzun daha da güclənməsinə və say tərkibinin genişlənməsinə səbəb oldu. Bu miqrasiyanın məntiqi nəticəsi olaraq, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının da sayı artırdı. İlk zamanlar yaşlı nəsil bir-birilərlə müxtəlif klub və cəmiyyətlər vasitəsilə əlaqə qururdusa, zaman öz işini görürdü. İnsanlar yaşa dolduqca əlaqələr zəifləyirdi. Amerikanın ali məktəblərində hüquq, iqtisadiyyat, texniki elmlər üzrə ixtisaslaşmış öz sahələri üzrə məşhurlaşan soydaşlarımızda az olmayıb və onların çoxu bu gün də ABŞ-da yaşayır. Amerikanın neft, texnika, iqtisadiyyat, kosmik tədqiqatlar, hüquq sahələrində nüfuz əldə edən soydaşlarımız haqqında danışıq üçün NASA-da tanınmış mütəxəssis Cavad Hert, dünya şöhrətli alim Əli Əsgər Lütifzadə, qazılaz laserini kəşf edərək 1993-cü ildə Albert Eynşteyn mükafatına layiq görülmüş Əli Cavan, neft sənayesi üzrə məşhur alim Bican Fəzullahi, neft biznesmeni və neft sənayesi üzrə mütəxəssis Firudin Əminzadə və digər şəxslərin adlarını çəkmək mümkündür.

Dördüncü, 1990-cı illərdən sonrakı dövr. Azərbaycan Respublikası 1991-ci ilin 18 oktyabrında dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra azərbaycanlıların Qərbi ölkələrinə, xüsusən ABŞ-a miqrasiyası başlandı. Bu prosesin iştirakçıları ziyalılar, elm və mədəniyyət xadimləri, eyni zamanda, iş tapmaq ümidilə ABŞ-a üz tutanlar idi. Azərbaycanlıların miqrasiyası Birləşmiş Ştatlardakı diasporun fəaliyyətinə də öz təsirini göstərdi. Diasporumuz ilk növbədə Bakıda 1990-cı ildə ruslar tərəfindən həyata keçirilən Qanlı Yanvar hadisəsinə etiraz səslerini ucaltdı. Bunun ardınca, 1997-ci ildə qəbul edilən ədalətsiz "907-ci" düzəlişə qarşı Amerika azərbaycanlılarının çıxışı başlandı. Dağlıq Qarabağ ətrafında Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasəti və BMT-nin 1992-ci ildə qəbul etdiyi qətnamələrə əməl edilməməsi və 1992-ci il 26 fevral əsrin faciəsi Xocalı soyqırımının baş verməsi Amerikada Azərbaycan diasporu tərəfindən ciddi etirazla qarşılandı.

Bu gün azərbaycanlılar kompakt halda Nyu-York, Los-Anceles, Batton-Ruc, Miciqan, Nyu-Cersi, Vaşinqton və digər şəhərlərdə məskunlaşmışlar. Azərbaycanlılar ən çox biznes və xidmət sferalarında fəaldırlar. Amerikada özlərini Azərbaycan diasporunun nümayəndələri hesab edən bəzi yəhudilərin fəaliyyəti də diqqətə layiqdir. Azərbaycan naminə gördüyü işləri müsbət qiymətləndirən Azərbaycan yəhudiləri, "Evreyskiy mir", "Vecniy Nyu-York", "Russkaya reklama", "Newstay", "New Worker" mətbuat orqanlarında Azərbaycanı dəstəkləyirlər. Bu gün Los-Anceles, Pitt Kalambus, Vest-Delfiya şəhərlərində formalaşmış "Tehraneles", "Bakı-Kalam bus", "Təbriz fiya" məhəllələrində xeyli sayda azərbaycanlı yaşayır. Pitt Kambusda ingilis və ispan dillərilə yanaşı, Azərbaycan dilində də reklam və elanlara rast gəlmək olar. 2001-ci ildə azərbaycanlı Mehmet Azəri Vest-Delfiyada mərkəz vəzifəsinə seçilib. San-Fransisko, Los-Anceles, Vaşinqtonda Azərbaycan dilini radio dalğalarında eşitmək olar. Artıq okeanın o tayındakı azərbaycanlıların və türklərin yaxınlaşması prosesi sürətlənməkdədir və türk dilli mediada Azərbaycan müəlliflərinin yazıları və çıxışlarına çox yer verilir.

ABŞ-da Türkiyə və Azərbaycana qarşı erməni, yunan diasporlarının fəaliyyətinə layiqli cavablar verilməsi faktı ilə də qarşılaşmaq olar. Uydurma "Erməni soyqırımı", "907-ci düzəliş", Kipr, "kürd" məsələləri gündəmə gələndə, Azərbaycan diasporu da türk diasporu ilə yanaşı müraciətlər qəbul edir, etiraz səslerini ucaldırdı. Azərbaycanı təbliğ edən sərgilər, konfranslar və digər tədbirlər Birləşmiş Ştatlarda son zamanlar daha çox keçirilməkdədir. ABŞ-da populyar qəzetlərin səhifələrində də Azərbaycan və Azərbaycan diasporu barədə müsbət yazılara rast gəlmək olar. Amerika azərbaycanlıları ABŞ hökumətinə "907-ci düzəliş", Dağlıq Qarabağ

problemi, Cənubi Azərbaycanda insan hüquqları və s. mövzularla bağlı bəyanatlar göndərilir. Amerika ali məktəblərində, diaspor təşkilatlarında Vətənlə əlaqələr qurulması istiqamətində canlanma hiss olunur. 20 Yanvar, Xocalı soyqırımını kimi faciəli günlərimizi anma tədbirləri ilə yanaşı, Novruz bayramı, 28 may İstiqlal Günü, 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və digər milli bayramlarımız böyük və təntənəli halda keçirilir.

2001-ci il 11 sentyabr hadisələri zamanı azərbaycanlıların amerikalılar ilə birgə olması diasporumuzun mövqeyini gücləndirirdi. Bu proses indinin özündə də davam edir və konqresmenlər arasında Azərbaycanpərəst şəxslərin sayı artmağa başlayır. Artıq Amerika siyasi və rəsmi dairələrin də Azərbaycan diasporunun dəstəklənməsi müşahidə olunur. Azərbaycanın haqlı olması barədə müsbət çıxışlar edilir, fikirlər səslənir. Amerikaya hər səfərində Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin azərbaycanlılarla tez-tez görüşməsi birləşməyə və həmrəyliyə təkan verirdi. Bu cür görüşlər zamanı ümummilli lider Dağlıq Qarabağ məsələsini önə çəkərək azərbaycanlıların bu istiqamətdə işlərini və qüvvələrini səfərbər etmələrini tövsiyə etmişdir.

Bu gün dövlət səviyyəsində diaspora dəstək artdıqca, Amerikadakı Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti güclənir. Birləşmiş Ştatlarda yaşayan soydaşlarımız kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqə və diasporun təşkilatlanması sahəsində bir sıra uğurlar əldə edib.

Olaylar.-2014.-28 may.-№ 91.-S.15.

Rusiyada Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi

Azərbaycan diasporunun ən geniş və intensiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələr içərisində Rusiya Federasiyası xüsusilə diqqəti cəlb edir. Hazırda qeyri-rəsmi statistikaya görə, Rusiyada 2,5 milyona yaxın soydaşımız yaşayır ki, onlar Federasiyanın 89 subyektinin hamısında məskunlaşıblar. Rusiya ilə Azərbaycanın tarixi əlaqələri X əsrdən etibarən inkişaf etməyə başlayıb. Zamanla Rusiyanın güclənməsi səbəbilə imperiya maraqlarına Azərbaycan da daxil edildi. Xüsusilə, Azərbaycan uğrunda Rusiya-Türkiyə-İran qarşıdurması qanlı nəticələr vermiş və bundan yerli əhali əziyyət çəkmişdi. Rusiya dövlətinin qüdrətli inkişaf dövrü keçdiyi zaman başqa yerlərdə olduğu kimi, Azərbaycanda da bu dövlətə köçənlər arasında ticarət və elm xadimləri var idi. Tədqiqatçıların araşdırmalarına görə, Böyük Moskva knyazı III Vasili, İvan Qroznı və I Pyotrın çarlığı dövründə Rusiyaya köçən azərbaycanlı sənətkarlar, tacirlər, elm xadimləri Moskva, Sankt-Peterburq, Moskva ətrafı ərazilərdə məskunlaşdılar. Azərbaycanlılar içərisində Rusiya dövlət idarələrində çalışanlar barəsində arxivlərdə məlumata rast gəlmək olar. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyində tərcüməçi işləmiş Nəsirov və Mirzə Əbu Turab Vəzirov XVIII əsr Azərbaycan diasporunun tanınan nümayəndələri olublar. 1828-ci il “Türkmənçay” müqaviləsinə qədər Rusiyaya təhsil almaq məqsədilə gedib burada daimi yaşayan soydaşlarımızdan Mirzə Abdulla Vəzirov, Mirzə Cəfər Topçubaşov, Abbasqulu ağa Bakıxanov kimi tanınmış şəxslərin adlarını çəkmək olar. 1813-1828-ci illər imzalanan “Gülüstan” və “Türkmənçay” sülh müqavilələri Azərbaycanı bir dövlət, azərbaycanlıları bir millət kimi iki hissəyə parçaladı. Rusiya tabeçiliyində qalan Şimali Azərbaycanın vətəndaşları Rusiya təbəəsi olurdular. 1828-1991-ci illər arası Rusiyaya axını güclənən mühacirət prosesini təqribi olaraq aşağıdakı dövrlərə bölmək olar:

Birinci, 1828-1918-ci illər—əsasən elm, sənət və digər işlərlə məşğul olan Azərbaycan mühacirləri Rusiya ərazisində say etibarlı ilə seçilən icmalarını yarada biliblər. Bu illər ərzində bir çox tanınmış azərbaycanlılar imperiyanın sayılıb-seçilən insanlarından olmaqla, Rusiyanın elminə və iqtisadiyyatına öz töhfələrini vermişlər. Rusiya elmində, hərbində və iqtisadiyyatında danılmaz rolu olan azərbaycanlılardan Əliağa Şıxlinski, Mirzə Məhəmmədəli, Hacı Kazım, Mirzə Kazım bəy, Ağababa Sadiqov, İbrahim ağa Usubov və yüzlərlə digər insanın adını çəkmək olar.

İkinci, 1922-1960-cı illər – Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan sonra bolşevik siyasi ideologiyasının tərəfdarı olan bəzi azərbaycanlılar Rusiyaya köçməyə başlamışlar. Əsasən II dünya müharibəsi illərində və müharibədən sonrakı dövrdə rus qadınları ilə ailə qurub burada yaşayan soydaşlarımız Azərbaycan mühacirətinin ikinci dalğasının nümayəndələridir. 1932-ci il repressiyaları zamanı Sibir, Mərkəzi və Orta Asiya, Rusiyanın ucqar əyalətlərinə sürgün edilən azərbaycanlılardan sağ qalanlar bu ərazilərdə yaşamağa məcbur olmuş və çox cüzi hissə vətənə qayıda bilmişdi.

Üçüncü, 1960-80-ci illər – Bu dövrün mühacirəti sosial və iqtisadi səbəblərlə bağlıdır. İlk olaraq Rusiyanın əyalətlərində böyük tikililər – Sibirdə Baykal-Amur magistralı, Volqa boyunda, Tüməndə yeni neft yataqlarının istismarı, yeni şəhərlər salınması səbəbilə minlərlə azərbaycanlı bura köçmüş və ya köçürülmüşdür.

Bu mühacirət prosesinə müvafiq olaraq II Bakı, III Bakı, IV Bakı kimi anlayışlar yarandı. 1970-ci ildən isə Rusiyaya təhsil almağa gedib geri qayıtmayan azərbaycanlılar da çoxluq təşkil edirlər. Moskva, Leningrad və digər iri şəhərlərə oxumağa gedən azərbaycanlılar təhsil müddəti bitdikdən sonra öz ixtisasları üzrə işləyərək Azərbaycan icmasının ziyalı təbəqəsini təşkil ediblər. Bu barədə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri 2002-ci ilin 9 iyununda Rusiyaya işgüzar səfəri zamanı etdiyi nitqdə xüsusi olaraq qeyd etmişdi: “Mən o vaxt SSRİ-dən böyük çətinliklərlə ilbəl kvota alırdım. Birinci il 100 yer verdilər ki, onlar imtahansız qəbul ediləcəklər. Yəni, imtahanı Azərbaycanda verəcəklər, gəlib Moskvada imtahan verməyəcəklər. İkinci il 200, sonra 300, daha sonra bu rəqəm 800-ə qalxdı. Axır vaxtlar biz ildə 800 gənc göndərirdik. Əgər burada onlardan varsa, ola bilər, xatirələrindədir. Lenin sarayında, indi Respublika sarayı adlanır, hər il onlarla görüş keçirirdik. 17-18 yaşlı 2500 gənci avqust ayında biz Respublika Sarayına yığırıdım, hamısına ağ köynəklər, qalstuk geyindirirdik, hərəsinə yol pulu, bir aylıq təqaüd verirdik. Mən də harada olsam da, avqust ayının ya 29-u, ya da 30-u gərək mütləq Bakıda olardım. Çünki mən özüm onlarla görüşməli idim. İnanın, mən hər bir gəncə öz övladım kimi baxırdım. Mənim arxivimdə çox şeylər var. Bir çox şeyləri də mən Moskvaya köçəndə Bakıda qoyub getdim. Sonra biri Azərbaycana gəlmiş, mənim arxivimin Bakıda qalan hissəsini yandırmışdı. Əvvəl kranı açıb otaqlara su tökmüşdü, arxivdəkilər xarab olandan sonra çıxarıb yandırmışdı. Amma o şeyləri ki, mən Moskvaya aparmışdım, indi də qalır. Hər il 800 adam ki, SSRİ-nin bütün ali məktəblərinə müsabiqədən kənar qəbul olunurdu, onların siyahısı mənim arxivimdədir. Nə üçün? Çünki bilirsinizmi, bu, mənim əsərimdir. Bunlar mənim övladlarımdır. İndi kim bunu qiymətləndirirsə, qoy qiymətləndirsin, kim unudursa, qoy unutsun. İnsanın doğma övladlarının da bəziləri, görürsən, sonra atasını unudur. Amma mən bunların hamısına övladlarım kimi baxmışam. Sözü nəyə gətirirəm? Biz həтта bu cür edirdik. Amma indi, əgər müəyyən miqrasiya gedirsə, azərbaycanlılar gəlib Rusiyada yerləşiblərsə, bunun nəyi pisdir? İndi Rusiyada bizim iki milyonluq diasporumuz var”.

Dördüncü, 1991-ci ildən bu günə qədər davam edən mühacirət prosesi əsasən iqtisadi səbəblərlə əlaqəlidir. Bu tarixdən başlanan mühacirət prosesi barədə tədqiqatlarda qeyd edilir ki, bu şəxslər Rusiyanın müxtəlif şəhər və rayonlarında məskunlaşdıqdan sonra diaspor formalaşdırılması zərurəti meydana çıxmışdı. Hazırda sayı 2-2,5 milyona çatan Rusiya azərbaycanlılarının əksəriyyətini 1991-ci ildən sonra kütləvi şəkildə bu əraziyə köçənlər təşkil edirlər. Göründüyü kimi, Rusiyada Azərbaycan diasporunun formalaşması bir neçə mərhələdən keçib. Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra buradakı soydaşlarımızın diaspor formalaşdırılması prosesi xüsusi intensivliklə başlamış və hazırda davam etməkdədir. Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan 13 mərkəz fəaliyyət göstərsə də, bunlardan ikisi - Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi, Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli Mədəni Muxtariyyəti FNKA-AZERROS ətrafında Azərbaycan cəmiyyətləri və təşkilatları toplaşib və Rusiyanın bir çox bölgəsində özəkləri var. Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları 89 obyektin hamısında fəaliyyət göstərir. Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları və cəmiyyətlərini ətrafında birləşdirən iri qurumlar fəal işlə məşğul olur. Belə qurumlardan böyüyü və geniş imkanlara malik olanı Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresidir. UAK 2001-ci il martın 5-də Moskva şəhərində təsis olunub. Azərbaycan və Rusiya rəsmi dövlət strukturları tərəfindən tanınan

konqresin Rusiyanın 60-dan çox şəhərində strukturu formalaşmışdır. Rusiyanın demək olar ki, bütün iri şəhərlərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan cəmiyyətləri konqresin üzvləridir. 2001-ci il 4 oktyabrın da UAK-ın birinci qurultayı keçirildi. UAK-ın məqsəd və vəzifələrinə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olub, Rusiya Federasiyasında yaşayan azərbaycanlıların vətəndaş hüquqlarının müdafiəsi, sosial-mədəni inkişafa yardım etməklə reallaşdırmaq, Rusiya Federasiyasındakı azərbaycanlıların milli əlaqələrini, kimliyini və dinini, mədəni irsini qoruyub saxlamaq və inkişaf etdirmək, Rusiya və Azərbaycan xalqları arasında dostluq münasibətlərini inkişaf etdirmək, milli-mədəni tədbirlərin reallaşdırılmasında iştirak, mədəni və milli əlaqələrin müxtəlif formalarda (mədəniyyət mərkəzləri, icmalar, tarixi abidələrin və məzarların qorunması, milli təhsilin inkişafı) inkişaf etməsinə dəstək vermək daxildir. Hazırda konqres "Azerbaydjanskiy konqress" qəzetini nəşr edir. www.azcongress.ru internet saytını yaradıb. UAK-ın təşəbbüsü ilə Tümen yerli televiziyasında Azərbaycan dilində verilişlər yayımlanır. 2009-cu il aprelin 18-də Moskvada Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) təsis konfransı keçirilib. Konfransda Rusiyanın 60-dan çox regionunda fəaliyyət göstərən 83 Azərbaycan gənclər klubu və təşəbbüs qrupundan 300-dək nümayəndə, habelə Bakıdan dəvət olunmuş qonaqlar və Rusiyanın rəsmi şəxsləri iştirak ediblər. Toplantıda gənclərimizin qarşısında duran vəzifələr, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması zərurəti, gənclərin diaspor quruculuğu işində daha fəal iştirakının vacibliyi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb. Toplantının yekununda təşkilatın nizamnaməsi səsə qoyularaq qəbul edilmiş, rəhbər orqanlara seçkilər keçirilib. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyeva yekdilliklə Rusiyanın azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri seçilib. Rusiyanın azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində fəal təbliğat işi qurmağa nail olmuşdur. Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış "Xocalıya ədalət" beynəlxalq təbliğat kampaniyası çərçivəsində dünyanın bir sıra ölkələrində Xocalı soyqırımını ilə bağlı tədbirlər təşkil olunmuş, bu soyqırımını aktının nəticələri barədə məlumatlar verilmiş, filmlər nümayiş olunub.

Olaylar.-2014.-30 may.-№ 92.-S.15.

Azərbaycan diasporunun Rusiyada formalaşma tarixi

Azərbaycan diasporunun ən geniş və intensiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələr içərisində Rusiya Federasiyası xüsusilə diqqəti cəlb edir. Hazırda qeyri-rəsmi statistikaya görə, Rusiyada 2,5 milyona yaxın soydaşımız yaşayır ki, onlar Federasiyanın 89 subyektinin hamısında məskunlaşıblar. Rusiya ilə Azərbaycanın tarixi əlaqələri X əsrdən etibarən inkişaf etməyə başlayıb. Zamanla Rusiyanın güclənməsi səbəbilə imperiya maraqlarına Azərbaycan da daxil edildi. Xüsusilə, Azərbaycan uğrunda Rusiya-Türkiyə-İran qarşıdurması qanlı nəticələr vermiş və bundan yerli əhali əziyyət çəkmişdi. Rusiya dövlətinin qüdrətli inkişaf dövrü keçdiyi zaman başqa yerlərdə olduğu kimi, Azərbaycanda da bu dövlətə köçənlər arasında ticarət və elm xadimləri var idi. Tədqiqatçıların araşdırmalarına görə, Böyük Moskva knyazı III Vasili, İvan Qroznı və I Pyotrın çarlığı dövründə Rusiyaya köçən azərbaycanlı sənətkarlar, tacirlər, elm xadimləri Moskva, Sankt-Peterburq, Moskva ətrafı ərazilərdə məskunlaşdılar. Azərbaycanlılar içərisində Rusiya dövlət idarələrində çalışanlar barəsində arxivlərdə məlumata rast gəlmək olar. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyində tərcüməçi işləmiş Nəsirov və Mirzə Əbu Turab Vəzirov XVIII əsr Azərbaycan diasporunun tanınan nümayəndələri olublar. 1828-ci il “Türkmənçay” müqaviləsinə qədər Rusiyaya təhsil almaq məqsədilə gedib burada daimi yaşayan soydaşlarımızdan Mirzə Abdulla Vəzirov, Mirzə Cəfər Topçubaşov, Abbasqulu ağa Bakıxanov kimi tanınmış şəxslərin adlarını çəkmək olar. 1813-1828-ci illər imzalanan “Gülüstan” və “Türkmənçay” sülh müqavilələri Azərbaycanı bir dövlət, azərbaycanlıları bir millət kimi iki hissəyə parçaladı. Rusiya tabeçiliyində qalan Şimali Azərbaycanın vətəndaşları Rusiya təbəəsi olurdular. 1828-1991-ci illər arası Rusiyaya axını güclənən mühacirət prosesini təqribi olaraq aşağıdakı dövrlərə bölmək olar:

1828-1918-ci illər – əsasən elm, sənət və digər işlərlə məşğul olan Azərbaycan mühacirləri Rusiya ərazisində say etibarlı ilə seçilən icmalarını yarada biliblər. Bu illər ərzində bir çox tanınmış azərbaycanlılar imperiyanın sayılıb-seçilən insanlarından olmaqla, Rusiyanın elminə və iqtisadiyyatına öz töhfələrini vermişlər. Rusiya elmində, hərbində və iqtisadiyyatında danılmaz rolu olan azərbaycanlılardan Əliağa Şıxlinski, Mirzə Məhəmmədəli, Hacı Kazım, Mirzə Kazım bəy, Ağababa Sadiqov, İbrahim ağa Usubov və yüzlərlə digər insanın adını çəkmək olar.

1922-1960-cı illər – Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan sonra bolşevik siyasi ideologiyasının tərəfdarı olan bəzi azərbaycanlılar Rusiyaya köçməyə başladılar. Əsasən II dünya müharibəsi illərində və müharibədən sonrakı dövrdə rus qadınları ilə ailə qurub burada yaşayan soydaşlarımız Azərbaycan mühacirətinin ikinci dalğasının nümayəndələridir. 1932-ci il repressiyaları zamanı Sibir, Mərkəzi və Orta Asiya, Rusiyanın ucqar əyalətlərinə sürgün edilən azərbaycanlılardan sağ qalanlar bu ərazilərdə yaşamağa məcbur olmuş və çox cüzi hissə vətənə qayıda bilmişdi.

1960-80-ci illər – bu dövrün mühacirəti sosial və iqtisadi səbəblərlə bağlıdır. İlk olaraq Rusiyanın əyalətlərində böyük tikililər – Sibirdə Baykal-Amur magistralı, Volqa boyunda, Tüməndə yeni neft yataqlarının istismarı, yeni şəhərlər salınması səbəbilə minlərlə azərbaycanlı bura köçmüş və ya köçürülmüşdür. Bu

mühacirət prosesinə müvafiq olaraq II Bakı, III Bakı, IV Bakı kimi anlayışlar yaranmışdı. 1970-ci ildən isə Rusiyaya təhsil almağa gedib geri qayıtmayan azərbaycanlılar da çoxluq təşkil edirlər. Moskva, Leningrad və digər iri şəhərlərə oxumağa gedən azərbaycanlılar təhsil müddəti bitdikdən sonra öz ixtisasları üzrə işləyərək Azərbaycan icmasının ziyalı təbəqəsini təşkil ediblər. Bu barədə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri 2002-ci ilin 9 iyununda Rusiyaya işgüzar səfəri zamanı etdiyi nitqdə xüsusi olaraq qeyd etmişdir: “Mən o vaxt SSRİ-dən böyük çətinliklərlə ilbəl kvota alırdım. Birinci il 100 yer verdilər ki, onlar imtahansız qəbul ediləcəklər. Yəni, imtahanı Azərbaycanda verəcəklər, gəlib Moskvada imtahan verməyəcəklər. İkinci il 200, sonra 300, daha sonra bu rəqəm 800-ə qalxdı. Axır vaxtlar biz ildə 800 gənc göndərirdik. Əgər burada onlardan varsa, ola bilər, xatirələrindədir. Lenin sarayında, indi Respublika sarayı adlanır, hər il onlarla görüş keçirirdik. 17-18 yaşlı 2500 gənci avqust ayında biz Respublika sarayına yığırıdık, hamısına ağ köynəklər, qalstuk geyindirirdik, hərəsinə yol pulu, bir aylıq təqaüd verirdik. Mən də harada olsam da, avqust ayının ya 29-u, ya da 30-u gərək mütləq Bakıda olardım. Çünki mən özüm onlarla görüşməli idim. İnanın, mən hər bir gəncə öz övladım kimi baxırdım. Mənim arxivimdə çox şeylər var. Bir çox şeyləri də mən Moskvaya köçəndə Bakıda qoyub getdim. Sonra biri Azərbaycana gəlmiş, mənim arxivimin Bakıda qalan hissəsini yandırmışdı. Əvvəl kranı açıb otaqlara su tökmüşdü, arxivdəkilər xarab olandan sonra çıxarıb yandırmışdı. Amma o şeyləri ki, mən Moskvaya aparmışdım, indi də qalır. Hər il 800 adam ki, SSRİ-nin bütün ali məktəblərinə müsabiqədən kənar qəbul olunurdu, onların siyahısı mənim arxivimdədir. Nə üçün? Çünki bilirsinizmi, bu, mənim əsərimdir. Bunlar mənim övladlarımdır. İndi kim bunu qiymətləndirirsə, qoy qiymətləndirsin, kim unudursa, qoy unutsun. İnsanın doğma övladlarının da bəziləri, görürsən, sonra atasını unudur. Amma mən bunların hamısına övladlarım kimi baxmışam. Sözü nəyə gətirirəm? Biz hətta bu cür edirdik. Amma indi, əgər müəyyən miqdar saydan gedirsə, azərbaycanlılar gəlib Rusiyada yerləşiblərsə, bunun nəyi pisdir? İndi Rusiyada bizim iki milyonluq diasporumuz var”.

1991-ci ildən bu günə qədər davam edən mühacirət prosesi əsasən iqtisadi səbəblərlə əlaqəlidir. Bu tarixdən başlanan mühacirət prosesi barədə tədqiqatlarda qeyd edilir ki, bu şəxslər Rusiyanın müxtəlif şəhər və rayonlarında məskunlaşdıqdan sonra diaspor formalaşdırılması zərurəti meydana çıxmışdı. Hazırda sayı 2-2,5 milyona çatan Rusiya azərbaycanlılarının əksəriyyətini 1991-ci ildən sonra kütləvi şəkildə bu əraziyə köçənlər təşkil edirlər.

Göründüyü kimi, Rusiyada Azərbaycan diasporunun formalaşması bir neçə mərhələdən keçib. Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra buradakı soydaşlarımızın diaspor formalaşdırması prosesi xüsusi intensivliklə başlanmış və hazırda davam etməkdədir. Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan 13 mərkəz fəaliyyət göstərsə də, bunlardan ikisi - Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi, Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli Mədəni Muxtariyyəti FNKA-AZERROS ətrafında Azərbaycan cəmiyyətləri və təşkilatları toplaşib və Rusiyanın bir çox bölgəsində özəkləri var. Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları 89 obyektin hamısında fəaliyyət göstərir. Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları və cəmiyyətlərini ətrafında birləşdirən iri qurumlar fəal işlə məşğul olur. Belə qurumlardan böyüyü və geniş imkanlara malik olanı Ümumrusiya azərbaycanlıları Konqresidir. UAK 2001-ci il martın 5-də Moskva

şəhərində təsis olunub. Azərbaycan və Rusiya rəsmi dövlət strukturları tərəfindən tanınan konqresin Rusiyanın 60-dan çox şəhərində strukturu formalaşmışdır. Rusiyanın demək olar ki, bütün iri şəhərlərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan cəmiyyətləri konqresin üzvləridir. 2001-ci il 4 oktyabrın da UAK-ın birinci qurultayı keçirildi. UAK-ın məqsəd və vəzifələrinə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olub, Rusiya Federasiyasında yaşayan azərbaycanlıların vətəndaş hüquqlarının müdafiəsi, sosial-mədəni inkişafa yardım etməklə reallaşdırmaq, Rusiya Federasiyasındakı azərbaycanlıların milli əlaqələrini, kimliyini və dinini, mədəni irsini qoruyub saxlamaq və inkişaf etdirmək, Rusiya və Azərbaycan xalqları arasında dostluq münasibətlərini inkişaf etdirmək, milli-mədəni tədbirlərin reallaşdırılmasında iştirak, mədəni və milli əlaqələrin müxtəlif formalarda (mədəniyyət mərkəzləri, icmalar, tarixi abidələrin və məzarların qorunması, milli təhsilin inkişafı) inkişaf etməsinə dəstək vermək daxildir. Hazırda konqres "Azerbaydjanskiy konqress" qəzetini nəşr edir. www.azcongress.ru internet saytını yaradıb. UAK-ın təşəbbüsü ilə Tümen yerli televiziyasında Azərbaycan dilində verilişlər yayımlanır.

2009-cu il aprelin 18-də Moskvada Rusiyanın azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) təsis konfransı keçirilmişdir. Konfransda Rusiyanın 60-dan çox regionunda fəaliyyət göstərən 83 Azərbaycan gənclər klubu və təşəbbüs qrupundan 300-dək nümayəndə, habelə Bakıdan dəvət olunmuş qonaqlar və Rusiyanın rəsmi şəxsləri iştirak etmişlər. Toplantıda gənclərimizin qarşısında duran vəzifələr, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması zərurəti, gənclərin diaspor quruculuğu işində daha fəal iştirakının vacibliyi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılmışdı. Toplantının yekununda təşkilatın nizamnaməsi səsə qoyularaq qəbul edilmiş, rəhbər orqanlara seçkilər keçirilmişdi. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyeva yekdilliklə Rusiyanın azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri seçilmişdi.

Olaylar.-2014.-3 iyun.-№ 94.-S.15.

Avstriyada Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi

Bu gün Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi Avropa ölkələrindən biri də Avstriyadır. Azərbaycan və Avstriya əlaqələrinin tarixi orta əsrlərə təsadüf edir. Əsasən ticarət üzərində qurulan ikitərəfli əlaqələr nəticəsində Azərbaycan xalqları, zərgərlik məmulatları, ipəyi Bizans və Rusiyadan keçməklə Avropanın bu dövlətinə də gəlib çıxmışdı. Hələ 1473-cü ildə Azərbaycan Ağqoyunlular dövlətinin hökmdarı Uzun Həsən Avstriya-Macarıstandan Azərbaycana gələn nümayəndə heyətilə görüşmüş, sonra venesiyalı Katerino Zena vasitəsilə Avropa monarxları, o cümlədən Milan, Avstriya və Macarıstan krallarına məktub göndərmişdi. Sonradan Vyanaya Uzun Həsənin başqa səfiri, venesiyalı Nikolo Qrolo gəlmiş, iki tərəfli əlaqələrin inkişafına çalışmışdı. Avstriya ilə münasibətlər tarixin sonrakı illərində də davam etmişdi. 1599-cu ildə Səfəvi hökmdarı Şah Abbas başda Hüseyinli bəy olmaqla, digər şəxsləri Avropaya, o cümlədən Avstriyaya səfirliyə göndərmişdi. XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində də Bakıda Avstriya-Macarıstan konsulluğu fəaliyyət göstərirdi.

I dünya müharibəsindən sonra bu ölkəyə azərbaycanlıların passiv mühacirəti başlayır. Əsasən iqtisadi və sosial səbəbli mühacirət bolşevik işğalından sonra siyasi xarakter alır. Avropanın bir çox ölkələri kimi Avstriya da Azərbaycan siyasi mühacirlərini qəbul edir. Azərbaycanlıların Avstriyada məskunlaşmasının ikinci böyük dalğasına II dünya müharibəsindən sonra əsir düşmüş bəzi azərbaycanlıların Vətənə geri qayıtmayaraq Avstriya ilə paralel digər ölkələrdə məskunlaşmasını aid etmək olar. Avstriyada məskunlaşan təqribən 5 minə yaxını Sovet vətəndaşlarının müəyyən hissəsi soydaşlarımız idi. Sonradan bu şəxslərə cənublu və türkiyəli soydaşlarımızın qoşulması Avstriyada Azərbaycan diasporunun formalaşmasına səbəb olmuşdu. Hazırda Avstriyada azərbaycanlıların sayı 3 mindən artıq göstərilir.

Bu gün Avstriyada 5-dən artıq Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Ötən müddətdə Avstriyada azərbaycanlı icması tərəfindən xalqımızın tarixinin və mədəniyyətinin təbliği ilə bağlı müxtəlif tədbirlər təşkil olunmuşdu. Qeyd etmək yerinə düşər ki, türk dünyasının dostu, tarixçi alim mərhum Erix Fayql da məhz avstriyalı idi. Avstriyanın paytaxtı Vyanada "Michaelerplatz" adlanan sarayda təntənəli Nar festivalını məhz Avstriyadakı Azərbaycan diasporu təşkil edib. Qeyd edək ki, bu ölkədə böyük maraqla qarşılanan festivalın hər il keçirilməsi diasporumuzun böyük uğurlarından sayılır. Burada milli rəqslərin, xalq oyunlarının ifa edilməsi və qonaqlara milli Azərbaycan yeməkləri və içkilərinin təqdim olunması dövlətimizin təbliğ edilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Avstriyada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarından biri Azərbaycan Akademik Birliyidir. Azərbaycan Akademik Birliyi Avstriyada 2002-ci ilin oktyabrında yaradılıb. Cəmiyyət Azərbaycan Respublikasının dövlət strukturları, ictimai təşkilatları ilə sıx əməkdaşlıq edir. Azərbaycan Akademik Birliyinin sədri Baxış Əliyevdir.

Azər-ATA (Azərbaycan-Türkiyə-Avstriya) Dostluq Cəmiyyəti-Avstriyadakı daha bir Azərbaycan diaspor təşkilatı Azər-ATA (Azərbaycan-Türkiyə- Avstriya) Dostluq Cəmiyyətidir. Azər-ATA Vyana şəhərində

yerləşir. Cəmiyyət 2004-cü ildən etibarən fəaliyyətə başlayıb. Təşkilatın əsas məqsədi Azərbaycan həqiqətlərini təbliğ etməkdir.

Avstriyadakı daha bir Azərbaycan diaspor təşkilatı Azər- Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzidir. Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin məqsədi respublikamızda baş verən ictimai siyasi, demokratik prosesləri açıqlamaq, geniş ictimaiyyəti onların mahiyyəti ilə tanış etməkdir. Mərkəz Azərbaycanla əlaqələri möhkəmlətməklə, respublikanın mürəkkəb ictimai-siyasi vəziyyətini, xüsusən erməni təcavüzü nəticəsində baş vermiş müharibə haqqında həqiqəti Avstriyada çatdırmaq istiqamətində xeyli iş görür. Mərkəz Azərbaycandan bu ölkəyə musiqçilər dəstəsinin, alimlərin, yazıçıların və dövlət xadimlərinin dəvət olunması sahəsində də səmərəli fəaliyyət göstərir. Avstriya ilə iqtisadi əlaqələrin yaradılmasında, Azərbaycan mədəniyyəti sərgilərinin təşkili işində yaxından köməklik göstərir. Mərkəz, həmçinin istər sənədli lentlərin, istərsə də əyani vəsaitlərin – kitab, jurnal, qəzet və s. köməyi ilə Azərbaycanın bu günkü həyatı, Qarabağ həqiqətləri haqqında qiymətli telereportaj və məqalələri ilə dünyanın müxtəlif telekanallarına, mətbuat səhifələrinə çıxır. Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Cəmşid Qızılbaşdır.

Olaylar.-2014.-6 iyun.-№ 97.-S.15.

Ukraynada Azərbaycan diasporu üstün mövqelərə sahib olur

Bu gün daxili siyasi gərginlik dövrünü yaşayan Ukrayna Azərbaycan diasporunun fəal olduğu ölkələrdən sayılır. Ukraynaya azərbaycanlıların mühacirəti XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində başlayıb. XX əsrin əvvəllərindən buraya təhsil almağa gələn azərbaycanlı tələbələr ictimai fəallıq göstərməyə başlayıblar. Onların fəallığı sayəsində Kiyev şəhərində Azərbaycan Milli Mədəniyyət Mərkəzi yaranmış və burada yığılan azərbaycanlılar Azərbaycan mədəniyyəti, poeziyası, ədəbiyyatı barəsində müzakirələr aparmışlar. Kiyevdən başqa, digər böyük şəhərlər - Xarkov və Lvovda da azərbaycanlı gənclər təhsil aldıkları müəssisələrdə eyni istiqamətdə iş aparırdılar. Ukraynada 1917-1918-ci illərdə tanınmış yazıçı Tağı Şahbazi Simurq Xorvak şəhərində məskunlaşaraq "Cənub səsi" adlı qəzet nəşr etmişdi. Ukrayna 1920-ci ildə bolşevik işğalına məruz qalandan sonra Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərində xeyli irəliləyişlər yarandı. Ukrayna-Azərbaycan arasında, eyni zamanda, tələbə-mütəxəssis mübadiləsi də aparılırdı. Müxtəlif sahələr üzrə mütəxəssis hesab olunan yüzlərlə azərbaycanlı Ukraynaya köçərək buranı özlərinə daimi yaşayış məskəni seçmişlər. Bunun nəticəsində Kiyev, Xarkov, Odessa, Lvov, Krım şəhərlərində və Valın, Vinnitso, Dnepropetrovsk, Donetsk, Zakarpatye, Zaporodce, Jitomir, İvano-Frankovsk, Kirovoqrad, Nikolayev, Poltava, Rovina, Ternopol, Suşk, Xerson, Xmelnitski, Cerkask, Cerniqo, Cernovisti vilayətlərində soydaşlarımız məskunlaşmışlar. Məskunlaşdığı şəhər və vilayətlərin ictimai işində fəallıq göstərən azərbaycanlılar Ukrayna dövlət idarələrində də irəli çəkilməyə başlayıblar. 1991-ci ildə Sovetlər Birliyinin dağılmasından sonra müstəqillik əldə edən Ukrayna və Azərbaycan arasında ikitərəfli diplomatik münasibətlər quruldu.

Artıq beynəlxalq birliyin bərabər hüquqlu üzvü olan Ukrayna və Azərbaycan bütün sahələr üzrə münasibətləri inkişaf etdirirlər. Hazırda Ukraynada 500 min azərbaycanlı yaşayır. Bu şəxslər ötən əsrin əvvəllərindən bu günə qədər davam edən intensiv mühacirət nəticəsində buraya gələnlərdir. 500 min azərbaycanlının bir-biri ilə əlaqə saxlaması və ictimai fəaliyyəti bəzi ölkələrdəki azərbaycanlıların fəaliyyətindən nisbətən daha fəaldır. Bu ölkədə onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı, mədəniyyət mərkəzi, kütləvi informasiya vasitəsi olmaqla yanaşı, ana dilimiz həm Ukrayna ali məktəblərində, həm də Azərbaycan dilli "Həftə sonu" məktəblərində tədris edilir. Azərbaycan folklor ansambllarının yaradılması isə Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğinə xidmət edir. Hazırda Ukraynada çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları və milli mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Onlardan ən böyüyü isə son illərə qədər bir çox regional diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi hesab edilirdi. 1999-cu ilin 21 martında təsis edilən UAK-ın yaranmasında Ukraynadakı Azərbaycan səfirliyi və tanınmış azərbaycanlıların rolu böyük idi. İlk təsis yığıncağında Ukraynanın 15 vilayətində filialı olan UAK-ın zamanla filiallarının sayı artmağa başladı. Bu gün isə Ukraynada ən fəal diaspor təşkilatı Ümumukrayna Birləşmiş Diasporu hesab edilir. UAK-ın parçalanmasından sonra yaranmış boşluğu doldurmaq, Ukraynadakı soydaşlarımızı bir araya gətirmək üçün yaradılmış Ümumukrayna Birləşmiş Diasporu qısa müddətli fəaliyyəti dövründə bir sıra mühüm tədbirlər, həyata keçirib. Ukraynadakı Azərbaycan səfirliyi ilə də yaxından işləyən təşkilat bir müddət əvvəl paytaxt

Kiyevdə “Müasir Ukrayna: Azərbaycan diasporunun dövlətin inkişafındakı yeri və rolu” mövzusunda 3-cü forumu keçirib. Forumda müxtəlif sahələrdə çalışan azərbaycanlı alimlər, iş adamları və ziyalılar iştirak edib. Forumun birinci hissəsində diasporun problemləri və inkişaf perspektivləri müzakirə olunub. UABD-nin sədri Hikmət Cavadovun açılış nitqindən sonra Azərbaycanın Ukraynadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Eynulla Mədətli forum iştirakçılarını salamlayıb və forumun gedişinə uğurlar arzulayıb. Səfir bildirib ki, belə bir tədbirin ardıcıl olaraq üçüncü dəfə keçirilməsi təqdirəlayiqdir. Eynulla Mədətli qeyd edib ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev xaricdə yaşayan azərbaycanlılara hər zaman dəstək verir və diaspora fəaliyyətini yüksək qiymətləndirir. Forumun birinci hissəsində Ukraynada fəaliyyətə başlamış Diaspora TV-nin və UABD-nin Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) və Heydər Əliyev fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın dəstəyilə nəşr etdirdiyi dərsləyin təqdimatı da keçirilib. İştirakçılar təqdim olunan dərsləyin azərbaycanlı məktəblilər və ümumilikdə Azərbaycan dilini öyrənmək istəyənlər üçün çox dəyərli tədris vəsaiti olduğunu qeyd ediblər.

Müzakirələrdə Ukraynadakı azərbaycanlıların ölkənin ictimai-siyasi həyatında aktivliyini artırılmasının vacibliyi vurğulanıb. UABD sədri Hikmət Cavadov təşkilat üzvlərini seçkilərdə iştirak etməyə və fəallıq göstərməyə çağırıb. O qeyd edib ki, yalnız onların bu aktivliyi sayəsində Ukraynanın ictimai-siyasi həyatına inteqrasiya etmək, azərbaycanlıların Ukrayna Radasına daxil olmaq, azərbaycanlı iş adamları üçün geniş fəaliyyət imkanları yarana bilər. Sevindirici haldır ki, məhz həmin toplantıdan keçən qısa müddət ərzində sözügedən televiziya kanalı fəaliyyətə başlayıb. “Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporu” tərəfindən təsis olunmuş “Diaspora TV” telekanalının məqsədi Azərbaycan mədəniyyəti, siyasəti, tarixi və dövlətçiliyini dünya ictimaiyyətinə təqdim etmək, ölkəmiz haqqında yayılan qeyri-obyektiv informasiyaların qarşısını alaraq, Azərbaycan dövlətinin siyasətini dünya miqyasında təbliğ etməkdir. Kanalın məqsədlərindən biri də müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun gördüyü işləri işıqlandırmaq və onlara informasiya dəstəyi göstərməkdir. Sütkada 18 saat efirdə olacaq “Diaspora TV”-nin xəbərlər buraxılışı hər 3 saatdan bir canlı yayımlanacaq və Ukrayna Ali Məktəblərinin jurnalistika fakültələrində təhsil alan gənc jurnalistlər tərəfindən hazırlanacaq, peşəkar redaktorlar tərəfindən yoxlanılaraq efirə buraxılacaq. Kanalın xəbərlər xidməti CNN, Reuters və BBC şirkətləri ilə sıx əməkdaşlıq etməyi nəzərdə tutub. “Diaspora TV” digər verilişləri isə Azərbaycanın sosial, siyasi və mədəni həyatını əks etdirən çoxsaylı müəllif proqramları, müxtəlif tok-şou, musiqili-əyləncəli, intellektual oyun və maarifləndirici proqramlardan ibarət olacaq. Verilişlərin Azərbaycan, rus, ukrayn, ingilis və digər dillərdə yayımlanması nəzərdə tutulub. “Diaspora TV” Ukrayna, Rusiya həm də xarici aparıcı distribütor şirkətləri ilə əməkdaşlıq etməyi planlaşdırır. “Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporu”-nın uğurlu fəaliyyətinin nəticəsidir ki, bu ölkədəki soydaşlarımız artıq Ukraynanın ictimai-siyasi həyatında, seçkili orqanlarında aktiv iştirak edərək üstün mövqelərə malik olurlar. Belə ki, bu günlərdə Azərbaycanın Dubaydakı keçmiş vitse-konsulu, hazırda isə Qafqaz Xalqlarının Ukrayna Konqresinin rəhbəri Paşa İlisuyskiy (Məmmədov), tanınmış hüquqşünas Aqiyə Axundova və məşhur jurnalist Rəna Nəzərova Ukraynada milli-demokratik qüvvələrin hakimiyyətə gəlməsindən sonra dövlət orqanlarında vacib postlara seçiliblər. Paşa İlisuyskiy (Məmmədov) Ukrayna Xarici İşlər Nazirliyi Radasında yer alıb. Ukraynanın xarici

siyasətini müəyyənləşdirən məşvərətçi orqan olan Xarici İşlər Nazirliyi Radası eyni zamanda səfirlərin təyinatı zamanı təqdimat funksiyasını yerinə yetirir. Paşa Məmmədov Ukrayna XİN Radasında təmsil olunan yeganə azərbaycanlıdır.

O, əvvəllər Qax rayonunun keçmiş icra başçısı, hazırda isə Azərbaycanda Ağciyər Xəstəlikləri İnstitutunun baş həkimi olan Xəyyam Məmmədovun oğludur. Ukraynanın tanınmış jurnalisti Rəna Nəzərova isə 25 may seçkilərində Kiyev şəhər Radasına üzv seçilib. O, Vitali Kliçkonun “Udar” Partiyasından seçilib və yerli hakimiyyət orqanında təmsil olunan yeganə azərbaycanlı qadındır. Bundan başqa, tanınmış hüquqşünas, “Maydan” hərəkatı iştirakçılarının hüquqlarını fəal müdafiə edən Aqiyə Axundova Ukrayna Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə Dövlət İcraçıları Xidmətinin rəisinin birinci müavini təyin edilib. Bu günlərdə isə Ukraynada yaşayan azsaylı xalqlar, o cümlədən azərbaycanlılar yeni seçilmiş Prezident Pyotr Poroşenkoya məktubla müraciət ediblər. Birləşmiş Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin sədri və Ukrayna Millətlər Assambleyasının prezidenti Rövşən Tağıyevin imzası ilə göndərilmiş məktubda Pyotr Poroşenko təbrik edilir və ölkənin gələcəyi naminə Ukraynada yaşayan azsaylı xalqlar tərəfindən dəstək ifadə olunur. Bildirilir ki, seçkilərin nəticələri Ukraynanın etnik millətlərdən ibarət vətəndaşları üçün də gələcəyə böyük ümidlər verir. Məktubda həmçinin, Ukraynada yaşayan azərbaycanlıların hər bir sahədə ölkənin inkişafına öz töhfəsini verməyə hazır olduğu bildirilir. Müraciətdə Konqresdə və Assambleyada birləşən təşkilatlar adından bir sıra təkliflər də qeyd olunub. Qeyd edək ki, Ukrayna Millətlər Assambleyasında Ukraynada yaşayan azərbaycanlı, macar, tatar, yəhudi, rus, qaqauz və digər xalqların diaspor təşkilatları birləşir. Qurumun rəhbəri isə həmyerlimiz Rövşən Tağıyevdir.

Olaylar.-2014.-12 iyun.-№ 101.-S.15.

Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurası uğurlu diaspor təşkilatı kimi

Azərbaycanı Avropada layiqincə təmsil edən diaspor təşkilatlarından biri də Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasıdır. Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurası 2007-ci ilin yanvar ayından fəaliyyət göstərir. Mərkəzi Şuranın məqsədi – Almaniyanın bütün həyat əhatəsində yardıma ehtiyacı olan Azərbaycan diasporuna kömək göstərilməsi, onların bərabər hüquqa olmalarının təmin edilməsi, xüsusilə praktiki yolla həyat üçün gərəkli olan yardımın göstərilməsi, hüquqi məsləhətlərin verilməsi və göstərilməsi, vətəndaşlarımızın maraqlarını bütün ictimai səviyyələrdə təmsil edilməsi və həmçinin Almaniya Federativ Respublikasında yaşayan əhalinin Azərbaycan mədəniyyəti, musiqisi, tarixi və siyasəti ilə tanış etmək, digər dövlət və qeyri dövlət idarələrilə Azərbaycan Respublikası arasında sıx əlaqələrin yaradılmasıdır. Mərkəzi Şuranın prezidenti həmyerlimiz cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhalldır. Şura fəaliyyət göstərdiyi müddət ərzində bir sıra uğurlu layihələr icra edib, Azərbaycanın təbliği sahəsində mühüm tədbirlər keçirib. Bu günlərdə isə Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurası Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarının geriyyə qaytarılması ilə əlaqədar Almaniyanın Bundestaqına müraciət edib Almaniyanın Bundestaqına ünvanlanan müraciətdə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və sərhəd toxunulmazlığının tanınmasına, münaqişənin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, ilk növbədə isə ərazi bütönlüyü əsasında həll olunması bildirilib. Mərkəzi Şuranın rəhbəri cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhall Mətbuat Xidmətinə bunları bildirib: “Əlbəttə, biz istəyirik ki, qarşılıqlı səylər sayəsində mümkün qədər tez razılıq əldə edilsin və bu vəziyyətə son qoyulsun. Bu vəziyyətin daha nə qədər davam edəcəyi, Almaniyada yaşayan azərbaycanlıları və bütün Azərbaycan xalqını narahat edən bir məsələdir. Düzdür, qeyd etmək lazımdır ki, ikitərəfli danışıqlar prosesində müəyyən irəliləyiş vardır, lakin Ermənistan hər zaman bu irəliləyiş prosesini uzadır.

Mərkəzi Şura tərəfindən göndərilən müraciətin mənası ondan ibarətdir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı aparılan danışıqlar prosesində Almaniya daha fəal iştirak etsin.” Almaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan Diasporunun Mərkəzi Şurası bu ölkədəki Ermənistan səfirliyinə də etiraz müraciəti göndərib. Müraciətdə Baden-Vürtemberq əyalətində yerləşən konsulluğun internet saytında Qarabağla bağlı uydurmaların, guya 1920-ci il dekabrın 1-də Azərbaycan hökuməti “Dağlıq Qarabağı Ermənistanın ayrılmaz hissəsi elan etməsinin, guya 1921-ci il iyulun 5-də RK(b)P MK Qafqaz bürosu “biabırçı ədalətsizliyə” yol verərək “Ermənistanın əzəli vilayəti əhalisinin 95 faizi ermənilərdən ibarət olan Dağlıq Qarabağı mexaniki sürətdə Ermənistandan qoparıb” Azərbaycana qatılmasının, guya Dağlıq Qarabağ ermənilərinin alban mənşəli olmalarının, Qarabağın əzəli erməni torpaqları olması haqqında və sairə səhv fikirlərin internet saytıdan pozulmasını tələb edib. Məsələ ilə əlaqədar Mərkəzi Şuranın prezidenti Tengis Sade Baron zu Romkerhall deyib ki, erməni siyasətçiləri və tarixçiləri tərəfindən Dağlıq Qarabağın tarixi və sonralar onun Ermənistandan qoparılıb Azərbaycanın tərkibinə daxil edilməsi haqqında yalanlar dünyada gəzməkdədir. Ermənistanın konsulluq idarəsinin internet saytında məlumat verilir ki, guya Arsax, 387-ci ilə qədər, yəni Ermənistan Bizans və İran arasında bölünənə qədər və İran erməni çarlığı ləğv edilənə qədər (428-ci il)

Ermənistan tərkibində olub. Bir tarixi həqiqət də var ki, 387-ci ildən, yaxud, 428-ci ildən 1918-ci ilə qədər, yəni əsrlər boyu Ermənistan dövləti olmayıb, erməni xalqı dövlətçilikdən məhrum olub. Deməli, IV-V əsrlərdən sonra da Arsax, mövcud olmayan Ermənistan dövləti tərkibində və Ermənistan dövləti hakimiyyəti altında ola bilməzdi və olmayıb. Biz isə müraciətdə tarixi faktlarla əsaslanaraq, Vətən tariximizi, o cümlədən Qarabağın tarixini saxtalaşdıranlara cavab verməkdə aciz qalmayacağımızı bildirdik və saxta, səhv fikirlərin internet saytından pozulmasını tələb etdik.” Almaniyada rəsmi fəaliyyət göstərən Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasının prezidenti həmvətənimiz cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhall təşəbbüsü və səyi nəticəsində Almaniyada ilk dəfə Azərbaycan və alman dillərində “Qarabağ” ictimai-siyasi jurnalı buraxılacaq.

Mərkəzi Şuranın rəhbəri və jurnalın baş redaktoru Tengis Sade Baron zu Romkerhallın verdiyi məlumata görə, Azərbaycan və alman dillərində buraxılan jurnalın əsas məqsədi Azərbaycan siyasətini, tarixini, mədəniyyətini, maddi mədəniyyət abidələrini, musiqisini Almaniyada və alman dilli ölkələrdə təbliğ etmək, Azərbaycan ilə yaxından maraqlanan insanları məlumatlandırmaqdan ibarətdir. İki dildə və 50 səhifəlik jurnalın üç min tirajla ildə dörd dəfə buraxılması nəzərdə tutulub. Hazırda Mərkəzi Şuranın rəhbəri tərəfindən “Qarabağ” ictimai-siyasi jurnalın Frankfurt am Main beynəlxalq hava limanından “Lufthansa” hava yolları vasitəsilə Bakıya uçan təyyarələrə paylanması ilə əlaqədar danışıqlar aparılır. Qeyd etmək lazımdır ki, yuxarıda xatırlanmış jurnaldan başqa, həftəlik “Qarabağ” ictimai-siyasi qəzetin də buraxılması planlaşdırılıb. Sevindirici haldır ki, şura və onun rəhbərinin uğurlu fəaliyyəti Almaniyadakı bir sıra qurumlar tərəfindən müsbət qiymətləndirilərək təltif edilir. Belə ki, Almaniyanın Maqdeburq şəhərində rəsmi fəaliyyət göstərən “Azərbaycan Diasporunun Mərkəzi Şurası”nın prezidenti, həmyerlimiz Tengis Sade Baron zu Romkerhall, həmvətənlərimiz arasında dünyada ilk dəfə olaraq “Qızıl Göyərçin” sülh mükafatına layiq görülüb. Həmyerlimiz Tengis Sade Baron zu Romkerhall hüquqşünas kimi Almaniyada yaşayan həmvətənlərimizin maraqlarını dövlət orqanları və ictimai təşkilatları qarşısında müdafiə edən nümayəndə qismində çıxış edir. Onu da bildirək ki, BMT-nin 60-cı ildönümünə həsr olunan “Qızıl Göyərçin” beynəlxalq sülh mükafatı 2008-ci ildən etibarən inteqrasiya, sülh, insan hüquqları bərabərliyi, sosial tərəqqi və azadlıq şəraitində yaşayış səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılması uğrunda mübarizə aparan şəxslərə təqdim edilir. 2008-ci ildən etibarən bu yüksək mükafata Roma Papası XVI Benedikt, Dalai Lama, Nobel mükafatı laureatları Desmond Tutu və Lex Valesa, Çexiya prezidenti Vaclav Havel, Almaniya prezidenti Roman Hertsok, Almaniyanın Vitse-Kansleri Frank Valter Ştaynmayer, Almaniya Bundestaqının spikeri Lammert, AFR-in təhsil naziri xanım Annette Şavan, AFR-in Ailə naziri xanım Dr. Kristina Şröder və digər görkəmli şəxsiyyətlər layiq görülüblər. Fəaliyyəti dövründə Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurası yeni aksiya layihəsini həyata keçirib. Aksiyada üzərində “Biz Dağlıq Qarabağda gedən müharibəyə qarşıyıq. Biz tələb edirik: Dağlıq Qarabağa Azərbaycan daxilində müstəqillik verilsin. Ermənilər öz əsgərlərini Azərbaycanın zəbt olunmuş torpaqlarından çıxartmalıdırlar” yazılan 300 ədəd köynək şəhər əhalisinə paylanılıb və Azərbaycan xalqının ölkəsində, regionunda sülh və əmin-amanlıq yaranmasının istəməsi, müharibənin yenidən başlanmasının əleyhinə olması barədə məlumat verilib. Mərkəzi Şuranın rəhbəri cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhall deyib ki, aksiya

rəhbərlik etdiyi təşkilatın bu ildəki layihələrindən biridir. Bu layihə, bu ilin sonunadək Almaniyanın bir neçə şəhərlərində, o cümlədən Hannover, Noymünster, Düsseldorf və digər şəhərlərində də keçiriləcəkdir: “ Alman ictimaiyyətinə düzgün məlumatları çatdırmalıyıq.

Xalqımız Qarabağ probleminin dinc yolla həll olunmasını, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarının azad edilməsini və bu torpaqlardan zorla qovulmuş bir milyondan artıq vətəndaşımızın öz yerlərinə qayıtmasını, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün təmin edilməsini və buna sülh yolu ilə nail olmasını istəyir”. Bundan başqa Tengis Sade Baron zu Romkerhallın təşəbbüsü ilə bu ölkədə ilk dəfə rəsmi olaraq üzərində Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimovun adı və şəkli ilə poçt markası dövriyyəyə buraxılıb. 1000 ədəd tirajla çap olunmuş markanın üzərində Azərbaycan Respublikasının bayrağı və Milli Qəhrəman Mübariz İbrahimovun təsviri ilə yanaşı, ingilis dilində “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Mübariz İbrahimov”, markanın yuxarı hissəsində isə “Azərbaycan Respublikası” sözləri yazılıb. Tengis Sade Baron zu Romkerhall deyib ki, xalqımızın mərd oğlu Mübariz İbrahimov ömrünün ən gənc çağında igidliklə şəhid olub şəxsi nümunəsi ilə Azərbaycan döyüşçüsünün Qarabağın işğalı ilə heç vaxt barışmayacağını sübut edib. Onun əziz xatirəsinə həsr olunmuş bu poçt markası Almaniyanın bütün ünvanlarına göndəriləcək. Şura tanınmış şəxsiyyətləri də müntəzəm olaraq yad edir. Belə ki, Azərbaycan Diasponun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasının rəhbəri həmyerlimiz cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhallın təşəbbüsü nəticəsində Almaniyada oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın 91-ci il dönümünə həsr edilmiş poçt markası təqdim olunub. Markanın üzərində alman dilində “Akademik – Oftalmoloq Zərifə Əliyeva” sözləri yazılıb.

Olaylar.-2014.-14-17 iyun.-№ 103.-S.15.

Azərbaycan diasporunun Özbəkistanda formalaşma tarixi

Bu gün Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Özbəkistandır. Orta Asiyanın bu dövləti ilə Azərbaycan arasında mədəniyyət və ticarət əlaqələrinin kökü qədim dövrlərə təsadüf edir. Tarixən Orta Asiyanın bu respublikasına azərbaycanlıların bir hissəsi könüllü mühacirət etmiş, bir qismi isə zorla köçürülmüşdür. Xüsusən, Əmir Teymurun Azərbaycana yürüşləri nəticəsində yüzlərlə sənətkar, elm xadimi və nüfuzlu peşə sahibləri Səmərqəndə sürgün edilmişlər. Azərbaycanlılar Özbəkistanın ictimai, mədəni həyatında tarixən mühüm izlər qoymuşlar. Qədim Xarəzmin X əsr tikililərindən olan Beleuciyolustu karvansara binası Şirvan ustalarının zəhmətinin bəhrəsidir. Əmir Teymurun doğma şəhəri Şəhri-Səbzde 1380-ci ildə tikilən Ağ saray kompleksinin müəllifi də azərbaycanlı memar Məhəmməd Yusif Təbrizi idi. XIV-XV əsrlərdə Səmərqənddə inşa edilmiş Şahizində türbə kompleksi isə Fəxsar Zeynəddin Şəms Təbrizi tərəfindən tikilmişdir. Böyük bir imperiyanın yaradıcısı olan Əmir Teymur azərbaycanlı sənətkarları Səmərqənddə aparılan inşaat işlərinə cəlb etmək məqsədilə sürgün etmişdir. Bu sürgünlər XIV əsrin II yarısı - XV əsrin əvvəllərində azərbaycanlıların Özbəkistanda kütləvi şəkildə məskunlaşdırılmasına səbəb olmuşdur. Sonrakı dövrdə baş verən ictimai-siyasi proseslər, dünyanın siyasi xəritəsində yeniliklərin çoxalması, rus işğalı və s. hadisələr Özbəkistandakı azərbaycanlılar barədə məlumatların itməsinə səbəb olmuşdur. Bu səbəbdən, tədqiqatçılar Özbəkistanda Azərbaycan diasporunun formalaşmasını XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq bu günə qədər davam edən mühacirət prosesi kimi xarakterizə edirlər. Jurnalist-tədqiqatçı Yaşar Qasım Özbəkistanda konkret olaraq Azərbaycan diasporunun formalaşma prosesini aşağıdakı mərhələlərə bölür.

Birincisi, 1905-1907-ci illərdə ermənilərin Azərbaycan ərazilərində həyata keçirdiyi kütləvi qırğınlar zamanı başqa ölkələrə, o cümlədən Özbəkistana miqrasiya edənlər,

İkincisi, oktyabr çevrilişi, vətəndaş müharibələri və ümumən 1918-1920-ci illərdəki hadisələr nəticəsində mühacirət edənlər,

Üçüncüsü, 1930-40-cı illərdəki deportasiya və repressiyalar zamanı Özbəkistana məcburi sürgün edilənlər,

Dördüncüsü, 1950-1960-cı illərdə aparılan quruculuq işləri ilə əlaqədar köçürülənlər,

Beşincisi, 1960-cı illərin axırı və 1970-ci illərin əvvəlində başlanan sənayeləşmə ilə xarakterizə olunan yeni dövr.

1991-ci il Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin əldə olunmasından sonra həmvətənlərimizin Qərbi və Şərqi ölkələrinə başlanan kütləvi miqrasiyası azərbaycanlıların Özbəkistana mühacirətinin sonuncu mərhələsi kimi qiymətləndirilə bilər. Müasir dövrdə Azərbaycan diasporunun Özbəkistanda sayı təqribən 60000 nəfərə çatır. Özbəkistan azərbaycanlılarının məskunlaşdıqları əsas yaşayış məntəqələri aşağıdakılardır.

1-Daşkənd vilayəti - 20 000

2-Səmərqənd vilayəti - 13 000

3-Buxara vilayəti - 4 000

4-Sırdərya vilayəti - 4 000

5-Nəvai vilayəti - 4 000

6-Fərqanə vilayəti - 3 000

7-Əndican vilayəti - 3 000

8-Qaraqalpaq vilayəti - 4 000 və s.

Seyid Rza Əlizadə, Maqşud Şeyxzadə kimi görkəmli şəxsiyyətlər yetişdirən Özbəkistanda Azərbaycan diasporu bu ölkənin ictimai- siyasi həyatında iştirak edir, vətənlə intensiv əlaqə saxlayır, mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirir.

Bu gün Özbəkistanda bir neçə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, onlar da müntəzəm olaraq Azərbaycanın təbliği, zəngin tarixi-mədəni irsimizin özbək cəmiyyətinə çatdırılması istiqamətində müxtəlif layihələr, tədbirlər həyata keçirirlər. Belə diaspor təşkilatlarından biri də Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyasıdır. Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyası 4 noyabr 2002-ci ildə Özbəkistanda təsis edilmişdir ki, bu birlik 6 vilayətdə filiallarını qeydiyyatdan keçirərək geniş fəaliyyət göstərir. 2003-cü ildə Daşkənddə "Azərbaycan evi" və məscid tikililərinin başa çatdırılması yeniyetmə və gənc soydaşlarımızın milli adət-ənənələr ruhunda tərbiyə olunmasına xidmət edir. Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyası Özbəkistandakı ən böyük Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri hesab olunur. Bu təşkilat Azərbaycan həqiqətlərinin yerli ictimaiyyətə çatdırılması, milli-mədəni irsimizin təbliği, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı çox mühüm işlər həyata keçirir. Təşkilat Özbəkistanın ictimai-siyasi dairələri ilə də yaxşı əlaqələrə malikdir. Özbəkistandan Azərbaycan mədəniyyətini ilk illər "Lalə" qızlar ansambli, indi isə "Mehrican" Qəyyumluq Şurasının adını daşıyan "Mehrican" ansambli təbliğ edir. Hazırda Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlılar elm, incəsənət, kənd təsərrüfatı, biznes, idman və digər sahələrdə çalışırlar. Azərbaycan-Özbəkistan Mədəni-İqtisadi Əlaqələr Mərkəzi-Azərbaycan-Özbəkistan Mədəni-İqtisadi Əlaqələr Mərkəzi 1992-ci ilin aprelinde Səmərqənddə yaradılmışdır. Mərkəzin əsas vəzifəsi Azərbaycan-Özbəkistan mədəni və iqtisadi əlaqələrinin inkişafına köməklik göstərmək, Özbəkistanda yaşayan həmvətənlərimizə xalqımızın adət-ənənələrini yaşatmaqda yardım etməkdir. Dili, dini və adət-ənənələri eyni olan özbək xalqı ilə azərbaycanlıların əlaqələrinin möhkəmlənməsi Mərkəzin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biridir. Azərbaycan-Özbəkistan Mədəni-İqtisadi Əlaqələr Mərkəzinin sədri Səxavət Ovçeyevdir.

Bu günlərdə Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyinin, səfirliyin nəzdindəki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin (AMM), Respublika Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin və Səmərqənddəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə Milli Qurtuluş Günü münasibətilə mərasim keçirilib. Tədbirdə Səmərqənd şəhər hakimiyyətinin təmsilçiləri, elm və mədəniyyət xadimləri, şəhərdəki Azərbaycan diasporunun üzvləri, qardaş özbək xalqının nümayəndələri, jurnalistlər iştirak ediblər. Mərasimdə səfirliyimizin birinci katibi, Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru Samir Abbasov Milli Qurtuluş Günü'nün tarixi və əhəmiyyəti haqqında danışdı. Bildirib ki, Azərbaycan 1991-ci il oktyabrın 18-də müstəqilliyini bərpa etsə də, ilk illərdə ölkədə hakimiyyət böhranı yaranmış və Ermənistanın təcavüzü getdikcə güclənmişdi. Vurğulanıb ki, xalqımızın təkidli tələbi ilə 1993-cü il iyunun 15-də ümummilli lider Heydər

Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışı tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olub. Daşkənddəki Respublika Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin icraçı direktoru Firdovsi Hüseynov ulu öndər Heydər Əliyevin diaspora qayğısından danışıb, Bakıda dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsi ideyasının Ümummilli Liderə məxsus olduğunu vurğulayıb.

Azərbaycanlıların Milli-Mədəni Mərkəzləri Assosiasiyası-Özbəkistanda Azərbaycanlıların Milli-Mədəni Mərkəzləri Assosiasiyası 2002-ci ilin noyabr ayında təsis edilmişdir. Assosiasiyanın 6 vilayətdə yerli təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bu Assosiasiya Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlıların bir-biri ilə əlaqə yaratmasında, "Azərbaycanlıq" ideyasını soydaşlarımız arasında təbliğ etməsində, onların tarixi vətənlə əlaqələrinin gücləndirilməsində, Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin, milli-mənəvi dəyərlərinin tanınmasında mühüm rol oynayır. "Qardaşlıq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi-"Qardaşlıq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi 1989-cu ilin sentyabrında Daşkənddə yaradılmışdır. Mərkəzin əsas məqsədi Özbəkistanda yaşayan soydaşlarımız arasında sıx əlaqələr yaratmaq, onları Azərbaycanda baş verən hadisələrlə yaxından tanış etmək, milli mədəni dəyərlərin qorunub saxlanılmasına çalışmaq, Azərbaycan və Özbəkistan xalqları arasında dostluq əlaqələrini möhkəmləndirməkdir. Mərkəzin fəaliyyətində Azərbaycana qarşı erməni təcavüzkarlarının apardıqları işğalçılıq müharibəsi haqqında əsl həqiqəti açıb göstərmək, soydaşlarımıza və Özbəkistanda yaşayan xalqlara bu hadisələrin mahiyyətini izah etmək mühüm yer tutur. Mərkəzdə keçirilən tədbirlərdə və toplantılarda Azərbaycanda gedən hadisələr təhlil olunur, erməni təcavüzkarlarına qarşı müharibə aparmağa məcbur olan Azərbaycana maddi və mənəvi kömək göstərilməsi təşkil edilir. Mərkəzdə tez-tez xalqımızın tarixindən, adət-ənənələrindən söhbətlər keçirilir. Mərkəz Özbəkistanın, Azərbaycanın və digər respublikaların mədəniyyət və elm dairələri ilə əlaqələr yaratmışdır. Mərkəzdə teatr, musiqi, folklor-etnoqrafiya kollektivləri, bədii studiyalar və dərnəklər təşkil edilmişdir. Mərkəzin təşkil etdiyi tədbirlərdə digər millətlərin nümayəndələri də iştirak edirlər. Birgə mədəni və siyasi tədbirlər keçirilir, dəyirmi stol arxasında söhbətlər təşkil edilir, ümumi problemlərdən və qayğılardan danışılır. Belə tədbirlərdə Azərbaycan mədəniyyətini, xalq sənətini təbliğ etmək məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilir. Mərkəz Azərbaycanın peşəkar incəsənət ustaları və özfəaliyyət kollektivləri ilə müntəzəm əlaqələr saxlayır. "Qardaşlıq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Mobil Məmmədovdur.

Olaylarr.-2014.-19 iyun.-№ 105.-S.15.

İsveçdə Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi

Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu ikinci qitə Avropa qitəsidir. Son zamanların statistik göstəricilərinə əsaslanan, Avropa azərbaycanlıların sayı Türkiyədə və Rusiyada, milyonlarla, Ukraynada və Belarusda, Almaniyada, Böyük Britaniyada yüzminlərlə, Norveçdə, Danimarkada, İsveçdə, Macarıstanda, Fransada, İtaliyada on minlərlə, Polşada, İspaniyada, Avstriyada, Albaniyada, Finlandiyada, Portuqaliyada on mindən çox göstərilir. Digər Qərbi ölkələrində məskunlaşmış azərbaycanlıların sayı müvafiq olaraq hər bir ölkədə 2-10 min nəfər arasındadır. Hollandiya, Belçika, Danimarka, İsveçrə və Almaniyada yaşayan soydaşlarımızın əksəriyyəti Türkiyədən köçmüş azərbaycanlılardır. Böyük Britaniya, Çexiya, Slovakiya, Polşa, Avstriya, Estoniya, Belarus, Rusiya, Ukrayna, Moldova və Fransadakı soydaşlarımız isə İrandan və Azərbaycan Respublikasından köçənlərdir..

Azərbaycanlıların məskunlaşdığı Avropa ölkələrindən biri də İsveçdir. İsveçdə yaşayan soydaşlarımızın təqribi sayı 30 minə çatır. Azərbaycandan İsveçə mühacirət XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərindən başlayıb. Əsasən Cənubi Azərbaycandan bu ölkəyə köçən azərbaycanlılar artıq XX əsrin ortalarında burada icmalarını yarada biliblər. Hazırda çoxsaylı media orqanları və təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi İsveçdə soydaşlarımız fəal təbliğat işi apara bilir. İsveçdə Azərbaycanla bağlı bir çox tarixi sənədlərə və məlumatlara rast gəlmək olar. Xüsusilə, Upsala Universitetində Azərbaycan ədəbiyyatı, folkloru və tarixinə aid onlarla sənəd və material var. Azərbaycanlılar İsveçin bir çox şəhərlərində məskunlaşmışlar. İsveçin "Dag lus Nyhyer" ("Gündəlik xəbərlər") qəzetində verilən məlumata görə, təkcə 2002-2003-cü illərdə İsveç vətəndaşlığına 1000-dən çox azərbaycanlı daxil olmuşdur. İsveçdə cənubi azərbaycanlılar xüsusilə çoxluq təşkil edir. Onların əksəriyyəti 20 ildən çoxdur ki, İsveçdə yaşayır və bu ölkənin cəmiyyətinə artıq uyğunlaşıb. Azərbaycan Respublikasından olan miqrantlar, əsasən, son illər ərzində İsveçə mühacirət etmişlər. Azərbaycanın dəstəyinə ehtiyaclarını gizlətməyən İsveç azərbaycanlıları informasiya sahəsində bir qədər fəaldırlar. Soydaşlarımız burada "Tribun", "Varlıq", "Azərbaycan", "Araz" və sairə qəzet və jurnallar nəşr edirlər. İsveç Parlamentində "Azərbaycan dostları" qrupu mövcuddur. Hələ Xocalı faciəsinin 17-ci il dönümündə Manaf Səbabinin təşəbbüsü ilə İsveç parlamentinin üç nəfər üzvü Azərbaycanda səfərdə olmuşdu. Onlar Xocalı faciəsinin nəticələri ilə, yurd-yuvalarından didərgin düşmüş qaçqın və məcburi köçkünlərin qeyri-insani yaşayış şəraitləri ilə tanış olmuş, bütün bunlar haqqında İsveç və Avropa parlamentlərində məsələ qaldıracaqlarını bildirmişlər. İsveçdə fəaliyyət göstərən İsveç Azərbaycan Federasiyası (AFİ) ölkə üzrə milli təşkilatların əksəriyyətini ("Durna", "Ulduz", "Az link", "Günəş", "Ərk", "Savalan", "Azərbaycan Dostluğu", "Yanar", "Azər", "Təbriz", "Akademik Mərkəz", "Oyanış", "Varlıq", "Türk-Az", "Babəkin şopinq", "21 Azər" və başqa təşkilatları) özünə də birləşdirə bilib. AFİ İsveçdə fəaliyyət göstərən milli təşkilatlar tərəfindən 1998-ci ildə təsis edilib. Təşkilatın məqsədi İsveçdə yaşayan azərbaycanlılar və burada fəaliyyət göstərən milli təşkilatlar vasitəsilə Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini, dilini, adət-ənənələrini yaşatmaq, Qarabağ və digər bölgələrin işğal edilməsini, Cənubi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın problemlərini ölkə ictimaiyyətinə, eləcə də İsveçdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatlara və

dövlət strukturlarına çatdırmaqdır. Azərbaycan Federasiyası İsveç demək olar ki, bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların həmrəyliyi, milli mənəvi birliyinin möhkəmlənməsi uğrunda çalışan ictimai təşkilatdır.

Azərbaycan Federasiyası İsveçin məqsədi Azərbaycan və onunla bağlı problemləri İsveç toplumu və quruluşlarına tanıtmak, İsveçdə yaşayan azərbaycanlıların bu topluma inteqrasiyasına çalışmaqdır. Eyni zamanda, İsveçdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan dərnləri, fəal şəxslər arasında əlaqələrin qurulmasına yardım etməkdir. İsveç mediasında Azərbaycan dilində proqramların yayımının təşkili də Azərbaycan Federasiyası İsveçin qarşısına qoyduğu vəzifələrdəndir. Azərbaycan Federasiyası İsveçə (AFİ) hazırda Səttar Sevinin rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərir. Müsbət məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Federasiyası İsveçin (AFİ) rəsmi internet sahifəsi-www.azfi.org-da fəaliyyət göstərir və federasiyanın gördüyü işlər, həyata keçirdiyi layihə və tədbirlər barədə saytda ətraflı məlumat verilir. Azərbaycan Federasiyası İsveçin www.azfi.org adlı internet saytı dörd dildə - Azərbaycan, türk, isveç və ingilis dillərində yayımlanır. Maraqlı dizayn və məlumat bolluğu baxımından diqqəti cəlb edir. Saytın manşetini 20-yə qədər “flash” formatlı xəbər tutur. Burada İsveçdəki diasporunun fəaliyyətinə dair məlumatlara, Azərbaycanla ən son xəbərlərə rast gəlmək mümkündür. Müasir saytlara xas “forum”, “ən çox oxunan”, “facebook” və “twitter” sosial şəbəkələrinə keçidlər də saytın dizaynı zamanı nəzərə alınıb. Məlumatların operativ yerləşdirilməsi, məzmun və mövzu baxımından rəngarəngliyi diqqəti cəlb edir. İsveçdə fəaliyyət göstərən digər bir diaspor təşkilatı “Babək” Kültür Dərnəyidir. “Babək” Kültür Dərnəyinin əsası İsveçin Linşoping şəhərində 1990-cı ildə qoyulmuşdur. Zaman-zaman dərnəyin fəaliyyətində fasilələr yaranmış, hətta dövlət orqanlarındakı rəsmi qeydiyyatı ləğv edilmişdir. Lakin bu ləğvolunma uzun sürməmiş, 2007-ci ilin sentyabr ayında 48 nəfər üzvün iştirakı ilə dərnək yenidən formalaşdırılmışdır. Dərnəyin Linşopingdə yaşayan azərbaycanlılarla bərabər qonşu qəsəbə və şəhərlərdən olan üzvləri də vardır. Dərnəyin məqsədi Azərbaycan mədəniyyət kursları təşkil etmək, gənclərin mədəni şüurunu istiqamətləndirmək, bununla bağlı müxtəlif təşəbbüslər göstərməkdir. “Babək” Kültür Dərnəyinin rəhbəri Aslan Ərəblidir. “Babək” Kültür Dərnəyinin də www.babekderneyi.org adlı internet sahifəsi fəaliyyət göstərir. Dərnəyin internet sahifəsinin də əsası İsveçin Linşoping şəhərində 1990-cı ildə qoyulmuşdur. Məlumatların informasiya yükü və dolğunluğu ilə diqqət cəlb edir. İnternet sahifəsi daha çox dərnəyin fəaliyyətini işıqlandırır. Bundan əlavə, dərnəyin təşkil etdiyi tədbirlər barədə məlumatlar, anonslar və kurslar haqda məlumatlar əks olunur. Qeyd edək ki, dərnəyin məqsədi Azərbaycan mədəniyyəti kursları təşkil etmək, gənclərin mədəni şüurunu istiqamətləndirmək, bununla bağlı müxtəlif təşəbbüslər göstərməkdir. “Xəzər” Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyəti-“Xəzər” Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyəti 1999-cu ildə İsveçin Malmö şəhərində yaradılmışdır. Cəmiyyətin üzvləri həm cənubdan, həm də şimaldan olan kimliyini danmayan, Azərbaycan türkü olması ilə fəxr edən insanlardan ibarətdir. “Xəzər” Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyətini yaratmaqda məqsəd azərbaycanlıları bir araya gətirmək, milli adət-ənənələrimizi qoruyub yaşatmaq, İsveç cəmiyyətinə inteqrasiya olmaq, isveçlilərlə sıx əlaqə saxlamaq və onlara ölkəmizi, tariximizi, mədəniyyətimizi, musiqimizi tanıtmayaqdır.

“Xəzər” Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyəti yalnız Malmödəki dərnəklərlə deyil, digər şəhərlərdəki təşkilatlarla da əlaqə saxlayır. Son illərdə isə Danimarkada fəaliyyət göstərən “Vətən” Cəmiyyəti ilə sıx əməkdaşlıq edir, Malmödəki türk, türkmən cəmiyyətlərinin tədbirlərində fəal iştirak edir. “Xəzər” Azərbaycan-

İsveç Dostluq Cəmiyyətinə Leyla Kiani rəhbərlik edib. İsveç Azərbaycanlıları Konqresi-İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin təsis qurultayı 2010-cu ilin iyununda İsveçin paytaxtı Stokholm şəhərində keçirilmişdir. Tədbir 15 Azərbaycan diaspor təşkilatının iştirakı ilə baş tutmuşdur. İsveç Krallığında fəaliyyət göstərən bir necə diaspor təşkilatının bu qurumu yaratmaqda məqsədi Azərbaycan həqiqətlərini, tarixini, mədəniyyətini yaşadıkları ölkənin ictimaiyyətinə çatdırmaqdan ibarətdir. Eyni zamanda, vahid diaspor təşkilatı kimi bu yolla Azərbaycan icmaları, cəmiyyətləri arasında əlaqələri inkişaf etdirmək, onların imkanlarını və güclərini səfərbər etmək, bu qurumların fəaliyyətini koordinasiya etmək, mövcud problemləri birlikdə çözməkdir. İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Emil Mirzəyevdir. İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin də www.azeri.se adlı rəsmi internet sahifəsi mövcuddur. İnternet saytı iki dildə: Azərbaycan və İsveç dillərində fəaliyyət göstərir. Sayt sadə dizaynlıdır. Başlıqda “Azərbaycan haqqında” və “Qarabağ konfliktini” linkləri diqqət cəlb edir. Burada Ermənistanın təcavüzkar siyasəti barədə ətraflı məlumat verilir. Bundan başqa, Konqres, təşkilatın İdarə heyəti və Nizamnaməsi haqda informasiya əldə etmək mümkündür. Bakı mənzərələrinin uğurlu rəng çalarları ilə bəzədilərək “flash” formatda təqdim edilməsi sahifəni gözəgəlimli edir.

Olaylar.-2014.-20 iyun.-№ 106.-S.15.

Azərbaycan diasporunun Qazaxıstanda formalaşma tarixi

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Qazaxıstandır. Orta Asiyanın aparıcı dövlətlərindən olan Qazaxıstan ilə Azərbaycanın tarixi əlaqələri orta əsrlərə gedib çıxır. Böyük "İpək yolu" dövlətləri olan Qazaxıstan və Azərbaycan arasında əlaqələr ticari və mədəni əsaslarla inkişaf etmişdir. Hazırda təqribi sayı 90 min göstərilən Qazaxıstan azərbaycanlılarının bu ölkədə diaspor formalaşdırması XX əsrin 60-cı illərindən sonrakı dövrə təsadüf edir. 1920-ci illərdə Sovetlər Birliyində başlanan siyasi repressiyaların ən ağır zərbəsi Azərbaycana dəydi. Bunun nəticəsində azərbaycanlıların çox hissəsi Orta Asiya, Sibir kimi yerlərə sürgün edilirdilər. Belə azərbaycanlıların təqribən 120 min nəfəri Qazaxıstana sürgün edilmişdir. İlk sürgün edilən soydaşlarımız Cəmbül, Cimkənd və Almatı vilayətlərində məskunlaşmışlar. Bu prosesdən sonra 1940-50-ci illərdə davam edən repressiya prosesi azərbaycanlıların bura köçürülməsi ilə nəticələnmişdi. Onlar, əsasən, Gürcüstan və Azərbaycanın digər bölgələrindən olan deportantlar idilər. 1956-1960-cı illərdə isə on beş minə yaxın azərbaycanlı Qazaxıstanın xam torpağının münbitləşdirilməsinə kömək üçün buraya köçmüşlər.

Azərbaycan diasporu mədəni və ictimai fəaliyyətlə məşğul olur. Hüquq, iqtisadiyyat, ictimai işlər, texniki, elmi və digər sahələrdə çalışan soydaşlarımızın müəyyən hissəsi öz peşəsi üzrə xeyli qabağa gedərək, mühüm vəzifələr tutublar. Qazaxıstan azərbaycanlılarının çox hissəsi Vətənə gələrək, burada ailə həyatı qurmağa üstünlük verir. Qazax və ruslarla qarışıq nikaha girən bəzi soydaşlarımız isə ailələrində azərbaycanlı ənənələrini təbliğ edirlər. Azərbaycan təşkilatları prezident Nursultan Nazarbayevin rəhbərlik etdiyi Qazaxıstan Xalqları Assambleyasına daxildilər. Qazaxıstanda insanların milli, dini, irqi zəmin də heç bir problemi yoxdur. Bu ölkədə bacarığı sayəsində yüksək pillədə qərar tutmuş çoxlu azərbaycanlılar, beş nəfər vilayət, üç nəfər şəhər deputatımız var. Cu şəhərinin meri də azərbaycanlı Nizami Məmmədovdur. Ümumiyyətlə, dövlət strukturlarında azərbaycanlılar təmsil olunurlar. Vəkillər, alimlər arasında da xeyli soydaşımız var. Dövlət Dumasında hüquq müfəttişliyinin rəhbəri də azərbaycanlı professor Mirbəşir Əliyevdir. Daxili İşlər Nazirliyi sistemində, hərbi sahədə, vergi orqanlarında yüksək rütbə daşıyan çoxlu həmvətənimiz fəaliyyət göstərir. 1990-cı illərdən Aktyubinsk vilayətində "Birlik", Astana şəhərində "Xəzər", Karaqanda vilayətində "Kamus", Povladar vilayətində "Vətən" və s. Azərbaycan mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. "Nəsimi" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Cəmbül vilayətinin Cu rayonunun Yeni yol – Novıyput kəndində yaradılmışdır.

Qazaxıstan azərbaycanlılarının iqtisadi və siyasi cəhətdən ən böyük təşkilatı 1997-ci ildən fəaliyyətə başlamış "Turan" Mədəniyyət Mərkəzidir. 1993-cü ilin mayında Qazaxıstan Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçən "Turan" ictimai-mədəni fəaliyyətlə məşğul olur. Mərkəzin rəhbərliyi ilə Almatıda "Ozan" şəhər Mədəniyyət Cəmiyyəti təsis olunmuş və bunun ardınca digər vilayətlərdə proses davam etmişdir. Türk xalqlarının birliyi, mədəni tədbirlər, Qazaxıstan-Azərbaycan ikitərəfli əlaqələrinin inkişaf etməsi və s. istiqamətlərdə fəal iş aparan "Turan" Mədəniyyət Mərkəzinin analoqu olan Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistandakı Azərbaycan ictimai-mədəni cəmiyyətlərinin konqresi "Turan"ın missiyası daha geniş və fəaliyyəti isə böyükdür. "Turan" konqresinin orqanı olan "Vətən" qəzeti qeydiyyatdan keçmişdir. Qəzet

Azərbaycan, qazax və rus dillərində çap olunur. Bu ölkədə, eyni zamanda, "Turan Ekspres" adlı qəzetdə dərc edilir. Hazırda Astana, Almatı, Taldıkurqan, Qaraqanda şəhərlərində Azərbaycan dilində "Bazar günü" məktəbləri fəaliyyət göstərir. Xoca Əhməd Yəsəvi adına Türküstan Universitetində azərbaycanlılara hər il 10 yer verilmişdir. Almatıda ilk Azərbaycan məscidi də fəaliyyətə başlayıb. Məscidin tikintisinə 70 min ABŞ dolları həcmində vəsaitin toplanmasında Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlı ziyalılar, elm xadimləri, konqres üzvləri, eləcə də qazaxların özləri də yardımçı olublar. Qazaxıstanda fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarından biri də Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyasıdır. Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyası 1992-ci ildə Almatıda qurultay əsnasında təsis olunmuşdur. Assosiasiya Qazaxıstanda fəaliyyət göstərən Azərbaycan mədəniyyət mərkəzlərinin və ictimai birliklərin birləşdirilməsi, bütün tədbirlərin bir mərkəzdən əlaqələndirilməsi məqsədilə qurulmuşdur. Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyasının sədri Əbülfəz Xamedovdur. Qazaxıstan Azərbaycanlılarının Mədəni Mərkəzləri İttifaqı-Qazaxıstan Azərbaycanlılarının Mədəni Mərkəzləri İttifaqı böyük bir qurumdur. Bu İttifaq koordinasiya mərkəzidir, burada 12 diaspor təşkilatı birləşmişdir.

Olaylar.-2014.-21-23 iyun.-№ 107.-S.15.

Kanadada Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi

Azərbaycan tarixində ikinci dəfə dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bütün sahələr kimi diaspor sahəsinə də ciddi diqqət ayırmağa başladı. Bu sahəyə ayrılan diqqət və qayğı tezliklə Azərbaycan diasporunun formalaşması, inkişaf etməsinə gətirib çıxardı. Sevindirici haldır ki, bu gün dünyanın əksər ölkələrində Azərbaycan diaspor təşkilatları, cəmiyyət və dərnəkləri fəaliyyət göstərir. Bu gün Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Kanadadır. Hazırda Kanadada 170 minə qədər azərbaycanlının yaşadığına dair məlumatlar var. Onların əksəriyyətini cənublular və türkiyəli azərbaycanlılar təşkil edir. Cənublu soydaşlarımız güclü maddi və intellektual imkanlara malikdirlər. Azərbaycanlıların Kanadaya mühacirəti əsasən XX əsrin əvvəllərindən etibarən başlayıb. Cənubi Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi proseslər, bununla paralel olaraq Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutu soydaşlarımızın Kanadaya mühacirətini intensivləşdirmişdir. Lakin kütləvi mühacirət 1940-cı illərdən sonra baş verib ki, bunun nəticəsində soydaşlarımız Ontario, Ottava, Monreal, Kvebek və digər şəhərlərdə məskunlaşıblar. Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra Kanada azərbaycanlılarının fəaliyyətində canlanma yaranmışdır. 1989- 90-cı illərdə Şimali Azərbaycandan Kanadaya mühacirət prosesinin güclənməsi buradakı diasporumuzun daha da təkmilləşməsinə şərait yaratdı. Azərbaycanlıların Kanadada təşkil etdiyi tədbirlər siyahısına etiraz çıxışları, lobbçilik, kütləvi informasiya vasitələri sahəsində təbliğat, ikitərəfli əlaqələr, Kanada-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı və s. daxildir. İlk zamanlar güclü erməni və yunan icmalarının müqaviməti ilə üzləşən soydaşlarımız birgə fəaliyyət nəticəsində müəyyən qədər onları neytrallaşdırmağa nail olmuşdur. Kanada azərbaycanlılarının kütləvi informasiya vasitələrində fəaliyyətini qismən müsbət qiymətləndirmək olar. Burada 1992-ci ildən etibarən təbliğat işinə diqqət yetirməyə başlayıblar. Hazırda Kanadada azərbaycanlılar tərəfindən təsis olunmuş "Odlar Yurdu" (www.radioodlaryurdu.com) yayımlanır. Bundan başqa, əvvəllər "Qurtuluş" jurnalı yayımlanırdı. Sonradan onu "İldırım" jurnalı əvəz elədi. İlk zamanlar "Azerbaijan Post" qəzeti nəşr edilirdi. Kanada Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının (KADF) təşəbbüsü ilə Kanadada "AzCan TV" adlı Azərbaycan telekanalı açılıb. Kanada Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası ilə RO GERS TV arasında bağlanan müqaviləyə əsasən, sentyabrın 1-dən efirə çıxan "Az Can TV" ilk mərhələdə həftədə 1 saatlıq proqramla RO GERS TV-nin nəzdində fəaliyyət göstərir. Kanadada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri də Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzidir. Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Kanada Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasının üzvüdür. Mərkəz 2006-cı ildə təsis edilmişdir. Mərkəzin məqsədi Kanada və Azərbaycan icmaları arasında körpü rolunu oynamaq, bu ölkədə Azərbaycan mədəniyyəti, tarixi və ənənələrini yaşadaraq təbliğ etmək, eyni zamanda, Kanada mədəniyyəti, ənənələr və həyat tərzini öyrənməkdir. Bu baxımdan Mərkəz tərəfindən müxtəlif araşdırmalar aparılır və müvafiq layihələr həyata keçirilir. Mərkəz müxtəlif yerli təşkilatlarla, insan haqları, ekoloji təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir. Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Sabina İskəndərovaadır.

Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası-Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası 2007-ci ilin yanvarında bir sıra diaspor təşkilatları tərəfindən təsis edilmişdir. Assosiasiyada Kanadanın müxtəlif yerlərində fəaliyyət göstərən 10 diaspor təşkilatı təmsil olunur. Assosiasiya fəaliyyətini Kanadada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması, respublikamız barədə dolğun təsəvvürün formalaşdırılması istiqamətində qurmuşdur. Assosiasiya, həmçinin, Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyətlərini koordinasiya edir. Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası bundan başqa Kanadada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrə də xüsusi diqqət ayırır. Burada isə məqsəd soydaşlarımıza kömək etmək, istedadlı gəncləri üzə çıxarmaq, həmin gənclərin ictimai işlərdə yaxından iştirakını təmin etməkdən ibarətdir. Kanadada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması məqsədilə Assosiasiya tərəfindən bu ölkənin universitetlərində konfranslar keçirilir, tələbə cəmiyyətlərinin təşkilatçılığı ilə aksiyalar təşkil olunur. Hazırda assosiasiyanın fəaliyyəti müsbət nəticələr verməkdədir. Dünyanın tanınmış ictimai-siyasi, elm xadimlərinin təşkilatın Kanadada keçirdiyi tədbirlərə qatılması ilə bir sıra uğurlar əldə edilmişdir. İndi bu ölkənin ictimaiyyəti də Azərbaycan barəsində ətraflı məlumatlanmaqdadır. Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının sədri İlham Axundovdur.

Olaylar.-2014.-26-27 iyun.-№ 110.-S.10.

Niderlandda Azərbaycan diasporunun formalaşma tarixi

Elxan Mirhəşimli,

Hollandiya Azərbaycan Evinin rəhbəri

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi Avropa ölkələrindən biri də Niderland Krallığıdır. Avropanın bu dövlətində təqribən 20 minə qədər soydaşımız məskunlaşıb. Niderland Krallığı azərbaycanlılarının çox hissəsi Türkiyədən olan soydaşlarımızdır. Haaqa, Amsterdam, Antverpen, Rotterdam və digər mərkəzlər də məskunlaşan azərbaycanlılar diaspor işində də fəal iştirak edir. Niderland Krallığında yaşayan azərbaycanlıların əksəriyyəti holland dilində danışa bilir. Bu göstərici soydaşlarımızın yerli cəmiyyətə adaptasiya olunmasının bariz nümunəsidir. Burada türk, rus diasporları ilə əməkdaşlıq münasibətləri quran azərbaycanlılar xalqımızın tarixi və müasir həyatı ilə bağlı həqiqətlərin yerli ictimaiyyətə çatdırılması istiqamətində fəal iş aparırlar.

Bu gün Niderland Krallığında onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, həmin təşkilatlar ölkəmizin haqq səsinin holland cəmiyyətinə çatdırılması, Dağlıq Qarabağ problemi, ermənilərin təcavüzkar siyasəti barədə müntəzəm olaraq müxtəlif layihələr həyata keçirir, konfranslar, tədbirlər təşkil edirlər. Niderland Krallığında fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri də "Ana Vətən" Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyidir. "Ana Vətən" Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi ziyalı Azərbaycan qadınları tərəfindən 2004-cü ildə təsis edilib. Birlik qocalar evi, reabilitasiya mərkəzləri və universitetlərlə işləyir. Birlik üzvləri Hollandiyanın müxtəlif qrupları arasında körpü yaratmaq üçün çalışır. Fondun 50-dən çox könüllüsü vardır. Birliyin ən möhtəşəm tədbirlərindən birini 2007-2008-ci illərdə Apeldoordakı "Veenkamp" və "Matenhof" yaşlılar evində "Odlar yurdu, küləklər şəhəri" layihəsini həyata keçirib. Həmçinin, Haarlemdəki "Reinalda" yaşlılar evində Novruz şənliyini, Azərbaycan Mədəniyyəti Günləri çərçivəsində dörd rəssamımızın "Haaqada Azərbaycan rəngləri" sərgisini təşkil edib. Apeldorn və Harlem mətbuatında "Ana Vətən" Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi, onun fəaliyyəti barədə dəfələrlə məqalələr dərc olunub. "Ana Vətən" Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin sədri Avropa Azərbaycanlılar Konqresinin vitse-prezidenti Gülşən Kazımova olub. Bu gün isə təşkilat "Ana Vətən" Niderland-Azərbaycan Qadınlar Birliyi adı altında fəaliyyət göstərir. Hazırda təşkilata Mayisə Ağamirzəyeva rəhbərlik edir. Azərbaycan-Niderland Cəmiyyəti-2003-cü ildə yaradılmış Azərbaycan-Niderland Cəmiyyəti bu ölkədəki ən fəal diaspor təşkilatıdır. Niderland Krallığının müvafiq rəsmi orqanlarında qeydiyyatdan keçmiş cəmiyyətin əsas məqsədi Azərbaycan tarixi ənənələrini, mədəniyyətini yaşatmaqdan, eyni zamanda ölkəmiz haqqında həqiqətlərin Niderland Krallığında təbliğinə nail olmaqdan ibarətdir. Cəmiyyət Niderlandda "Həftəsonu" məktəblərinin açılması istiqamətində də müvafiq tədbirlər həyata keçirir. Cəmiyyətin tərkibində mədəniyyət, idman, mətbuatla iş, dil, ictimai təşkilatlarla iş və nəzarət-təftiş komissiyaları fəaliyyət göstərir. Azərbaycan-Niderland Cəmiyyətinin sədri Ofelya Babayevadır. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi-Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi 18 noyabr 2006-

cı il tarixində Amsterdam şəhərində yaradılıb. Konqres yarandığı gündən etibarən Azərbaycan həqiqətlərini Avropada yayır, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə yaşadığı ölkələrin ictimaiyyətini məlumatlandırır və erməni lobbisinə qarşı mütəşəkkil mübarizə aparır. Belə ki, fəaliyyəti müddətində Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi Suzan Krugerin çəkdiyi "Ümid axırınca olur" filminin satışa buraxılmaması, erməni rejissor Hovanesyanın "Hərb və sülh insanların aqibəti" filminin Rotterdam IDFA film festivalından çıxarılması, Utrext Turizm Sərgisində ermənilərin stendlərindən dəfələrlə Qarabağa aid materialların çıxarılması, "Archax Fruit" adı altında Niderlandda satılan qida maddələrinin ifşa edilməsi və bu qida maddələrini idxal edən şirkət haqqında lazımı instansiyalara məlumat verilməsinə nail olub. Həmçinin, Brüsseldə Avropa Parlamenti qarşısında Xocalı soyqırımını ilə əlaqədar olaraq nümayişlərin keçirilməsi, Rotterdam şəhərində küçələrdən birinə yenidən Bakı adının verilməsi də Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin gördüyü işlər sırasındadır. Hazırda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Sahil Qasımovdur. Hollandiya-Azərbaycan Həmrəylik Dərnəyi-Hollandiya-Azərbaycan Həmrəylik Dərnəyi 2005-ci ildə Rotterdam şəhərində təsis olunub. Hollandiya-Azərbaycan Həmrəylik Cəmiyyətinin xətti ilə 26 fevral Xocalı soyqırımının ildönümü burada müxtəlif tədbirlərlə qeyd olunub. Eləcə də, xalqımızın digər tarixi günlərinin, milli bayramlarının burada yüksək səviyyədə qeyd olunması, artıq ənənə halını alıb. Cəmiyyətin xətti ilə burada təşkil olunan müxtəlif mövzularda müzakirələr Holland ictimaiyyətinin marağına səbəb olub. Bu günə qədər Azərbaycan əleyhinə aparılmış saxta tezislər burada yaşayan azərbaycanlıların dilindən gerçək şəkildə ictimaiyyətə çatdırılıb. Xüsusilə bu cür tədbirlərə Holland ictimaiyyəti ilə bərabər, burada yaşayan digər millətlərin, Holland rəsmilərinin, türk diaspor təşkilatlarının nümayəndələri də cəlb edilib. Hollandiya-Azərbaycan Həmrəylik Dərnəyinə Elxan İsayadə rəhbərlik edib.

Hollandiya- Azərbaycan Türk Kültür Mərkəzi-Niderlandda ən böyük Azərbaycan diaspor təşkilatlarından olan Azərbaycan-Türk Kültür Cəmiyyəti 1993-cü ildə yaradılıb. Haaqada fəaliyyət göstərən bu qurumun təsisçiləri əslən Türkiyənin İqdir vilayətindən olan azərbaycanlılardır. Mərkəz Azərbaycanın milli adət-ənənələrinin və mədəni irsinin təbliği istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərir. Azərbaycan-Türk-Kültür Cəmiyyəti 2007-ci ildə Xocalı şəhidləri üçün abidə ucaldıb. Cəmiyyət dəfələrlə Haaqada yerləşən beynəlxalq təşkilatların ofisləri qarşısında Azərbaycan faciələri ilə bağlı etiraz aksiyaları təşkil edib, ölkəmizdəki qaçqın və məcburi köçkünlərə yardım göstərüb, Gəncədə Qarabağ şəhidlərinin xatirəsinə bulaq kompleksi inşa etdirib. Azərbaycan-Türk Kültür cəmiyyəti şəhər bələdiyyəsi başkanı üçün yüksək xidmət nişanı ilə də təltif edilib. Hollandiya- Azərbaycan Türk Kültür Mərkəzinin sədri İlhan Aşkındır. Vahid, Bolunməz və Demokratik Azərbaycan uğrunda Birlik Cəmiyyəti-Vahid, Bölünməz və Demokratik Azərbaycan uğrunda Birlik Cəmiyyəti 2005-ci ilin aprelindən fəaliyyət göstərir. Təşkilat Niderlandda rəsmi olaraq qeydiyyatdan keçib. Cəmiyyətin məqsədi Azərbaycanı Hollandiya cəmiyyətinə tanıtmaya, işğal olunmuş torpaqlarımızla bağlı gerçəkliyi bu ölkənin insanlarına çatdırmaqdır. Bu yolla həm Azərbaycanın haqq səsinə Holland ictimaiyyətinə çatdırır, həm də millətimizin milli-mədəni adət-ənənələrini, musiqimizi və s. orada təbliğ edir. Vahid, Bölünməz və Demokratik Azərbaycan uğrunda Birlik Cəmiyyətinin gördüyü faydalı işlərdən biri də Azərbaycanla bağlı sənədlərin Hollandiya kitabxanalarına verilməsi, buradakı kitabxanalarda "Azərbaycan guşə"lərinin

yaradılmasıdır. Vahid, Bölünməz və Demokratik Azərbaycan uğrunda Birlik Cəmiyyətinin sədri İradə Uluxanlıdır. Hollandiya Azərbaycan Evi-Azərbaycan həqiqətlərinin Niderland Krallığına çatdırılması, zəngin tarixi-mədəni irsimizin təbliğində fəal iştirak edir.

Olaylar.-2014.-5-7 iyul.-№ 116.-S.15.

“Litva – Azərbaycan” Assosiasiyası-Uğurlu diaspor təşkilatı kimi

Litvada ən yeni tarixin ilkin mərhələlərindən başlayaraq Azərbaycana dost münasibət bəsləyən, Azərbaycan xalqının haqq-ədalət səsinə səs verən və azərbaycanlılara dövlət müstəqilliyi uğrunda apardıqları mübarizədə tərəfdaş olan, ölkənin ərazi bütövlüyünü birmənalı olaraq dəstəkləyən və xalqımızın milli-mədəni dəyərlərini Litvada sevə-sevə yayımlayan ziyalı şəxslər və tanınmış peşə sahibləri olub. 1988-ci ildən etibarən həmin şəxslərin böyük bir qismi həmçinin Litva azərbaycanlıları cəmiyyəti ilə fəal əməkdaşlıq əlaqələri saxlayırlar. Səkkiz il öncə isə sözügedən azərbaycanpərəst şəxslər Litva azərbaycanlıları cəmiyyətinin sədri Mahir Həməzəyevin təşəbbüsü ilə Vilnüsə öz təşkilatlarını yaradıblar. Mahir Həməzəyev yazır ki, “Litva – Azərbaycan” Assosiasiyası adlanan həmin təşkilat müstəqil yuridik şəxs hüququna malik olan ictimai qurum olaraq 11 yanvar 2007-ci ildə Litvanın Dövlət Reyestrində qeydiyyatdan keçib. Assosiasiyanın fəaliyyətində 80 nəfərə yaxın müxtəlif millətlərdən olan (litvalılar, yəhudilər, ukraynalılar, estonlar, latışlar, almanlar, tatarlar, karaimlər, özbəklər, gürcülər, beloruslar, macarlar, rumınlar və b.) Litva vətəndaşları iştirak edirlər. Assosiasiyanın fəalları sırasında tarixçilər, siyasi icmalçılar, politoloqlar, jurnalistlər, pedaqoqlar, din təmsilçiləri, muzey və kitabxana işçiləri, millət vəkili, ictimai xadimlər, yazıçılar, rəssamlar və digər yaradıcı insanlar vardır. Mahir Həməzəyev qeyd edir ki, “Litva - Azərbaycan” Assosiasiyasının çoxşaxəli fəaliyyətinin əsas məqsəd və vəzifələrindən biri Azərbaycan həqiqətlərinin Litvada yayımlanması ilə bağlı təbliğat işlərini aparmaqdır: “ Bu sahədə xüsusilə önəm verilən mühüm məsələlər - Qarabağ münaqişəsi, Ermənistan - Azərbaycan münasibətləri, onun geosiyasi səbəbləri, əsl mahiyyəti və nəticələri, xalqımızın əsrlər boyu məruz qaldığı haqsızlıqlar, azərbaycanlılara qarşı törədilmiş terror və soyqırım aktları, aparılmış etnik təmizləmələr barədə obyektiv bilgiləri Litva ictimaiyyətinə çatdırmaq və bu baxımdan ölkədə ictimai fikrin doğru istiqamətdə formalaşmasına yardım göstərmək, erməni diasporu və lobbisinin uzun illərdən bəri apardığı fəaliyyət nəticəsində ölkədə yaranmış yanlış təsəvvürləri aradan qaldırmaq və sözügedən tarixi faciələri Litva siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarmaq, həmin faktlara hüquqi və siyasi qiymətin verilməsi üçün çalışmaq, Ermənistan dövlətinin işğalçı siyasətini ifşa etmək və beynəlxalq hüququn hamılıqla qəbul edilmiş normaları əsasında təcavüzkarı cəzalandırmaq məqsədi ilə addımlar atmaq və sairə bu qəbildən olan vəzifələr yaradıldığı gündən Assosiasiyanın fəaliyyət gündəmində yer tutub. Assosiasiyanın təbliğat sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlər mahiyyət və formalar baxımından özündə bir neçə istiqaməti ehtiva edir. Belə ki, azərbaycanlıların soyqırım tarixi və Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı obyektiv məlumatların Litva ictimaiyyətinə çatdırılması işində digər xalqların (litva, yəhudi, latış, eston, ukrayna, polyak və b.) diaspor təşkilatlarının təcrübəsindən də istifadə edilir.

Bu işdə məhz litvalı və digər avropalı müəlliflərin əsərlərinin (oçerk, məqalə, reportaj, icmal, rəy, müsahibə və s. çıxışların) hazırlanıb yayımlanması daha inandırıcı və faydalı təbliğat üsulu kimi tətbiq olunur. Təbliğat tədbirlərini həyata keçirən zaman ən qabaqcıl texnologiyalardan, Avropa düşüncə və həyat tərzinə uyğun vasitələrdən istifadə edilməsinə və müasir təbliğat konsepsiyasına uyğun informasiya üsullarının tətbiq

olunmasına üstünlük verilir. Assosiasiya bu sahədə daha optimal və ən yeni təbliğat üsullarını işləyib hazırlamaq üçün daima yaradıcılıq axtarırları aparır. Assosiasiya 2007-ci ildən başlayaraq Litva azərbaycanlıları cəmiyyəti ilə birgə bu yönümdə bir sıra yaddaqalan təbliğat və təşviqat tədbirləri həyata keçirib. Tədbirlər müxtəlif yerlərdə, və o cümlədən Litva Respublikası Seyminin Konstitusiyası zalında və Seymdə Avropa İttifaqı informasiya mərkəzinin konfrans zalında, Vilynədə Litva Genosid muzeyində, ELTA xəbərlər agentliyinin mətbuat konfransı zalında, Litva Milli İcmalar Evinə, Vilyn Tolerantlıq mərkəzində, Varena rayonunun mərkəzi kitabxanasında, Kaunasda Mayronis adına ədəbiyyat muzeyində, Vilynədə M. K. Çürlyonis adına Milli incəsənət məktəbində və digər yerlərdə təşkil edilib. Assosiasiyanın üzvlərindən Vitaliyus Karakorskisin, İmantas Melyanasın, Arvidas Banyulisin, Tomas Çivasın, Ramunas Trimakasın, Aras Lukşasın, Aydanas Praleykanın, Gintaras Visotskasın Ermənistan – Azərbaycan münasibətləri və Qarabağ münaqişəsi mövzusunda hazırladıqları tarixi oçerk və sənədli məqalələr, icmal, müsahibə və digər publisistik yazılar Litva və Azərbaycan mediasında yer alıb, litvalı müəlliflərin çıxışları həm də ictimai radio və milli televiziya kanalları ilə yayımlanıb. Assosiasiya fəalları səyləri ilə 2009-cu ildə Vilynədə “Genocidas ir Rezistencija” adlı elmi jurnalda litvaca çap edilib “Azərbaycan xalqının soyqırımı (1905-1994)” tarixi oçerki Baltik ölkələrində bu mövzuda işıq üzünü görmüş ilk elmi əsər olaraq Litvada, Azərbaycanda, Ermənistanda, Rusiyada və digər ölkələrdə böyük rezonans doğurub. Yuxarıda göstərilən litvalı müəlliflərdən bəziləri Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin xətti ilə xarici ekspertlər qismində 2010-cu ildə Azərbaycana dəvət edilib, burada Xocalı faciəsi ilə bağlı keçirilən tədbirlərdə, AMEA Tarix İnstitutunda, İnsan Hüquqları İnstitutunda və digər ictimai-elmi dairələrdə təşkil edilmiş görüşlərdə məruzələr oxuyub və KMV ilə çıxışlar ediblər. Assosiasiyanın Prezidenti, Litva tarixçisi İmantas Melyanasın “Erməni məsələsi və ondan qaynaqlanan erməni – türk qarşıdurmasının tərkib hissələrinə baxış” adlı elmi məqaləsi Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin „Analitik baxış“ analitik informasiya məcmuəsinin 2010-cu ilin may ayında çapdan çıxmış sayında dərc edilib“. Mahir Həmzəyev yazır ki, Assosiasiya fəalları böyük qismi faktiki olaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü prinsipi əsasında birləşərək Azərbaycan ideyası uğrunda mübarizə aparırlar: „Qeyd etmək istərdik ki, „Litva - Azərbaycan“ Assosiasiyası və Litva azərbaycanlıları cəmiyyətinin birgə məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində 2007 - 2009-cu illərdə Litvada erməni təbliğat mərkəzinin monopoliyası dağıdılıb. „Litva – Azərbaycan“ Assosiasiyası və Litva azərbaycanlıları cəmiyyətinin təşkil etdiyi birgə təbliğat tədbirləri sayəsində, mediada apardığı maarifləndirmə işləri nəticəsində və bir yerdə hazırladıqları elmi-populyar əsərlərin ictimai-siyasi, elmi və mədəni dairələrdə yayımlanması hesabına Litvada erməni lobbisinin fəaliyyətini zərərsizləşdirmək üçün nəzərəçarpan zərbələr vurulub.

Assosiasiya fəalları Qarabağ münaqişəsi barədə real bilgilərin Litvada yayımlanması işinə göstərdikləri intellektual və informasiya dəstəyi nəticəsində bu mövzu ölkənin mediasında və ictimai-siyasi dairələrində daima diqqət mərkəzində saxlanılır. Bu gün Assosiasiya və Litva azərbaycanlıları cəmiyyətinin rəyi hesaba alınmadan heç bir ciddi Litva təşkilatı həmin mövzunu gündəmə salmır. Son vaxtlar isə Litvada erməni təbliğat mərkəzi bir neçə il bundan öncə itirdiyi mövqeləri inadla geri qaytarmağa çalışır. 8 noyabr 2011-ci ildə

Litvada Ermənistan Respublikasının Səfirliyi fəaliyyətə başladıqdan sonra xüsusilə başqa vəziyyət alıb. Səfir Ara Ayvazyan təcrübəli və bacarıqlı Ermənistan diplomatı olaraq Litvadakı erməni diasporunu və erməni əsilli iş adamlarını, bəzi jurnalistləri və politoloqları, bir sıra Litva millət vəkillərini və digər ermənipərəst qüvvələri səfərbər edə bilib. Bu qüvvələr Litvanın parlamenti də daxil olmaqla ölkənin siyasi və ictimai-mədəni dairələrində, həmçinin mediasında eyni geosiyasi və ideoloji müstəvidən çıxış edirlər. Litvada yaşayan Araik Tunyan, Marat Sarkisyan və Karen Babayan adlı iş adamları başda olmaqla bu ölkədə fəaliyyət göstərən erməni biznesmenləri təbliğat tədbirlərinə nəzərəcarpan dərəcədə maliyyə dəstəyi verirlər. Belə fəaliyyətin nəticəsi olaraq 26 fevral 2013-cü ildə Seymin deputatları Dalya Kuodite və Algis Kaşeta başda olmaqla ölkənin bir sıra millət vəkilləri Litva Respublikasının Seymində „Dağlıq Qarabağla Parlament dostluq qrupu“ yaradıblar. Bir neçə zamandır ki, Litva siyasətçiləri və ermənipərəst qüvvələrin təşəbbüsü ilə Litva Respublikasında keçirilən ictimai-siyasi və mədəni tədbirlərə „Dağlıq Qarabağ Respublikası“nın „rəhbərləri“ də dəvət olunurlar. Məsələn, Xocalı qırğınının 21-ci ildönümü günündə - 26 fevral 2013-cü ildə Litva - Ermənistan Forumu, Ermənistan Səfirliyi və Litva - Ermənistan parlamentlərarası işçi qrupunun təşkilatçılığı ilə Litva Respublikasının Seymində keçirilmiş beynəlxalq konfransda „Dağlıq Qarabağ Respublikasının Xarici işlər naziri“ Karen Mirzoyana məruzə etmək üçün siyasi tribuna verilib. Həmin Konfransda „Dağlıq Qarabağ Respublikası“ ilə Litva Seymi arasında rəsmi şəkildə təməli qoyulmuş əlaqələri daha yaxın siyasi müstəviyə keçirmək barədə təkliflər olunub və planlar cızılıb“.

Olaylar.-2014.-11 iyul.-№ 120.-S.15.

“Qırğızıstanda diasporumuza yüksək səviyyədə münasibət var”

Nüsrət Məmmədov: “Gənclər mədəniyyətimizi, tariximizi, ədəbiyyatımızı, Azərbaycanda gedən prosesləri öyrənmək, istəyirlər”

Fuad Hüseynzadə

Müsaibimiz Nüsrət Məmmədov 1957-ci ildə Şəki rayonunda anadan olub. 1975-ci ildə həqiqi hərbi xidmətə çağırılıb. 1977-ci il hərbi xidməti başa vurub Qazaxıstanın Çimkənd vilayətinə gedib. 1980-ci ilin may ayına kimi Çimkənddə yaşayıb və təsərrüfatın müxtəlif sahələrində çalışıb. 1980-ci ildə Qırğızıstanın paytaxtı Bişkek şəhərindəki Pedaqoji İnstitutun Filologiya fakültəsinə qəbul olub. 1990-cı ildə Qırğızıstan Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinə qəbul olub. 1996-cı ildə həmin universiteti müvəffəqiyyətlə başa vurub. N. Məmmədov hazırda diaspor sahəsində aktiv fəaliyyət göstərir və “Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondu”nun prezidenti olaraq bu işi uğurla icra edir.

-Rəsmi Qırğızıstan hökuməti tərəfindən diasporumuza necə münasibət göstərilir?

- Bildiyiniz kimi Qırğızıstan demokratik bir dövlətdir. Demokratik dövlətin atributu olan hakimiyyətin hər 3 qolu işləyir. Qırğızıstanda diasporumuza yüksək səviyyədə münasibət var. Məsələn, biz fond olaraq hakimiyyətdən ulu öndərimiz Heydər Əliyevin adını əbədləşdirmək üçün torpaq sahəsinin ayrılmasını, həmin torpaq sahəsində ulu öndərin adını daşıyacaq parkın salınmasını, onun abidəsinin ucaldılmasını xahiş etmişdik. Xahişimizi nəzərə alan dövlət tərəfindən şəhərin ən mənzərəli yerində parkın salınması üçün torpaq sahəsi ayrıldı. Məncə, bu, hakimiyyətin diasporumuza yüksək münasibətini göstərən amildir.

- Qırğızıstanda diasporumuzun nəsilləri arasında əlaqə hansı formadaadır?

- Qırğızıstanda bir neçə Azərbaycan diasporu var ki, biz onlarla sıx əlaqədə çalışırıq. Məsələn, “Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondu” olaraq biz Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresi, Qırğızıstan Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Mərkəzi, “Xəzər” İssık-Kul Azərbaycanlıları İctimai Birliyi, “Sodrujestvo” bölgə milli etnik diasporlar şurası ilə sıx əməkdaşlığımız var.

Qeyd edim ki, biz Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə sıx əməkdaşlıqda işləyirik. Yaxşı olardı ki, komitənin səlahiyyətləri artırılsın.

- Qırğızıstanın ictimai-siyasi işlərində diaspor təşkilatı olaraq fəallıq göstərə bilərsinizmi?

- Məsələn, bu yaxınlarda, biz ulu öndərin 91 illiyi ilə əlaqədar Bayalınov adına Respublika Uşaq kitabxanasında böyük bir tədbir keçdik. Həmin tədbirdə Qırğızıstanın mədəniyyət və informasiya naziri K. Taliyeva ilə yanaşı bir çox tanınmışlar da iştirak etdilər. Kitabxanaya nəşr etdirdiyimiz kitablar da hədiyyə etdik. Tədbirdə çıxış edən nazir K. Taliyeva fondun Qırğızıstanın ictimai-siyasi həyatındakı böyük rolundan danışdı. Bütün QHT-ləri, “Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondu” na bənzəməsini tövsiyə etdi.

İki il bundan əvvəl “Həyat” hotelində “Prezident İlham Əliyev” üçcildliyinin təqdimatını keçirmişdik. Onda Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfiri vəzifəsini, səfirliyin müşaviri İlqar Cabbarov aparırdı. Tədbiri səfirliklə birlikdə keçirirdik. Bir neçə nazirin, Qırğızıstanın ən tanınmışlarının, Rusiyanın, Amerikanın və bir sıra dövlətlərin səfirliyinin müşavirləri iştirak edirdilər. Tədbir, respublika KİV-lərində də geniş işıqlandırılmışdı. Təqdimatdan bir gün sonra Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfir əvəzi İlqar Cabbarov mənə zəng edərək dedi ki, kitaba böyük maraq var, o kitablardan 100 komplekt verə bilərsinizmi? Cavabında dedim ki, biz kitabları məhz oxunması üçün nəşr etdirmişik. Maşın göndərin problem yoxdur, nə qədər lazımdır kitab verək. Onlar maşın göndərdilər, kitablardan 100 komplekt səfirliyə verdim. Səfirlik də öz növbəsində bütün maraqlananlara kitabları payladı. Yeri gəlmişkən, İlqar Cabbarov çox gözəl bir insandır, peşəkar diplomatdır. Öz Vətəni, xalqını, Prezidentini sevən bir adamdır. Biz onunla bir neçə tədbir keçirmişik. Mən görürdüm o, bu tədbirlərin yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün necə can yandırır.

-Siz yaşlı diaspor nümayəndələrindən hesab olunursuz. Gənc diaspor üzvləri ilə öz təcrübənizi hansı formada bölüşürsüz?

- Rəhbəri olduğum fondun nəzdində gənclər təşkilatı var. “Təcrübənizi hansı formada bölüşdürürsünüz” deyəndə gənclərimiz fondun fəaliyyətində bilavasitə iştirak edirlər. Fondun tam fəaliyyəti onların təcrübələridir - desək yanlışdır.

-Ümumiyyətlə, gənclərin diaspor işinə marağı necədir?

- Gənclərimizin diaspor işinə marağı olduqca yüksəkdir. Gənclərimizin çoxu burada həyata göz açanlardır. Onlar mədəniyyətimizi, tariximizi, ədəbiyyatımızı, Azərbaycanda gedən prosesləri öyrənmək, bilmək istəyirlər. Bir neçə dəfə gənclərimizdən Azərbaycanın bayrağını, nəşr etdirdiyimiz kitabların onlara verilməsini xahiş ediblər. Əlbəttə, biz onların xahişlərinə biganə qalmamışıq.

-Qırğızıstanda diaspor olaraq ölkəmizi necə təbliğ edirsiniz?

- Bizim əsas məqsədimiz Azərbaycanın tarixini, mədəniyyətini, ədəbiyyatını, Azərbaycanda gedən ictimai-siyasi prosesləri, ulu öndərimizin irsini, Prezidentimiz İlham Əliyevin apardığı uğurlu daxili və xarici siyasətini təbliğ etməkdir. Bu istiqamətlərdə 59 kitab nəşr edərək yaymışıq, bir çox tədbirlər keçirmişik. Keçən ilin fevral ayında Vahid Mustafayevin müəllifi olduğu “Xoca” filminin geniş şəkildə təqdimatını keçirdik. Bir çox kanallar filmi göstərdilər. Tamaşaçı kütləsində film böyük rəğbətlə qarşılandı. Bunu nəzərə alaraq filmi qırğız dilində dublyaj etdirdik.

Belə bir hadisəni xatırlatmaq istəyirəm. 2009-cu ildə xalq diplomatiyası çərçivəsində Qırğızıstan Parlamentinin o vaxtkı deputatlarının Azərbaycana səfərini təşkil etmişdik. Nümayəndə heyətinə Qırğızıstan parlamentinin birinci vitse-spikeri Çolpon Bayekova başçılıq edirdi. Mart ayının 13-də bizi Prezident İlham Əliyev qəbul etdi. Görüş zamanı Çolpon Bayekova Prezident İlham Əliyevə dedi: “Biz Azərbaycanın başına gətirilən faciələr haqqında bu kitablardan məlumat almışıq”. Məncə, bizim fəaliyyətimizə bundan yüksək qiymətin verilməsinə ehtiyac yoxdur.

Onu da xatırladım ki, avqust ayının birinci ionicünlüyündə “Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondu” Bakıda “Azərbaycan, Qırğızıstan, Rusiya, Qazaxıstan, Moldova və İsrail arasında mədəni əlaqələrin inkişafı”

adlı beynəlxalq forum keçirəcək. Qeyd edək ki, forumda RF ictimai Palatasının katibi, Kurçatov mərkəzinin Prezidenti, akademik Yevgeniy Velixovun, Qazaxıstandan Muxtar Şaxanovun, Qırğızıstandan Çingiz Aytmatovun başçılıq edəcəyi nüfuzlu nümayəndə heyətləri iştirak edəcək. Xatırladaq ki, forumda, digər tanınmış şəxslərlə yanaşı, deputatların, nazirlərin də iştirakı gözlənilir. Həmçinin forum çərçivəsində Muxtar Şaxanovun fondun sifarişi ilə Azərbaycan dilinə tərcümə olunaraq nəşr edilmiş «Həqiqət formulu və məhəbbətin Everest zirvəsi» kitabının təqdimatı, fondun sifarişi ilə RF OOO «AMATUS» kinostudiyasının lentə aldığı «Çingiz Aytmatov- sivilizasiyaların dialoqu» sənədli filminin çəkilməsi hissəsi nümayiş etdiriləcək. Muxtar Şaxanovun «Həqiqət formulu və məhəbbətin Everest zirvəsi» adlı əsərinin böyük bir hissəsi mərhum Prezident Heydər Əliyevə həsr olunub.

“Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondu”nun sifarişi ilə RF OOO «AMATUS» kinostudiyasının lentə aldığı «Çingiz Aytmatov- sivilizasiyaların dialoqu» sənədli filminə 2008-ci ildə Bişkekdə ulu öndərin 85 illiyi ilə əlaqədar fond tərəfindən keçirilən tədbirdə Çingiz Aytmatovun çıxışı öz əksini tapıb. Bundan başqa, 2008-ci il Qırğızıstanda Çingiz Aytmatov ili elan olunmuşdu. Tale elə gətirdi ki, Çingiz Aytmatovun yubileyi təkcə Azərbaycanda fondun təşəbbüsü və maliyyə dəstəyi ilə qeyd olundu. Fevral ayının 25-də Prezident İlham Əliyev Çingiz Aytmatovu fondun sədri ilə birlikdə qəbul etdi və “Dostluq” ordeni ilə təltif edildi. Həmin görüntülər də filmə öz əksini tapıb.

- Bu işləri görərkən sizə qarşı ermənilər tərəfdən hər hansı maneələr olurmu?

- Bilirsiniz, erməninin erməni olduğunu, onun bizə düşmən olduğunu bilirik. Ona görə də onlardan özümüzü qorumaq bir o qədər də çətin deyil.

Palitra.-2014.-12 iyul.-№ 123.-S.6.

Diaspora sahəsində möhkəm hüquqi baza mövcuddur

Azərbaycan diasporunun uğurlu fəaliyyət göstərməsinə təsir edən amillərdən biri də bu sahədə möhkəm qanunvericilik bazasının olmasıdır. Dövlət müstəqilliyinin bərpasından keçən dövr ərzində imzalanan fərman və sərəncamlar, qanunvericilik aktları diaspor sahəsinə dövlətin nə qədər diqqət ayırdığını ortaya qoyur. Diaspor sahəsində qəbul edilmiş mühüm sənədlərdən biri də Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Haqqında Əsasnamənin qəbul edilməsidir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 14 may tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş əsasnamə öz-özlüyündə möhkəm hüquqi baza rolunu oynayır. Əsasnamədə qeyd olunur ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi diasporla iş sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar, eləcə də onların təsis etdiyi diaspor təşkilatları, habelə Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporları ilə əlaqələrin genişləndirilməsini və inkişaf etdirilməsini, dövlət orqanlarının və qeyri-hökumət təşkilatlarının bu sahə ilə bağlı fəaliyyətinin əlaqələndirilməsini təmin edən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır. Komitə öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını və bu Əsasnaməni rəhbər tutur. Qurum öz vəzifələrini yerinə yetirərkən və hüquqlarını həyata keçirərkən digər icra hakimiyyəti orqanları, yerli özünüidarəetmə orqanları, qeyri-hökumət təşkilatları, Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası, Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdəki diplomatik nümayəndəlikləri, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar, eləcə də onların təsis etdiyi diaspor təşkilatları, habelə Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporları ilə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi diasporla iş sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasında iştirak edir və bu siyasətin həyata keçirilməsini, diasporla iş sahəsinin inkişafını təmin edir; Dövlət Komitəsi həmçinin beynəlxalq hüququn qəbul edilmiş prinsip və normalarına, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq, eləcə də müvafiq xarici dövlətlərin qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların əsas hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinə və onların öz milli varlığını yaşatmasına və inkişaf etdirməsinə, ana dilini öyrənməsinə və tətbiqinin genişləndirilməsinə, habelə Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporları ilə əlaqələr qurmasına və inkişaf etdirməsinə köməklik göstərir. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların, eləcə də onların təsis etdiyi diaspor təşkilatlarının, habelə Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporlarının Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları və qeyri-hökumət təşkilatları ilə əlaqələr qurmalarına və inkişaf etdirmələrinə, Azərbaycan Respublikasının daxili və xarici siyasəti, ölkənin iqtisadi, sosial və mədəni həyatı haqqında düzgün informasiya almalarına şərait yaradır; Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi xaricdə yaşayan azərbaycanlıları, eləcə də onların təsis etdiyi diaspor təşkilatlarını, habelə Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporlarını Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin və suverenliyinin qorunmasına və möhkəmləndirilməsinə, iqtisadi, sosial və mədəni inkişafına,

cəmiyyətin və dövlətin siyasi həyatına, habelə Azərbaycan Respublikası ilə digər dövlətlər arasında qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərin qurulması və inkişaf etdirilməsi işinə cəlb edir; Komitə beynəlxalq hüquq normalarına və müvafiq dövlətlərin qanunvericiliyinə uyğun olaraq xaricdə yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni muxtariyyətlər və ictimai birliklər yaratmaq hüququnun həyata keçirilməsinə yardım göstərir; Bütün bunlarla yanaşı qurum xaricdə yaşayan azərbaycanlıların vəziyyəti haqqında informasiyanın toplanmasını, təhlilini, qiymətləndirilməsini və bu məqsədlə xüsusi məlumat bankının yaradılmasını təmin edir; qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi xaricdə yaşayan azərbaycanlılara, onların yaratdıqları qurumlara, kütləvi informasiya vasitələrinə beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində öz tarixi Vətəni ilə əlaqə yaratmaq, ana dilini, milli-mənəvi dəyərləri mənimsəmək, yaşatmaq və inkişaf etdirmək, eləcə də Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporları ilə əlaqələr qurmaq, onların təcrübəsini öyrənmək məqsədi ilə müxtəlif yönlü təşkilati, informasiya, maddi və mənəvi yardım göstərmək, Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən müstəqil, hüquqi və dünyəvi dövlət, demokratik cəmiyyət quruculuğu, sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni inkişaf haqqında xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənləri, habelə Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporlarını məlumatlandırmaq, dövlət proqramlarının və inkişaf konsepsiyalarının həyata keçirilməsini öz səlahiyyətləri daxilində təmin etmək, digər icra hakimiyyəti orqanlarının diaspor işi ilə bağlı fəaliyyətini əlaqələndirmək istiqamətində fəaliyyət göstərir. Bundan başqa qurum Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin həyata keçirilməsini öz səlahiyyətləri daxilində təmin etmək, dünya azərbaycanlılarının mənəvi birliyinə və həmrəyliyinə xidmət edən ümummilli ideyaları, milli-mənəvi dəyərləri sistemləşdirmək, onların Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları və xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız arasında yayılmasını təmin etmək, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların mədəniyyət mərkəzlərinə, mədəni-maarif təşkilatlarına, kitabxana, arxiv, muzey, teatr, musiqi ansambllarına və yaradıcı kollektivlərinə digər dövlət orqanları ilə birgə yardım göstərmək kimi məsələlərə də xüsusi diqqət ayırır. Xaricdə yaşayan həmvətənləri Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən iqtisadi islahatlar prosesinə yaxından cəlb etmək, onların Azərbaycanın iqtisadiyyatına investisiya qoyması və ölkə ərazisində sərbəst surətdə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaları üçün əlverişli şərait yaratmaq, onların bir-biri ilə əlaqə yaratmasına, təşkilatlanması işinə dəstək vermək, yaradılan ictimai, mədəni və digər birliklərin, habelə onların əməkdaşlıq etdiyi digər diaspor təşkilatlarının Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin qurulmasına və inkişafına kömək göstərmək, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların öz milli və vətəndaşlıq hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı həyata keçirdikləri fəaliyyətə beynəlxalq sənədlərdə təsbit olunmuş insan haqlarının müdafiəsi və qorunması prinsipinə uyğun olaraq dəstək vermək, bu məqsədlə azərbaycanlıların sıx yaşadığı dövlətlərin aidiyyəti strukturları ilə səmərəli iş mexanizmi qurmaq və problemlərin həllinə kömək göstərmək də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyət istiqamətlərinə daxildir. Dövlət Komitəsi xaricdə yaşayan azərbaycanlıların keçirdikləri mühüm tədbirlərdə Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələrinin iştirakına kömək göstərir, Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmdə təbliğ edilməsi və mənafelərinin müdafiəsi işində Azərbaycana ənənəvi müsbət münasibəti olan diasporların imkanlarından istifadə edir, diasporla iş sahəsinə ayrılan büdcə

vəsaitləri, kreditlər, qrantlar və digər maliyyə vəsaitlərindən təyinatı üzrə səmərəli istifadə olunmasını təmin edir, qanunvericiliyə uyğun olaraq dövlət sirlərinin və məxfilik rejiminin qorunması üçün zəruri tədbirlər, habelə fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun təhlükəsizlik tədbirləri görür. Bundan başqa öz fəaliyyəti haqqında əhalinin məlumatlandırılmasını, diaspor işinin təşkili sahəsində kadr hazırlığını təmin etmək, Komitənin strukturunun və fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində öz səlahiyyətləri daxilində tədbirlər görür. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların vəziyyəti və onlarla aparılan iş, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, habelə Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diaspor qurumları ilə əməkdaşlığın inkişafı sahəsində görülmüş işlər haqqında vaxtaşırı hesabatlar, illik məruzələr hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir. Eyni zamanda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi xarici ölkələrdə Azərbaycan diasporunun formalaşmasına, mütəşəkkilliyinin möhkəmlənməsinə yardım etmək, azərbaycanlıların ayrı-ayrı beynəlxalq təşkilatlarda təmsil olunmasına, lobbicilik fəaliyyətinin gücləndirilməsinə, Azərbaycana dost münasibət bəsləyən digər xalqların diasporları ilə əlaqələrin genişləndirilməsinə kömək edir, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların problemləri, eləcə də Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti ilə bağlı dəyirmi masalar, seminarlar və konfranslar keçirir.

Olaylar.-2014.-17 iyul.-№ 124 .-S.12.

Azərbaycan diasporu Almaniyada aktiv fəaliyyətdədir

Bu gün Almaniya Azərbaycan diasporunun aktiv olduğu Avropa ölkələrindən hesab edilir. Hazırda bu ölkədə onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Belə diaspor təşkilatlarından biri də Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasıdır. Ölkəmizin təbliği istiqamətində çoxsaylı layihələr, tədbirlər həyata keçirən Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurası Dağlıq Qarabağ probleminin əsl mahiyyəti, ermənilərin işğalçılıq siyasətinin alman cəmiyyətinə çatdırılması istiqamətində də fəal iş aparır. Buna misal olaraq Şuranın yaxın müddət ərzində Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı keçirdiyi tədbirləri göstərmək olar. Belə ki, bir müddət əvvəl Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurası Almaniyanın Maqdeburq şəhərində yeni aksiya həyata keçirib. Aksiyada üzərində “Biz Dağlıq Qarabağda gedən müharibəyə qarşıyıq. Biz tələb edirik: Dağlıq Qarabağa Azərbaycan daxilində müstəqillik verilsin. Ermənilər öz əsgərlərini Azərbaycanın zəbt olunmuş torpaqlarından çıxartmalıdırlar” yazılan 300 ədəd köynək şəhər əhalisinə paylanılıb və Azərbaycan xalqının ölkəsində, regionunda sülh və əmin-amanlıq yaranmasının istəməsi, müharibənin yenidən başlanmasının əleyhinə olması barədə məlumat verilib. Aksiyanın başlaması ilə bağlı açıqlama verən Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şuranın rəhbəri cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhall bildirib ki, layihə cari ilin sonunadək Almaniyanın bir neçə şəhərində, o cümlədən Hannover, Noymünster, Düsseldorf və digər şəhərlərində də keçiriləcək: “Alman ictimaiyyətinə düzgün məlumatları çatdırmalıyıq. Xalqımız Qarabağ probleminin dinc yolla həll olunmasını, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarının azad edilməsini və bu torpaqlardan zorla qovulmuş bir milyondan artıq vətəndaşımızın öz yerlərinə qayıtmasını, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün təmin edilməsini və buna sülh yolu ilə nail olmasını istəyir”. Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasının daha bir uğurlu addımı Almaniyada ilk dəfə “Qarabağ” ictimai-siyasi jurnalının buraxılmasıdır. Bu barədə yayılan məlumatlarda da bildirilirdi ki, Almaniyada rəsmi fəaliyyət göstərən Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasının prezidenti həmvətənimiz cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhall təşəbbüsü və səyi nəticəsində Almaniyada ilk dəfə Azərbaycan və alman dillərində “Qarabağ” ictimai-siyasi jurnalı buraxılacaq. Mərkəzi Şuranın rəhbəri və jurnalın baş redaktoru Tengis Sade Baron zu Romkerhallın verdiyi məlumata görə, Azərbaycan və alman dillərində buraxılan jurnalın əsas məqsədi Azərbaycan siyasətini, tarixini, mədəniyyətini, maddi mədəniyyət abidələrini, musiqisini Almaniyada və alman dilli ölkələrdə təbliğ etmək, Azərbaycan ilə yaxından maraqlanan insanları məlumatlandırmaqdan ibarətdir. İki dildə və 50 səhifəlik jurnalın üç min tirajla ildə dörd dəfə buraxılması nəzərdə tutulub. Mərkəzi Şuranın rəhbəri tərəfindən “Qarabağ” ictimai-siyasi jurnalın Frankfurt am Main beynəlxalq hava limanından “Lufthansa” hava yolları vasitəsilə Bakıya uçan təyyarələrə paylanması ilə əlaqədar danışıqlar aparılır. Qeyd etmək lazımdır ki, yuxarıda xatırlanmış jurnaldan başqa, həftəlik “Qarabağ” ictimai-siyasi qəzetin də buraxılması planlaşdırılıb.

Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasının uğurlu fəaliyyətlərdən biri də Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarının geriyyə qaytarılması ilə əlaqədar Almaniyanın Bundestaqına müraciətin ünvanlanmasını göstərə bilərik. Belə ki, Azərbaycan Diasporunun Almaniyadakı Mərkəzi Şurasının rəhbəri

həmyerlimiz cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhall Almaniyanın Bundestaqına Dağlıq Qarabağ və Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarının geriyyə qaytarılması ilə əlaqədar müraciət göndərmiş. Almaniyanın Bundestaqına ünvanlanan müraciətdə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və sərhəd toxunulmazlığının tanınmasına, münaqişənin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, ilk növbədə isə ərazi bütönlüyü əsasında həll olunması bildirilib. Mərkəzi Şuranın rəhbəri cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhall bildirib ki, qarşılıqlı səylər sayəsində mümkün qədər tez razılıq əldə edilməsini istəyirik: “Bu vəziyyətin daha nə qədər davam edəcəyi, Almaniya da yaşayan azərbaycanlıları və bütün Azərbaycan xalqını narahat edən bir məsələdir. Düzdür, qeyd etmək lazımdır ki, ikitərəfli danışıqlar prosesində müəyyən irəliləyiş vardır, lakin Ermənistan hər zaman bu irəliləyiş prosesini uzadır. Mərkəzi Şura tərəfindən göndərilən müraciətin mənası ondan ibarətdir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı aparılan danışıqlar prosesində Almaniya daha fəal iştirak etsin.” Azərbaycan Diasporun Almaniya da Mərkəzi Şurası Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği, tanınmış ictimai-siyasi xadimlərin alman cəmiyyətinə çatdırılması istiqamətində də aktiv fəaliyyət göstərir. Belə fəaliyyətlərdən biri kimi Almaniya da akademik Zərifə xanım Əliyevanın 91-ci il dönümünə həsr olunmuş poçt markasının təqdim olunmasını göstərmək olar. Azərbaycan Diasporun Almaniya da Mərkəzi Şurasının rəhbəri həmyerlimiz cənab Tengis Sade Baron zu Romkerhallın təşəbbüsü nəticəsində Almaniya da oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın 91-ci il dönümünə həsr edilmiş poçt markası təqdim olunub. Markanın üzərində alman dilində “Akademik – Oftalmoloq Zərifə Əliyeva” sözləri yazılıb. Markanın təqdimat mərasimində Azərbaycan Diasporun Almaniya da Mərkəzi Şurasının rəhbəri Tengis Sade Baron zu Romkerhall bildirib ki, Zərifə xanım hər şeydən əvvəl görkəmli alim-oftalmoloq olub: “Onun elmi fəaliyyəti hamıya məlumdur. O, eyni zamanda böyük filosof, gözəl pedaqoq, çox xeyirxah, çox sadə insan idi. Bu gözəl şəxs barədə çox danışmaq olar. Zərifə xanım işinin çoxluğuna, cəmiyyətdə tutduğu yüksək mövqeyə baxmayaraq həmişə, birinci növbədə adamlara xeyirxahlıq və qayğı ilə yanaşırdı. Bizim qəlbimizdə Zərifə xanım gözəl Alim və İnsan kimi həmişəlik qalacaq”. Bundan başqa Almaniya da ilk dəfə “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası” kitabı alman dilində nəşr edilib. Bu Almaniya da rəsmi fəaliyyət göstərən “Azərbaycan Diasporunun Almaniya da Mərkəzi Şurası”nın rəhbəri, həmyerlimiz Tengis Sade Baron zu Romkerhallın təşəbbüsü ilə baş tutub. 1995-ci ildən etibarən Almaniya Federal Ekspertlər İttifaqının Azərbaycan dili tərcümələri üzrə mütəxəssisi olan cənab Sade Baron zu Romkerhall 03.10.2011-ci il tarixində Almaniyanın Noymünster şəhərində ilk təqdimatı keçən “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası” kitabının üzərində bir neçə müddət işləyib. Təqdimat mərasimində Tengis Sade Baron zu Romkerhall bunları bildirib ki, iştirak etdiyi tədbirlərin, görüşlərin əksəriyyətində almanlar ona yaxınlaşıb Azərbaycan dövlətinin Konstitusiya çərçivəsində müstəqilliyini, suverenliyini və ərazi bütövlüyünü qoruması, ədalətli iqtisadi və sosial qaydalara uyğun olaraq, hamının layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi, bütün dünya xalqları ilə dostluq, sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşaması barədə məlumatları əldə etmək istəyirlər: “Bildiyiniz kimi, xalqın iradəsinin ifadəsi yalnız qanunların aliliyini təmin edən “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası”nda əks etdirilib. Xalqımız bütün obyektiv çətinliklərə baxmayaraq, tarixi baxımdan olduqca qısa bir müddətdə Azərbaycanı müstəqil dövlət kimi bütün dünyada tanıdıb.

Son zamanlar almanlar qanunlarımız, tariximiz, siyasətimiz və adət-ənənələrimizlə daha çox maraqlanmağa başlayıblar. Bu vacibliyi nəzərə alaraq “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası”nın nəşri üçün əlimdən gələni əsirgəmədim”. Sevindirici haldır ki, görülən bu kimi işlərə görə Tengis Sade Baron zu Romkerhall zaman-zaman fərqli-fərqli təşkilat və qurumlar tərəfindən mükafatlara da layiq görülüb. Belə ki, Almaniyanın Maqdeburq şəhərində rəsmi fəaliyyət göstərən “Azərbaycan Diasporunun Mərkəzi Şurası”nın prezidenti, həmyerlimiz Tengis Sade Baron zu Romkerhall, həmvətənlərimiz arasında dünyada ilk dəfə olaraq “Qızıl Göyərçin” sülh mükafatına layiq görülüb. Onu da bildirək ki, BMT-nin 60-cı ildönümünə həsr olunan “Qızıl Göyərçin” beynəlxalq sülh mükafatı 2008-ci ildən etibarən inteqrasiya, sülh, insan hüquqları bərabərliyi, sosial tərəqqi və azadlıq şəraitində yaşayış səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılması uğrunda mübarizə aparan şəxslərə təqdim edilir. 2008-ci ildən etibarən bu yüksək mükafata Roma Papası XVI Benedikt, Dalai Lama, Nobel mükafatı laureatları Desmond Tutu və Lex Valesa, Çexiya prezidenti Vaclav Havel, Almaniya prezidenti Roman Hertsoq, Almaniyanın Vitse-Kansleri Frank Valter Ştaynmayer, Almaniya Bundestaqının spikeri Lammert, AFR-in təhsil naziri xanım Annette Şavan, AFR-in Ailə naziri xanım Dr. Kristina Şröder və digər görkəmli şəxsiyyətlər layiq görülüblər.

Olaylar.-2014.-18 iyul.-№ 125.-S.15.

“Diaspor üzvlərinin yenilənməsi gənclərsiz mümkün deyil”

İlahə Ələkbərova: “Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin yarandığı gündən ən əsas məqsədlərindən biri gənclərlə işləmək olub.

Azərbaycan həqiqətləri, Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzkar siyasətinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında müxtəlif ölkələrdə təhsil alan və ya çalışan gənclərimizin də mühüm rolu var. Xüsusilə, fərqli-fərqli ölkələrdə mətbuat sahəsində çalışan gənclərimiz var ki, həmin insanlar diasporamızla sıx əlaqəli şəkildə işləyərək ölkəmizi yaşadığı dövlətdə layiqli təmsil edir, çalışdığı KİV-də onun təbliğatını aparır. Belə dəyərli insanlardan biri də İlahə Ələkbərovadır ki, o, diaspor jurnalisti olaraq Rusiya Federasiyasında Azərbaycanın haqq səsinin yayılması istiqamətində uğurlu iş aparır.

Moskva Dövlət İncəsənət və Mədəniyyət Universitetinin Beynəlxalq jurnalistika fakültəsində tələbəsi olan İlahə Ələkbərova eyni zamanda Ümumrusiya Azərbaycan Konqresində jurnalist kimi də çalışır. İlahə Ələkbərova Rusiya Federasiyasındakı gənclərimizin ictimai-siyasi aktivliyi barədə danışarkən deyib ki, şimal qonşumuzda yaşayan gənclərimiz buranın cəmiyyətinə, mədəniyyətinə, təhsilinə tamamilə inteqrasiya ediblər. Həmyerlimizin sözlərinə görə, bu prosesdə Leyla Əliyevanın sədri olduğu Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı (AMOR) böyük rol oynayır: “Məsələn, 10 il bundan əvvəl buradakı gənclərimiz indiki kimi sıx əlaqədə olmurdular. Lakin indi bayramlarımızda, tədbirlərdə biz birlikdə oluruq. Ruslar demiş “qəmgin gündə də, şən gündə də birlikdə”. Öz mədəniyyətimizi ruslara tanıtmıyaqdan başqa, gənclər buranın ictimaiyyətində də aktiv fəaliyyət göstərirlər. Bunun sübutu, onların yerli müsabiqələrdə, festivallarda iştirak etmələridir. Onu da qeyd etməliyəm ki, burada yaşamaq heç də asan deyil. Azərbaycanda yaşayanların əksəriyyəti elə bilirlər ki, buradakı həyat Azərbaycandan yaxşıdır, amma yox, elə deyil. Kənardan elə görünə bilər. Bəli, burada oxumağımız üçün çox gözəl şərait yaradılıb, amma Azərbaycanda bu şərait iki qat üstündür. Mənim heç vaxt yerli vətəndaşlarla millətimə görə problemim yaranmayıb. Mənim rus dostlarım da var və onlar həmişə çox böyük maraqla bizim ölkəmiz haqda biliklərini bölüşürlər. Baxmayaraq ki, həyatımın çoxunu burada yaşamışam, amma Moskva mənim üçün doğma şəhər ola bilmədi. Mən hələ də burada özümü qonaq kimi hiss edirəm. Hər səhər Vətənə birdəfəlik qayıtmaq arzusu ilə yuxudan oyanıram. Çox təəssüf ki, bu arzum həyata keçmir. Bəlkə də nəsə dəyişər, amma yaxın zamanda olduğuna inanmıram. Amma bir gün mən qayıdacağam, özü də birdəfəlik”.

İlahə Ələkbərova Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin gənclərin ictimai-siyasi aktivliyi istiqamətində gördüyü işlərdən də danışdı. Bildirib ki, Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin yarandığı gündən ən əsas məqsədlərindən biri gənclərlə işləmək olub: “Çünki heç kimə sirt deyil ki, gənclər gələcəyimiz deməkdir. Bunu başa düşərək Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi çalışır ki, bütün işlərinə gəncləri cəlb

etsin. Gələcəyimizdə diaspor üzvlərinin yenilənməsi gənclərsiz mümkün deyil. Ona görə bu gün biz əlimizdən gələni etməliyik ki, hər bir gənc uzaqda da olsa, Vətənimizin uğuru üçün işləsin və mədəniyyətimizi qoruyub başqalarına çatdırsın. Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi Azərbaycan Təhsil Nazirliyi ilə birlikdə Rusiyada yaşayan gənclərimizin burada pulsuz oxumaları üçün bütün şəraiti yaradır. Hər il təxminən 50 tələbə Rusiyanın ən nüfuzlu universitetlərinə daxil olurlar. Hər bir universitetdə də Azərbaycan gənclər birliyi yaranır. Biz hər belə birliklə sıx əlaqə saxlayırıq və hər cəhətdən də onları dəstəkləyirik. Onu da qeyd etmək istərdim ki, bu ildən bizim sahəmizdə (dərslər altıncı və bazar günlər olur) məktəb açılıb, orada peşəkar müəllimlər dərs deyir. Azərbaycan dili, tarixi və ədəbiyyatı, ingilis və rus dilləri, Azərbaycan milli musiqisi və rəqsi - bunlar hamısı pulsuzdur, yəni hər bir gənc problemsiz bu dərslərə qatıla bilər. Bu məktəblə birgə virtual dərslər də var. Həvəsi olanlar “Skype” vasitəsi ilə istədiyi fənləri öyrənə bilər”. Həmyerlimiz Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı ilə birgə görülən işlərdən də danışdı: “Məsələn, keçən il Moskvada Tofiq Bəhramov adına futbol turniri keçirdik. Çox böyük uğurla keçən yarışmada 100-dən artıq gənc iştirak etdi, bu da gənclərimizin irəli addım atmalarına bir köməkdir. Demək olar hər gün Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinə bizim gənclərimiz təhsil və digər məsələlərlə bağlı müraciət edirlər. Bunun üçün hüquqşünaslarımız hər bir kömək etməyə hazırdırlar.

ÜAK mədəniyyət, təhsil, idmana da çox böyük yer ayırır. Yəni bu mövzu ilə bağlı saatlarla danışsaq da qurtarmaz. Sadəcə onu demək istəyirəm ki, Vətəndən uzaqda olan gənclərimiz, burada özlərini tək hiss etməzlər, onların sərbəst və təhlükəsizlik yaşamalarında Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin çox böyük rolu var.

İlahə Ələkbərova Azərbaycandan kənarında milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliği, onun yaşadılmasını istiqamətində atılması vacib olan addımlardan da söhbət açıb: “Baxmayaraq ki, rusların ətrafında böyümüşəm, mən doğma mədəniyyətimi, adətlərimizi unutmamışam. Universitetdə və şəhərdə rus dilində danışsam da, evdə yalnız öz dilimlərdən istifadə edirəm. Bu mənim prinsipimdir. Öz mədəniyyətimizi qoruyub tanışlarıma çatdırıram. Hər il keçirilən Beynəlxalq Gənc Jurnalistlər festivalında iştirak edirəm, amma bu il mən iştirakçı kimi yox, jüri kimi dəvət olunmuşdum və bundan istifadə edərək “Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqda nə bilirəm?” adlı nominasiya elan etdim. Nəzərinizə çatdırmaq istərdim ki, bu mövzuda ruslar yazırdı. Sonda Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin adından üç qalibə hədiyyə verdik, onların məqalələri bizim qəzetdə və saytda çap olundu. Mən, bunu ən azından rus aləminə çatdırmaq məqsədi ilə etdim. Yəni bu indiyə kimi etdiyim ən böyük layihələrdən biridir. Bundan başqa universitetimizdə tez-tez bayramlar keçiririk. Keçən il Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığına həsr olunmuş bir tədbir keçirdik. Orada rusların tələbələri də bir neçə şeir söylədilər. Mən imkan daxilində bizim mədəniyyətimizi, tariximizi, ədəbiyyatımızı tək Rusiyada yox, bütün dünyada tanıdacağam”. Həmyerlimiz jurnalistikaya olan marağı barədə də danışdı: “10 yaşından jurnalistika ilə məşğulam. Hər şey məktəb qəzetindən başladı və nəticədə marağım artdı. O zaman dəqiq bildirdim ki, mən gələcəkdə jurnalist olacağam. 12 yaşında Beynəlxalq Gənc Jurnalistlər festivalında qələbəni əldə edəndən sonra bu peşədə mənə yol açıldı. Öncə “Pionerskaya Pravda” qəzetində çalışdım. Mən həmişə istəmişəm ki, ən azından işim Azərbaycanla bağlı olsun. Gec-tez arzum yerinə yetdi. İndi mənim işim sırf həmyerlilərimizlə bağlıdır. Mən bizim həmvətənləri Rusiya cəmiyyətinə tanımaq üzərində çalışıram” Rusiyada

jurnalist işləməyin hansısa özəlliyinin olub-olmamasına gəlincə isə onu deyə bilərəm ki, mən jurnalist yolunu burada başlamışam deyə, bu suala cavab verməkdə bir az çətinlik çəkirəm: “Lakin onu qeyd etmək olar ki, Rusiyada Azərbaycan diasporu böyükdür, hər gün nəşə baş verir. Rusiyanın hər bölgəsində bizim ziyalılarımız, istedadlı gənclərimiz, tanınmış müğənnilərimiz, rəssamlarımız var. Bunlardan yazmaqdan mən böyük zövq alıram. Demək olar hər gün mən yeni insanlarla tanış oluram, onların həyatlarının maraqlı anlarını öyrənirəm və bunun da təbii ki, özəlliyi var. Hər yeni iş günüm dünənki günə bənzəmir. Mənim işim mənim üçün sadəcə iş deyil, işim mənim həyat tərzimdir”. Xaricdəki azərbaycanlı və əcnəbi jurnalistlərlə əməkdaşlığa gəlincə İlahə Ələkbərova deyib ki, xaricdəki jurnalistlərlə çox az əlaqədə olur: “Tez-tez əlaqədə olduğum jurnalistlər Azərbaycan mediasının buradakı nümayəndələridir. Onlarla demək olar bütün tədbirlərdə birlikdə oluruq, bir-birimizə çox böyük dəstək göstəririk. Başqa əməkdaşlıq etdiyim jurnalistlər Rusiyanın TV və qəzetlərinin əməkdaşlarıdır. Çox vaxt yerli qəzetlərdə Azərbaycan haqda məqalələrim çap olunur. Baxmayaraq ki, Rusiyada yaşayıram, mənim 80 faiz dostlarım Azərbaycanda yaşayan gənclərimizdir. Bir neçə il öncə mən Azərbaycan dilində çox zəif danışırıdım, nəşə demək istəyəndə öncə çox fikirləşirdim ki, necə deyim mənə gülməsinlər. Amma indi ədəbi dilimizdə danışa bilməsəm də, sərbəst fikrimi çatdırı bilərəm. Bu uğurumda mənə Azərbaycanda yaşayan dostlarım kömək etdi. Mən onlarla yalnız öz dilimizdə danışırıdım, onlar mənə maraqlı kitablar tövsiyyə edirdilər. Bakıya gələndə bir neçə universitetlərin leksiyalarında iştirak etdim, bunlar həqiqətən mənim inkişafımda çox böyük kömək oldu. İndi mən mədəniyyətimizi, incəsənətimizi, musiqimizi, ədəbiyyatımızı çox yaxşı bilərəm. Onu demək istəyirəm ki, bu nəticə mənim oradakı gənclərlə sıx əlaqədə olmağımın əməyidir. Onu da qeyd edirəm ki, qohumlarımdan çoxu Azərbaycanda yaşayır. Onların həyatındakı ən böyük dəyişikliklərdən xəbərim olur. Burada yaşadığıma baxmayaraq ən azından mən də bəzi hadisələrdə iştirak edirəm., Vətənlə olan əlaqəm çox sıxdır və getdikcə də bu əlaqə daha da möhkəmlənir. Hər dəfə Azərbaycana gələndə sözlə deyiləsi mümkün olmayan hisslər keçirirəm, həqiqətən Vətənimə çox sevirəm”.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında KİV-in İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap edilmişdir

Olaylar.-2014.-14 avqust.-№ 142.-S.7.

“Hollandiyadakı diaspor təşkilatları arasında heç bir problem yoxdur”

Elxan Mirhəşimli:" Milli məsələlərlə bağlı tədbirlərdə hamı bir yerdə olur"

Bu gün Azərbaycan diasporunun aktiv olduğu Avropa ölkələrindən biri də Niderland Krallığıdır. Hazırda bu ölkədə onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı, cəmiyyət və mərkəzləri fəaliyyət göstərir ki, onların əsas fəaliyyət istiqamətləri Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, zəngin tarixi-mədəni irsimizin təbliğ edilməsidir. Bir müddət əvvəl təsis edilən Hollandiya Azərbaycan Evi də fəaliyyətini məhz qeyd edilən istiqamətlərdə qurub. Qısa zaman ərzində fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq bir sıra uğurlu addımlar atan, işlər görən Hollandiya Azərbaycan Evinin gələcək planları da diqqətçəkicidir. Hollandiya Azərbaycan Evinin qarşısında duran vəzifələr, təşkilatın gələcək planları barədə qurumun sədri Elxan Mirhəşimli ilə söhbətləşdik. “OLAYLAR”-a verdiyi müsahibədə Elxan Mirhəşimli Hollandiyadakı Azərbaycan diasporunun vəziyyətindən də danışdı.

-Elxan bəy, Hollandiya Azərbaycan Evinin təşkilatlanma prosesi necə gedir və təşkilatın qarşısında duran vəzifələr nədən ibarətdir?

-Hollandiya Azərbaycan Evi Təşkilatının məqsədi Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ etmək, ölkəmizin bir nömrəli problemi olan Dağlıq Qarabağ problemini holland ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. Təşkilat olaraq qarşıdakı müddətdə də qeyd edilən istiqamətlərdə fəaliyyətimizi davam etdirəcəyik.

-Bəs holland ictimaiyyətini ölkəmizin həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ probleminin əsl mahiyyəti, Ermənistanın təcavüzkar siyasəti barədə məlumatlandırma bilirsinizmi?

-Əvvəla onu qeyd edim ki, Hollandiya ictimaiyyəti Qarabağ problemi haqqında daha çox birtərəfli qaydada maarifləndirilib. Hələ Azərbaycan diasporu bu ölkədə fəaliyyətdə olmadığı zamanda Hollandiyadakı erməni diasporu bu istiqamətdə çox ciddi iş aparıb. Ermənilər bu ölkədə elə bir təbliğat aparıblar ki, sanki Qarabağ doğrudan da onlarındır. Ona görə də hollandlarla işləmək bir qədər çətindir. Digər tərəfdən burada xristian faktoru da nəzərə alınmalıdır. Ermənilər əsasən kilsə təşkilatları, humanitar mərkəzlərlə işləyirlər. Bəzi hollandlar isə belə fikir ortaya qoyurlar ki, bu sırf xristian-müsəlman problemidir. Hətta iddia edirlər ki, siz xristianları öldürürsünüz və bu səbəbdən də onlar özlərini müdafiə edirlər. Təbii ki, bu cür mövqenin formalaşması da yalançı erməni təbliğatından irəli gəlir. Ancaq biz də öz növbəmizdə çalışırıq ki, haqq-ədaləti hollandlara çatdıraq və onları başa salaq ki, real vəziyyət ermənilərin anladığı kimi deyil. Bir sözlə ermənilərin təcavüzkar siyasətini hollandlara çatdırmaq üçün əlimizdən gələni əsirgəmirik. Hollandların diqqətinə çatdırırıq ki, hazırda da Bakıda 5 minə yaxın rusdilli əhali yaşayır. Həmçinin Qubada yəhudilərin məskunlaşdığı qəsəbə mövcuddur. Eyni zamanda Azərbaycanda məscidlərlə yanaşı kilsələr, sineqoqlar da

fəaliyyət göstərir və həmin dini məkanlarda onlar normal qaydada öz ibadətlərini edirlər. Bütün bunları biz hollandların diqqətinə çatdırırıq. Çətin də olsa holland ictimaiyyətini maarifləndirməyə çalışırıq.

-Son vaxtlar cəbhə xəttində baş verən olaylar Hollandiyada yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən necə qarşılır və Ali Baş Komandan, prezident İlham Əliyev müharibə əmri versə Hollandiyada yaşayan azərbaycanlılar döyüşə hazır olacaqlarmı?

-Mən hər zaman buna hazırım. Məlumat üçün bildirim ki, hazırda Azərbaycandayam və Ali Baş Komandan, cənab prezident İlham Əliyev müharibəyə başlamaq barədə əmr versə mən də oğlumu götürüb Azərbaycana gəlib öz vətəndaşlıq borcumu verərəm. Hesab edirəm ki, xaricdə yaşayan hər bir soydaşımız eyni mövqedə olar. Ümumiyyətlə, bu hər bir Azərbaycan vətəndaşının borcudur ki, Azərbaycan üçün əlindən gələni əsirgəməsin. Bütün dünya ictimaiyyətinə bəllidir ki, Azərbaycan hər zaman sülh tərəfdarı olub. Biz çalışmışıq ki, problem sülh yolu ilə həllini tapsın. Ancaq müharibə variantı da hər zaman mövcuddur. Azərbaycan tərəfinin mövqeyi ondan ibarətdir ki, Dağlıq Qarabağ problemi danışıqlar yolu ilə həll edilsin, insan tələfatı baş verməsin. Müharibə hər zaman çox böyük fəlakətlərə yol açır. Dünyada gedən proseslərə nəzər saldıqda da bunu açıq şəkildə görmək mümkündür. Ərəb baharından başlayaraq Liviya, Misir, Suriya, İraqda davam edən qarşıdurmalar nəticəsində hər gün yüzlərlə insan həlak olub. Ona görə də müharibə arzu edilməzdir. Bir daha qeyd edim ki, ən yaxşı variant sülh, danışıqlar yoludur. Heç şübhəsiz ki, bu zaman da Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası, işğal altında olan ərazilərimizin geri qaytarılması əsas götürülməlidir. Yalnız bu halda biz sülh sazişinə imza ata bilərik. Yox əgər danışıqlar nəticə verməsə, təbii ki, biz digər vasitələrdən istifadə etməklə ərazi bütövlüyümüzü bərpa etməliyik. Bu bizim qədrimizdir ki, ermənilər də Qarabağda yaşayıb. Tarix elə gətirib ki, zamanında erməniləri Qarabağa gətirərək orada məskunlaşdırıblar.

-Hollandiya Azərbaycan Evi Təşkilatının bu ölkədə fəaliyyət göstərən digər diaspor təşkilatları, mərkəzlər və cəmiyyətlərlə əlaqələriniz hansı səviyyədədir?

-Azərbaycanın milli məsələlərində Hollandiyada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları arasında heç bir problem yoxdur. Qarabağ, Xocalı, 20 Yanvarla bağlı tədbirlərdə hamı bir yerdə olur. Ancaq ola bilər ki, hər hansı məsələdə biri digərindən küssün, incisin. Bu onların şəxsi işləridir. Hollandiya Azərbaycan Evi Təşkilatının sədri kimi hər zaman çalışıram ki, işimizi şəxsi mənafeələrimizə gətirib çıxarmayaq. İstəyimiz odur ki, soydaşlarımızı bir yere yığaq və ümummilli məsələlərdə birliyimiz, həmrəyliyimiz olsun.

-Bəs təşkilatınızın bu istiqamətdə hansı planları varmı?

-Hazırda bu istiqamətdə iş gedir. Tətildən sonra bizim bəzi planlarımız var. Belə ki, Hollandiyada fəaliyyət göstərən digər diaspor təşkilatları ilə birlikdə Hollandiyada Azərbaycan Federasiyası yaratmaq istəyirik. Bununla bağlı bir sıra şəxslərlə məsləhətləşmələrimiz olub. Mümkündür ki, əlavə yeni bir təşkilatlar da təsis edilsin. Açılacaq yeni təşkilatlar da daxil olmaqla 10-a yaxın təşkilatın Azərbaycan Federasiyasında təmsil olunması nəzərdə tutulur. Federasiyada təmsil olunacaq bütün təşkilatlar müstəqil şəkildə də öz fəaliyyətlərini davam etdirəcəklər. Sadəcə burada məqsəd ümummilli məsələlərdə həmrəylik nümayiş etdirməkdir, mərkəzləşdirilmiş şəkildə fəaliyyət göstərməkdir. Onu da qeyd edim ki, federasiyaya sədrlik məsələsi də növbəli prinsiplə həyata keçiriləcək. Bu prosedur heç kimdə narazılıq da yaratmaz. Təssüf hissi ilə qeyd etmək

istəyirəm ancaq Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi qəti şəkildə heç kimlə işləmək istəmir. Onların məqsədinin nə olduğunu bilmirik.

-Bəs təşkilat olaraq Hollandiyanın siyasi partiyaları ilə əməkdaşlığınız hansı səviyyədədir? Ümumiyyətlə, diasporumuz siyasi partiyalarla əməkdaşlığa maraqlıdır?

-Tətildən sonra belə bir görüş nəzərdə tutulub. Hazırda Hollandiyada hamı tətildədir. Hollandlar Avropada yeganə millətdirlər ki, tətili sevirilər. Avqustun sonu, sentyabr ayının əvvəlində tətildən qayıdırlar.

-Keçiriləcək görüşlərin əsas müzakirə mövzusu nə olacaq?

-Görüşlərin müzakirə mövzusu əsasən Azərbaycan-Hollandiya münasibətlərinə həsr olunacaq. Digər tərəfdən gələn il Azərbaycanda keçiriləcək Birinci Avropa Oyunlarının xarici ölkələrdə təbliğ olunması ilə bağlı Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bizə tövsiyələr verilib. Həmin tövsiyələri nəzərə alaraq keçiriləcək görüşlərdə Bakıda təşkil olunacaq Birinci Avropa Oyunları barədə də məlumat verəcəyik. Bundan başqa yaşadığımız ərazinin meri ilə də görüşməyi nəzərdə tutmuşuq. Çalışacağıq ki, oradan olan jurnalistlər və ya təşkilat nümayəndələrini Birinci Avropa Oyunları ərəfəsində Azərbaycana dəvət edək və burada gedən hazırlıq işləri ilə yaxından tanış olsunlar. Eyni zamanda Birinci Avropa Oyunlarını izləyərək onu geniş şəkildə işıqlandırsınlar. Məlum olduğu kimi gələn il ermənilərin qondarma soyqırım tarixlərinin 100 ili tamam olur. Onlar çalışacaqlar ki, Bakıda keçiriləcək Birinci Avropa Oyunlarını kölgəyə salsınlar, onun əhəmiyyətini azaltmağa cəhd etsinlər. Bu səbəbdən biz gərək gələn ilin fevral ayında, həm Hollandiya, həm də ümumilikdə Avropa məkanında, dünya miqyasında Xocalı soyqırımının növbəti ildönümü ərəfəsində elə genişmiqyaslı tədbirlər təşkil edək ki, ermənilərin qondarma soyqırımının 100 illiyi tədbirlərini kölgədə qoyaq. Ona görə də qarşıdan gələn müddətdə bizi çox ağır və məsuliyyətli işlər gözləyir.

-Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə əlaqələriniz hansı səviyyədədir?

-Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə normal münasibətlərimiz var. Təşkilat olaraq keçirdiyimiz tədbirlər barədə komitənin saytında məlumat dərc olunur.

-Bir müddət əvvəl Ukrayna səmasında baş verən təyyarə qəzasında həlak olan hollandlarla bağlı sizin təşkilat bu ölkədə anım tədbiri keçirdi və holland xalqına başsağlığı ünvanladı. Bu addımınız Hollandiya ictimaiyyəti tərəfindən necə qarşılandı?

-Çox normal qarşılandı. Məlumat üçün qeyd edim ki, tədbirə bizim yaşadığımız ərazinin rəsmi nümayəndəsi də təşrif buyurmuşdu. Əvvəlcə Rusiyanın müstəqil respublikalara, Gürcüstan, Moldova, Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi təxribatlar, bu ölkələrin ərazi bütövlüyünə olan təcavüzlər barədə danışdım. Sonra isə Ukraynada baş verən hadisələr, Krımın işğal edilməsindən bəhs etdim. Bildirdim ki, vaxtı ilə Qarabağ da bu cür işğal edildi. Nəhayət sonda onu da bildirdim ki, vaxtı ilə Rusiya bizim üzərimizdən oynadığı oyunu indi də sizin üzərinizdən oynadı..Hazırda Rusiya bu problemə bütün Avropanı cəlb etmək istəyir. Əgər Rusiya Ukrayna səmasında Hollandiyaya məxsus təyyarəni vurursa, deməli bu ölkəyə də meydan oxuyur.

Olaylar.-2014.-19 avqust.-№ 145.-S.3.

Azərbaycanlı tələbələr və diaspora

Rusiya, Amerika və Avropa dövlətlərində fəaliyyət göstərən diaspor komitələri aktiv fəaliyyət mexanizminə malikdirlər

Sayı 50 milyon nəfər olan dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. Problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qayğı ilə qoruyub saxlayıb, tarixi Vətənlə əlaqələrini itirməyiblər. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində diasporumuzun mövcudluğu da məhz bu amillə bağlıdır.

Azərbaycanlılar Amerika qitəsinin Şimal, Mərkəzi və Cənub hissəsində daha çox məskunlaşıblar. Onların sayı Birləşmiş Ştatlarda 1 milyona, Argentinada 12 minə, Braziliyada 75 minə, Kanadada 170 minə, Meksikada isə 27 minə çatır. Göründüyü kimi Amerika qitəsi ölkələri arasında azərbaycanlıların ABŞ-da sayı çoxluq təşkil edir və diaspora fəaliyyətinin əsas yükü ABŞ-da qurulmasıdır. ABŞ-da məskunlaşan azərbaycanlıların əksəriyyəti Güney Azərbaycandan miqrasiya etmiş soydaşlarımızdır. 1970-ci ildən etibarən Türkiyədən, 1991-ci ildən isə Azərbaycandan bir qism soydaşlarımızın bu ölkəyə axını diasporumuzun tərkibinə və sosial-iqtisadi fəaliyyətinə öz təsirini göstərdi. Diaspora təşkilatımızın son illər mövqelərini müsbətə doğru dəyişməyə nail olublar. Burada Azərbaycan-Amerika Alyansının fəaliyyətini qiymətləndirmək lazımdır. Alyansın ABŞ-da gördüyü işlər Amerika xalqının Azərbaycana olan münasibətin müsbətə doğru dəyişməyinə hesablanmış fəaliyyət saymaq olar. Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu ikinci qitə Avropadır. Son zamanların statistik göstəricilərinə əsasən, Avropa azərbaycanlıların sayı Türkiyədə və Rusiyada, milyonlarla, Ukraynada və Belarusda, Almaniyada, Böyük Britaniyada yüzminlərlədir. Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporasının əldə etdiyi nəticələr dövlətimiz tərəfindən də müsbət dəyərləndirilir.

Xilafətdən başlayan tarix

Xilafət ordusunun Azərbaycana yürüşü, İslam dininin yayılması ilə əlaqədar burada ərəbdilli elm və mədəniyyətin inkişafı, eyni zamanda onlarca azərbaycanlı mütəfəkkirin Yaxın və Orta Şərqi şəhərlərinə axını başlamış və bu proses diasporun yaranmasının təməlini qoyub. Azərbaycan Rusiya İmperiyası tərəfindən işğalına kimi Yaxın Şərqi elm və mədəniyyət mərkəzlərində əslən Azərbaycandan olan yüzlərlə alim və tələbənin biliklərə yiyələnməsi, milli təfəkkürümüzün region xalqların intibahında qabaqcıl mövqeyə çıxması sayəsində xaricdə məskunlaşması daha geniş vüsət alıb. Bundan sonra Azərbaycan diasporasının başqa fazalarının formalaşması başlanılıb.

Tələbələr və diaspora

Azərbaycan diasporasının formalaşmasında xaricdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr də yaxından iştirak edirlər. Bu sahədə müəyyən irəliləyişlər var. Gənclərimiz dünyanın ən tanınmış universitetlərində yüksək təhsil almaqla birlikdə, ölkəmizi təhsil aldıkları ölkələrdə də layiqincə təmsil edirlər. Əlbəttə, xaricdəki tələbələrimizin üzərinə daha çox məsuliyyət düşür. Onlar təhsil aldıkları ölkələrdə vətənimizin qeyri-rəsmi səfiri missiyasını daşıyırlar. Bunun fərqlində olan tələbələrimiz diaspora fəaliyyətləri zamanı, sadəcə tədbirlər keçirməklə kifayətlənmirlər. Onlar həm yerli, həm də xarici KİV-lərlə də sıx əməkdaşlıq edirlər. Son illər gənclərimizin diaspora fəaliyyətində gördüyü işlər və əldə etdikləri uğurları mətbuatımızda yer alan xəbərlərdən də açıq-aydın görmək mümkündür.

Tələbələrin diaspora fəaliyyəti

Xarici universitetlərin hər birinin nəzdində həm də tələbələrin təmsil etdikləri ölkələrin adından ibarət tələbə cəmiyyətləri fəaliyyət göstərir. Elə bu tələbələrin gördükləri işlər çox zaman diaspora təşkilatlarının gördüyü işlərdən daha çox və daha effektiv olur. Onlar öz fəaliyyətləri ilə diaspora təşkilatlarını özlərinə cəlb edirlər. Bütün bu səbəblərdən tələbələrimizin xaricdə göstərdiyi fəaliyyətləri yüksək qiymətləndirmək olar. Sadəcə onların təkliflərini diqqətlə dinləməli, lazımı dəstəyi göstərmək lazımdır. Əlbəttə, bu sahədə problemlər də var. Bəzən xaricdəki tələbələrimizin Azərbaycanın təbliği ilə bağlı cəhdləri yetərsiz olur və yaxud da istədikləri effekti vermir. Təbii ki, bunun müxtəlif səbəbləri var. Xarici universitetlər çox zaman etiraf edirlər ki, azərbaycanlı tələbələr qədər öz ölkələrinin təbliği məqsədilə heç bir ölkə gəncləri iş görmürlər. Təəssüf ki, onlar da görülən işlərin keyfiyyətində problemlərin mövcudluğunu etiraf edirlər. Tələbələrimiz xaricdə nə qədər tədbir təşkil etsələr də həmin toplantıların “etnik tərkibi”ni kifayət qədər genişləndirə bilmirlər. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycanı, ölkəmizin dünyada yeri, geostrateji maraqları, dünyanın enerji probleminin həllində rolunu digər ölkə vətəndaşları arasında yaya bilmirlər. Bunun da yuxarıda qeyd etdiyim kimi müxtəlif səbəbləri var. Gənclərimizin təşkilatçılıq baxımından təcrübələrinin zəif olması və tədbirlərin keyfiyyətli reallaşdırılmasına dəstək verəcək donor problemdir. Bəzən də diaspora təşkilatları ilə tələbələrimiz arasında sanki bir uçurum var. Bu körpünün qurulması zəruridir. Bunun üçün də ilk əvvəl tələbələrin istəklərini dinləmək zəruridir, onların təkliflərini dinləməkdən nə qədər üz döndərsələr bu körpü qurula bilməz. Başqa bir problem isə nədənsə gənclərimiz üz tutduqları ölkədə fərqli adlar altında çoxlu təşkilatlar yaradırlar. Yaxşı olardı ki, bir təşkilat altında birləşib Azərbaycan uğurunda işlərini davam etdirdinsilər. Bu zaman daha effektiv nəticələr əldə etmək mümkündür. Yoxsa, başqa-başqa təşkilatlar yaradıb ayrılmaqla hər hansı məqsədə varmaq olmur.

Gürcüstan azərbaycanlıları

Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar diaspora adlanmır. Amma bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların yaratdıqları təşkilatların reallaşdırdığı fəaliyyətlər ölkəmiz üçün xüsusi önəm kəsb edir. Xüsusilə Gürcüstanın QHT sektorunda həyata keçirilən işlər Azərbaycanın təbliğində daha effektiv nəticələr ortaya qoyur. Azərbaycanlıların Gürcüstanda yaratdığı QHT-lərdən ən ümidvericisi “Gənclər ordusu” təşkilatıdır. Köhnə stereotiplərlə çağdaş dünyadakı siyasi proseslərə yanaşmanı anormallıq eyni zamanda yerində saymaq hesab edirəm. Populist şüarçılıq, ifrat düşüncələr, ifrat sağçı və ifrat solçu çağırışlar heç zaman problemlərin həll edilməsinə yardımçı olmayıb. Bundan sonra da olmaq imkanları yoxdur. Daha konstruktiv, daha rəşional, daha çox siyasi, daha çox kəltürəl düşüncə tərzi soydaşlarımızın Gürcüstanın ictimai-siyasi həyatına inteqrasiyasında yardımçı olacaq. Borçalıda olan gənclərdən ibarət olan QHT-lə kifayət qədər fəal işləyirlər. Böyük əksəriyyət öz mədəniyyətini qoruyub saxlamaqla Gürcüstanın ictimai-siyasi həyatına inteqrasiya etmək istəyənlərdir. Mübariz, intellektual səviyyədə özünü təqdim etməyə meyilli gənclərimiz çoxdur. Bu gün Gürcüstanın ali məktəblərində orta hesabla 1000 nəfər azərbaycanlı tələbə təhsil alır, bu Gürcüstanda Azərbaycan türkünün başını qaldıracaq böyük qüvvədir, nəhəng ordudur. Artıq Gürcüstanda siyasi prosesləri lazımi məcraya yönəltməyi bacaran aktiv gənclik formalaşır. 1988-ci ildə Gürcüstanın ən ağır dövründə bu təşkilatın əsası qoyulub. Uzun müddət təşkilatın fəaliyyət və fəaliyyətsiz dövrü olub. Təşkilatın əsas məqsədi Gürcüstan-Azərbaycan müttəfiqliyinin möhkəmlənməsi, Cənubi Qafqazda olan münaqişələrin həlli proseslərinə köməklik etmək, mədəniyyətimizin təbliği və Azərbaycan sivilizasiyasını Gürcüstan cəmiyyətinə olduğu kimi təqdim etməkdir. Hər il iyunun 26-da Borçalıda “Elat mədəniyyət günü” keçirilir, artıq Borçalı türk dünyasının toplanma meydanına çevrilir.

Ümummili liderin başlatdığı tarix

Ümummili lider Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olduğu dönmədən başlayaraq Azərbaycan diaspora sahəsində mühüm proqramlar qəbul edildi, sistemli işlər həyata keçirməyə başlandı. Diasporamızın inkişaf tarixi məhz Heydər Əliyevin hakimiyyət gəlməsi illərinə təsadüf edir. Həmin dövrlərdən başlayaraq, diaspora məsələsi Azərbaycan dövlətinin prioritet məsələlərindən birinə çevrildi. Bu məqsədlə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı keçirildi. Sonrakı dövrlərdə də diaspor təşkilatlarının qurultayının keçirilməsi tendensiyası bu gün artıq ənənə halına düşüb. Diaspora quruculuğu siyasətinin təməlini məhz ulu öndər Heydər Əliyev qoyub. Həmin siyasətə uyğun olaraq, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Hal-hazırda da bu siyasət cənab prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycanın xaricdə tanınması, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların bir araya gəlməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ölkələrinə çatdırılması məqsədlə böyük işlər görülür. Diaspora təşkilatlarının da bu sahədə Azərbaycan adına vacib addımları atılıb. Rusiya, Amerika və Avropa dövlətlərində fəaliyyət göstərən diaspor komitələri aktiv fəaliyyət mexanizminə malikdirlər. Azərbaycanın həmçinin xaricdə diaspora fəaliyyəti göstərən kifayət qədər diaspor birlikləri var.

Diaspora və dövlət

Eyni zamanda Azərbaycan həqiqətlərinin Heydər Əliyev Fondunun Rusiya filialının fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Filialın rəhbəri Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən “Xocalıya Ədalət Kampaniyası” ilə dünya ictimaiyyəti Azərbaycan həqiqətlərilə hərətərəfli məlumatlandırıldı. Bu istiqamətdə Rusiya, ABŞ və Avropada böyük işlər görüldü, sərgilər təşkil edildi, kütləvi tədbirlər həyata keçirildi. Xocalı Soyqırımının tanınması, Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarında baş verən proseslərin dünyaya çatdırılmasında Leyla Əliyevanın böyük fəaliyyəti olub. Ümumilikdə isə cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi dövlət bütün imkanlarından istifadə edərək diasporamızın güclənməsində lazım olan hər bir işi layiqli şəkildə reallaşdırır.

Olaylar.-2014.-20 avqust.-№ 146.-S.3.

“Hər bir təşkilat və fərd Azərbaycan üçün bir şeylər etməyə çalışır”

İlhan Aşkın: “Erməni yalanlarına qarşı mübarizə istiqamətində çalışırıq”

Bir müddət əvvəl Niderland Krallığının Almelo şəhərində erməni yalanlarına qarşı bir neçə təşkilatlar, eləcə də Hollandiya Türk-Azərbaycan Mədəniyyət Dərnəyinin təşkilatçılıq etdiyi möhtəşəm mitinq keçirildi. Bir qayda olaraq bu kimi tədbirlər, aksiyalardan sonra ermənilər diaspor təşkilatlarının fəallıqlarına qarşı təzyiqlərə başlayırlar. Bəs görəsən mitinqdən keçən dövr ərzində Hollandiyadakı erməni diasporu Azərbaycan təşkilat və cəmiyyətlərinə qarşı hansısa təzyiqlərə başlayıblarmı?

Məsələ ilə bağlı fikirlərini bölüşən Hollandiya Türk-Azərbaycan Mədəniyyət Dərnəyinin sədri İlhan Aşkın deyib ki, aksiyadan dərhal sonra ermənilər mitinqin təşkilatçılarna qarşı hərəkatə keçiblər: “Bizim Almelo şəhərində qondarma soyqırma abidə qoyulması əleyhinə keçirdiyimiz aksiyadan dərhal sonra Hollandiya erməniləri kütləvi informasiya vasitələri üçün açıqlama yaydılar və Hollandiya dövlətinə müraciət etdilər. Onlar Hollandiya dövlətindən Almelo şəhərində keçirilən mitinqin təşkilatçılarının şiddətli şəkildə cəzalandırılması, təşkilatçı dərnəklər barədə ölçü götürülməsini tələb etdilər. Məlumat üçün qeyd edim ki, 2004-cü ildə Hollandiyada qondarma soyqırımın tanınması ermənilər üçün əlavə fürsətlər yaradıb. Belə ki, ermənilər qondarma soyqırımı tanımayan insanlar və təşkilatların cəzalandırılmasını Hollandiya hökumətindən tələb edə bilirlər. Təbii ki, bu cür hədə-qorxuların qarşısında geri çəkilmək düzgün olmaz. Bundan sonra da ermənilərin qondarma soyqırımı ifşa edən təşkilatlar və insanlara qarşı mübarizə aparacaqları şübhə doğurmur. Elə Almelo mitinqindən sonra ermənilərin Hollandiya hökumətinə ünvanlamış olduğu məktub da bunun bariz nümunəsidir. Ancaq bütün halda biz bu kimi təhdidlərdən, hədələrdən qorxub çəkinmirik”. İlhan Aşkın onu da qeyd edib ki, Avropa ölkələrindən daha çox Hollandiyada Xocalı soyqırımının tanınması istiqamətində müəyyən işlər görülüb, diaspor təşkilatlarının səyi nəticəsində bu soyqırma aid abidə qoyulub. Ancaq Hollandiya parlamentində Xocalı soyqırımının rəsmi şəkildə tanınması mümkünlüyünə gəlincə isə dərnək sədri hesab edir ki, bu işlə bu işlə bağlı rəsmi şəkildə müraciət edilməlidir: “Bu işlə bağlı Azərbaycan dövləti rəsmi şəkildə müraciət etmədiyi halda bizim təşkilatlar olaraq Xocalı soyqırımının rəsmən tanınması istiqamətindəki fəaliyyətlərimiz heç vaxt ciddi qəbul edilməyəcək. Mən bunu indiyə qədər gördüklərimiz və təcrübələrimizə əsasən deyirəm. Təxminən 2010-2011-ci illərdə biz Ədalət Məhkəməsinə petisiya göndərdik. Petisiyada Xocalı soyqırımının tanınması, bu vəhşiliyi həyata keçirən ermənilərin məhkəməyə verilməsi əksini tapırdı. O zaman bizim müraciətə baxan məhkəmənin birinci katibi bizə dedi ki, təqdim etdiyiniz müraciəti qəbul etsək də, lakin Xocalı soyqırımının rəsmi şəkildə tanınması istiqamətində sizin üçün heç bir iş görməyəcəyik. Nə üçün? Çünki Azərbaycan dövlətinin bu barədə rəsmi müraciəti yoxdur. Həmin şəxs açıq şəkildə bizə bildirdi ki, Azərbaycan dövləti bu işin arxasına düşməli, rəsmi şəkildə müraciət etməlidir. Bundan sonra isə diaspor təşkilatları vasitəsilə prosesin həll olunması istiqamətində işlər sürətləndirilə bilər. Ancaq əvvəlcə Azərbaycan dövləti bu

məsələyə diqqət ayırmalıdır. Düzdür, hazırda da ayrı-ayrı təşkilatlar, insanlar bu istiqamətdə çalışırlar. Çox dəyərli dostumuz Vüqar Abbasov bu istiqamətdə ciddi fəaliyyətlər göstərir, Hollandiya siyasiləri ilə görüşərək məsələni yenidən gündəmə gətirir. Ancaq bunların hamısı insanların başının altına yastıq qoymaqdır. Belə ki, hollandiyalı siyasətçilər həmin müraciətləri qəbul edir, müəyyən görüşlərin keçiriləcəyinə söz verirlər. Ancaq reallıqda heç bir nəticə olmur. Çünki bu kimi vədləri mən 20 ildir ki, eşidirəm. Sonda zəhmətimiz hədəf gedir, gördüyümüz işin bəhrəsini görmürük. Ancaq Azərbaycan dövləti rəsmi şəkildə müraciət etsə Vüqar Abbasov kimi dostlarımızın da Xocalı soyqırımının rəsmi şəkildə tanınması istiqamətində göstərdiyi səylər boş getməz”. İlhan Aşkın rəhbərlik etdiyi təşkilatın cari ilin sonuna qədər nəzərdə tutduğu tədbirlər və həyata keçirəcəyi layihələr barədə də məlumat verib. Bildirib ki, Hollandiya Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi olaraq bu il və növbəti il üçün ən böyük planımız ermənilərin qondarma soyqırımıyla bağlı fəaliyyətlərinə qarşı tədbirlər görməkdir: “Məlum olduğu kimi gələn il ermənilər ciddi şəkildə qondarma soyqırımın 100 illiyini qeyd etməyə hazırlanırlar. Biz də bu məqsədlə erməni yalanlarına qarşı mübarizə istiqamətində çalışırıq. Dərnək olaraq digər cəmiyyət və təşkilatlarla birlikdə erməni yalanlarını ifşa etmək məqsədilə tədbirlər keçirməyi düşünürük. Bu məqsədlə cari ilin sonlarında Hollandiyanın bir sıra şəhərlərində bir neçə konfrans təşkil edəcəyik. Həmin konfranslar vasitəsilə erməni yalanlarının ifşa edilməsinə çalışacağıq. Ermənilərin müxtəlif illərdə türklərə, Azərbaycan xalqına qarşı soyqırım həyata keçirdikləri Hollandiya ictimaiyyətinə çatdırılacaq. Hələlik keçiriləcək konfransların dəqiq vaxtı müəyyənləşdirilməyib. Bundan başqa ilin sonunda digər təşkilatlarla birlikdə Türk dilinə həsr olunmuş konfrans keçirməyi düşünürük. Bu təklif digər Türk təşkilatları tərəfindən irəli sürüldü ki, biz də cəmiyyət olaraq həmin təklifi bəyənir və onları dəstəkləyirik. Məlum olduğu kimi artıq Hollandiya məktəblərində Türk dili öyrədilmir. Bu da nəticə etibarilə Türk dilinin tədricən unudulmasına gətirib çıxarır. Artıq yeni doğulan uşaqlar və gənclər xarici dillərdə danışırırlar ki, bu da Türk dilinin unudulmasına yol açır. Ona görə də bu ilin noyabr ayında Hollandiyada Türk dilinə həsr olunmuş bir konfransın keçirilməsi nəzərdə tutulub. Paralel olaraq dərnəyimizin fərdi qaydada həyata keçirdiyi tədbirlər, layihələr də davam edir. Biz hər zaman Hollandiyada yaşayan gənclərimizin pis vərdislərdən uzaqlaşdırılmasına çalışırıq. Dərnək olaraq bu məqsədlə müxtəlif idman yarışları təşkil edirik ki, həmin tədbirlər bundan sonra da davam edəcək”. Hollandiya Türk-Azərbaycan Mədəniyyət Dərnəyinin sədri fəaliyyət göstərdiyi ölkədəki Azərbaycan diasporunun vəziyyətindən də danışdı. Bildirib ki, bu gün Hollandiyada müxtəlif Azərbaycan cəmiyyət və təşkilatları fəaliyyət göstərir: “Hər bir təşkilat və fərd Azərbaycan üçün bir şeylər etməyə çalışır. Ancaq görülən işlərin məni qane edib-etməməsinə gəlincə, təbii ki, qane etmir. Etiraf etmək lazımdır ki, diasporamız Avropada param-parça olub. Heç kim bir-biri ilə bir araya gələ bilmir. Yaxud buna maraq göstərilmir. Yəni, ortada nəsə bir problem var. Güclü bir federasiya yaradıb təşkilatlanma işləri aparılmır. Yalnız bəlli bir qurumlar var ki, onlar da digər təşkilatlara yetərinə diqqət göstərmirlər. Sanki orada təmsil olunanlar azərbaycanlıdırlar, bizzə yox. Ümumiyyətlə, onların Hollandiyada yaşayan bütün azərbaycanlılara qarşı olan münasibəti təqdirəlayiq deyil. Hər hansı bir iş görərkən heç bir Azərbaycan cəmiyyəti və təşkilatı ilə məsləhətləşmə aparılmır, müzakirələr keçirilmir. Sanki onlar pultla idarə olunaraq öz işlərini görürlər ki, bizim də bundan xəbərimiz olmur. Ancaq bütün halda ayrı-ayrı cəmiyyət və təşkilatların gördükləri işləri, həyata

keçirdikləri layihə və tədbirləri alqışlayır, müsbət qarşılayıram. Bütün halda Azərbaycan diasporu əlini masaya vurduqda səs sala biləcək gücə sahib ola bilməyib. Düzdür, Hollandiyanın hər bir yerindən Azərbaycan cəmiyyət və təşkilatlarının, azərbaycanlıların səsi gəlir. Ancaq bu səs güclü, bizi qane edən səviyyədə deyil. Bu da təbii ki, yuxarıda qeyd etdiyim kimi parçalanmış şəkildə fəaliyyət göstərməyimizlə bağlıdır". Niderland Krallığındakı digər diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlığa gəlicə dərnək rəhbəri deyib ki, Hollandiya Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi olaraq bu ölkədəki digər türk təşkilatları ilə birlik və həmrəylik şəraitində işləyir: "Türk təşkilatları ilə gördüyümüz işlər, həyata keçirdiyimiz layihələr və tədbirlərdə müəyyən uğurlara da imza atırıq. Onu da qeyd edirəm ki, Azərbaycan təşkilat və cəmiyyətlərindən daha çox Türk təşkilatları ilə Azərbaycan üçün daha faydalı iş görə bilirəm. Ancaq Azərbaycan təşkilat və cəmiyyətləri ilə nədənsə ciddi bir iş görə bilmirik. Hansısa bir iş görməyə cəhd göstəririk, lakin istəyimiz baş tutmur, bir araya gələ bilmirik.

Olaylar.-2014.-23-25 avqust.-№ 149.-S.3.

“Azərbaycan diasporasının son illərdəki fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilməlidir”

Mirzə Manafov: “Diaspora quruculuğu, azərbaycançılıq ideyalarının təbliği və milli həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi işində çox böyük nailiyyətlər əldə edilib”

Müasir beynəlxalq şərait, o cümlədən, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın mövqelərinin gücləndirilməsi, erməni təcavüzünə məruz qalmış xalqın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Dağlıq Qarabağ probleminin beynəlxalq hüquq normaları və prinsipləri çərçivəsində ədalətli həllinə nail olunması xarici ölkələrdə diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olan təşkilatların vahid mərkəz ətrafında birləşməsinə zəruri edir. Sir deyil ki, dünya azərbaycanlılarının yaşadığı ölkələrdə monolit qüvvə kimi çıxış etmələri onların milli və vətəndaş hüquqlarının qorunmasına da əhəmiyyətli təsir göstərib.

Son illər fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi və mədəni həyatında Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəal iştirak etmələri diaspor quruculuğu işinin ən mühüm istiqamətlərindən birinə çevrilib. Bir sıra ölkələrin qanunvericilik, icra hakimiyyəti, yerli özünüidarəetmə orqanlarında təmsil olunmaları, kompakt yaşadıqları ərazilərdə aktiv fəaliyyət göstərmələri, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlərin təşkil edilməsi Azərbaycan diasporu nümayəndələrinin ictimai-siyasi fəallığının artmasının göstəricisidir. Lakin diaspor fəaliyyəti daim inkişafda olan fəaliyyət növü olduğundan onun daha da təkmilləşməsinə ehtiyac duyulur. Hazırkı şəraitdə Azərbaycan diasporu qarşısına qoyulan vəzifələrin öhdəsindən gəlmək gücünə malikdirmi? Hüquqşünas Mirzə Manafovun sözlərinə görə, dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində elə cəmiyyətlər var ki, fəaliyyəti zəifdir, elələri isə normal fəaliyyət göstərir. Lakin bir faktdır ki, fəaliyyəti zəif olan icmaların gücləndirilməsi üçün Azərbaycan dövləti və aidiyyəti orqanları lazımi işləri görürlər: “Fərhləndirici haldır ki, bu iş birbaşa cənab prezident İlham Əliyevin nəzarətindədir. Dövlət başçısı da bu məsələyə xüsusi diqqət yetirir. Prezident bu və ya digər ölkəyə səfər edərkən təkcə həmin ölkənin dövlət və hökumət rəhbərləri ilə deyil, eyni zamanda oradakı Azərbaycan icmalarının rəhbərləri və nümayəndələri ilə görüşür, onları dinləyir, onların problemləri ilə maraqlanır. Həmin problemlərin aradan qaldırılması üçün lazımi tapşırıqlarını verir. Təsadüfi deyil ki, bu gün dünya azərbaycanlıları İlham Əliyevi özlərinin lideri hesab edir və bunun əsas səbəblərindən biri də odur ki, dövlət başçısı harada yaşamasından asılı olmayaraq bütün azərbaycanlılara çox böyük diqqət yetirir, onların problemlərinin həll olunmasında əməli fəaliyyət göstərir”. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan diasporasının son illərdəki fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilməlidir: “Bu işin dövlət səviyyəsində aparılması çox sevindirici haldır. Əslində diaspora fəaliyyəti belə də olmalıdır. Çünki taleyin amansız hökmü ilə azərbaycanlılar dünyanın bir çox ölkələrinə səpələniblər. Onların dilimizi, dinimizi, milli dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub saxlamalarına, xarici ölkələrdə dünyaya gələn övladlarının

azərbaycanlı kimi böyüməsi işində dövlət qayğısına çox böyük ehtiyac duyulur. İndi birmənalı şəkildə demək olar ki, diaspora ilə bağlı sistemli şəkildə iş aparılır. Bunun nəticəsidir ki, diaspora fəaliyyəti xeyli güclənib”. Hüquqşünas qeyd edib ki, əvvəllər xarici ölkələrdəki Azərbaycan cəmiyyətləri dağınıq idi, onlar arasında koordinasiya yox idi, fəaliyyətlərini lazımi səviyyədə əlaqələndirə bilmirdilər. Dövlət Komitəsi yarandıqdan sonra bu iş sistemli və ardıcıl şəkildə aparılır: “Məlim olduğu kimi bu sahə bizim üçün yeni bir sahədir, hələ bu istiqamətdə fəaliyyətə yenicə başlamışıq. Odur ki, hələlik istədiyimiz yüksək nəticələrə çatı bilməmişik. Ancaq hər halda indiyə qədər diaspora ilə dövlət səviyyəsində aparılan işi yüksək qiymətləndirirmək lazımdır”.

Diaspora fəaliyyətində ən böyük problemlərdən biri də icmalar arasında əlaqənin zəif olmasıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, həmin icmalar və cəmiyyətlər ictimai təşkilatlardır. Onlar Azərbaycan dövləti tərəfindən yaradılmır, idarə olunmur, sadəcə dövlət onların fəaliyyətinə istiqamət verir, yardım göstərir. Hüquqşünasın sözlərinə görə, hələ də bir çox cəmiyyətlər var ki, onlar arasındakı əlaqələr lazımi səviyyədə deyil. Elələri də var ki, milli məsələlər qalıb bir yana, başqa məsələlərlə məşğul olurlar. Bəzi cəmiyyətlərdə biznes maraqları daha üstünlük təşkil edir: “O cəmiyyətlər, icmalar yaşayıb fəaliyyət göstərə bilir ki, onlar orada yaşayan azərbaycanlıların problemləri ilə həqiqi mənada məşğul olurlar, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə qalxırlar, vətənlə soydaşlarımız arasında ünsiyyət körpüsünün yaranmasında əllərindən gələni edirlər. O cəmiyyətlər ki, bu və ya digər şəxslərin maraqlarındadır, artıq həmin cəmiyyətlər sıradan çıxmaqdadır. Elə cəmiyyətlər var ki, ayrı-ayrı adamların nəzarətindədir, onların maraqlarından çıxış edir. Amma bütövlükdə həmin cəmiyyətlərin, milli-mədəni mərkəzlərin böyük əksəriyyəti Azərbaycan diaspora təşkilatı tərəfindən koordinasiya olunur, nəticədə uğurlu fəaliyyət göstərirlər”. Onun bildirdiyinə görə, hazırda Azərbaycan diasporu bir çox oturuşmuş diaspora təşkilatları ilə müqayisə olunacaq səviyyədədir. Artıq diasporamız erməni diaspora təşkilatları ilə rəqabət apara biləcək həddə çatıb: “Məlumdur ki, ermənilər əsrlər boyu diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olublar. Ermənilər vətənsiz bir toplum olduğundan dünyanın hər yerinə yayılıblar. Ona görə, onların öz mövcudluqlarının qorunub saxlanması üçün yeganə yol diaspora olub. Təbii ki, bu baxımdan onlar daha fəal və daha təcrübədirlər. Amma buna baxmayaraq bu gün Avropada, Amerikada, Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporası erməniləri elə bir küncə sıxışdırıb ki, ermənilər artıq azərbaycanlılar haqqında mənfi bir fikir söyləməyə qorxurlar. Çünki dərhal layiqli və lazımi cavablarını alırlar. Bu da onunla bağlıdır ki, diaspora məsələsi ilə Azərbaycanda dövlət səviyyəsində məşğul olurlar və bu məsələlər ciddi şəkildə nəzarət altında saxlanılır”. O, əlavə edib ki, diaspor fəaliyyətində əsas şərt ortada keyfiyyətin olmasıdır. Bəzən xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın öz aralarında maraqların toqquşması olur, bəzən kimisə lider kimi qəbul etmirlər. Əslində diaspor fəaliyyətində bunlar normal hadisələrdir. Belə hallar digər xalqların diasporalarında da müşahidə olunur. Bu baxımdan demək olar ki, diaspora fəaliyyətində əsas göstərici keyfiyyətin olması qəbul edilir. Keyfiyyət isə icmaların qarşısında duran vəzifələrin icrasından ibarətdir. Bu vəzifələr həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sayının dəqiq müəyyən edilməsi, onların milli-mədəni irsimizə yiyələnmələri üçün azərbaycanlıların yeganə dövləti olan Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrin təmin edilməsi, Azərbaycan dilinin öyrənilməsi, mədəniyyətin təbliği, Azərbaycanın probleminin həmin ölkələrə çatdırılması, bu ölkələrlə Azərbaycan arasında əlaqələrin güclənməsində diaspor fəaliyyətindən

istifadə edilməsindən ibarətdir. Kim bu məsələlərdə fəaldırsa, bu istiqamətdə praktiki iş görürsə, təbii ki, o icmalar yaşayacaq, əksinə, iş görməyən təşkilatlar tarixin səhifəsindən silinəcək”.

Qeyd edək ki, əsaslı Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən diaspor quruculuğu, azərbaycançılıq ideyalarının təbliği və milli həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi işində çox böyük nailiyyətlər əldə edib. Azərbaycan icmalarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi prosesi daha da təkmilləşdirilib, dünya ictimaiyyətinə ölkəmiz haqqında həqiqətlərin çatdırılması məqsədilə mühüm tədbirlər görülüb. Bir çox ölkələrdə isə diaspor təşkilatlarının fəaliyyətlərini koordinasiya edən qurumlar yaradılıb. Hazırda azərbaycanlıların milli-mənəvi dəyərlərinin, mütərəqqi ənənələrinin, azərbaycançılıq ideyalarının qorunub saxlanması, mədəniyyət mərkəzlərinin yaradılması üçün məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Hazırda beynəlxalq birliyə qətiyyətlə inteqrasiya edən Azərbaycanda dinamik inkişaf sürətlə davam edir. Bu amil xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıları daha da fəal olmağa sövq edərək, diaspora quruculuğu işinə yeni məzmun verir. Məhz bu baxımdan, görülən işlərin azərbaycançılıq ideologiyasının inkişafına, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimiz arasında birliyin möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verəcəyi şübhəsizdir. Bu gün özlərinin milli varlıq və mənsubiyyət hissələrini daxilən dərk edən soydaşlarımız getdikcə bir-birilərinə daha çox yaxınlaşırlar və onlara dayaq duran Azərbaycan dövlətini hər an özlərinə etibarlı arxa sayırlar. Buna görə də, bütün dünya azərbaycanlıları müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə böyük fərəh və milli qürur hissələri keçirirlər. Dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi, dünada azərbaycançılıq və milli həmrəylik ideologiyasını təbliği ideyasının müəllifi heç şübhəsiz ki, Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevdir. Bu gün həmin siyasi kursun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev də xarici siyasətdə mütəşəkkil diaspor quruculuğuna, soydaşlarımızın milli-mənəvi birliyinin təmin olunmasına mühüm diqqət yetirir. Dövlət başçısının bu sahədə həyata keçirdiyi siyasət yaxın gələcəkdə Azərbaycan diasporunun daha da möhkəmlənərək, ən ağırlı yerimiz olan Dağlıq Qarabaq probleminin sülh yolu ilə həllində yaxından iştirak edəcəyinə şübhə yeri qoymur. O da nəzərə alınmalıdır ki, artıq Azərbaycan diasporu “hücum taktikasını” öz fəaliyyət prinsipi kimi qəbul edib.

Olaylar.-2014.-26 avqust.-№ 150.-S.3.

Diasporamızın vahid mərkəzi – Azərbaycan

Azərbaycan diasporunun inkişafına 5 ildən bir keçirilən dünya azərbaycanlılarının qurultayı da öz müsbət təsirini göstərir

İstənilən dövlət, o cümlədən Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında onun xaricdəki diasporasının müstəsna rolu var. Diaspora eyni zamanda bir millətin vahid şəkildə formalaşmasına yardım edən əsas amillərdəndir. Ölkədən kənarında yaşayan azərbaycanlılar öz millətinin dirçəlməsi üçün münbit şərait yaradır. Azərbaycan diasporası ilə onun dövlətinin sistemli əlaqəsi ölkəmizin öz hüdudlarından kənarında tanınması yönündə müsbət nəticələrin nəticə etibarilə ortaya çıxması heç kəsə sirr deyil. Azərbaycan dövləti diaspor quruculuğu işinə xüsusi önəm verir. Xaricdəki diasporamız getdikcə inkişaf edir. Azərbaycan xalqı və dövlətinin qarşısında duran problemləri daha dərinləndirir və dünyaya da tanımaq istiqamətində fəaliyyətlərini gücləndirirlər. Dünya azərbaycanlıları artıq vahid mərkəzdən idarə olunur. Bu məkanın adı Azərbaycandır. Diasporamızın ideoloji cəhətdən istiqamətlənməsi işi də buradan həyata keçirilir. Diasporamız Azərbaycan dövlətçiliyinin prinsiplərini rəhbər tutaraq fəaliyyət göstərir. Dünya azərbaycanlılarının qurultayının Bakıda keçirilməsi, onların dövlət tədbirlərinə qatılması, Azərbaycan dövlətinin xarici və daxili siyasətinə aid məsələlərin dünyada təbliğində onların iştirakı göstərir ki, getdikcə təşkilatlanma, ideoloji cəhətdən səfərbər olunma və azərbaycançılıq ətrafında birləşmə istiqamətində işlər sürətlənir. Ümumi ab-hava onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan dövləti və xalqının milli mənafeyi dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların şüuruna hakim kəsilir və onlar eyni fikrin daşıyıcılarına çevrilirlər.

Ulu öndər və Azərbaycan diasporu

Ulu öndərimiz Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarına birinci səfərindən sonra Azərbaycan diasporası barədə belə danışırdı: “Mən xarici ölkələrə səfərlərim zamanı diaspora üzvlərini bir yerə toplamağa cəhd göstərirəm. Mən bunu Amerikada da həyata keçirmək istədim. Çıxaqoda toplantıya 35 nəfər gəldi. Eləcə də, Parisdə və Londonda da toplantıya əksəriyyəti İran azərbaycanlıları olan 35-40 nəfər qatıldı. Bu diasporadırmı? Baxın, torpaqları işğal edilən bizik, şəhid verən bizik, illərdir vətənsiz yaşayan bizik, ancaq günahkar olan da bizik. Bunun səbəbi aydındır. Amerikada 250 milyon insan yaşayır. Bunun 1 mln-u ermənidir. Sayları çox azdır. Ancaq mövqeləri, vəzifələri etibarilə ictimai fikri öz məqsədləri ətrafında birləşdirə bilirlər. Biz mübarizəmizdə haqlı olduğumuzu kəskin şəkildə sübut etməliyik. Unutmayın, ermənilərə silah verənlər və maddi yardım göstərənlər qədər bizə yardım edən yoxdu. Biz lobbimizi bütün dünyada qurmalıyıq. Əsas ulu öndərimiz tərəfindən qoyulan diaspora siyasəti Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Heydər Əliyevin tapşırıq və tövsiyələri ilə xaricdəki Azərbaycan diasporası mütəşəkkillik qazandı və öz inkişaf yoluna qədəm qoydu. Ulu öndərimizin səsləndirdiyi fikirlərdən xeyli zaman keçir. Bu müddət ərzində mühüm

qərar və qanunların qəbul edilməsi, eləcə də, H. Əliyevin xarici səfərlər zamanı Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşü, onun tövsiyə və məsləhətləri xarici ölkələrdə diasporamızın mütəşəkkil cəmiyyət kimi formalaşmasına və inkişafına xüsusi təkan vermişdir. Bu gün diasporamız güclüdür. Hazırda dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayı təxminən 50 milyona yaxındır (bəzi mənbələrdə bu rəqəmin 60 milyon olduğu göstərilir) və diasporamızın Rusiya Federasiyasında 65, Türkiyədə 20, Almaniyada 37, Amerika Birləşmiş Ştatlarında 20, Ukraynada 17, İsveçdə 11, Böyük Britaniyada 7, Fransada 7, Kanadada 6 və digər ölkələrdə - Avstraliyada, Avstriyada, Argentinada, Belorusiyada, Belçikada, Danimarkada, Dağıstanda, Estoniyada, Finlandiyada, Gürcüstanda, Hollandiyada, İspaniyada və digər ölkələrdə çoxsaylı Azərbaycan Milli mədəniyyət mərkəzləri və cəmiyyətləri fəaliyyət göstərir. Diasporamız tərəfindən xarici ölkələrdə 50-yə yaxın adda qəzet və 35-ə yaxın adda jurnal nəşr etdirilir. Bu Azərbaycan dövlətinin xaricdəki diasporamıza göstərdiyi qayğının nəticəsidir.

Diasporamızın prinsiplial mövqeyi

Dünyada yaşayan azərbaycanlıların birlik və bərabərliyi, soydaşlarımız arasında həmrəyliyin təmin olunması məsələsi daim Azərbaycan Respublikasının diqqət mərkəzində olub. İstər bu sahədə qəbul edilmiş müvafiq fərman və sərəncamlar, fəaliyyət proqramları olsun, istərsə də keçirilən bütün dövlət tədbirlərində birmənalı şəkildə qeyd edilib ki, Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının birliyini milli mənafeələr və dövləti maraqlar kontekstində ortaya çıxan təbii tarixi zərurət kimi qiymətləndirir. Dünya azərbaycanlılarının birliyi məsələsi Azərbaycançılıq ideologiyasının reallaşdırılması mexanizmi kimi qəbul edilir və bu sahədə həyata keçirilən bütün tədbirlər məhz həmin amala əsaslanır. Başqa sözlə desək, bu ideya dünya azərbaycanlılarının birliyinin fəlsəfi-nəzəri əsasları kimi qəbul olunur. Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının birliyini, mövcud iqtisadi və siyasi gerçəklikləri, eyni zamanda dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin meydana çıxardığı reallıqları nəzərə alaraq həyata keçirməyə çalışır. Məhz buna görədir ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların həmrəyliyi bütün Azərbaycan xalqının ideoloji bütövlüyünü, milli birliyini təmin edən əsas amil sayılır və dövlət siyasətinin prinsiplial istiqamətlərindən biri kimi xarakterizə edilir.

Dünəndən bu günə

Müstəqilliyinin ilk illərində Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması və fəaliyyətində ciddi problemlər var idi. Amma son 15 il ərzində diaspor təşkilatlanması istiqamətində önəmli tədbirlər görüldü və əhəmiyyətli nəticələr əldə edildi. Son 5 il ərzində isə diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin səmərəlilik səviyyəsi daha da artdı və beynəlxalq miqyasda xüsusi önəm kəsb edən nailiyyətlər qazandı. Bunlar isə erməni lobbisi və diaspor təşkilatları ilə mübarizədə güc mənbəyi, əhəmiyyətli resurs kimi dəyərləndirilməlidir. Bu gün biz müxtəlif

təşkilatlarla əməkdaşlıq edirik, onların vasitəsi ilə konqresmenlərə, müvafiq qurum və şəxslərə təsir etməyi bacarıyıq. Azərbaycan diasporu dünəndən bu günədək əhəmiyyətli irəliləyişə nail olub.

Dövlət-diaspora əlaqələri

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Prezidenti kimi rəsmi və güzar səfərləri çərçivəsində xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşməsi onların fəaliyyətləri ilə tanış olması, soydaşlarımızı Azərbaycanda investisiya layihələrin

də iştirak etməyə dəvət etməsi bu istiqamətdə göstərilən diqqətin bariz nümunəsidir. Diaspor nümayəndələri ilə görüşmək, onların Azərbaycana gəlməsini təşviq etmək ənənəsinin əsasını qoyan ilk dövlət başçımız ulu öndər Heydər Əliyev olub. Prezident seçildikdən üç ay sonra Ümummilli lider Heydər Əliyev Almaniyada yaşayan soydaşlarımızın bir qrupunu qəbul etməklə böyük bir ənənənin əsasını qoydu. Bu görüşün Avropadakı soydaşlarımızın milli, ictimai fəaliyyətinə təsiri böyük olub və dövlət-diaspor əlaqələrində yeni mərhələsinin başlanğıcıdır. Ulu öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın sivil bir dövlətə çevrilməsi, qarşısında duran problemlərin həll olunması, qanunun aliliyinin təsbit olunduğu demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi inkişaf etməsi üçün bütün dünya ölkələrindəki soydaşlarımızın həmrəyliyinə nail olmaq kimi çətin bir missiyanı üzərinə götürmüşdü. Məhz Heydər Əliyevin produktiv fəaliyyəti, qayğısı və böyük diqqəti sayəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın milli maraqları uğrunda daha əzmlə fəaliyyət göstərməyə başlamış, doğma vətənləri ilə əlaqələrini möhkəmləndirmiş, ölkəmizin dövlət quruculuğu prosesində yaxından iştirak etməyə və burada gördükləri real həqiqətləri bütün dünyaya yaymağa başlayıblar.

Məqsədyönlü siyasətin nəticəsi

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan diasporunun inkişaf etdirilməsi, diasporamızın dünya ölkələrində söz sahibinə çevrilməsi, eləcə də lobbi fəaliyyəti istiqamətində müvafiq dövlət strukturları tərəfindən məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Bu sahədə görülən işlər dünyanın müxtəlif ölkələrində Azərbaycan diasporunun güclənməsinə imkan yaradır. Bu gün Azərbaycan diasporunun əldə etdiyi nailiyyətlər ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor rəhbərləri, eləcə də bu sahə ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir. Azərbaycan diasporunun inkişafına 5 ildən bir keçirilən dünya azərbaycanlılarının qurultayı da öz müsbət təsirini göstərir. Bu baxımdan keçən ilin yayında Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayı da mühüm əhəmiyyət daşıyırdı. Dünya Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayından sonra Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən diaspora quruculuğunda yeni proqramların həyata keçirilməsi ilə bağlı bir sıra mühüm addımlar atılıb. O, cümlədən həm ayrı-ayrı qeyri-hökumət təşkilatları ilə işlərin aparılması, həm Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi ilə birgə tədbirlərin keçirilməsi, həm də ölkədən kənar fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının birgə mübarizəsinin təşkil edilməsi istiqamətində işlər görülüb. Diaspora sahəsində həyata keçirilən layihələr onu deməyə əsas verir ki, konsulluq, səfirlik və diaspor

təşkilatlarının birgə mübarizəsinin strukturu formalaşmışdır. Bu dövrü diaspora fəaliyyətində yeni bir eranın başlanğıcı kimi dəyərləndirmək olar. Son dövrlərdə Türkiyə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının birgə mübarizəsi daha effektiv və təkmilləşdirilmiş formada özünü göstərir. Azərbaycan diasporu təmsil etdiyi ölkədə erməni diasporunu da öz fəaliyyəti ilə üstələyir. Bütün xarici ölkələrdə erməni diasporuna Azərbaycan əleyhinə anti-təbliğat aparmalarına imkan yaratmışdır.

Olaylar.-2014.-10 sentyabr.-№ 161.-S.3.

Diaspora quruculuğu davam etdirilir

Əlli milyonluq Azərbaycan xalqı tarix boyu müxtəlif səbəblər üzündən dünya ölkələrinə səpələnərək qürbətdə yaşamağa məhkum olublar. Ancaq çox təəssüflər olsun ki, Azərbaycan xalqının vahid ideologiya ətrafında birləşməsi uzun müddət mümkün olmayıb. Əslində belə bir prosesin başlanması bəzi qonşu dövlətlərin də qıcığına səbəb olub. Xüsusən, Rusiyanın bölgədə yeritdiyi siyasət müsəlmanların birləşmə ehtimalını məhv etməyə hesablanıb. 20-ci əsrin əvvəllərində çar Rusiyasının həyata keçirdiyi antimüsəlman və antitürk siyasəti nəticəsində pərakəndə şəkildə ölkəni tərk edən azərbaycanlılar dünyanın bir çox ölkələrində məskunlaşsalar da, onları əlaqələndirən, birləşdirən fəaliyyətlərin koordinasiya edən vahid bir təşkilat olmayıb. Sırr deyil ki, qürbətdə yaşayan soydaşlarımızın Vətənə bağlılığını təmin edən ideologiyanın yaranmasında mərhum prezidentimiz Ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olub. II Dünya Müharibəsindən sonra sovet hökumətinin tətbiq etdiyi sərt sərhəd rejimi bütövlükdə SSRİ-dən xaricə axının qarşısını alsada da, dissident hərəkatı daha kütləvi xarakter alıb. SSRİ-də dissident hərəkatının, azad fikrin genişləndiyi bir dövrdə-1969-cu ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayır və respublikanın həyatında, ictimai şüurun formalaşmasında, milli özünüdərkini təşəkkülündə yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoyur. Bu dövrdə mərkəzi hökumətin bütün təzyiqlərinə baxmayaraq, Ümummilli lider Heydər Əliyev böyük qətiyyət, əzm və cəsarətlə xalqın tarixi yaddaşının qorunması, mədəniyyətimizin tərəqqisi, Azərbaycanın bütün dünyada tanınması, azərbaycançılıq ideyalarının və milli həmrəyliyin qorunması üçün çox böyük işlər görüb. Böyük Öndərimizin uzaqgörən siyasəti nəticəsində həmvətənlərimiz arasında əlaqələrin genişlənməsi, hətə sovet hakimiyyəti dövründən başlayıb. Keçən əsrin 70-ci illərindən xarici ölkələrlə mədəni əlaqələr quran "Vətən" cəmiyyəti dünya azərbaycanlıları arasında əlaqələr yaradaraq, Azərbaycan mədəniyyətini, azərbaycançılıq və milli həmrəylik ideyalarını dünya miqyasında təbliğ etməyə başlayıb. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə hər il 31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü kimi qeyd olunması da, soydaşlarımızın mütəşəkkilləşməsi prosesində müstəsna rol oynayıb. Həmin əlamətdar tarix bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən milli birlik və həmrəylik günü kimi qeyd olunur. Bu həmrəyliyin başlıca qayəsi

Vətənə bağlılıq, dövlətçilik hissləri, milli-mənəvi dəyərlərə hörmət, bir sözlə, azərbaycançılıq ideyasını təbliğ etməkdir. 1993-cü ildə Ulu Öndər, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalqın israrlı təkidi və tələbi ilə müstəqil Azərbaycanın rəhbərliyinə qayıdışından sonra diaspor quruculuğu prosesində yeni bir dövr başlanıb. Dünya azərbaycanlılarının möhkəm birlik və həmrəyliyin təmin etmək məqsədilə Ümummilli liderimiz 2001-ci il may ayının 21-də Bakı şəhərində dünya azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi haqqında sərəncam imzaladı. Həmin il noyabr ayının 9-10-da keçirilən dünya azərbaycanlılarının ilk qurultayı soydaşlarımızın həmrəyliyin təmin edilməsi və azərbaycançılıq ideyalarının təbliği istiqamətində tarixi hadisəyə çevrildi. Milli birlik ideyalarının inkişafında mühüm rol oynayan bu mötəbər tədbir dünya azərbaycanlılarının Azərbaycan Respublikası ətrafında sıx birləşməsi prosesini sürətləndirdi. Qurultayda Azərbaycan dövlətilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, soydaşlarımız arasında milli birlik və həmrəyliyin təmin

edilməsi, ana dilinin, mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması və s. məsələlər müzakirə edildi. Dünya azərbaycanlılarının mötəbər yığıncağından sonra Azərbaycan diaspora hərəkatı tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoydu. Bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev 5 iyul 2002-ci ildə "Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" fərman imzaladı. Bu tarixi fərman xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin vahid mərkəzdən koordinasiya olunmasına və onların fəaliyyətlərinə dövlət qayğısını yönəltmək üçün real zəmin yaratdı. 2002-ci il dekabr ayının 27-də isə "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edildi. Qanunun qəbulu dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasını sürətləndirərək, soydaşlarımızın öz tarixi Vətəni ilə əlaqələrinin daha da genişləndirilməsinə təkan verdi. Bu da məlum həqiqətdir ki, azərbaycançılıq ideyalarının həyata keçirilməsi üçün milli həmrəylik əsas şərtlərdən biridir. Milli birliyin, həmrəyliyin olmadığı bir yerdə azərbaycançılıq ideyalarının gerçəkləşdirilməsi qeyri-rol görünür. Məlum olduğu kimi dünyada bu məsələlərin həlli ilə bilavasitə diaspora təşkilatları məşğul olurlar. Azərbaycan diasporunun gənc olmasına baxmayaraq bu sahədə bir sıra uğurlara imza atılıb. Dövlət də öz növbəsində diaspora fəaliyyətinin koordinasiya olunması məqsədilə üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirməkdə maraqlıdır. Konkret olaraq diasporanın fəaliyyətini tənzimləyəcək qanunverici baza yaradılıb ki, bu da mövcud ola biləcək hərəc-mərcliyin aradan qaldırılmasında mühüm rol oynayır. Məsələn, "xaricdə yaşayan azərbaycanlılar" anlayışının təfsiri "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda öz əksini tapıb. Bu qanuna əsasən, "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar" anlayışı Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarında yaşayan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına və onların övladlarına, əvvəllər Azərbaycan SSR-in və ya Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları olan, hazırda Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarında yaşayan şəxslərə, onların övladlarına, bu kateqoriyaya aid olmayan, lakin etnik, dil, mədəniyyət və ya tarixi əlaqələr baxımından özünü Azərbaycana bağlı və ya azərbaycanlı hesab edən şəxslərə aid edilir. Əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən diaspor quruculuğu, azərbaycançılıq ideyalarının təbliği və milli həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi işində çox böyük nailiyyətlər əldə edib.

Azərbaycan icmalarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi prosesi daha da təkmilləşdirilib, dünya ictimaiyyətinə ölkəmiz haqqında həqiqətlərin çatdırılması məqsədilə mühüm tədbirlər görüldü. Bir çox ölkələrdə isə diaspor təşkilatlarının fəaliyyətlərini koordinasiya edən qurumlar yaradılıb. Hazırda azərbaycanlıların milli-mənəvi dəyərlərinin, mütərəqqi ənənələrinin, azərbaycançılıq ideyalarının qorunub saxlanması, mədəniyyət mərkəzlərinin yaradılması üçün məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Heydər Əliyev siyasi kursun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev də xarici siyasətdə mütəşəkkil diaspor quruculuğuna, soydaşlarımızın milli-mənəvi birliyinin təmin olunmasına mühüm diqqət yetirir. Dövlət başçısının bu sahədə həyata keçirdiyi siyasət yaxın gələcəkdə Azərbaycan diasporunun daha da möhkəmlənərək, ən ağırlı yerimiz olan Dağlıq Qarabağ probleminin sülh yolu ilə həllində yaxından iştirak edəcəyindən xəbər verir. Diaspor quruculuğu ümummilli iş olduğundan, hər birimizin öz imkanları daxilində bu

prosesə yardım göstərməyi vacibdir. Azərbaycançılıq ideyasının harada yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir soydaşımızın şüurunda özünə möhkəm yer tutması üçün əlimizdən gələni etməliyik. Xalqımızın taleyüklü məsələləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında bu amilin çox mühüm rol oynayacağı şübhəsizdir. Onu da qeyd edək ki, hazırda beynəlxalq birliyə qətiyyətlə inteqrasiya edən Azərbaycanda dinamik inkişaf sürətlə davam edir. Bu amil xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıları daha da fəal olmağa sövq edərək, diaspora quruculuğu işinə yeni məzmun verir. Məhz bu baxımdan, görülən işlərin azərbaycançılıq ideologiyasının inkişafına, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimiz arasında birliyin möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verəcəyi şübhəsizdir. Bu gün özlərinin milli varlıq və mənsubiyyət hissələrini daxilən dərk edən soydaşlarımız getdikcə bir-birilərinə daha çox yaxınlaşırlar və onlara dayaq duran Azərbaycan dövlətini hər an özlərinə etibarlı arxa sayırlar. Bu da heç şübhəsiz, Azərbaycan dövlətinin artan nüfuzundan, iqtisadi inkişafında əldə etdiyi uğurlarından, dövlət başçımız, cənab İlham Əliyevin apardığı ardıcıl və məqsədyönlü siyasətindən irəli gəlir.

Olaylar.-2014.-11 sentyabr.-№ 162.-S.3.

Diaspora təşkilatlarımızı birləşdirən məkan – Azərbaycan

Ulu Öndərimizin bu sahədə tövsiyələri, qarşıya qoyduğu mühüm vəzifələr və tapşırıqlar, dövlətin siyasi xətti İlham Əliyev tərəfindən böyük uğurla davam etdirilir

Diaspora müstəqil dövlətlərin inkişafı və nüfuzu üçün mühüm rol oynayır. Əgər diaspor fəaliyyəti güclü və zəif ölkələri müqayisə etsək bunun əhəmiyyətini daha aydın görmüş olarıq. Xüsusilə münafiqə tərəfi olan hər hansı bir dövlətin diasporu olmalı və inkişaf etməlidir. Diasporamızın bu nöqtəyi-nəzərdən fəaliyyət növü hər zaman Azərbaycan üçün əhəmiyyətli olub. Azərbaycan diasporunun tarixində təşkilatlanma mərhələsi ötən əsrin ortalarından başlayıb. Həmin vaxtlar ölkəmizin diaspor fəaliyyətinin davamlılığı və sistemli olmasına diqqət yetirilməyib. Bu problemi biz müstəqilliyimizi bərpa edəndən sonra hiss etdik. Belə ki, düşmənlərimiz bizim yeni-yeni başladığımız lobbi fəaliyyətini uzun illər idi ki, aparırdılar. Onlar diaspor fəaliyyətini məhz bizə qarşı yönəltdilər. Azərbaycan indi kosmik inkişafı sayəsində müdafiə səviyyəsindən çıxaraq erməni diasporası ilə açıq mübarizə keçərək üstünlük əldə edib. Azərbaycan dövləti bu sahəyə xüsusi diqqət yetirir. Xarici ölkələrdə keçirilən tədbirlər, aksiyalar bunun nümunəsidir. Azərbaycan diasporu güclənir və koordinasiya edilmiş şəkildə fəaliyyət göstərir. Bu gün Azərbaycan diasporu xarici ölkələrdə tək-cə dərnəklər şəklində deyil, dövlətin xarici siyasət orqanları səviyyəsində fəaliyyət göstərir. Yaxın gələcəkdə Azərbaycan diasporasının fəaliyyəti istədiyimizdən də yüksək səviyyədə olacaq.

Dünyanın hər yerində varıq

50 milyon nəfər olan dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. Problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qayğı ilə qoruyub saxlayıb, tarixi Vətənlə əlaqələrini itirməyiblər. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində diasporumuzun mövcudluğu da məhz bu amillə bağlıdır. Azərbaycanlılar Amerika qitəsinin Şimal, Mərkəzi və Cənub hissəsində daha çox məskunlaşıblar. Onların sayı Birləşmiş Ştatlarda 1 milyona, Argentinada 12 minə, Braziliyada 75 minə, Kanadada 170 minə, Meksikada isə 27 minə çatır. Göründüyü kimi Amerika qitəsi ölkələri arasında azərbaycanlıların ABŞ-da sayı çoxluq təşkil edir və diaspora fəaliyyətinin əsas yükü ABŞ-da qurulmasıdır. ABŞ-da məskunlaşan azərbaycanlıların əksəriyyəti Güney Azərbaycandan miqrasiya etmiş soydaşlarımızdır. 1970-ci ildən etibarən Türkiyədən, 1991-ci ildən isə Azərbaycandan bir qisim soydaşlarımızın bu ölkəyə axını diasporumuzun tərkibinə və sosial-iqtisadi fəaliyyətinə öz təsirini göstərdi. Diaspora təşkilatlarımız son illər mövqelərini müsbətə doğru dəyişməyə nail olublar. Burada Azərbaycan-Amerika Alyansının fəaliyyətini qiymətləndirmək lazımdır. Alyansın ABŞ-da gördüyü işlər Amerika xalqının

Azərbaycana olan münasibətin müsbətə doğru dəyişməyinə hesablanmış fəaliyyət saymaq olar. Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu ikinci qitə Avropadır. Son zamanların statistik göstəricilərinə əsasən, Avropa azərbaycanlıların sayı Türkiyədə və Rusiyada, milyonlarla, Ukraynada və Belarusda, Almaniyada, Böyük Britaniyada yüzminlərlədir. Bizim Türkiyədə diasporamız güclüdü. Diaspora təşkilatlarımızın say hesabıyla çoxluq təşkil etdiyi ölkə Rusiyadır. Avropanın bir neçə ölkəsindəki diaspora təşkilatlarının fəaliyyəti müsbət qiymətləndirilməlidir.

Diasporamızın xarici ölkələrin ictimai-siyasi həyatında rolu

Ümummilli lider Heydər Əliyevin soydaşlarımızla keçirdiyi tarixi görüşlərdə verdiyi tövsiyələr xaricdə məskunlaşmış Azərbaycan ziyalıları tərəfindən proqram vəzifələr kimi qəbul edilmiş, milli özünüdərk hissənin təşəkkülü, milli mədəniyyətimizin təbliği, soydaşlarımızın müstəqil dövlətimiz ətrafında sıx mənəvi birliyinin təmin olunması sahəsində mühüm addımlar atılıb. Həmin tövsiyələrin uğurla həyata keçirilməsi sayəsində Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərdikləri ölkənin ictimai-siyasi həyatına daha fəal inteqrasiya etmiş, bu ölkələrin qanunvericilik və icra orqanlarında həmvətənlərimizin də təmsil olunması istiqamətində məqsədyönlü iş aparmaqdadır. Soydaşlarımızın Türkiyə, Estoniya, Gürcüstan və Moldova Parlamentlərində təmsil olunmaları, Özbəkistanda, Rusiyada keçirilən parlament seçkilərində ilk dəfə olaraq həmyerlilərimizin irəli sürdüyü namizədlərin qeydə alınması, Rusiya, Ukrayna və Qazaxıstanda onlarca soydaşlarımızın yerli qanunvericilik orqanlarına deputat seçilməsi həmvətənlərimizin ictimai-siyasi fəallığının yüksəlməsinin göstəricisidir. Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması istiqamətində görülən uğurlu işlər nəticəsində bir sıra dövlətlərin rəsmi strukturlarında həmvətənlərimizin də təmsil edilməsinə şərait yaranmışdır. Belə ki, Birləşmiş Ştatlar, Rusiya, Ukrayna, Litva, Qazaxıstan, Özbəkistan və bəzi Avropa ölkələrinin idarəetmə orqanlarında soydaşlarımızın fəaliyyət göstərməsi ötən dövrdə qazanılmış nailiyyətlərin artıq öz uğurlu nəticələrini verdiyini söyləməyə imkan yaradır. Xarici ölkələrdə yaşayan Azərbaycan diasporu ilə əlaqəni möhkəmləndirmək diaspora fəaliyyətini koordinasiya etmək məqsədilə Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə 5 iyul 2002-ci il tarixdə respublikamızda “Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş Üzrə Dövlət Komitəsi” yaradıldı. Dünya azərbaycanlılarının I (2000-ci il) və II qurultaylarının (2001-ci il) keçirilməsi də məhz diaspor məqsədlərinin yerinə yetirilməsi istəyindən irəli gəlirdi. Prezident Heydər Əliyevin təklif və təşəbbüsü ilə elə I qurultayda “Dünya Azərbaycanlılarının əlaqələndirmə şurası” yaradıldı. Bu bir daha Azərbaycan dövlətinin onun milli maraqlarına xidmət edən diasporasını verdiyi töhfənin bariz nümunəsidir. Bu gün həmin siyasi xətt prezident İlham Əliyev tərəfindən layiqincə davam etdirilir. İlham Əliyevin “Mən 9 milyonun yox, 50 milyon azərbaycanlının prezidentiyəm” deməsi çox mətləblərdən xəbər verir. Bütün diasporanın tək istinadgah nöqtəsi Azərbaycandır.

Diasporanın əhəmiyyəti

İnkişafın bütün mərhələlərində, xüsusən, Azərbaycan xalqının təşəkkülü prosesində milli birlik ideyalarının yenidən formalaşması və təkmilləşməsi Azərbaycan milli şüurunun beynəlxalq aləmdə qəbul edilib, başa düşülməsi bu günkü inkişafımızın prioritet məsələlərindəndir. Müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq, qloballaşan dünyada inteqrasiya etmək və eyni zamanda bu proses zamanı xalqların öz milli dəyər və xüsusiyyətlərini qoruyub saxlaması zərurəti meydana çıxır. Əlbəttə, bu zərurət hər şeydən əvvəl xalqın və cəmiyyətin milli şüurunda öz əksini tapmalı, mövcud beynəlxalq situasiyadan milli dəyərlərə ziyan gətirmədən istifadə olunmalıdır. Tarixən müxtəlif dövlətlərin maraq obyektinə çevrilmiş Azərbaycanın Şərqi və Qərbi arasındakı əhəmiyyətli coğrafi mövqeyi, dünya siyasəti və dövlətlərinin ona bu kontekstdə yanaşması, xarici iqtisadi və siyasi müdaxilə xalqımız içərisində vahid birlik ideyalarının yeni formada yaranıb inkişaf etməsinə səbəb olmuşdur. Həmin birliyin inkişafı və möhkəmləndirilməsi təkcə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarından deyil, həm də bütün dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın təşəbbüskarlığından, səyindən və fəaliyyətindən asılıdır. Yunan dilindən "səpələnmək" kimi səslənən diaspora öz əvvəlki mənasından fərqli olaraq, bu gün daha konkret məna daşıyır. Belə ki, diaspora-tarixi torpaqlarından bu və ya digər səbəblərdən dolayı emiqrasiya etmiş əhalinin mərkəzlə, yəni doğma ata-baba yurdu ilə əlaqələndirilməsidir. Anlayışa məhz bu prizmadan yanaşılması ona siyasi xarakter verir ki, bu da bir neçə xüsusda təzahür edir. Bunlar diasporun yerli siyasətə təsiri, dövlətin siyasi haqlarının tanınması, beynəlxalq aləmdə müstəqil kimliyin yaradılması, siyasi mühacirlərin üzləşdiyi problemlər, diaspor təşkilatları fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, sosial-mədəni tədbirlərin keçirilməsinə dövlət dəstəyi və sairidir. Sadalanan məsələlər diasporun təməl prinsipləri olub, onların araşdırılması və dəyərləndirilməsi, bircə, diaspor sözünün əsl mənasını açmağa bizə imkan verir. Dövlət, prinsipcə, yalnız öz sərhədləri daxilindəki əhali ilə birbaşa maraqlandığı halda, diasporanın təsir dairəsi daha genişdir. Prinsip etibarilə, diaspor təşkilatları ölkə daxilində yaşayan əhali ilə onun xaricində yaşayanların əlaqələrini qurmağı, fəaliyyətlərini koordinasiya etməyə çalışır. Məhz buna görə də dövlət və diaspora fəaliyyətinin bir istiqamətə yönəlməsi, başqa sözlə desək, onun vətəndaşlarının bütöv halda formalaşması vacibdir.

Nəticə: Azərbaycan diasporunun inkişafına dövlət qayğısı bu gün daha da güclənib. Ulu Öndərimizin bu sahədə tövsiyələri, qarşıya qoyduğu mühüm vəzifələr və tapşırıqlar, dövlətin siyasi xətti İlham Əliyev tərəfindən böyük uğurla davam etdirilir. İnanırıq ki, həmin qayğı gündən günə artacaq və Azərbaycan diasporu xarici ölkələrdə yaşayan diasporalar arasında öncüllərdən biri olacaq.

Olaylar.-2014.-18 sentyabr.-№ 167.-S.3.

Diaspora təşkilatlarımız təsirli üsullara yiyələnmişdir

İctimai-siyasi təsir rıçaqlarına önəm verilməlidir

Azərbaycan diasporası inkişaf mərhələsini yaşamaqdadır. Buna baxmayaraq hələ də bir sıra problemlər var ki, onların aradan qaldırılması vacib sayılır. Diasporanın hazırkı vəziyyəti və görülməli işlər barədə jurnalistlər nə düşünür?

“Gündəlik Teleqraf” qəzetinin əməkdaşı Bəxtiyar Məmmədli bildirib ki, 10-15 il əvvələ nəzər saldıqda Azərbaycan diasporasının indi xeyli işlər gördüyünün şahidi oluruq. Amma bununla yanaşı, problemlər də az deyil. Xüsusilə, diasporanın fəaliyyətində bir sistemsizlik özünü göstərir, pərakəndəlik var. Daha çox isə diaspor rəhbərliyinin ümumi dövlət maraqlarından deyil, şəxsi maraqlardan məsələyə yanaşmasının şahidi olursan. Təbii ki, bu fikirləri hər kəsə aid etmək olmaz. Ona görə də öz şəxsi maraqlarını üstün tutan şəxslərin diaspor fəaliyyətindən uzaqlaşmasına çalışmaq lazımdır. Misal üçün, bu gün Rusiyada olan Azərbaycan diasporunu göstərmək olar. Təkliflərə gəlincə, Azərbaycanın tanınması istiqamətində kiçik təşkilatlar üçün ümumi fəaliyyət proqramı olmalıdır. Əgər Avropanın bir şəhərində iki Azərbaycan diasporu varsa, onlar eyni istiqamətdə fəaliyyət göstərməməlidir. Eləcə də Diaspor Komitəsi onlara lazımi köməkliliyi göstərməlidir: “Gələnlərin aprelində qondarma erməni soyqırımının 100 illiyi ilə bağlı ermənilər silsilə tədbirlər keçirəcəklər. Ermənilərin bu kampaniyasına qarşı işlər aparılmalıdır. Ola bilsin ilin sonundan başlayaraq hansısa işlər görülməyə başlanacaq, bu da artıq gecdir”. Bakupost.az əməkdaşı Fərəh Sabirqızı deyir ki, Azərbaycanı xarici ölkələrdə təmsil edən bəzi təşkilatlar, diaspor qurumları ilə əlaqələri var: “Ara-sıra onların keçirdikləri tədbirlər haqqında məlumatları da yayırıq. Sözsüz, etiraf etmək lazımdır ki, əvvəlki dövrlərə nisbətən son illər diaspor qurumlarının işində də müəyyən aktivlik, hətta müəyyən təşkilatlanma ortaya çıxıb. Məsələn, əvvəllər xarici ölkələrin hansısa şəhərində Azərbaycana dair təşkil olunan tədbirdə yalnız o şəhərdə yaşayan həmyerlilərimiz iştirak edirdi. Tədricən belə məhdudiyət aradan qalxır, yaxın şəhər və qonşu ölkələrdəki diaspora nümayəndələri də aksiyalarda iştirak edir. Şəxsən mənə narahat edən məqamlardan biri Azərbaycanın tanınması, haqq sözünün çatdırılması üçün diaspor təşkilatlarının hələ də ənənəvi metodlardan - dəyirmi masalar, seminarlardan istifadəyə üstünlük verməsidir. Düzdür, bəzən hansısa kreativ ideyalar, hər kəsdə maraq doğuran aksiyalar keçirildiyinin şahidi oluruq. Belə təşəbbüslər adətən gənclər tərəfindən irəli sürülür. Lakin təəssüf ki, tədbirlərin böyük əksəriyyəti hələ də konfranslardan ibarətdir. Halbuki, xarici ölkələrdə yaşayan vətəndaşları maraqlandırmaq, cəlb etmək, tərəfimizə çəkmək üçün isə uzun-uzadı çıxışlar, buklet və broşürlər kifayət etmir. Daha çevik, cəlbədar, hətta təəccübləndirən aksiyalar təşkil etmək lazımdır”. Onun fikrincə, daha bir narahatlıq isə diaspor təşkilatlarının arasındakı qarşıdurmalarla bağlıdır: “Şəxsən tez-tez Facebook-da belə halların mövcudluğunu müşahidə edirik. Hər hansı səbəbdən Azərbaycandan köçən, xaricdə yaşayan eyni əqidəli insanlar var ki, sonradan bir-birinin əleyhinə az qala “donoslar” yazırlar, bir-birilərinin işinə mane olurlar, paxıllıqda ittiham edirlər, təşkilat yaratmasını istəmirlər, təhqir səviyyəsində statuslar paylaşırlar.

Bəziləri isə “tədbir keçirmək” adıyla Azərbaycan dövlətindən maliyyə qoparmaq istəyini gizlətmir. Ən pisi odur ki, bəzən bu cür hallara onların yaşadığı ölkənin icması da qoşulmaq məcburiyyətində qalır. Bunlar isə ümumi işin həm ziyanıdır, həm də Azərbaycanın adının daha pis kontekstdə xatırlanmasına səbəb olur. Məncə, ürəyi doğrudan da Azərbaycanla döyünən soydaşlarımız belə hallara qətiyyətli yol verməməlidir”. “Yeni Media Jurnalistləri” İB-nin sədri Xəqani Səfəroğlunun sözlərinə görə, Azərbaycan diasporu özünün formalaşma dövrünü yaşayır. Tarix elə gətirib ki, son 70 ildə kommunist ideologiyası altında mövcud olmuş Azərbaycan özünün xaricə olan bağlarından tamamilə məhrum olub: “Bizim diaspora tarixşünaslığımız öyrənilməyib və o illərdə əcnəbi ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar arasında “sələflər və xələflər” zənciri formalaşmayıb. İndi-İndi Avropada, Rusiyada, Birləşmiş Ştatlarda, Türkiyədə olan diaspora təbəqəmiz mövqelərini möhkəmləndirir. Halbuki, düşmən Ermənistanın diaspora tarixi 100 ildən artıq tarixi əhatə edir. Lakin buna baxmayaraq xarici ölkələrdə yaşayan və işləyən soydaşlarımız getdikcə bu yöndə təsirli imkanlara yiyələnirlər. Bu baxımdan yürüdülmən dövlət siyasətinin ardıcılığı və prioritetliyi diaspora quruculuğunda nəticələr əldə edilməsinə imkan yaradıb”. X. Səfəroğlu hesab edir ki, ilk növbədə xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız daha yaxşı təşkilatlanmalıdırlar. Bu ölkələrdə yaşayan ən yaxşı alimlər, jurnalistlər, ziyalılar, biznesmenlər diasporanın avanqardını təşkil etməlidirlər. Digər tərəfdən milli diaspora yaşadığı ölkədə öz liderini təqdim etməyi bacarmalıdır. Nüfuzlu və yaşadığı ölkədə mövqe sahibi olmuş bu diaspora lideri orada yaşayan soydaşlarımızı təkcə ətrafında birləşdirməli deyil, onları eyni zamanda təsirli ictimai-sosial təsir rıçağı kimi yönləndirməyi bacarmalıdır. Bu baxımdan Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin üzərinə böyük iş düşür. Çünki öz ölkəsinin siyasi dəstəyini hiss etməyən diaspora heç bir halda hörmətli və nüfuzlu qüvvəyə çevrilə bilməyəcək. Azərbaycanın strateji müttəfiqləri olan, dünya siyasətini həll edən ölkələrdə diaspora təşkilatlarını gücləndirmək əsas məsələ olmalıdır. Aznews.az saytının əməkdaşı Gültəkin Quliyeva qeyd edib ki, bu gün diasporamızın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmək olar: “Bilirəm çoxları mənimlə razılaşmayacaq. Amma bəzi faktlar var ki, bunları görəndə diasporamızın işini gözdən düşürmə vurmaq olmaz. Heç uzağa getməyək, iki gün bundan öncə Sank-Peterburqda həmyerlimiz Elşən Həmzəliyevin deputat seçilməsini böyük uğur adlandırmaq olar. Təbii ki, onun yad ölkədə bu vəzifəyə yüksəlməsi Azərbaycanın orada təmsilinin də lazımı səviyyədə olması deməkdir. Yəni bir çoxları Azərbaycanı, azərbaycanlıları yalnız ticarətlə məşğul olan xalq kimi tanıyır. Amma belə uğurlarımız olduqda təbii ki, Azərbaycan haqqında düşünülmən “ticarət adamı” fikirləri alt-üst olmuş olur. Biri var ölkəni “ticarətçi” təmsil etsin, biri var yüksək vəzifəli şəxs. Təbii ki, ikincisi daha dolğun və əsaslı tanıtma edər. Lakin belə diasporamızın fəaliyyətini tərifləməklə də onları rahatlamaq fikrində deyiləm. Biz bu işə yaxın zamanlarda başlamışıqsa, düşmən ölkənin nümayəndələri uzun illərdən bəri müxtəlif ölkələrə səpələnərək özlərini tanıdırlar.

Yəni onları ötmək üçün hələ çox çalışmalıyıq. Təklif edirəm ki, Diaspora Komitəsi xüsusən xarici ölkələrdə oxuyan gənclərlə sıx əlaqə qursun, onların Azərbaycanı təmsil etməyində yardımçı olsun. Çox istərdim ki, xaricdə yaşayan imkanlı, vəzifəli, hətta deyərdim ki, milyonçu azərbaycanlılar həmkarlarının təhsil almasına, yüksək vəzifələrə çəkilməsinə yardımçı olsunlar. Çünki savadlı insan daha keyfiyyətli iş apara bilər”. “Olaylar” qəzetinin əməkdaşı Samir Güləliyev bildirib ki, Azərbaycan diasporası son vaxtlar sürətlə inkişaf edir. Bu vacib və təqdirəlayiq haldır. Bu gün Azərbaycanın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,

beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın müsbət imicinin formalaşdırılması istiqamətində fəaliyyət göstərmək hər bir Azərbaycan vətəndaşının, o cümlədən diaspor təşkilatlarının əsas vəzifələrindəndir: “Şükürlər olsun ki son illərdə bu sahədə ciddi irəliləyişlər əldə edilib. Artıq Azərbaycanın xarici ölkələrdəki diaspora təşkilatları qarşılıqlı ciddi məqsəd qoyub. Bu sevindirici haldır. Amma, bu o demək deyil ki, Azərbaycanın diaspora təşkilatları bununla kifayətlənməlidir. Azərbaycanın diaspora təşkilatları daha böyük nailiyyətlər əldə etməli, Azərbaycanın başına gətirilən müsibətləri bütün dünyada tanıtdırmalıdır. Etiraf edilməlidir ki, bu istiqamətdə fəaliyyət qurmaq üçün diaspora təşkilatlarımızın kifayət qədər potensialı mövcuddur. Bu baxımdan Azərbaycan diasporasının bu sahədə gördüyü iş zəruridir, vacibdir. Yəni bu işin yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi üçün çalışmaq və həmin nəticəni əldə etmək lazımdır. Azərbaycan diaspora təşkilatlarının bütün dünyada yüksək təbliğat aparmağa və istədiyi nəticəni əldə etməyə yetərli gücü var. Bu gücdən səmərəli şəkildə istifadə edilməlidir”. S. Güləliyev hesab edir ki, diaspora təşkilatlarımız tək-cə mədəni-kütləvi tədbirlərlə kifayətlənməməlidir. Onlar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatına nüfuz etməlidir. Yalnız bu halda Azərbaycan barədə həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq mümkün olar.

Olaylar.-2014.-27-29 sentyabr.-№ 174.-S.3.

Azərbaycan diasporu 10 il əvvəl

Azərbaycanın ərazi bütövlüyü məsələsi işğalın həyata keçirildiyi illərdən bu vaxta kimi hər bir azərbaycanlına narahat etdiyi kimi hər kəsi bu istiqamətdə əlindən gələn işləri etməyə də vadar edir. Bu çətin mübarizədə Azərbaycanda yaşayan həmvətənlərimizlə yanaşı, vətəndaş kənarında yaşayan həmvətənlərimizin də üzərinə çətin vəzifə düşür. Belə ki, xaricdə, erməni diasporasının fəaliyyətinin olduğu ölkələrdə erməni yalanlarına qarşı mübarizə aparmaq heç də asan deyil. Rusiyada yaşayan həmyerlimiz Etibar Kərimlinin fikrincə, Azərbaycanın siyasi həyatı ilə bağlı diasporumuzu narahat edən və eyni zamanda, fəaliyyətinə istiqamət verən məsələlərdən biri ölkəmizin ərazi bütövlüyü məsələsidir. Bir haşiyə çıxaraq qeyd edək ki, Etibar Kərimli Bakıda anadan olub. Bakı Dövlət Universitetini bitirdikdən sonra Moskva şəhərinə köçüb, həmin ilin oktyabr ayından etibarən “Azərbaycanın dirçəlişi” ictimai-xeyriyyə fondunda əvvəlcə ərazi nümayəndəsi, sonralar ictimai əlaqələr üzrə direktor müavini və icraçı direktor vəzifələrində çalışıb. Əvvəlcə onu qeyd edək ki, hələ 2000-ci illərdən Rusiya Federasiyasının 89 subyektinin demək olar ki, hər birində Azərbaycanla bağlı cəmiyyət və yaxud hər hansı təşkilat mövcuddur. Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra iqtisadi çətinliklər üzündən Rusiyanın müxtəlif vilayət və şəhərlərinə vətəndaşlarımızın miqrasiyası kütləvi hal alıb və bu da öz növbəsində, həmin yaşayış yerlərində onların hər hansı təşkilatlanmış struktur halına düşməsinə ehtiyac yaradıb. Bu cəmiyyətlər vətəndən kənarında müvəqqəti yaşamağa və işləməyə məcbur olmuş həmin soydaşlarımızın hüquqlarını müdafiə etmək, onlarla yerli administrasiyalar, hüquq-mühafizə orqanları arasında əlaqə yaratmaq və bir sıra kütləvi-mədəni tədbirlərin keçirilməsi sahəsində xeyli işlər görüb və görməkdədirlər.

E. Kərimlinin fikrincə, xalqımız tarixən doğma torpağa, el-obaya bağlı olduğundan, ərazi bütövlüyü məsələsi bizlər üçün aktuallığını qoruyub saxlayıb və bundan sonra da saxlayacaq: “Məhz həmin torpağa bağlılıq hissi 1988-ci ildən başlayaraq vətənin milyonlarla insanlarını-kəndlisini, şəhərlisini, fəhləsini, qulluqçusunu, tələbəsini, alimini və ziyalisini meydanlara çıxarıb və bununla da Azərbaycanda o zamanlar üçün görünməmiş ümumxalq hərəkətinin yaranmasına səbəb olmuşdur. Vətənimizin ərazi bütövlüyü dalğasında meydana gəlmiş həmin hərəkət sonralar Azərbaycanın müstəqilliyi, sovet sisteminin dağılması, demokratik cəmiyyət quruculuğu uğrunda mübarizəyə çevrilib və bu da öz növbəsində, müstəqil dövlətçiliyimizin bərpası ilə nəticələnib. Respublikamızın öz ərazi bütövlüyü uğrunda başladığı mübarizə, eyni zamanda, bir sıra xarici ölkələrdə və o cümlədən, Rusiya federasiyasında ilk diaspor cəmiyyətlərinin meydana gəlməsinə də səbəb oldu. Belə ki, Rusiyada ilk Azərbaycan cəmiyyəti-“Ocaq” mədəniyyət mərkəzi (1988-ci ildə qeydiyyatdan keçib) məhz bu zəmində yaradılmış, ölkəmizin haqq işini onun hüdudlarından kənarında müdafiə etməyi qarşısında məqsəd qoymuşdu. Moskva şəhərində keçirilən müxtəlif konfranslarda, simpoziumlarda, dəyirmi masa ətrafında söhbətlərdə professorlarımızdan Tofiq Məlikovun, Saleh Əliyevin, Svetlana Qasımovanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, Qarabağ konfliktinin tarixi kökləri haqqında çıxışları o zamanlar yalnız erməni alimlərinə cavab vermək baxımından deyil, eyni zamanda, Rusiyada yaşayan Azərbaycan icmasının cəmiyyət halında birləşməsi, diaspor quruculuğu prosesinə qoşulması baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Belə bir münbit zəmində

yanarmış başlanğıc sonralar Rusiya ərazisində fəaliyyətə başlayan digər Azərbaycan cəmiyyətləri tərəfindən davam etdirildi və nəticədə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini, onun həqiqi səbəblərini, real vəziyyəti dünya və rus ictimaiyyətinə çatdırmaq ümumilikdə diaspor işinin əsasına çevrildi”. E. Kərimli hələ 2000-ci illərdəki diaspor fəaliyyətinə əsaslanaraq yazır ki: “Hal-hazırda qəti əminliklə demək mümkündür ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü mərhələsində Rusiyada fəaliyyət göstərən çoxlu sayda diaspor qrupları arasında heç bir fikir ayrılığı yoxdur. Bu, bəlkə də, yeganə haldır ki, Azərbaycanın diaspor cəmiyyətləri belə bir ümumi həmrəylik nümayiş etdirirlər. Qarabağ konfliktinin həlli yolları sahəsində müəyyən fikir ayrılığı olsa da, bunlar diaspor daxilindən kənara çıxmır, bir növ “mətbəx söhbətləri” xarakteri daşıyır. Bu sahədə diasporun yeganə problemi informasiya kasadlığıdır”. E. Kərimli o dövr üçün qabartdığı bu problemi belə xarakterizə edərək yazırdı ki, hal-hazırda Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri arasında, eləcə də ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrələri ilə hər iki dövlət başçıları arasında mütəmadi danışıqlar gedir və bu danışıqların məzmunu haqda kütləvi informasiya vasitələrində dolaşır, çox zaman isə ölkəmizin mövqeyinə zərbə vuran məlumatlar gedir. Müxtəlif siyasətçilər, dövlət məmurları, beynəlxalq ekspertlər bu danışıqlar zamanı hər iki münaqişə tərəfinin taktiki gedişlərini, yaxın və uzaq məqsədlərini təhlilə cəlb edir və bu zaman bəzən yanlış nəticələrə gəlirlər.

Bu prosesə Azərbaycan diasporunun da aktiv qoşulması, belə diskusiyalarda fəal iştirak etməsi üçün dolğun, hərtərəfli və fasiləsiz informasiyaya malik olmaq gərəkdir. Yalnız bu halda Azərbaycan diasporu ölkəmizin ərazi bütövlüyü məsələsində müstəqil dövlətçiliyimizə hansısa real və ciddi yardım göstərmək imkanı əldə edə bilər. E. Kərimlinin fikrincə, Azərbaycan diasporu xarici ölkələrdə yerli xalqa nisbətə azsaylı icma halında yaşayan soydaşlarımızdan ibarət olduğu üçün Azərbaycan Respublikasında azsaylı xalqlara qarşı yürüdülmən dövlət siyasəti də birbaşa diasporun fəaliyyətinə təsir göstərən amillərdən hesab olunmalıdır: “Sevindirici haldır ki, istər keçmişdə, istərsə də indi respublikamızda bu sahədə dövlət və xalq səviyyəsində ciddi problemlər yaranmamışdır. Doğrudur, ayrı-ayrı vaxtlarda ölkə daxilindəki bəzi siyasətbazlar xarici havadarlarının dəstəyi ilə Azərbaycanda etnik qarşıdurma yaratmağa cəhd göstərmiş, hətta bu zəmində Azərbaycan ərazisinin parçalanması planlarını da qurublar. Lakin təsadüfi deyil ki, bütün bu cəhdlər hər zaman boşa çıxıb və sadə insanlar həmin “başabəla qəhrəmanlar”ın arxasınca getməmişlər. Müstəqil dövlətçiliyimiz də ərazisində uzun illərdən bəri yaşayan azsaylı xalqlara, onların adət-ənənələrinin qorunması, mədəniyyətlərinin inkişaf etdirilməsi məsələsinə daim həssaslıqla yanaşmışdır. Görülən uğurlu işlər sırasında bir zamanlar rusdilli əhəlinin respublikamızdan kütləvi miqrasiyası prosesinin qarşısının alınmasını göstərmək olar. Ümumiyyətlə, ölkəmizdə yaşayan 300 minə yaxın rusdilli və bu əhaliyə xalqın, dövlət orqanlarının xoş münasibəti Rusiya ərazisindəki Azərbaycan diasporunun uğurlu və məhsuldar fəaliyyəti üçün bir nömrəli əsasdır desək, yanılmarıq. Öz təcrübəmizdən çıxış edərək söyləyə bilərəm ki, Rusiyanın müxtəlif dövlət orqanları, idarə və təşkilatları ilə danışıqlar, ortaya çıxan problemlərin həlli zamanı məhz bu arqument-Azərbaycanda hələ də 300 min rusdilli əhəlinin sağ-salamat yaşaması və çalışması arqumenti bir çox hallarda həlledici olmuş və məsələnin uğurlu həlli üçün gözəl şərait yaradıb”. E. Kərimli diaspor fəaliyyətində daha bir məqamı önə çəkir: “Daha bir məqam- ölkə xaricində diaspor fəaliyyətinə müəyyən mənfi təsir göstərən cəhətlərdən biri də Azərbaycanın siyasi arenasında iqtidar partiyaları ilə müxəlifət partiyalarının qeyri-konstruktiv rəqabətidir. Xaricdə fəaliyyət

göstərən hər hansı diaspor mərkəzi əgər ümumdövlət, ümumxalq mənafeələrini deyil, ayrı-ayrı iqtidar və müxalifət partiyalarının liderlərini dəstəkləmək məcburiyyətində qalacaqsa, həmin liderlərin dəyişməsindən, yenisi ilə əvəz olunmasından sonra istər-istəməz həmin diaspor mərkəzində də yeni lider uğrunda mübarizələr, parçalanmalar baş alıb gedəcək. Odur ki, fikrimizcə, ölkəmizin istər iqtidar, istərsə də müxalifət düşərgəsində diaspora münasibətdə vahid bir fikir formalaşmalıdır”. E. Kərimli hesab edir ki, diaspor həm fəaliyyət göstərdiyi ölkədə, həm də vətəndə baş verən siyasi proseslərə nə qədər az qarışsa, bir o qədər yaxşıdır. Belə ki, bunu ondan tələb etmək də ümumi işə xeyirdən çox ziyan gətirə bilər. Belə ki, xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin öz vətənlərində sosial bazaları, adətən, çox zəif, bəzən isə yox dərəcəsində olur. Odur ki, bu cəmiyyətləri müəyyən siyasi proseslər zamanı öz tərəfinə çəkməklə partiyalar hansısa ciddi siyasi dividend qazanmır, amma əvəzində həmin cəmiyyətlər daxilində müxtəlif siyasi intriqaların, gələcək parçalanmaların əsasını qoyurlar: “Fikrimcə, diaspor öz fəaliyyətində praktiki siyasətə deyil, elmi-nəzəri siyasətə daha çox diqqət ayırmalı, dünyada, regionumuzda baş verən beynəlxalq proseslərə dair politoloji təhlillərlə respublika KİV-lərin də mütəmadi olaraq çıxışlar etməli, xarici ölkələrin Azərbaycana qarşı yürütdükləri siyasəti geniş ictimaiyyətə doğru-düzgün çatdırmalıdırlar. Belə olan halda, diaspor bir tərəfdən özünü siyasi proseslərin ayrılmaz tərkib hissəsi olan müxtəlif intriqalardan, böhtan və qarayaxmalardan qoruyar, digər tərəfdən isə birbaşa cavabdeh olduğu sahələrə daha çox vaxt sərf etmək imkanı qazanar. Azərbaycan diasporuna siyasətdən mümkün qədər uzaq olan belə bir fəaliyyət arzulayırıq”.

Olaylar.-2014.-2 oktyabr.-№ 177.-S.3.

Azərbaycan diasporu Litvanın ikili standart siyasətinə qarşı

Mahir Həməzəyev,

Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri

Bu il avqust ayının 11- də Litvanın nüfuzlu media vasitələrindən olan www.balsas.lt xəbərlər portalında "Qarabağda yenidən güclənən atəşlərin arxasında Moskvanın maraqlı savaşı görünür" başlığı müəssisə yerləşdirilmişdi. Litvaca işıq üzü görmüş müəssisəni "Litva-Azərbaycan" Assosiasiyası İdarə Heyətinin üzvü, tanınmış publisist, siyasi şərhçi və Litva televiziyyasında müəllif proqramının aparıcısı Tomas Çivas götürmüşdü. Müəssisədə Ermənistan dövlətinin işğalçı siyasətinə aid, eləcə də Ermənistan- Azərbaycan münasibətləri və Qarabağ münaqişəsinə dair bir sıra açıqlamalar və geosiyasi amillərlə yanaşı, sözügedən kontekstdə Litva Seymində vaxtaşırı atılan qeyri-konstruktiv addımlar və bəzi Litva rəsmilərinin açıqca ermənipərəst mövqə tutmaları ilə bağlı məsələlər də qaldırılmışdı. Deyilənlərə əyani misal olaraq Litva Respublikası Seyminin 10 may 2012-ci il tarixli iclasının gündəminə salınmış "Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması barədə" Rezolyusiya layihəsinin millət vəkilləri tərəfindən rədd edilməsi, 2013-cü ilin mart ayında Seymdə "Dağlıq Qarabağla parlament dostluq qrupu"nun yaradılması, 2013-cü ilin avqust ayında ermənipərəst Litva diplomatlarının Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı internetdə yayılan gizli telefon danışqları və sairə bu kimi faktlar ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmış, belə yönümlü fəaliyyətin qeyri-konstruktiv səciyyəsi və siyasi zərəri açıqlanmışdı.

Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Litvanın bəzi rəsmi dairələrinin Azərbaycana qarşı ikili standartlar nümayiş etdirməsi məsələsi sözügedən müəssisədə ilk dəfə olaraq açıq şəkildə gündəmə gətirilmiş və faktlarla əsaslandırılmış formada ölkənin ictimai diskursunda müzakirəyə çıxarılmışdı. Müəssisədə birmənalı şəkildə işarə olunmuşdu ki, Litva dövləti Avropa Birliyinin və NATO hərbi alyansının üzvü olaraq Qərbi ölkələri tərəfindən Ukrayna olayları ilə bağlı hazırda Rusiyaya qarşı tətbiq edilən siyasi və iqtisadi sanksiyalara fəal surətdə dəstək verməsinə baxmayaraq Ermənistanla ikitərəfli hərbi əməkdaşlıq əlaqələrini gücləndirməkdə davam edir. Hərçənd ki, NATO hərbi bloku xeyli müddətdir Rusiyanı işğalçı əməllərinə görə qeyri-dost dövlət kimi dəyərləndirir və onunla hərbi əməkdaşlıq sahəsindəki münasibətlərdə əsaslı dəyişikliklər edir. Ermənistan isə qeyri-müstəqil bir ölkə kimi uzun illərdir təcavüzkar Rusiyanın əlaltısı və geosiyasi müttəfiqi olaraq hərəkət edir. Belə olan vəziyyətdə Litvanın Ermənistana hərbi sahədə əməli dəstək verməsi ən azından təəccüb doğurur və təzadlı hisslər oyadır. Bu fikirlər və ümumiləşdirmələr sözügedən müəssisədə konkret formada ehtiva olunmuşdu.

Litva tərəfindən sözügedən istiqamətdə ikili standartlar tətbiq edilməsi məsələsinin təfəsilatları ilə daha yaxından tanış olmaq üçün qeyd etmək vacibdir ki, Litvanın Ermənistanla ikitərəfli hərbi əməkdaşlıq əlaqələri bu dövlətlər arasında 24 iyun 2002-ci ildə imzalanmış saziş əsasında həyata keçirilir. Bu sazişin imzalanmasından sonra ötən müddət ərzində Litvanın milli təhlükəsizlik durumu və geosiyasi vəziyyəti

tamamilə başqa qlobal müstəviyə keçib. Litva 29 mart 2004-cü ildə NATO alyansına, 1 may 2004-cü ildə isə Avropa Birliyinə üzv qəbul olundu. Buna baxmayaraq 24 iyun 2012-ci ildə Litva Respublikasının müdafiə naziri Rasa Yuknyaviçenenin Yerevana rəsmi səfəri zamanı Litva ilə Ermənistan müdafiə nazirlikləri arasında ikitərəfli hərbi əməkdaşlıq haqqında yenilənmiş saziş imzalandı. 2004-cü ilin sentyabrın 8- də Ermənistanla Litva arasında erməni hərbiçilərinin Litva Hərbi Akademiyasında təhsil alması barədə Vilynədə ikitərəfli müqavilə imzalanıb. Həmin müqaviləyə əsasən Ermənistan hərbiçiləri Litva tərəfindən ayrılmış vəsait hesabına bu ilin sentyabrından başlayaraq Litvanın ali hərbi məktəblərində təhsil alırlar. Bununla yanaşı, erməni hərbi həkimləri 2008-ci ildən etibarən Litvanın ali hərbi tibb kurslarında oxuyurlar, erməni müdavimləri isə 2010-cu ildən bəri Litva ordusunun hərbi məktəblərində təlimatçı kurslarında təlim keçirlər. Bütün bu təhsil və təlim kursları Litva dövlətinin büdcəsi hesabına yerinə yetirilir. Ölkələrin ikitərəfli hərbi əməkdaşlıq sazişi tərəflərin hər il razılaşdırıb imzaladıqları konkret plan üzrə həyata keçirilir. Göstərilən sazişlərə əsasən Litva Ermənistan sülhməramlı batalyonlarının yaradılması işində, Ermənistanda serjant və zabit kadrları hazırlayan təhsil sisteminin yenidən qurulması sahəsində məsləhətçi qismində çıxış edir. Litva özünün hərbi müdafiə konsepsiyasının formalaşdırılması sahəsində əldə etdiyi təcrübəni Ermənistanla bölüşür və Ermənistan hərbiçilərini birgə hərbi təlimlərdə iştirak etmək üçün Litvaya dəvət edir. Litva və Ermənistan kibernetik təhlükəsizlik, internet hücumlarından müdafiə məsələləri, insan resurslarının idarə edilməsi, enerji təhlükəsizliyi və digər sahələrdə də əməkdaşlıq edir.

Litva Ermənistanla həm də çoxtərəfli əlaqələr formatında hərbi sahədə əməkdaşlıq edir. Litva Ermənistanın NATO ilə fərdi partnyorluq proqramının həyata keçirilməsinə əməli dəstək verir, həmçinin Ermənistanın hərbi hazırlıq və müdafiə sisteminin NATO standartlarına uyğun şəkildə qurulması işi üzrə NATO alyansının rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən ekspertlər qrupunda çalışır.

Doğrudur, Litva Ermənistanla yanaşı bir sıra digər dövlətlərlə də ikitərəfli hərbi əməkdaşlıq barədə sazişlər bağlayıb. Məsələn, 2000-ci ildə Ukrayna ilə, 2001-ci ildə Gürcüstan və Belarusla, 2002-ci ildə Özbəkistan və Azərbaycanla, 2006-cı ildə Moldova ilə, 2008-ci ildə Qırğızıstan və Qazaxıstanla, eləcə də daha bir neçə ölkə ilə belə müqavilələr imzalanıb. Lakin əsas məsələ burasındadır ki, Ermənistandan fərqli olaraq indi sadaladığımız ölkələr təcavüzkar siyasət yürütmürlər və qonşu dövlətin ərazilərini işğal etməyiblər.

Ermənistanın müdafiə naziri Seyran Ohanyan son dəfə ötən ilin aprelində Litvada rəsmi səfərdə olub. Erməni naziri o zaman Vilynədə Litvanın müdafiə naziri Yuozas Olekas ilə görüşərək həm ikitərəfli hərbi əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da gücləndirilməsi, həm də Ermənistanın NATO və Avropa Birliyi ilə partnyorluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı mühüm məsələləri müzakirə edib, regionlarda təhlükəsizliyin durumu və Ermənistanın beynəlxalq hərbi əməliyyatlara qoşulması barədə fikir mübadiləsi aparıb. Səfər çərçivəsində Seyran Ohanyan Vilynədə general Yonas Jemaytis adına Litva Hərbi Akademiyasının rəhbərliyi ilə də görüşüb. Bu Akademiyada sözügedən ikitərəfli hərbi əməkdaşlıq əlaqələri çərçivəsində 2013-cü ilədək Ermənistan ordusunun 25 zabiti təhsil alıb, 14 hərbiçisi isə qərargah zabitlərinin hazırlanması üzrə təlim kurslarını bitirib. O zaman Litva və Ermənistanın müdafiə nazirləri Ermənistan hərbiçilərinə Litvada hərbi təhsil almaq üçün göstərilən maliyyə yardımının davam etdirilməsi barədə razılığa gəldilər. Litva tərəfi yaxın

gələcəkdə də Ermənistan ordusunun zabit və serjantlarını Litva Hərbi Akademiyasında, Litva ordusunun hərbi məktəbində və Litvanın hərbi tibb xidməti kurslarında təlim almağa dəvət edəcək. Bunlardan əlavə, qərara alınıb ki, Estoniyanın Tartu şəhərində Baltik Müdafiə Kollecinə (Baltic Defence College) oxuyan Ermənistan zabitlərinin təhsil haqlarını bundan sonra da Litva tərəfi ödəyəcək.

Ermənistanın müdafiə naziri həmin səfər çərçivəsində Litva Respublikasının Seymində oldu. Nazir S. Ohanyan, Ermənistanın Litvadakı səfiri Ara Ayvazyan və onları müşayiət edən rəsmi şəxslər Seymin vitse-spikeri və Avropa İşləri Komitəsinin sədri Gediminas Kirkilasla, Seymin Milli Təhlükəsizlik və Müdafiə Komitəsinin sədri Arturas Paulauskasla, habelə digər millət vəkilləri ilə görüşdülər, geniş fikir mübadiləsi apardılar. Ermənistan müdafiə nazirinin başçılıq etdiyi rəsmi nümayəndə heyəti Litva Parlamentində olarkən burada Seymin "Dağlıq Qarabağla parlament dostluq qrupu"nun üzvləri ilə də görüşdü və "Dağlıq Qarabağ Respublikası" ilə Litva Seymi arasında yaradılmış əlaqələrin inkişaf perspektivlərini və qarşıda duran vəzifələri müzakirə etdilər.

Göstərilən faktlar və təqdim olunmuş ümumiləşdirmələrlə bağlı qeyd etmək istərdik ki, Litva azərbaycanlıları bəzi rəsmi Litva qüvvələri tərəfindən Qarabağ probleminin həllində Azərbaycana qarşı ikili standartların tətbiq edilməsi ilə heç vaxt razılaşmayacaq. Odur ki, Cəmiyyət bundan sonra da sözügedən istiqamətdə davamlı olaraq adekvat tədbirlər görmək və siyasi addımlar atmaq əzmindədir.

525-ci qəzet.-2014.-1 oktyabr.-№ 178.-S. 5.

Azərbaycan diasporunun vahid birlik ideyası

“Siz Azərbaycana dəstəksiniz, Azərbaycanın da hökuməti və dövləti sizə dəstəkdir”

Birmənalı şəkildə Azərbaycan diasporasının əsas qayəsini xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların müxtəlif cəmiyyətlərə inteqrasiyası, hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi təşkil edir. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyəti ilə bağlı məsələlər daima dövlətin əsas müzakirə predmetidir. Azərbaycanın böyük potensiala malik olan diasporası var. Dünya azərbaycanlılarının yalnız beşdən biri Azərbaycanda yaşayır. Vətəndən xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı on milyonla ölçüldüyü kimi, onların sərmayəsi də on milyardlarla ölçülür. Bu həm iqtisadi, həm də siyasi cəhətdən böyük qüvvədir. Bu qüvvə cəmləşdirsə, Azərbaycan Respublikası ətrafında birləşdirsə dağ dağ üstə qoymaq olar. Ümummilli lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması məsələsini xarici siyasətimizin əsas prioritetlərindən biri elan etdi. Hazırda da diaspora sahəsində əldə etdiyimiz uğurlar həmin siyasi xəttə sədəqətin ölçüsüdür. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2006-cı ildə Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı keçirildi. Qurultay Azərbaycan Prezidentinin bəyan etdiyi kimi, “xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların problem və qayğılarını, onların birliyi və təşkilatlanması sahəsindəki mövcud vəziyyəti təhlil etmək, Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, diaspor quruculuğu işinin təkmilləşdirilməsi sahəsində qarşıda duran vəzifələri müzakirə etmək məqsədi” daşıyırdı. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, diaspordan lobbiyə çevrilməsi istiqamətində yeni bir addım olan bu ümumxalq tədbiri ümumilikdə Azərbaycanın inkişafında, ən yeni tarixində əhəmiyyətli bir hadisə kimi yadda qaldı. 2011-ci ildə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayının keçirilməsi xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması və Vətənlə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi yolunda yeni mərhələnin başlanğıcını qoydu. Bu gün Azərbaycan dövlətinin dəstəyi ilə diasporumuz sürətlə inkişaf edir və dünya azərbaycanlılarının haqlarını qoruya biləcək, bütün dünyada Azərbaycanın maraqlarını qoruya biləcək bir qüvvəyə çevrilir. Azərbaycan diasporunun türk diasporu ilə qüvvələri birləşdirəcəyi, erməni lobbisinə layiqli cavab verəcək güclü lobbiyə çevriləcəyi gün uzaqda deyil. Bu, hazırda Prezident İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi diaspor siyasətinin əsas prinsiplərindən biridir.

Vahid birlik ideyası

Tarixən müxtəlif dövlətlərin maraq obyektinə çevrilmiş Azərbaycanın Şərqi və Qərbi arasındakı əhəmiyyətli coğrafi mövqeyi, dünya siyasəti və dövlətlərinin ona bu kontekstdə yanaşması, xarici iqtisadi və siyasi müdaxilə xalqımız içərisində vahid birlik ideyalarının yeni formada yaranıb inkişaf etməsinə səbəb olmuşdur. Həmin birliyin inkişafı və möhkəmləndirilməsi təkcə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarından

deyil, həm də bütün dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın təşəbbüskarlığından, səyindən və fəaliyyətindən asılıdır. Yunan dilindən "səpələnmək" kimi səslənən diaspora öz əvvəlki mənasından fərqli olaraq, bu gün daha konkret məna daşıyır. Belə ki, diaspora-tarixi torpaqlarından bu və ya digər səbəblərdən dolayı emiqrasiya etmiş əhalinin mərkəzlə, yəni doğma ata-baba yurdu ilə əlaqələndirilməsidir. Anlayışa məhz bu prizmadan yanaşılması ona siyasi xarakter verir ki, bu da bir neçə xüsusda təzahür edir. Bunlar diasporun yerli siyasətə təsiri, dövlətin siyasi haqlarının tanınması, beynəlxalq aləmdə müstəqil kimliyin yaradılması, siyasi mühacirlərin üzləşdiyi problemlər, diaspor təşkilatları fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, sosial-mədəni tədbirlərin keçirilməsinə dövlət dəstəyi və sairidir. Sadalanan məsələlər diasporun təməl prinsipləri olub, onların araşdırılması və dəyərləndirilməsi, bircə, diaspor sözünün əsl mənasını açmağa bizə imkan verir. Məsələn, 2004-cü il aprel ayının 17-də Almaniyanın paytaxtı Berlində "Avropa Azərbaycanlıları Konqresi"nin (AAK) təsis edilməsi müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində əhəmiyyətli hadisə oldu. Bu eyni zamanda azərbaycanlıların vahid ideya ətrafında birləşməsinə münbit zəmin yaratdı. Dünyanın 28 ölkəsində 50-dən artıq diaspor təşkilatı - Rusiya, Ukrayna, Belarus, Moldova, İsveç, İsveçrə, Norveç, Danimarka, Fransa, Hollandiya, Avstriya, Bolqarıstan, Rumıniya, Macarıstan, Belçika, Finlandiya və Almaniyaadakı Azərbaycan icmaları AAK-ın kollektiv üzvləridir. Regionda azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq, sosial və siyasi-hüquqi maraqlarını təmin etmək konqresin əsas vəzifələrindəndir. AAK-ın fəaliyyət sahələrindən biri də Azərbaycan, Qafqaz və Xəzər bölgələri ilə əlaqəli elmi-tədqiqat işlərini dəstəkləmək, fondlar, tədqiqat institutları, kitabxanalar və arxivlər təsis etməkdir. Təşkilat Avropada, MDB-də və digər regionlarda fəaliyyət göstərən diaspor qurumları ilə əməkdaşlıq edir.

"Siz Azərbaycana dəstəksiniz"

Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların dövlətimizin daim diqqət mərkəzində olması Prezident İlham Əliyevin fəaliyyətində də özünü büruzə verir: "Xaricdə yaşayan bütün soydaşlarımız hansı ölkənin vətəndaşı olmasından asılı olmayaraq, bizim qardaşlarımızdır və hər an doğma Vətən sizi qarşılamağa hazırdır. Biz istəyirik ki, siz yaşadığınız ölkələrdə güclənəsiniz, daha möhkəm mövqeyə sahib olasınız. Siyasi aləmdə, biznesdə, bu ölkələrin mədəni həyatında sizin möhkəm mövqeyiniz Azərbaycanın adının daha da yüksəlməsi deməkdir. Ölkəmiz haqqında həqiqətlər daha dolğun şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır. Əlbəttə, hər bir ölkənin səfirliyi vardır və bu səfirlik ölkənin maraqlarını təmsil edir. Amma diaspor üzvləri də Azərbaycanın elçiləridir. Sizin fəaliyyətinizdən çox şey asılıdır. Siz Azərbaycana dəstəksiniz, Azərbaycanın da hökuməti və dövləti sizə dəstəkdir" - Prezident İlham Əliyev diaspor üzvləri qarşısında etdiyi nitqində belə demişdi. İlham Əliyev geniş çıxışında "Diaspor üzvləri də Azərbaycanın elçiləridir" ifadəsini də işlətməmişdi. Bu, Azərbaycan dövlətinin diasporaya verdiyi önəmin nümunələrindən biridir. Bu gün diaspora ilə Azərbaycan dövlətinin birgə fəaliyyət proqramı ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması ilə yanaşı vahid azərbaycançılıq ideologiyasının inkişafına da töhfə verir. İstənilən halda dövlətimiz onun milli maraqları mövqeyindən çıxış edən diasporanın yanında olub. Ümummillə lider Heydər Əliyevdən bu gündə də bu artıq ənənə halını alıb.

Dövlət və hökumət qurumları onların fəaliyyətinə, qaldırdıqları məsələlərə öz reaksiyalarını verirlər. Bu da çox yaxşı haldır. Bu mənada ki, Azərbaycanın artıq qüdrətini, gücünü təkcə diaspor təşkilatlarında yox, həmin ölkələrdə də hiss edirlər.

Birləşdirən dəyər

Dünyanın müxtəlif ölkələrində təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətləri fəaliyyət göstərdikləri dövlətlərin, bölgələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etmələrinin təmin olunması diaspor quruculuğu işinin ən mühüm məsələlərindən biridir. Bu məqsədlə hələ 2004-cü ilin əvvəllərindən başlayaraq Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə keçirilən seçkilərə təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq üçün müəyyən işlər görülmüş və bəzi uğurlu nəticələr qazanılmışdır. Azərbaycan icma və birliklərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkənin iqtisadi, siyasi və mədəni potensialının gücləndirilməsinə xidmət edən sağlam və fəal ictimai qüvvəyə çevrilməsi, ölkənin ictimai həyatına inteqrasiyasının dərinləşməsi, eyni zamanda milli mənliliyini, doğma dilini, mədəniyyətini qorumaqla bu ölkənin mənəvi dəyərlərini mənimsəməsi, xalqlarımız arasında əməkdaşlıq tellərinin möhkəmləndirilməsinə öz töhfəsini verib və bu proses yüksələn xətlə inkişaf etməkdədir. Qloballaşan dünyada xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri diaspor quruculuğu sahəsində daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini zərurətə çevirir. Dünya azərbaycanlılarının yalnız beşdə birinin Azərbaycanda yaşadığını nəzərə alsaq, onda inamla deyə bilərik ki, diasporumuz böyük potensiala malikdir. Vətəndən xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı on milyonlarla ölçüldüyü kimi, onların sərmayəsi də on milyardlarla ölçülür. Bu, həm iqtisadi, həm də siyasi cəhətdən böyük qüvvədir. Ona görə də bu qüvvənin cəmləşdirilməsi, onların Azərbaycan Respublikası ətrafında birləşdirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Hazırda dünyada 500-ə yaxın Azərbaycan diaspor təşkilatlarının olması da göstərir ki, bu istiqamətdə çox əhəmiyyətli addımlar atılıb. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiyasına nail olmaq deməkdir. Biz dünyaya inteqrasiya ediriksə, deməli, bizim mənəvi dəyərlərimiz də ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiya etməlidir. Doğrudur, insan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, gərək öz milliliyini, milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamağı bacarsın. Amma dünyada eyni zamanda, assimlyasiya – millətlərin qaynayıb-qarışması prosesi də gedir. Odur ki, ulu öndər Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayındakı çıxışında tövsiyə edirdi: “Azərbaycanlılar gərək yaşadıkları ölkədə o şəraiti mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqe tutsunlar. Ancaq öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır”.

Olaylar.-2014.-9 oktyabr.-№ 180.-S.3.

Diaspor fəaliyyətimizin gücləndirilməsi üçün vahid informasiya mərkəzi qurulmalıdır

Bu gün özünün sürətli inkişaf yolunu keçən Azərbaycan diasporunun qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biri də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, ermənilərin işğalçılıq siyasətinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasıdır. Bu istiqamətdə dünyanın müxtəlif ölkələrində konfrans və seminarlar, etiraz aksiyaları təşkil olunur. Bəs görəsən Dağlıq Qarabağ probleminin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində diaspor təşkilatlarının gördüyü işlər, həyata keçirdiyi tədbirlər nə dərəcədə səmərəlidir?

Beynəlxalq Diaspor Mərkəzinin sədr müavini, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin İcra Aparatının rəhbəri Samir Adıgözəlli deyir ki, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Dağlıq Qarabağ probleminin ölkəmizin xeyrinə həlli istiqamətində diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətini qənaətbəxş hesab etmək olar: “Məlumat üçün qeyd edirəm ki, təmsil olunduğum Beynəlxalq Diaspor Mərkəzi fəaliyyəti dövründə dünyanın müxtəlif ölkələrində Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması, ermənilər tərəfindən xalqımıza qarşı törədilmiş deportasiya və soyqırımlar haqqında dünya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması istiqamətində müxtəlif səpkili tədbirlər, səfərlər həyata keçirib, xarici dillərdə nəşrlər dərc edərək xarici mətbuatda çıxışlar təşkil edib. Xüsusi olaraq qeyd edirəm ki, ilk dəfə olaraq Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi tərəfindən indiki Ermənistan ərazisindən deportasiya edilmiş soydaşlarımızla bağlı 40-dan artıq ərizə hazırlanaraq Avropa İnsan Hüquqları məhkəməsinə göndərilib. Hazırda Ermənistana qarşı soydaşlarımız tərəfindən irəli sürülən iddia ərizələri Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin icraatındadır. Bu məsələlər haqqında danışmaq beynəlxalq ictimaiyyəti məlumatlandırmaq təbii ki, çətinidir. İlk növbədə bilmək lazımdır ki, haqq və hüquqlarını beynəlxalq aləmdə müdafiə edəndə hərtərəfli məlumatlı olmalısın. Buna görə də, mərkəzimizdə departamentlər fəaliyyət göstərir, müxtəlif sahələr üzrə araşdırmaçılar, tanınmış alimlər Beynəlxalq Diaspor Mərkəzində təmsil olunurlar. Dağlıq Qarabağ problemi, ermənilər tərəfindən həyata keçirilmiş soyqırımlar, deportasiyalar haqqında ciddi araşdırmalar aparılır. Eyni zamanda Azərbaycan tarixi, mədəniyyəti və digər sahələr üzrə əsaslı məlumatlar toplamaqla fəaliyyətimizi qururuq. Düşmənin önünə çıxmaq üçün dünyanın dili ilə danışmağı bacarmaq lazımdır. Haqqımızda dediyimiz həqiqətləri onlara inandırmağa çalışmalıyıq. Yuxarıda qeyd etdiyim məsələlər istiqamətində fəaliyyət göstərərək Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi xarici siyasət xətti təhlil olunmalı və diaspor fəaliyyətində nəzərə alınmalıdır”. BDM-in sədr müavini Samir Adıgözəlli bildirir ki, bəzi diaspor təşkilatlarımız fəaliyyətində təqvim üzrə baş vermiş hadisələri qeyd etməklə fəaliyyətlərini qururlar və bəziləri daha çox musiqili proqramlara üstünlük verirlər: “Düzdür, musiqi mədəniyyətimizin bir hissəsi olaraq qəbul olunmalıdır. Ancaq bu istiqamətdə köklənməklə ölkəmiz haqqında hərtərəfli bilgi yarada bilmərik. Torpaqlarımızın işğal altında olduğunu nəzərə alırıqsa və ermənilər tərəfindən daim antitəbliğət kampaniyası aparıldığı halda diasporumuz da müharibə cəbhəsi kimi daim ayaqda durmalı, düşmənin təbliğət hücumlarına cavab verməlidir”. Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin sədr müavininin sözlərinə görə, qeyd edilən istiqamətlərdə uğurlu nəticələrə imza atmaq istəyiriksə, dünya parlamentləri, qeyri-hökumət təşkilatları, elm və mədəniyyət mərkəzləri, bizə dost olan ölkələrin diaspor

və milli icmaları ilə əməkdaşlıq əlaqələrimizi genişləndirməliyik: “Hesab edirəm ki, ayrı-ayrı diaspor təşkilatlarının müxtəlif ölkələrdə keçirdiyi tədbirlərdə həmin ölkələrdə söz sahibi olan nüfuzlu şəxslərin iştirakının təmin olunmasına çalışmalıyıq. Bundan sonra artıq Azərbaycan diasporu lobbi fəaliyyətinə keçmiş olar”. Samir Adıgözəlli Xocalı soyqırımının dünya ölkələrinin parlamentəri, digər rəsmi qurumlarında tanınmasına nail olmaq üçün atılması vacib olan addımlardan da danışdı. Bildirib ki, Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyəti tərəfindən tanınması istiqamətində son illərdə və xüsusilə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri, Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla xanım Əliyevanın başlatdığı “Xocalıya Ədalət” kampaniyasından sonra Azərbaycan diasporunun bu istiqamətdəki fəaliyyətini qanəddici hesab etmək olar: “Digər diaspor təşkilatları və qurumları kimi Beynəlxalq Diaspor Mərkəzi sözügedən kampaniya çərçivəsində bir sıra tədbirlər, aksiya və layihələr həyata keçirib. Qeyd edirəm ki, mərkəzimiz Xocalı faciəsinin tanınması istiqamətində müxtəlif illərdə Rusiya Federasiyası, Türkiyə və Avropa ölkələrində keçirilən tədbirlərin effektivliyinin artırılmasında daha fəal rol oynayıb. Beynəlxalq Diaspor Mərkəzi (BDM) olaraq 2014-cü ilin yarımilini uğurla başa vurduğumuzu qeyd edə bilərəm. Ümumilikdə ötən müddət ərzində 6 ay ərzində Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi tərəfindən 11 tədbir keçirilib. Onlardan 7-si müxtəlif xarici ölkələrdə baş tutub. Xüsusilə Azərbaycan Respublikası Prezident yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının dəstəyi ilə Çexiyada keçirdiyimiz tədbirləri qeyd etmək istərdim. Brno Texnoloji və Massarik Universitetlərində Qarabağla bağlı informasiya guşələrinin yaradılması və Texnoloji Universitetdə Qarabağ guşəsinin daimi qalacağı ilə bağlı əldə etdiyimiz razılıq Qarabağ həqiqətləri və ölkəmizin təbliği istiqamətində atılmış mühüm bir addımdır. Ən mühüm tədbirlərimizdən biri keçən ay Türkiyənin Van şəhərində keçirildi. Məlumat üçün qeyd edirəm ki, hər il ermənilər Vandakı Akdamar kilsəsində ayin keçirilir. Ermənilərin ayin keçirmə mərasiminə etiraz əlaməti olaraq Beynəlxalq Diaspor Mərkəzi (BDM) Beynəlxalq Əsilsiz Erməni İddiaları ilə Mübarizə Dərnəyi (ASİM-DER) ilə birgə Vanda etiraz aksiyası həyata keçirdi. Polis tərəfindən Akdamar adasına buraxılmasa da, adanın göründüyü ərazidə aksiyamızı keçirməyə nail olduq. Bununla bərabər bir neçə aydır ermənilərin Vana gəlişi ilə bağlı təşkilatımızın etiraz tədbirləri keçirəcəyi haqqında Türkiyə mətbuatında çoxsaylı çıxışlarımız oldu”.

BDM rəsmisi son illər Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində diasporumuzun hücum taktikasına keçdiyini və bu taktikanın öz müsbət effektini verdiyini də söyləyib. Samir Adıgözəllinin sözlərinə görə, Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin bu istiqamətdə diaspor təşkilatlarına etdiyi tövsiyələr artıq reallığa çevrilir: “Azərbaycan diasporu yeni yaranmaqda olan gənc, ancaq sürətli inkişaf yolunda olan bir hərəkətdir. 10 il əvvəl müqayisə etdikdə ilk növbədə təşkilatlanma işində, təbliğat fəaliyyətində ciddi irəliləyiş müşahidə olunur. Təbii ki, dövlətimiz 20 ildən artıq müstəqillik həyatı yaşayan bir respublikadır. Bundan əvvəl diaspor sahəsində nəinki hər hansı bir fəaliyyət, ümumiyyətlə bizlərdə bu haqda ciddi anlayış olmamışdır. Ancaq günümüzdə bütün sahələrdə inkişaf olduğu kimi diaspor sahəsində də dövlət səviyyəsində xüsusi proqramlar həyata keçirilir. Bəziləri Azərbaycan diasporunu dünyada digər diasporlar və xüsusilə erməni lobbisi ilə müqayisə etməyə çalışırlar. Bildirmək istəyirəm ki, bu müqayisə düzgün deyil. Eyni zamanda diaspor hərəkətimizin gənc olmasına baxmayaraq qeyd etmək lazımdır ki, erməni

lobbisinin bir sıra ölkələrdə apardığı fəaliyyətinə maneələr yaradıb qarşısını ala bilirik. Bir diasporun dünyada söz sahibi olması üçün ilk öncə güclü dövlətə, iqtisadi imkanlara dəqiq hesablanmış taktika və strategiyası olan proqrama ehtiyacı vardır. Regionda və dünyada nüfuzu artmaqda olan ölkəmizin bütün sahələrdə potensial imkanları şərait yaradır ki, yaxın 10 il ərzində Azərbaycan diasporu dünyada öz sözünü desin”. Samir Adıgözəlli diaspor sahəsində daha böyük uğurlara imza atmaq üçün atılması vacib olan addımlardan da danışdı: “Diaspor fəaliyyətimizin gücləndirilməsi üçün ilk növbədə vahid informasiya mərkəzi qurulmalıdır. Xarici ölkələrdə azərbaycanşünaslıq mərkəzləri formalaşdırılmalı və bu mərkəzlər vasitəsilə elm adamlarının əməkdaşlıq əlaqələri qurulmalıdır. Diaspor təşkilatları arasında informasiya mübadiləsi sistemi formalaşdırılmalıdır. Elm, mədəniyyət idman və başqa sahələrdə dünya şöhrətli şəxsiyyətlərimiz diaspor işimizə cəlb edilməlidir. Çoxsaylı informasiya portalları xarici dillərdə formalaşdırılmalı, diaspor fəaliyyətini əks etdirən layihələrə dövlət büdcəsindən maliyyə yardımı ayrılmalı və ya bu istiqamətdə ayrılan maliyyə vəsaiti artırılmalıdır”.

Olaylar.-2014.-14 oktyabr.-№ 183.-S.3.

Azərbaycan diasporu üçün müsbət tendensiya

Hər ikisinin bir amalı var – Azərbaycanı dünyanın ən inkişaf etmiş ölkəsinə çevirmək

Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında və ölkəmizin dünya ictimaiyyətinə olduğu kimi təqdim edilməsində xaricdəki diaspor təşkilatlarımızın müstəsna xidmətləri var. Xüsusən də Dağlıq Qarabağ və Azərbaycan tarixinin saxtalaşdırılması istiqamətində bəzi ölkələrin təbliğat işinin qarşısının alınmasında təşkilatlar təqdirəlayiq işlər həyata keçirirlər. Dünyanın bütün ölkələrində Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti var. Qurumların öz fəaliyyətini genişləndirmək işində Azərbaycan dövlətinin göstərdiyi diqqət də müsbət hal kimi qiymətləndirilməlidir. “Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin Yaradılması ilə Əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Bəzi Fərmanlarında və Sərəncamlarında Dəyişikliklər Edilməsi” haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı bu istiqamətdə atılmış əhəmiyyətli addımlardan biridir. Məntiqidir ki, başqa-başqa ölkələrdəki Azərbaycan diasporları münasibətlər inkişaf edir və qurumların daimi əlaqələri qurulur. Çünki Ermənistandan başqa dünyanın bütün ölkə və qitələrində azərbaycanlıların irimiqyaslı yayılma şəbəkəsi var. Təsadüfi deyil ki, Afrika və Avstraliyada minlərlə soydaşımız yaşayır. Misir, Əlcəzair, Sudan, Cənubi Afrika Respublikası və Zairin hamısı birlikdə yüzminlərlə Azərbaycan türkü yaşayır. Avstraliyada isə 10 mindən çox azərbaycanlı var. Digər qitə və ölkələr üzə olduqları üçün orada hansı sayda azərbaycanlının yaşaması barədə məlumat vermək məntiqsizdir. Çünki həmin yerlərdə milyonlarla azərbaycanlı yaşayır. Təkcə Rusiyada Ermənistan əhalisinin 2 dəfə çox olan azərbaycanlı var. Ən yaxşı hal isə sıx və pərakəndə şəkildə yayılan və xaricdə yaşayan azərbaycanlıların birliyinin yaradılmasıdır. Diaspora quruculuğunda mərkəzdə duran əsas məsələ Azərbaycanın milli mənafelərinin və maraqlarının qabağa çəkilməsidir. Dünya azərbaycanlılarının birliyi məsələsi-Azərbaycançılıq ideologiyasının reallaşdırılması mexanizmi kimi qəbul edilir və bu sahədə həyata keçirilən bütün tədbirlər məhz həmin amala əsaslanır. İdeya dünya azərbaycanlılarının birliyinin fəlsəfi-nəzəri əsasları kimi çıxış edir.

5 qitə, 1 Azərbaycan

Dünyanın 5 qitəsində sayı milyonlarla ölçülən azərbaycanlı yaşayır. Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyasının geniş olması ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılmasına müstəsna xidmətləri var. Əvvəllər Azərbaycan diasporası rus, türk və fars diasporalarının tərkib hissəsi kimi qəbul edilirdisə, dövlətin apardığı xarici siyasətin məntiqi nəticəsidir ki, xaricdəki diaspora quruculuğunda əhəmiyyətli addımlar atılıb. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar dövründən asılı olmayaraq, həmişə milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qayğı ilə qoruyub saxlayıb, Azərbaycanla mütəmadi əlaqələr saxlayıblar. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində olan Azərbaycan diasporasının əsas fəaliyyət mexanizminin mərkəzində azərbaycançılıq ideologiyasının təbliğ olunması dayanır. Xaricdəki diasporanın məqsədlərinə Azərbaycan

mədəniyyətini təbliğ etmək, dilini təbliğ və tədris etmək, ölkəmizlə bağlı kütləvi - mədəni tədbirlərin keçirilməsi, ölkənin ictimai-siyasi, iqtisadi-mədəni həyatında iştirak etmək, mövcud olduğu ölkə ilə Azərbaycanın hərtərəfli əlaqələrinin inkişaf etdirilməsinə zəmin yaratmaq, informasiya - tədqiqat işi ilə məşğul olmaq, Azərbaycan naminə lobbichilik etmək və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində Azərbaycanın ədalətli mövqeyini təmin etmək daxildir.

Ulu öndərdən başlayan uğurlu yol

Diaspora sahəsindəki fəaliyyət barədə ilk tapşırığı 90-cı illərin sonlarında ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən verilib. Ölkə xaricində yaşayan azərbaycanlıları birləşdirmək məqsədilə müxtəlif dövlət proqramları həyata keçirildi. Həmin dövrlərdən başlayaraq, diaspora məsələsi Azərbaycan dövlətinin prioritet məsələlərindən birinə çevrildi. Bu məqsədlə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı keçirildi. Dövlət ilk dəfə olaraq dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların öz ölkələrində bir araya toplamağı bacardı. Bu hadisədən sonra diaspor təşkilatlarının qurultayının Bakıda keçirilməsi tendensiyası ənənə halına düşüb. Diaspora quruculuğu siyasətinin təməlini məhz ulu öndər Heydər Əliyev qoyub. Həmin siyasətə uyğun olaraq, bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirildi. Hal-hazırda da bu siyasət cənab prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycanın xaricdə tanınması, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların bir araya gəlməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ölkələrinə çatdırılması məqsədilə böyük işlər görülür. Diaspora təşkilatlarının da bu sahədə Azərbaycan adına vacib addımları atılıb. Rusiya, Amerika və Avropa dövlətlərində fəaliyyət göstərən diaspor komitələri aktiv fəaliyyət mexanizminə malikdirlər. Azərbaycanın həmçinin xaricdə diaspora fəaliyyəti göstərən kifayət qədər diaspor birlikləri var. Eyni zamanda Azərbaycan həqiqətlərinin Heydər Əliyev Fondunun Rusiya filialının fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Filialın rəhbəri Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən “Xocalıya Ədalət” kampaniyası ilə dünya ictimaiyyəti Azərbaycan həqiqətləri ilə hərtərəfli məlumatlandırıldı. Bu istiqamətdə Rusiya, ABŞ və Avropada böyük işlər görüldü, sərgilər təşkil edildi, kütləvi tədbirlər həyata keçirildi. Xocalı soyqırımının tanınması, Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarında baş verən proseslərin dünyaya çatdırılmasında Leyla Əliyevanın böyük fəaliyyəti olub. Ümumilikdə Azərbaycanın diaspora fəaliyyətinin uğurları göz qabağındadır.

Erməni diasporuna ağır zərbə

Azərbaycan diasporası keçən illər ərzində Ermənistan lobbisi və diasporu üzərində əhəmiyyətli üstünlüklər əldə edib. Son 15 ildə Azərbaycan reallıqlarının dünyaya çatdırılması, o cümlədən Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində ölkəmizin ədalətli mövqeyinin dəstəklənməsi sahələrində uğurlu işlər həyata keçirilir. Azərbaycanın təbliğat işi və beynəlxalq ictimaiyyəti məlumatlandırmaq məqsədilə görülən işlər erməniləri bir neçə dəfə üstələyib. Diaspora təşkilatları həm internet resursları, həm dünya ölkələrində keçirilən tədbirlər vasitəsilə, ayrı-ayrı dövlətlərdəki Azərbaycan səfirlikləri, diplomatik korpusları, diaspora nümayəndəlikləri

Azərbaycanı dünyaya möhtəşəm dövlət kimi təqdim edə bilirlər. Ölkədə baş verən proseslər, Azərbaycanın dinamik inkişafı artıq dünya birliyinin nəzərinə çatdırılıb. Bu gün istənilən məsələ barədə təbliğatımız ermənilərdən çox üstündür, bir neçə ildir ki, “təbliğat maşını” tam gücü ilə işə düşüb. Dünyanın əsl reallığı görməsi baxımından bunlar vacib işlərdir, eyni zamanda Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsində də diaspora təşkilatlarının həyata keçirdikləri təbliğat böyük rol oynayır. Dünya artıq Azərbaycan reallıqlarını görür, ona hüquqi və siyasi qiymətini verir. Ulu öndər Heydər Əliyev hər dəfə xaricə səfərə gedəndə xəritənin qarşısında dayanıb bir-bir Dağlıq Qarabağın işğalı barədə izahat verirdisə, bu gün artıq bütün Azərbaycan həqiqətləri dünyaya məlumdur. Görülən işlər uğurla davam etdirilən daxili və xarici siyasət bütün istiqamətləri əhatə etməyi bacarır. Ulu öndər Heydər Əliyev o dövrlərdə təkcə, təbliğatı qururdusa, bu gün artıq Azərbaycan diasporası, eyni zamanda ölkə daxilində görülən işlər bütün dünyaya dəqiqliyi ilə çatdırılıb. Beynəlxalq ictimaiyyət aparılan aktiv siyasətə görə, Azərbaycan həqiqətlərini qəbul edir. Görülmüş işlər və yaxın gələcəkdə mühüm layihələrin həyata keçirilməsi Azərbaycan adına mühüm faktordur. Həmin amillər Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində dövlətimizin ədalətli mövqeyinin qəbul edilməsində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İnandırıcıdır ki, Dağlıq Qarabağla bağlı təbliğat mexanizmi yaxın gələcəkdə öz müsbət nəticəsini ortaya qoyacaq. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə qərəzsiz və dəqiq şəkildə çatdırılması mexanizmi daha da inkişaf etdirilməlidir.

Bir amal uğrunda

Hazırda da dünyanın ölkələrinin əksəriyyətində çoxlu sayda azərbaycanlılar yaşayırlar. Şimali, Cənubi və Mərkəzi Amerikada minlərlə azərbaycanlı var. Təkcə ABŞ-da yaşayan azərbaycanlıların sayı 400 mindən çoxdur. Bundan başqa Argentina, Braziliya, Kanada və Meksikada da kifayət qədər azərbaycanlı yaşayır. Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və ədədi böyüklüyü baxımından ən geniş olduğu ikinci qitə Avropadır. Türkiyədə azərbaycanlıların 3, Rusiyada 2.5, Ukraynada 500, İsveçdə 30, Almaniya da 100, Hollandiyada isə 20 minə yaxındır. Belçika, Danimarka, İsveçrə, Böyük Britaniya, Çexiya, Slovakiya, Polşa, Avstriya, Estoniya, Belarusiya, Moldova və Fransada da çoxlu sayda soydaşımız var. Avropa və Amerika qitələrində yaşayan soydaşlarımızın böyük əksəriyyəti diaspora fəaliyyəti ilə məşğuldurlar. Asiyada da Azərbaycan diasporasının yayılma coğrafiyası kifayət qədər genişdir. Banqladeş, Hindistan, Əfqanıstan, Pakistan, İordaniya, Orta Asiya ölkələri, İndoneziya, Yəmə, Çin, BƏƏ, Oman, Səudiyyə Ərəbistanı, Suriya və İraqda Azərbaycan diasporasının aktiv fəaliyyəti var. Avstraliya qitəsində isə təxminən 8 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır. Azərbaycanlıların hansı dövlətdə olmasından asılı olmayaraq onlar həmişə dövlətimizin, dövlətimiz isə onların yanındadır. Hər ikisinin bir amalı var – Azərbaycanı dünyanın ən inkişaf etmiş ölkəsinə çevirmək.

Olaylar.-2014.-18-20 oktyabr.-№ 187.-S.3.

Diaspor təşkilatlarımız fəallığını artırmalıdır

Erməni dünyada soyqırımını törədən xalq olaraq tanındırmalıdır

Erməni diaspor təşkilatları gələn il qondarma erməni “soyqırım”ının 100 illiyini qeyd etməyə hazırlaşır. Artıq bu istiqamətdə ciddi hazırlıq işlərinin getdiyi bildirilir. Belə bir şəraitdə təbii ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları da sakit oturmamalı, müəyyən qabaqlayıcı tədbirlər görməlidir. Bəs diaspor təşkilatlarımız hansı qabaqlayıcı addımlar ata bilər və ümumiyyətlə bu sahədə diaspora təşkilatlarımızın üzərinə hansı vəzifələr düşür? Azərbaycan Demokratik İslahatların İnkişafı Mərkəzinin təsisçisi və sədri Cavid Şahverdiyevin sözlərinə görə, ermənilər bu tədbirlərini daha çox Avropa və Amerika qitəsində keçirməyi planlaşdırıblar. Ermənilərin bu dəfəki planı Vaşinqtonun mərkəzində erməni soyqırımını abidəsi ucaltmaq və muzey açmaqdır. Artıq bununla bağlı ermənilər Vaşinqtonda məsləhətləşmələrə də başlayıblar. Qondarma erməni "soyqırımını"nın 100 illiyi yaxınlaşdıqca xaricdə fəaliyyət göstərən erməni icmaları aktivliklərini artırır. ABŞ-ın Kaliforniya ştatının iri şəhərlərindən sayılan Pasadenada yerli erməni diasporu Ermənistan Respublikası xaricində ən böyük "soyqırımını" abidəsinin tikintisi ilə bağlı hazırlıqlara başlayıblar. Memorial kompleksin memarlıq planı təsdiq olunub və tezliklə tikinti işlərinin başlanması gözlənilir. Ermənilər bu olayı dünyaya tanıtmak üçün bir sıra tədbirlər də planlaşdırıblar. Məsələn, qondarma soyqırımını əks etdirən dram janrında Hollivud filmlərinin çəkilməsi, yalan sənədlərin və görüntülərin hazırlanması, qondarma soyqırımını tanıyan ölkələrin meydanlarında xatirə abidələrinin ucaldılması, montaj fotolarla dünyanın aparıcı ölkələrində sərgilərin təşkil olunması, qondarma soyqırımını tanıyan ölkələrin bürokratlarına mükafatların verilməsi, sosial şəbəkələrdən məharətlə istifadə edərək, ictimai rəyin yönləndirilməsi, dünyada 21 ölkənin ABŞ-da isə bir çox əyalətin tanıdığı qondarma soyqırımının tanınması üçün digər ölkələrə də təzyiq edilməsi. Onun sözlərinə görə, baxmayaraq ki, beynəlxalq bir yalana dönmən soyqırımını iddiasının yalan olduğunu isbat etmək üçün Türkiyə yetərli dəlillərə sahibdir. Bəs Azərbaycan olaraq Türkiyəyə bu məsələdə necə dəstək ola bilərik? Erməni diasporunun bu fəallığının qarşısını almaq üçün Azərbaycanın ixtiyarında kifayət qədər ciddi tarixi faktlar var. Və Azərbaycan ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımını sübut edən həmin tarixi faktları ABŞ və digər Qərb dövlətlərilə təmaslarında xüsusilə diqqət mərkəzində saxlamalıdır: “Azərbaycan da 2015-ci ilə hazırlaşmalıdır. Biz əlimizdəki tarixi faktlardan istifadə edərək ermənilərin törətdiyi Xocalı soyqırımının dünyada daha çox ölkə tərəfindən tanındılmasına çalışmalıyıq. Çünki ermənilərin soyqırım iddiaları tarixi sənədlərə belə əsaslanmadığı halda, ermənilərin özlərinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri Xocalı soyqırımını XX əsrin sonlarında bütün dünyanın gözləri qarşısında baş verib. Bundan başqa Azərbaycan diaspor təşkilatları təmsil olduqları dövlətlərin yerli hakimiyyət strukturları və türk dünyasına rəğbəti olan diaspor təşkilatları ilə birgə iş aparmalıdırlar. 2015-ci il aprelin 24-də bütün diaspor təşkilatlarımız qondarma erməni soyqırımını tədbirlərinə etiraz aksiyaları təşkil etməlidirlər. Təbii ki, həmin gündə ermənilər də küçələrə axışacaqlar. Bizim diaspor təşkilatlarımız da

ermənilərlə üz-üzə dayanıb dinc şəkildə, təxribatlara uymayaraq ermənilərin başımıza gətirdikləri soyqırımlarını dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqla onları ifşa etməlidirlər”.

Diaspor Jurnalistləri Birliyinin (DJB) İdarə Heyətinin üzvü Əli Zülfüqaroğlunun sözlərinə görə, ermənilər bununla bağlı bütün güclərini sərf edəcəklər. Həm Ermənistan dövləti, həm də erməni lobbisi birlikdə qondarma erməni soyqırımının 100 illiyi ilə bağlı maksimum nəticə əldə etməyə çalışacaqlar. Eyni zamanda müəyyən maraqlar baxımından Türkiyəyə təsir etmək istəyən ölkələr və güclər də bu məsələdən siyasi vasitə kimi yararlanacaqlar. Amma bu heç də o demək deyil ki, ermənilər uğur qazanacaqlar, istədiklərinə nail olacaqlar. Bu təkcə Türkiyənin məsələsi deyil, bizim ortaqlarımızdır. Bu məsələdə dövlət olaraq əsasən Türkiyənin əlində kifayət qədər təsir imkanları var. Türkiyədə çoxsaylı erməni miqrantlar var, həmçinin Türkiyənin iş adamları ermənilərlə ticarət aparırlar. Türkiyə Ermənistanla dövlət olaraq daha ciddi təzyiqlər edə bilər. Ermənistanla münasibətləri normallaşdırmaq üçün bunu etməlidir. Ermənistan isə üzərində təzyiqlər hiss etmədikcə Türkiyənin üzərinə daha sərt formada yeriməyə çalışır. Azərbaycanın isə Ermənistanla problemləri məlumdur. Ermənistan işğalçılığına görə bütün regional layihələrdən kənar qalıb. Azərbaycan mümkün qədər Ermənistanı sıxır ki, işğalçılıq siyasətinə son qoysun, absurd iddialarından əl çəksin. Yəni hazırda bu istiqamətdə Türkiyə dövlətinin görəcəyi iş daha çoxdur: “Amma bu o demək deyil ki, diaspor seyrçi mövqə tutmalıdır. Təbii ki, müəyyən zamanlarda bu məsələ ilə bağlı addımlar atılıb. Amma daha ciddi tədbirlərə, etirazlara, əks hücumlara ehtiyac var. Hər zaman deyirik ki, Türkiyə və Azərbaycan diasporu birlikdə fəaliyyət göstərməlidir. Amma bəzən bu belə olmur. Dünya ölkələrində türklərin sayı çoxdur. Fikrimcə daha aktiv fəaliyyətə ehtiyac var. Əks halda bizim işimiz çətinləşir. Buna baxmayaraq biz mütəşəkkil formada fəaliyyət göstərərsə, daha aktiv olarıqsa, fərdi qaydada belə intensiv görüşlərimiz olarsa, ən əsası isə koordinasiya mükəmməl olarsa uğurlar qazanmaq olar”. Diaspor Jurnalistləri Birliyinin sədri Fuad Hüseynzadə hesab edir ki, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımların xaricdə tanınması diasporumuz üçün prioritetdir. Bu təbliğat çərçivəsində erməni yalanları da ifşa olunmalıdır. Ermənilərin ən böyük yalanlarından biri də qondarma soyqırımı iddiası ilə dünyaya car çəkmələridir. Artıq ermənilər bir çox ölkələri buna inandırırırlar. Bununla ermənilər dünyanı aldadırlar. Bu yalanın üstünü açmağı diasporumuz öz hədəfinə çevirməlidir. Əslində Türkiyə diasporu bu baxımdan daha aktivlik göstərməlidir. Bu baxımdan Azərbaycan-Türkiyə diasporunun həmrəyliyi daha vacibdir: “Ümumiyyətlə, eyni milli geni daşıyan iki ölkə diasporunun birliyi hər zaman önəmlidir. Türk diasporu üçün ermənilərin azərbaycanlılara qarşı 1905, 1918 və nəhayət 1992-ci illərdə törətdiyi soyqırımlar tarixi faktdır. Onlar bu soyqırımları dünyada tanıtmayla beynəlxalq aləmə göstərə bilər ki, türk erməni yox, erməni türk millətini soyqırıma məruz qoyub. Azərbaycan diasporu xaricdə bu soyqırımların təbliğini aparır. Amma türk diasporu ilə birgə bu təbliğatın aparılmasında fəallıq az hiss olunur. Lakin bütün bunlara baxmayaraq Azərbaycan diasporu erməni yalanlarını ifşa etmək üçün onların törətdiyi soyqırımları sübut kimi yaymalıdır. Yəni erməni dünyada soyqırımı törədən bir xalq olaraq tanınmalıdır. Antierməni təbliğatında hədəflərə çatmaq üçün fərqli layihələr həyata keçirilməli, təbliğati işdə yeni formalara üstünlük verilməlidir. Bunun üçün təbliğatın ideoloji hədəfləri təyin olunmalıdır. Yəni təbliğat mexanizmi ideologiya əsasında işləməlidir. Daha sonra dünyada formalaşmış “yazıq erməni” sindromu sındırılmalıdır”. Onun fikrincə,

qondarma erməni soyqırımını tanıyan ölkələrə müraciət edib bunu qəbul etməkdə səhv olduqlarını bildirmək lazımdır. Əcnəbi jurnalistləri antierməni təbliğatına cəlb etmək daha məqsədəuyğundur. Türkpərəst erməni müəllifləri ilə əlaqə qurub onların bu “soyqırım”ın yalan olması ilə bağlı etirafını xarici mediada yaymaq gərəkdir: “Ümumiyyətlə, xaricdəki yerli KİV-lərlə işi gücləndirməyə ehtiyac var. Diasporumuza təbliğati kömək üçün Məlumat İdarəetmə Mərkəzini yaratmaq işi daha da sürətləndirməlidir. Tanınmış erməni terroristlərini, eləcə də Xocalı soyqırımını törədənləri beynəlxalq ictimaiyyətə tanıdaraq, onları ifşa etmək lazımdır. Bununla bağlı xarici KİV-lərdə dayanmadan, çevik kampaniyalar aparmalıyıq. Xarici, ilkin olaraq dost ölkələrin universitetlərində proqramdan kənar “Ermənilərin “soyqırım yalanları” adlı dərslər, eyni zamanda görüşlər təşkil etmək olar. Bu zaman Xocalı və digər faciələrimizlə də bağlı məlumatlar verilməlidir. Faciələrimizi özümüzün yox, başqa xalqların tanınmış simalarının dili ilə dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıyıq. Xarici ölkələrdə daha çox siyasi və akademik elita ilə iş aparmaq təbliğati daha effektivdir. Dünya kilsələrinə erməni soyqırımları ilə bağlı kitablar və müraciətlər göndərmək olar”. Ermənilər yəqin ki, qondarma soyqırımın 100 illiyi ilə bağlı universitet və ya şəhərlərdə tədbirlər keçirəcəklər. Həmin universitet və ya şəhərlərin rəhbərliyinə “erməni soyqırımı”nın yalan olduğunu, eləcə də ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımlarla bağlı məktublar göndərmək olar. Diaspor üzvləri, xüsusən gənc diaspor fəalları şəbəkələşib yaşadıkları ölkələrin rəsmi orqanlarına ermənilərin soyqırımı yalanları ilə bağlı virtual formada davamlı olaraq müraciətlər edə bilər. Diasporumuz digər xalqların diasporu ilə görüşlər təşkil edib erməni iddialarının qondarma olması ilə bağlı söhbətlər aparmalıdır: “Ümumiyyətlə, çalışmalıyıq ki, “erməni soyqırımı”nın yalan olduğunun özümüzün yox, başqa xalqların dili ilə dünya ictimaiyyətinə çatdıraq. Belə olduqda təbliğat daha böyük effekt vermiş olar. Bu kimi işlərin görülməsi Diaspor Jurnalistləri Birliyinin də prioritetidir. Biz DJB olaraq burda irəli sürdüyümüz təkliflərin bir neçəsini artıq reallaşdırmışıq. Erməni yalanlarının ifşa olunması istiqamətində layihələrimizi davamlı olaraq həyata keçirəcəyik. Qeyd edim ki, yaxın günlərdə Hollandiyada bu istiqamətdə yeni bir layihəmizə start verəcəyik”.

Olaylar.-2014.-23 oktyabr.-№ 190.-S.3.

Azərbaycan diasporunun ideoloji təməli

Heydər Əliyev: “Siz düşünməyin ki, Azərbaycan bizim üçün nə edib, düşünün ki, biz Azərbaycan üçün nə etmişik”

“Azərbaycan bütün dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətəni, doğma ata-baba ocağıdır. Xalqımızın milli müstəqillik uğrunda çoxəsrlük mübarizəsində dünyanın bütün ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın da diqqətəlayiq xidmətləri, haqq- sayları vardır. Suverenliyimizi daim yaşatmaq, dövlət müstəqilliyimizi əbədi etmək üçün harada yaşamasından asılı olmayaraq, bu gün hər bir azərbaycanlıdan müqəddəs Azərbaycan qayəsi ətrafında əməl və əqidə birliyi, sarsılmaz həmrəylik tələb olunur. Zaman-zaman qəlbimizdə yaşatdığımız müstəqillik və azadlıq ideallarının həyata keçdiyi bu tarixi sınaq anlarında dünyanın müxtəlif guşələrində soydaşlarımızın Vətən təəssübkeşliyinə, övladlıq haqqına dərin inamını ifadə edərək, Sizi azad, müstəqil, qüdrətli, demokratik Azərbaycan dövləti uğrunda səfərbər olmağa və milli həmrəyliyə çağırıram”. Vaxtilə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən edilmiş bu müqəddəs çağırış dünya azərbaycanlılarının üçrəngli bayrağımız altında birləşməsinə zəmin yaratdı. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının və fərdi şəkildə dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş millətimizin nümayəndələrinin eyni amal üçün birləşməsi tarixi də məhz Heydər Əliyevdən başlayır. Ümummilli liderdən sonra cənab prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarına səslenişində çox mühüm məqamları çatdırdı: “İnanıram ki, əsrlərdən bəri arzusunda olduğumuz və uğrunda mübarizə apardığımız müstəqil və azad Azərbaycan ideyalarının həyata keçirildiyi bu tarixi sınaq anlarında dünyanın hər bir guşəsində yaşayan həmvətənlərimiz bizim ümummilli məqsədlərimizin tam gerçəkləşməsi üçün daha böyük əzmlə çalışacaqlar. Qətiyyətlə bəyan edirəm ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir və heç bir qüvvə bizi bu yoldan döndərə bilməyəcəkdir. Hamınızı azad, müstəqil, demokratik Azərbaycan dövlətinin daha da möhkəmlənməsi naminə həmrəyliyə və milli birliyə çağırıram”. Bu əsas ulu öndər tərəfindən qoyulmuş uğurlu diaspora siyasətinin məntiqi şəkildə davam etdirilməsinin çarçısıdır. Dövlətimiz başa düşür ki, xarici siyasətdə uğur qazanmağın əsas amillərindən biri də diasporanın inkişafıdır və onun fəaliyyətinin genişlənməsinə təkan verməkdir. Dünya ölçüsündə bütün ölkələrin diqqət etdiyi bu sahə Azərbaycan dövləti üçün də vacibliyyət daşıyır. Son dövrlərdə diaspora anlayışı müxtəlif proseslərlə əlaqələndirilərək kəsb etdiyi mənanın sərhədləri genişləndirilib. Şeffərə görə diaspora etnik qrupların könülü və ya məcburi miqrasiya prosesləri nəticəsində ortaya çıxır. Onlar mühacirət etdikləri ölkələrdə milli azlıq statusunda yaşayırlar, etnik və etno-dini mənsubiyyətlərini, qrup daxili həmrəyliklərini mühafizə ediblər. J.T. Toşenka və T.İ. Çapitkovun da diasporaya verdiyi tərif Şifferin tərifinə yaxındır. Onlara görə diaspora, öz tarixi vətənlərindən kənarında yaşayan, mövcud cəmiyyətdə fəaliyyət göstərmək və inkişaf etmək üçün müvafiq sosial institutlara sahib, eyni etnik qrupa aid insanlardan ibarətdir. Bu çərçivədə Azərbaycan diasporasının xarici ölkələrdəki sosial institutları aktiv fəaliyyətə malikdirlər. Çünki Azərbaycan diasporunun inkişafına dövlət qayğısı bu gün daha da güclənir. Ulu Öndərimizin bu sahədə tövsiyələri, qarşıya qoyduğu mühüm vəzifələr və

tapşırıqlar, dövlətin siyasi xətti İlham Əliyev tərəfindən böyük uğurla davam etdirilir. İnanırıq ki, həmin qayğı gündən günə artacaq və Azərbaycan diasporu xarici ölkələrdə yaşayan diasporalar arasında öncülərdən biri olacaq.

Akademik səviyyədə təşkilatlanma prosesi

Keçən illər ərzində diasporamız Azərbaycanın xarici siyasətinə yön verən amillərdən birinə çevrilib. Bunun da əsas səbəbi dünya ölkələrindəki azərbaycanlılarla dövlətimizin koordinasiyalı fəaliyyətidir. Çünki Azərbaycan diasporunun arxasında dövləti, dövlətin siyasəti var. Xaricdə yaşayan insanın arxasında bir dövlət, bir qurum yoxdursa, onun çox iş görməsi imkansızdır. Burada Azərbaycan dövləti rəsmi siyasətini ortalığa qoyub. Dövlətimizin gerçək nümayəndələri onun xaricdə yaşayan soydaşlarıdır. Dövlət bunu deyir. Artıq Azərbaycan diasporu gəlməli olduğu yerdədir. Biz burada artıq akademik səviyyədə təşkilatlanmışıq. Diasporalarımız xarici ölkələrdə təhsil alan tələbələri də unutmur. Onlar üçün zaman-zaman layihələr təşkil edirlər. Onlar da bu qayğıyı unutmayaraq yalnız Azərbaycanın milli maraqları çərçivəsində fəaliyyət göstərirlər. Avropada, dünyanın hər bir yerində millətimizin sülhə, əmin-amanlığa xidmət etməsi də nəzərdən yayınmır. Milli maraqlarla yanaşı diasporamız bu məsələləri də yaddan çıxarmır. Son illər fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi və mədəni həyatında Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəal iştirak etmələri diaspor quruculuğu işinin ən mühüm istiqamətlərindən biridir. Bir sıra ölkələrin qanunvericilik, icra hakimiyyəti, yerli özünüidarəetmə orqanlarında təmsil olunmaları, kompakt yaşadıqları ərazilərdə Bazar günü məktəblərinin açılması, müxtəlif icma və birliklərin nəzdində 27 qəzet, 10 jurnal, 3 radio və 1 televiziyanın fəaliyyət göstərməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlərin təşkil edilməsi Azərbaycan diasporu nümayəndələrinin ictimai-siyasi fəallığının artmasının göstəricisidir. Dövlət, prinsipcə, yalnız öz sərhədləri daxilindəki əhali ilə birbaşa maraqlandığı halda, diasporanın təsir dairəsi daha genişdir. Prinsip etibarilə, diaspor təşkilatları ölkə daxilində yaşayan əhali ilə onun xaricində yaşayanların əlaqələrini qurmağı, fəaliyyətlərini koordinasiya etməyə çalışır. Məhz buna görə də dövlət və diaspora fəaliyyətinin bir istiqamətə yönəlməsi, başqa sözlə desək, onun vətəndaşlarının bütöv halda formalaşması vacibdir. Müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq, qloballaşan dünyada inteqrasiya etmək və eyni zamanda bu proses zamanı xalqların öz milli dəyər və xüsusiyyətlərini qoruyub saxlaması zərurəti meydana çıxır. Əlbəttə, bu zərurət hər şeydən əvvəl xalqın və cəmiyyətin milli şüurunda öz əksini tapmalı, mövcud beynəlxalq situasiyadan milli dəyərlərə ziyan gətirmədən istifadə olunmalıdır. Tarixən müxtəlif dövlətlərin maraq obyektinə çevrilmiş Azərbaycanın Şərq və Qərb arasındakı əhəmiyyətli coğrafi mövqeyi, dünya siyasəti və dövlətlərinin ona bu kontekstdə yanaşması, xarici iqtisadi və siyasi müdaxilə xalqımız içərisində vahid birlik ideyalarının yeni formada yaranıb inkişaf etməsinə səbəb olmuşdur. Həmin birliyin inkişafı və möhkəmləndirilməsi təkcə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarından deyil, həm də bütün dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın təşəbbüskarlığından, səyindən və fəaliyyətindən asılıdır.

“Sən azərbaycanlısan”

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 10-cu maddəsində göstərilir ki, Azərbaycan başqa dövlətlərlə və xarici aləmlə əlaqələrini beynəlxalq hüquq normaları və ölkənin maraqlarını nəzərdə tutan prinsiplər əsasında qurur. Azərbaycan Prezidenti 1993-cü il oktyabr ayının 10-da Prezident seçilməsi ilə bağlı keçirilən rəsmi andiçmə mərasimindəki çıxışında qeyd etmişdir ki, “Respublikanın qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri Azərbaycan mənafeyinin dünya miqyasında müdafiə edə bilən ağıllı, səriştəli xarici siyasətin yeridilməsidir. Qarşıda böyük vəzifələr durur. Bizim xarici siyasətimiz birinci növbədə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini təmin etməyə yönəldilməlidir. Vəzifə dünyanın bütün dövlətləri ilə bərabərhüquqlu, qarşılıqlı-faydalı əlaqələr yaratmaq və inkişaf etdirməkdən, bu əlaqələrdən həm Azərbaycan Respublikası beynəlxalq mövqelərini möhkəmləndirmək üçün, həm də Respublikanın iqtisadiyyatını, elmini, mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir.”. Azərbaycan dövləti yarandığı ilk gündən etibarən təkə respublika vətəndaşlarının deyil, ümumiyyətlə, bütün dünya azərbaycanlılarının yeganə milli varlıq simvolu, onların milli qürur mənbəyi və etibarlı istinad mərkəzi, himayədarı və milli-siyasi mövcudluq üsulu kimi çıxış edir. Təsadüfi deyil ki, dövlətimiz dünya azərbaycanlılarının ümummillə mənəvi birliyi və həmrəyliyi ideyasının əsas strateji mərkəzlərdən biri kimi götürüldüyünü, bu cür həmrəyliyin dövlətimizin və xalqımızın ən ali məqsədlərindən biri olduğunu rəsmən bəyan edib. Müasir dövrdə diaspor quruculuğunun konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli proses olduğunu xüsusi vurğulamağa ehtiyac yoxdur. Reallıq göstərir ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda hələ çox işlər görülməlidir. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsiplial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, yaxın illərdə Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, ölkənin tələyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcəkdir. Ümummillə lider Heydər Əliyevin Vətən və xalq qarşısında göstərdiyi böyük xidmətlərdən biri də milli dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi baxımından çox əhəmiyyətli olan azərbaycançılıq ideyasını irəli sürməsi, onu milli diasporun təşkilatlanması üçün ideoloji təmələ çevirməsidir. Ümummillə lider xarici ölkələrə səfərləri zamanı azərbaycanlılarla çoxsaylı görüşlər keçirmiş, xaricdə yaşayan soydaşlarımızı daim milli ideya ətrafında birləşməyə, təşkilatlanmağa, icmalar, milli cəmiyyətlər yaratmağa səsləmişdir. Ulu öndər daim həmvətənlərimizi yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməyə, eyni zamanda, Vətənlə - doğma Azərbaycanla sıx əlaqə saxlamağa, bir an da olsun Azərbaycanı təmsil etdiklərini unutmamağa çağırmışdır. 1997-ci ildə Heydər Əliyev ABŞ-a rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan diasporu qarşısında çıxışında bu istiqamətdə əsas prinsipləri müəyyən etmişdir: "Siz düşünməyin ki, Azərbaycan bizim üçün nə edib, düşünün ki, biz Azərbaycan üçün nə etmişik. Onda Azərbaycan da irəli gedər, Azərbaycan diasporu da inkişaf edər. Harada doğulmağın fərqi yoxdur, əsas odur ki, sən azərbaycanlısan, Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin daşıyıcısısan”.

Diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi

Heydər Əliyev: “Harada olursa-olsun azərbaycanlıların birlikdə, bərabər olması əsas şərtlərdən biridir”

Azərbaycan xalqının tarixi təkamülü sayəsində XX əsrin sonlarında dövlət müstəqilliyimiz yenidən bərqərar oldu və dönməz xarakter aldı. Lakin tarix boyu ictimai-siyasi proseslər elə gətirdi ki, azərbaycanlıların bir hissəsi əzəli ərazilərimizi tərk edərək planetin müxtəlif ölkələrində məskunlaşdılar və diaspora şəklində fəaliyyətə başladılar. Azərbaycanla olan əlaqələrini qoparmadılar. Çünki dünya azərbaycanlılarında milli şüurun güclənməsində ümummilli lider Heydər Əliyevin Moskvada Sovet dövlətinin rəhbərlərindən biri kimi fəaliyyətinin də xüsusi rolu olub. Həmvətənlərimiz milli liderimizin dünya miqyaslı siyasi fəaliyyətini milli idrak və xarakterin parlaq təzahürü kimi qəbul edir, xalqımızın özünə inamı, özünüdərk və mütəşəkkilliyi güclənirdi. Ulu öndər Heydər Əliyev ikinci dəfə Azərbaycanda hakimiyyətə gəldikdən sonra xarici ölkələrdə ayrı-ayrılıqda fəaliyyət göstərən çoxsaylı cəmiyyət və birliklər iş birliyi naminə bir araya gələrək Azərbaycan federal birlikləri yaratmağa başladılar.

Bunların sırasında Ümumrusiya Azərbaycan Konqresini, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresini, Almaniya Azərbaycan cəmiyyətləri Federasiyasını, İsveç - Azərbaycan Federasiyasını, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistan azərbaycanlılarının “Turan” Konqresini və Qırğızıstanda “Azəri” İctimai Birliyini nümunə göstərmək olar. Bu cəmiyyət və birliklər fəaliyyət göstərdikləri ölkələrlə Azərbaycan arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafı, həmvətənlərimizin təşkilatlanması, onların tarixi Vətənləri ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi sahəsində əhəmiyyətli işlər görə biliblər. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Azərbaycan diasporunun daha mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsinə nail olmaq məqsədilə yeni cəmiyyət və birliklərin yaradılmasına ardıcıl olaraq diqqət yetirməkdədir. Nəticədə yeni icma və birliklərin yaradılması tendensiyası digər ölkələri də əhatə etmiş və Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi, Moldova Azərbaycanlıları Konqresi, Özbəkistan Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyası, Azərbaycan-Norveç Assosiasiyası öz qüvvələrini bir mərkəzdə birləşdirmək əzmində olaraq bu sərəya qatılıblar. Bu Federal birliklər Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması və fəallığının artırılması üçün zəruri və mümkün tədbirləri görür və üzərinə götürdüyü vəzifənin öhdəsindən layiqincə gəlməyə çalışır. Aparılmış məqsədyönlü işlər nəticəsində 2004-cü ildə Avropada, Şimali Amerikada, MDB məkanında və bir çox ölkələrdə o cümlədən, Özbəkistan, Qırğızıstan, Norveç, Niderland, Almaniya, İspaniya, İtaliya, Belçika, Bolqarıstan, Çexiya, Finlandiya, Estoniya, Polşa, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Misir Ərəb Respublikası, Türkiyə və ABŞ-da 40-a yaxın yeni Azərbaycan icmaları yaradıldı.

Yeni Azərbaycan icma və birlikləri təsis edilməsi Azərbaycanın çağdaş diaspor quruculuğu işinin uğurları kimi qiymətləndirilməyə layiqdir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yeni icma və birliklərin yaradılması məsələsinə xüsusi diqqət yetirir. Burada əsas strateji məqsəd, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müəyənləşdirdiyi xəttə uyğun olaraq, müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının vahid bir

mərkəzdə birləşdirilməsinə müvəffəq olmaqdan ibarətdir. Komitə ilkin mərhələdə müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıları icma və birliklərdə birləşdirməyə, daha sonra isə bu icma və birlikləri vahid təşkilata cəlb etməyə çalışır. Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması və müvafiq qanunun qəbul olunması ilə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin koordinasiya olunması işi öz həllini tapdı. Bu hal, eyni zamanda, ölkəmizin xarici siyasətində uğurlar əldə etməsində də özünü göstərdi. Uğurlu xarici siyasətin həyata keçirilməsi dövlətçiliyin inkişafının təməl prinsiplərindən biri olduğuna görə, Azərbaycan bu amilə xüsusi önəm verir.

Vahid strategiya prinsipi

Azərbaycan diasporunun Azərbaycan dövləti ilə birgə və qarşılıqlı fəaliyyəti Azərbaycanın yenidən müstəqilliyinə qovuşması və ümummillə lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsi ilə əlaqədardır. Məhz ümummillə liderin Azərbaycan rəhbərliyinə 1993-cü ildə ikinci dəfə qayıtmasından sonra, ölkəmizin diasporla bağlı vahid dövlət strategiyası müəyyənləşdi; diaspor quruculuğu Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Heydər Əliyev hələ Naxçıvan Muxtar Respublikasına rəhbərlik etdiyi dövrdə - 1991-ci ilin 16 dekabrında dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq, dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan etdi. Həmin qərar bütün dünyada yaşayan soydaşlarımızın birliyi üçün mühüm əhəmiyyətə malik oldu, birlik ideyasının reallaşması istiqamətində stimula çevrildi. Azərbaycanlıların həmrəyliyinə həm ölkəmiz üçün, həm də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımız üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini düzgün dəyərləndirən Heydər Əliyev xaricdəki azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması məsələlərini diqqət mərkəzində saxlayırdı. Ulu öndər xarici ölkələrə etdiyi səfərlər zamanı Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirər, onların problem və qayğıları ilə yaxından maraqlanar, daha sıx təşkilatlanmalarına dair dəyərli tövsiyələr verərdi. “Harada olursa olsun azərbaycanlıların birlikdə, bərabər olması əsas şərtlərdən biridir. Biz çalışırıq ki, Azərbaycanın daxilində bütün qüvvələri toplayaq. Eyni zamanda Azərbaycandan kənarında yaşayan azərbaycanlılar da öz qüvvələrini toplamalıdırlar. Ayrı-ayrı qüvvələrin, qrupların arasında fikir müxtəlifliyi ola bilər. Bu təbii haldır. Ancaq Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq, ərazi bütövlüyünü saxlamaq üçün hamı bütün başqa fikirləri kənara qoyub birləşməli, bir hədəfə vurmali, bir məqsədə xidmət etməlidir” - deyər ulu öndər bildirdi. Həmin məqsədyönlü siyasətin ən yaxşı nümunəsi kimi Prezident İlham Əliyevin təmsalında Azərbaycan diasporu artıq daha geniş və əhatəli fəaliyyət göstərir. Formalaşmış və tam təşkilatlanmış diasporumuz indi praktiki işlər görmək mərhələsindədir.

Bu mərhələnin də özünəməxsus çətinlikləri və mürəkkəblikləri var. Demək olar ki, diaspor təşkilatlarımıza siyasi cəhətdən yetkin insanlar rəhbərlik edir, bu qurumlarda getdikcə siyasi və ideoloji cəhətdən daha hazırlıqlı insanlar cəmləşir. Onlar yaşadıkları ölkələrdəki siyasi proseslərə, eləcə də dünya siyasəti müstəvisində baş verənlərə Azərbaycanın maraqları baxımından reaksiya verə bilirlər. Azərbaycan diaspor təşkilatları artıq müasir iş üsulları ilə çalışırlar, inkişaf etmiş informasiya texnologiyalarını öz

fəaliyyətlərinə tətbiq edirlər. Bu da Azərbaycanın haqq səsinin daha geniş və əhatəli duyulmasına şərait yaradır. Artıq Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlər dünya ictimaiyyətinə daha tez çatdırılır. Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında diasporumuzun əvəzsiz rolu var. Dünyadakı Azərbaycan diasporunu azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşdirən Ulu öndər Heydər Əliyevin layiqli davamçısı prezident İlham Əliyev də diaspor quruculuğuna ən mühüm məsələlərdən biri kimi yanaşır. Bu yöndə ardıcıl və sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edən prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrə səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkir, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirir. Dövlət başçısı müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü çıxışlarında dəfələrlə vurğulayıb. Azərbaycan diasporunun vəziyyəti, inkişafı və dünyada real gücə, söz sahibinə çevrilməsi dövlət başçısının daim diqqətindədir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi prezident İlham Əliyevin tövsiyələri əsasında diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırım aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrinin gücləndirilməsi sahəsində müntəzəm tədbirlər həyata keçirir. Təbii ki, müasir dövrdə diaspor quruculuğu konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli prosesdir.

Xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi istiqamətində hələ çox işlər görməyə ehtiyac var. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl, məqsədyönlü və prinsiplial siyasət aparması nəticəsində qarşıdakı illərdə Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, ölkənin taleyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcək. Dövlətimizin başçısı dəfələrlə bəyan edib ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında mənafeələrini layiqincə qoruyur, ümummill problemlərin həllinə nail olur, öz dilini, mədəniyyətini, tarixini lazımi səviyyədə təbliğ edir. 2003-cü ildən diaspor quruculuğu siyasətini yeni dünya nizamının gerçəkliklərinə uyğun davam etdirən Azərbaycan prezidenti ölkəmizin hüduudlarından kənarda yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli mənəvi dəyərlər sistemi ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu böyük potensialın ümummill problemlərinin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirib. Diaspora və dövlətimizin işbirliyi Azərbaycanın bir daha doğru yolda olmasından xəbər verir.

Olaylar.-2014.-29 oktyabr.-№ 194.-S.3.

Diaspora və lobbicilik necə yarandı?

Poli-etnik cəmiyyətdə yaşayan milli azlıqlar arasında öz etnik mənsubiyyətinə, mədəniyyətinə maraq artıb, qrup daxili inteqrasiya prosesləri güclənib. Bu proseslərin nəticəsi kimi bir çox hallarda müxtəlif etnik qruplar diasporlarda birləşiblər. Diaspora və lobbicilik fəaliyyəti sahəsində geniş araşdırmalar aparmış ekspert Ceyhun Mahmudov bu fikirdədir. Onun sözlərinə görə, diaspora ilə əlaqədar elmi ədəbiyyatda iki mövqe vardır. Bir qrup tədqiqatçı bu anlayışı yunanlarla əlaqələndirsə də, başqa bir qrup isə onu yəhudilərlə əlaqələndirir: “Linqvistik yöndən yanaşsaq görürük ki, diaspora yunan sözü olub, səpələmə deməkdir. Elmi ictimaiyyət arasında bu anlayışın leksik mənası ilə əlaqədar fikir ayrılığı olmasa da, bu terminin hansı şəraitdə, kimlər üçün işlədilməsi barədə ortaq fikir yoxdur. Bir qrup alim bu sözün yaranma tarixini yunanların eramızdan xeyli əvvəl başladıkları işğal və köçürmə dövrünə təsadüf etdiyini bildirir, başqa bir qrup tədqiqatçı isə "diaspor" anlayışını yəhudi tarixi ilə əlaqələndirir. Hətta bir çox lüğətlərdə və ensiklopediyalarda bu termin birbaşa yəhudilərin öz vətənlərindən qovulub dünyanın müxtəlif yerlərinə səpələnmələri kimi izah edilir. İncilin yunan dilinə tərcüməsi olan "Septuaqinte" ilk dəfə olaraq diaspora anlayışını yəhudilərin öz yerlərindən qovularaq, müxtəlif ölkələrə səpələnmələrinin bildirmək üçün istifadə edilmişdir.

Bunu ardınca Plutarx, Filana Aleksandrski və daha sonra xristian alimləri bu termini yəhudi tarixi ilə əlaqələndirirlər. Son dövrlərdə "diaspora, anlayışı müxtəlif proseslərlə əlaqələndirilərək kəsb etdiyi mənanın sərhədləri genişləndirilib. Q. Şeffərə görə diaspora etnik qrupların könüllü və ya məcburi miqrasiya prosesləri nəticəsində ortaya çıxır. Onlar mühacirət etdikləri ölkələrdə milli azlıq statusunda yaşayırlar, etnik və etno-dini mənsubiyyətlərini, qrup daxili həmrəyliklərini mühafizə ediblər. J.T. Toşenka və T.İ. Çapitkovun da diasporaya verdiyi tərif Şifferin tərifinə yaxındır. Onlara görə diaspora, öz tarixi vətənlərindən kənarında yaşayan, mövcud cəmiyyətdə fəaliyyət göstərmək və inkişaf etmək üçün müvafiq sosial institutlara sahib, eyni etnik qrupa aid insanlardan ibarətdir. Bundan başqa diaspora anlayışı «miqrasiya» və «milli azlıqlar» sözləri ilə sinonimlik təşkil edir. Son dövrdə rus dilində "diaspora" kəlməsi istənilə etnik qrupu ifadə etmək üçün işlədilir. 1945-ci il qədər diaspora fenomeni tamamilə yəhudilər ilə əlaqələndirilsə də, bu dövrdən sonra dünyada baş verən proseslər nəticəsində şimali afrikalılar, hindlilər, türklər öz tarixi torpaqlarını tərk edərək, yeni diasporlar formalaşdırdılar. Məhz həmin hadisələrin axarında "diaspora" anlayışı yeni mənalar kəsb etməyə başladı. Müasir beynəlxalq sistemdə dövlətlərin xarici siyasətində prioritet təşkil edən mənəblərdən biri də diaspor quruculuğu və diasporla əməkdaşlıq məsələsidir. Bunun əsas səbəblərindən biri diaspora təşkilatların beynəlxalq sistemə təsir edə bilən beynəlxalq aktyorlara çevrilməsidir”. Müəllif daha sonra qeyd edir ki, diaspora təşkilatları əsasən ABŞ, Avropa İttifaqı ölkələri, Rusiya və digər dünya siyasətinə təsir edə bilən dövlətlərdə fəaliyyət göstərirlər. Bu qrupların əsas məqsədləri öz etnik qruplarının və tarixi vətənlərinin lehinə qərarlar qəbul etdirməkdir. Dünyada təsir imkanlarına görə yəhudi, yunan və erməni diasporlarını göstərmək olar. Adı çəkilən etnik qruplar xüsusilə dünyanın super dövləti olan ABŞ-da fəaliyyət göstərir və tarixi vətənlərinin lehinə əhəmiyyətli qərarların verilməsində müstəsna rol oynayırlar. İstər yəhudi, istər yunan, istərsə də erməni

diasporu qrup daxili həmrəyliyə əsaslanaraq müxtəlif ölkələrdə təşkilatlanaraq öz etnik birliklərini qurublar. Amma son dövrlərdə diasporların təşkilatlandırılmasına dövlətlər özləri nəzarət edirlər. Məsələn, dünyanın onlarla ölkəsinə səpələnmiş Azərbaycan diasporu uzun tarixə sahib olsa da bir müddət pərakəndə fəaliyyət göstərərək, qarşısına qoyduğu məqsədlərə çatma bilməyib.

Məsələnin ciddiyyətinin anlayan Azərbaycan dövləti bu prosesi öz nəzarətinə götürmüş milli diaspora quruculuğunda birbaşa iştirak etməyə başlayıb. Hazırda bu məsələ ilə məşğul olan xüsusi komitə fəaliyyət göstərir: "İnoetnik cəmiyyətdə fəaliyyət göstərən diasporların fəaliyyətinin səmərəliliyi həmin cəmiyyətlərdə mövcud olan sosial-iqtisadi vəziyyətdən, siyasi sistemindən asılı olur. Yaxşı təşkilatlanmış diaspora təşkilatları öz tarixi vətənlərinin xeyrinə lobbiçilik fəaliyyəti ilə də məşğul olurlar. Lobbiçilik bu gün yəhudi, yunan və erməni diasporlarının müvəffəq olduqları fəaliyyət növündəndir. Lobbiçilik fəaliyyətini təhlil etməzdən əvvəl "lobbi" sözünün etimologiyasına diqqət etmək lazımdır. Lobby ingilis dilindən tərcümədə gözləmə salonu adlanır. "Lobbiçilik" isə bir fəaliyyət növüdür, "lobby" sözünün zamanla öz mənasını dəyişməsi nəticəsində formalaşmışdır. Ehtimal olunur ki, bu ifadənin işlədilməsinin tarixi ABŞ-ın 1869-1877-ci illərdə 18-ci prezidenti olmuş Ulysses S. Grant aiddir. General Grant Villard hotelinin lobbisində siqar çəkməyi sevdi. Mövcud şəraitdən istifadə edən siyasi alverçilər müəyyən məsələləri həll etmək üçün onunla danışıqlara girib müvafiq qərarın qəbul olunmasına çalışırdılar. Bu işlə məşğul olan siyasi alverçilərə "lobbiçi" bu fəaliyyətə isə "lobbiçilik" fəaliyyəti adı verildi. BBC-nin məlumatına görə, "lobbiçilik" ifadəsi İngiltərə parlamentində palataların iclaslarından əvvəl və sonra parlament üzvlərinin parlament binasının lobbisində ənənəvi olaraq toplanması və burada bəzi məsələlər barədə müzakirələr aparmasından ortaya çıxıb. İngilis dilinin izahlı lüğəti, Longmanda "lobbiçiliyin" lüğəti mənası hökumət qərarlarına təsir etmək məqsədi ilə planlanan və həyata keçirilən fəaliyyət kimi izah edilir. Təyyar Arı "Amerikada siyasi yapı: Lobbilər və xarici siyasət" adlı kitabında "Lobbiçilik" fəaliyyətinə tərif verərək qeyd edir ki, lobbiçilik bir qrup hökumətin qərarlarına təsir etmək məqsədi ilə planlanan və bu məqsədlə vətəndaş ilə qərar verici arasında ünsiyyət vasitəsidir. ABŞ-da "lobbiçilik" qanunla müəyyənləşdirilib ölçülər çərçivəsində fəaliyyət göstərir. Bu fəaliyyəti tənzimləmək üçün 1946-cı ildə Federal Lobbi qanunu qəbul edilib. Bu qanunda lobbiçinin kim olduğu müəyyənləşdirilir və onun maliyyə imkanları nəzarət altına alınır. Bu qanunda deyilir ki, "Amerika konqresindəki qanunlara təsir etməyə və ya müvafiq qanun çıxmasına çalışan bunun üçün birbaşa və ya dolaylı yolla pul və digər qiymətli əşyalar toplayan və ya əsil məqsədi bu olan şəxslər lobbiçi olaraq adlandırılır. Bu sadalananlara sahib olan şəxslərin məsrəfləri incəlməlidir". Lobbiçilik növlərinə görə iki yerə bölünür. 1) Birbaşa lobbiçilik; 2) İctimaiyyət arasında təşviqat aparılaraq qurulan lobbiçilik. ABŞ-da lobbiçiliklə xüsusi maraqlı qruplar və etnik diaspora təşkilatlanma məşğul olur. Etnik diaspora təşkilatları ya özləri birbaşa olaraq bu işlə məşğul olur, ya da ixtisaslaşdırılmış lobbi şirkətləri vasitəsi ilə öz fəaliyyətlərini həyata keçirirlər. Özəl lobbi şirkətləri çox bahalı olduğu üçün adətən etnik biznes təşkilatları bu işi özləri həyata keçirməyə üstünlük verirlər. Lobbilər öz məqsədlərinə çatmaq üçün bir çox üsuldən istifadə edirlər. Bu üsullardan üz-üzə görüşmə, konqresin komitələrinin iclaslarında iştirak etmə, məktub göndərmə, ictimaiyyətlə əlaqələr (PR) kampaniyalarının keçirilməsi, lobbilərarası əməkdaşlıq və koalisiyanın qurulması, namizədin seçki kampaniyasına pul yardımı

göstərilməsi və.s. daxildir. Üz-üzə görüşmə ən təsirli üsullardan biridir. Bu zaman lobbici konqresin üzvü və ya başqa bir bürokratla bir-başa ünsiyyətə keçir, bacardığı qədər təsir etməyə çalışır. Bu üsuldən istifadə edərkən lobbicinin şəxsi keyfiyyəti çox əhəmiyyətli rol oynayır. Hər hansısa bir seçici qrupunun bir başa olaraq əlaqədar şəxsə məktub yazması çox təsirli ola bilər. Adətən seçilənlərdən asılı olan şəxslər bu məzmununda olan məktublara çox ciddi yanaşırlar.

Mümkün qədər məktubda göstərilən tələbi yerinə yetirməyə çalışırlar. Lobbici qrupları bəzi xüsusiyyət birinə görə bir-birindən güclü və ya zəif ola bilərlər. Təcrübə göstərir ki, maraqlar üst-üstə düşdüyü zaman zəif lobbilər güclü lobbilərin imkanlarından geniş istifadə edir. Erməni lobbisi bir çox hallarda yunan lobbisinin imkanlarından istifadə etdiyi məlumdur. Lobbicilik fəaliyyətinin ən təsirli üsullarından biri də konqresə keçirilən seçkilərdə namizədin kampaniyalarında aktiv iştirak etməkdir. Seçki kampaniyasında maliyyə və insan resurslarına ilə iştirak edən hər hansısa etnik lobbici qrupu seçkilərdə qalib gələ konqresmenə fəaliyyəti dövründə təsir etmək imkanına sahib olur. Son dövrdə Azərbaycan diasporu dirçəliş dövrünü yaşamaqdadır. Bir çox ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspora təşkilatları artıq lobbicilik fəaliyyətləri ilə də məşğul olurlar. Hazırda ABŞ konqresində fəaliyyət göstərən Azərbaycan dostluq qrupuna artıq 40 konqresmen daxildir. Adı çəkilən fəaliyyətlər ümid verir ki, ölkə xaricində Azərbaycanın dövlət və milli maraqlarına xidmət edən qərarların qəbul edilməsində Azərbaycan diaspora təşkilatları daha böyük uğura nail olurlar”.

Olaylar.-2014.-5 noyabr.-№ 189.-S.3.

Leyla Əliyeva və Azərbaycan diasporu

“Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır”

Azərbaycan xalqının tarixi təkamülü sayəsində XX əsrin sonlarında dövlət müstəqilliyimiz yenidən bərqərar olub və dönməz xarakter alıb. Tarix boyu ictimai-siyasi proseslər elə gətirib ki, azərbaycanlıların bir hissəsi əzəli ərazilərimizi tərk edərək planetin müxtəlif ölkələrində məskunlaşmış, yurd-yuva salıblar. Nəticə etibarilə bu Azərbaycan diasporunun yaranmasına və inkişafına təkan verib. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların tarixi vətənlərlə əlaqələrinin qoparmaması azərbaycançılıq ideologiyasının yaygınlaşmasına şərait yaradıb. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiyasına nail olmaq deməkdir. Biz dünyaya inteqrasiya ediriksə, deməli, bizim mənəvi dəyərlərimiz də ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiya etməlidir. Doğrudur, insan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, gərək öz milliliyini, milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamağı bacarsın. Amma dünyada eyni zamanda, assimilyasiya – millətlərin qaynayıb-qarışması prosesi də gedir. Ulu öndər Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayındakı çıxışında tövsiyə edirdi: “Azərbaycanlılar gərək yaşadıkları ölkədə o şəraiti mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqe tutsunlar. Ancaq öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır”. Respublikamızın müstəqilliyini bərpa etdikdən sonrakı dövrə nəzər salanda görürük ki, diaspor təşkilatları daha da güclənmiş, mütəşəkkil bir qüvvəyə çevrilmiş, xaricdəki Azərbaycan icmaları arasında əlaqələr möhkəmlənmiş, haqq səsimizin dünyaya çatdırılması, həmvətənlərimizin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi istiqamətində bir sıra uğurlar əldə olunmuşdur. Bundan başqa, xaricdəki soydaşlarımıza və cəmiyyətlərimizə hər mənada dayaq olan Azərbaycan Respublikasında aparılan davamlı və ardıcıl sosial-iqtisadi islahatlar nəticəsində qeyd olunan sahələrdə ciddi nailiyyətlər qazanılmış, demokratik cəmiyyət formalaşmış, siyasi münasibətlər sistemi təkmilləşmiş, dövlət idarəçiliyində müasir metodların tətbiqi müsbət nəticələrini vermiş və bütün bunların fonunda beynəlxalq aləmdəki nüfuzumuz xeyli artmışdır. Bu da Azərbaycan diasporunun daha səmərəli fəaliyyət göstərməsi üçün münbit şəraitin yaranmasına zəmin hazırlayır. Xaricdəki soydaşlarımızın yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi proseslərində fəallıq göstərməsi də respublikamız üçün önəm kəsb edir. Çünki bununla onlar həmin ölkələrdə nüfuz qazanmış, mövqelərini möhkəmləndirmiş olurlar. Sevindirici haldır ki, Azərbaycan ziyalıları yaşadıkları dövlətlərdə bu sahədə bir sıra uğurlara imza atmışlar. Hazırda Türkiyə, Gürcüstan, Estoniya və digər ölkələrin parlamentlərində azərbaycanlı millət vəkilləri var. Lakin, təbii ki, bu, bizi tam qane edə bilməz. Diasporumuzun ictimai-siyasi proseslərə təsir etmək imkanına malik amilə çevrilməsi üçün görüləcək işlər hələ çoxdur. Azərbaycanlılar ilk növbədə yaşadıkları cəmiyyətlərdə təkcə fərdi şəkildə deyil, təşkilatlanmış qurum, ictimai institut olaraq ciddi etimad qazanmağa müvəffəq olmalıdırlar. Buna nail olduqdan sonra biz xarici ölkələrin parlamentlərində, dövlət təşkilatlarında, siyasi partiyaların rəhbərliyində daha çox soydaşımızı görə biləcəyik. Eyni zamanda, azərbaycanlılar siyasi

proseslərdə, xüsusilə, seçkilərdə fəal rol oynamalıdırlar ki, siyasi partiyalar onların səsini qazanmaq üçün müəyyən addımlar atsınlar, sözün yaxşı mənasında bu səs uğrunda mübarizə aparsınlar. Bəzi ölkələrdə biz bunun ilkin simptomlarını görürük. Lakin daha çox işləmək, cəmiyyətə daha sıx inteqrasiya etmək ehtiyacı duyulur. Belə hesab edirik ki, xaricdəki soydaşlarımız zamanla bu vəzifənin də öhdəsindən gələ biləcəklər.

Xocalı dünyanın diqqət mərkəzində

Bu gün xaricdə yaşayan soydaşlarımızın milli diaspor halında formalaşması, respublikamızla əlaqələrinin yaradılmasında ortaya çıxan çətinliklərin və problemlərin daha səmərəli həlli yollarının araşdırılmasına böyük ehtiyac duyulur. Hazırda dünyanın əksər ölkəsində 500-ə yaxın Azərbaycan icma və birlikləri fəaliyyət göstərir və diasporumuzun təşkilatlanma prosesi bu gün də davam edir. Son illər Azərbaycan diasporunun həyatında müşahidə edilən müsbət tendensiyalardan biri ondan ibarətdir ki, artıq diaspor rəhbərlərimiz fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin televiziya kanalları, radiolar, kütləvi informasiya vasitələrinə çıxış əldə edir, həmin vasitələr hesabına müxtəlif ölkələrdə Azərbaycanın təbliği ilə məşğul olurlar. Azərbaycan diasporunun formalaşması, onun inkişaf etməsində ayrı-ayrı diaspor təşkilatları ilə yanaşı, bu sahədə fəaliyyət göstərən həmvətənlərimizin də əvəzedilməz rolu var. Müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən cəmiyyət və birliklərə rəhbərlik edən həmin şəxslər öz fəaliyyətləri ilə diaspora hərəkətini bir qədər irəli aparır, Azərbaycanın təbliği işi ilə məşğul olurlar. Azərbaycan diasporunun inkişafında müstəsna xidmətləri olan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri var ki, həmin şəxslər də mütəmadi olaraq Azərbaycan dövləti və onun prezidenti tərəfindən qiymətləndirilir, Azərbaycanın təbliği istiqamətində göstərdikləri fəaliyyətə görə orden və medallarla təltif olunurlar. Azərbaycanı layiqincə təmsil edən simalardan biri də Leyla xanım Əliyevadır. Leyla xanım Əliyeva Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri olmaqla yanaşı, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (AMOR) sədridir. Leyla xanım Əliyeva eyni zamanda Moskvada nəşr olunan “Baku” jurnalının baş redaktoru, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Gənclər Forumunun baş əlaqələndiricisidir. Məlumat üçün qeyd edək ki, Leyla Əliyeva Azərbaycan Respublikası prezidenti İlham Əliyevin böyük qızıdır. O, 1985-ci il, iyulun 3-də anadan olub. Bakıda 160 sayılı məktəbdə orta təhsil aldıqdan sonra İsveçrədə və Böyük Britaniyada ali təhsil alıb. Leyla xanım Əliyeva həmçinin Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda magistr pilləsini bitirib. Leyla xanım Əliyevanın Rusiya Federasiyasındakı ictimai və siyasi nüfuzu, rəhbərlik etdiyi qurumların Azərbaycan naminə gördüyü işlər şimal qonşumuzda Azərbaycan diasporunun getdikcə güclənməsi və inkişaf etməsinə öz müsbət təsirini göstərir. Leyla xanım Əliyevanın diaspor nümayəndəsi kimi Azərbaycan həqiqətlərinin, Dağlıq Qarabağ probleminin əsl mahiyyətinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində göstərdiyi ən böyük xidmətlərdən biri “Xocalıya Ədalət” kampaniyasının təşəbbüskarı kimi çıxış etməsidir. Məhz onun təşəbbüsü ilə həyata keçirilən sözügedən kampaniya çərçivəsində ermənilərin Xocalıda azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırım faktı dünya ölkələrinin diqqətinə çatdırılıb. Hətta bir sıra ölkələrin parlamentləri bu kampaniyanın məntiqi nəticəsi olaraq ermənilərin 1992-ci il, fevralın 26-da Xocalıda törətdikləri insanlıq faciəsini soyqırım kimi tanıyıb. Leyla xanım Əliyevanın Azərbaycanın təbliği

istiqamətindəki fəaliyyəti Azərbaycan prezidentinin diqqətindən kənar qalmayıb. Belə ki, dövlət başçısının 2011-ci il, Dünya Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayı ərəfəsində imzaladığı sərəncamla Leyla Əliyeva xalqlar arasında dostluğun möhkəmləndirilməsi və Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilib.

Ali məqsədin əhəmiyyətli qolu

Hər bir millətin mənəvi-siyasi potensialı nə qədər güclü olarsa, dövlətçilik problemlərinin həlli sahəsində görüləcək işlərin öhdəsindən gəlmək də bir o qədər asan olar. Hazırda ən güclü mənəvi siyasi amillərdən biri də məhz diaspordur. Milli diaspor milli mədəniyyətin, milli birliyin, milli dövlətçiliyin ən etibarlı dayaqlarından biridir. Öz dövlətçilik fəaliyyətində bu mühüm amili nəzərə almayan ölkələr böyük təsir gücünə malik mənəvi-siyasi potensialdan məhrum olur, qarşılarına qoyduqları, həll etmək istədikləri bir çox problemləri nisbətən gec yerinə yetirirlər, başqa sözlə desək, dövlət quruculuğu işində milli dövlətçilik mənafeyini müqəddəs tutan böyük bir qüvvəni nəzərə almır, özlərindən təcrid edirlər. Təkcə ölkə daxilində deyil, onun hüdudlarından çox-çox uzaqlarda da millətin mədəniyyətinin, adət-ənənələrinin daşıyıcıları kimi fəaliyyət göstərən diaspor nümayəndələri öz doğma xalqı, milləti üçün çox iş görə bilər. Azərbaycan diasporunun da fəaliyyəti bu nöqtəyə nəzərdən diqqəti cəlb edir. Bu baxımdan Leyla Əliyevanın Azərbaycan adına fəaliyyətlərində, xaricdəki soydaşlarımızla əlaqələrin möhkəmləndirilməsi istiqamətində gördüyü işlər müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Çünki diaspora milli dövlətçiliyimiz baxımından müasir həyatımızda ən vacib və son dərəcə mühüm olan bir sahədir. Dünya azərbaycanlılarının bir-biri ilə, eyni zamanda respublikamızla əlaqələrini genişləndirmək, onların fəaliyyətini tənzimləmək, qürbətdəki soydaşlarımızın təşkilatlanmasını sürətləndirmək, həqiqətlərimizin onların vasitəsi ilə daha çox ölkələrə yayılmasını təmin etmək, mühacir soydaşlarımızın hüquqlarını qorumaq, xaricdəki milyonlarla azərbaycanlının mədəni muxtariyyət qazanmasına səy göstərmək müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali məqsədlərinə daxildir. Azərbaycan diasporunun keçmişi, bu günü və gələcəyi ilə yaxından maraqlanmaq, onların üzləşdiyi ictimai-siyasi, sosial problemləri öyrənmək və bu problemlərdən çıxış yollarını aramaq isə həmin ali məqsədin ən mühüm və məsuliyyətli qollarından sayılır. Leyla xanımın xarici ölkələrdəki fəaliyyətini bu istiqamətlərə yönəltməsi bizi sevindirir.

Olaylar.-2014.-6 noyabr.-№ 200.-S.3.

Kanadada Azərbaycan

Dr. Sərvər Qurbanov,

Qafqaz Universiteti, Sosial - İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi

Bünövrəsi, 3 oktyabr 2009-cu ildə Naxçıvan Andlaşması ilə qoyulan Türk Dilində Danışan Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasının son illərdə əsas müzakirə etdiyi mövzulardan biri də, xarici ölkələrdə diaspor fəaliyyətlərinin birgə həyata keçirilməsidir. Dövlət başçılarının, göstərdiyi istiqamətin Kanadadakı qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) üçün ciddi bir üfuk olduğunu əyani sürətdə müşahidə etmək imkanım oldu.

İndiyə qədər Kanadaya getməyənlər üçün, səfərimizlə bağlı bəzi texniki məlumatları belə vermək olar: Təyyarə, İstanbuldan Montreala 7720 km uçuş. Uçuş müddəti 10 saat, təyyarənin orta sürəti isə saatda 850 km-dir. Qayıdanda isə, Torontodan İstanbula olan səfər, 9 saat vaxt apardı. Arada bir salondakı məlumat ekranında təyyarənin, saatda 1000 km uçuşunu görürdüm.

Kanada iqtisadiyyatında ilk nəzərəçarpan məqam daşınmaz əmlakın Azərbaycanla müqayisədə kifayət qədər bahalı olmasıdır. Toronto kimi sənaye şəhərində yaxşı bir evi 700 min Kanada dollarına (480 min manat) satın almaq mümkündür. İpoteka kreditlə isə ilkin ödəniş 100 min dollar (69 min) ola bilər. Kanadada kənd təsərrüfatı ilə bağlı maraqlı bir məqamı belə qeyd etmək olar: Mərcimək Anadolu torpaqlarından dünyaya yayılmasına baxmayaraq, Türkiyə Kanadadan mərcimək idxal edir. Türkiyənin mərcimək idxalatında Kanadanın payı 90 faizdən çoxdur.

Anadolu Mədəniyyətləri Federasiyasının (Anatolian Heritage Federation) dəvəti ilə iştirak etdiyimiz II Türkdilli ölkələr - Kanada Qurultayında (II Turkic - Canadian Convention), səfərimiz həm məhsuldar, həm də maraqlı oldu. İpək Yolu Sahibkarlığa Dəstək İctimai Birliyi (SDİB) ilə Qafqaz Universiteti arasında imzalanan əməkdaşlıq sazişinə əsasən, İpək Yolunun heyətində yer aldım. Kanadalı investorlarla azərbaycanlı işadamları arasında daha çox körpünün qurulması istiqamətində təqdimatım oldu. Təqdimatda, əsasən Azərbaycanda 2015-2020 illəri əhatə edəcək sənayenin inkişafı üzrə dövlət proqramının kanadalı investorlar tərəfindən izlənməsinin əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün lazımlı bir dövlət sənədi olduğunu xüsusilə qeyd etdim. Tədbirdə, Kanadanın ən böyük sahibkarlıq federasiyası, 10 mindən çox üzvü olan, Kanada Emal Sənayesi və İxracatçıları Birliyinin prezidenti Ceysin Mayers də iştirak edirdi.

Adında Anadolu ifadəsinə baxmayaraq, AHF, bütün Türkdilli ölkələrin Kanadada eşidilən səsi olmağı bacaran bir nümunəvi QHT kimi göz oxşayır. Türkiyədən və Kanadadan millət vəkillərinin və senatorların iştirak etdiyi qurultayda, Azərbaycanın Kanadadakı səfirliyindən, müvəqqəti işlər üzrə vəkil Cənab Ramil Hüseynlinin təqdimatını xüsusi bir maraq doğuran məqam kimi burada qeyd etmək lazımdır. İpək Yolu Sahibkarlığa Dəstək İctimai Birliyinin sədri Rəşid Çulaqov və idarə heyətinin üzvü Dr. Elnur Əsgərli isə azərbaycanlı iş adamlarının maraq dairəsini biznes forumda Kanadalı həmkarları ilə bölüşdülər. Qurultayda üç sessiya var idi: birinci sessiyada Dr. Elnur Əsgərli, ikinci sessiyada bu sətirlərin müəllifi, üçüncü sessiyada isə

cənab Ramil Hüseynli Azərbaycanla bağlı təqdimat etdilər. Beləcə, həm auditoriya, həm də natiqlər, Azərbaycan iqtisadiyyatı haqqında ətraflı bir məlumat əldə etmək imkanına qovuşdular. Bununla yanaşı, qurultayda iştirak edən kanadalı elm adamları, Azərbaycanda Kanada səfirliyinin tezliklə fəaliyyətə başlaması barəsində öz tövsiyyə xarakterli təkliflərini dəfələrlə səsləndirdilər.

Palitra.-2014.-19 noyabr.-№ 210.-S.5.

Diasporumuz sosial şəbəkələrdən düzgün bəhrələnmə bilirmi?

Azərbaycan həqiqətlərinin təbliğində müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi diaspor quruculuğu işinin keyfiyyətə təkmilləşdirilməsi, xalqımızın tarixi və müasir həyatı ilə bağlı məlumatların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması mexanizmlərinin müasirləşdirilməsi məqsədlərinə xidmət edir. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının ictimai həyata təsir imkanlarının yüksələn xətlə inkişafı diaspor quruculuğu prosesində bu tarixi nailiyyətin daha geniş miqyasda tətbiqini zərurətə çevirir. Bu sahədə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas fəaliyyət istiqamətləri müəyyən olunub. Müasir İKT-nin imkanlarından istifadə etməklə dünya azərbaycanlıları arasında iki və çoxtərəfli əməkdaşlığın qurulması, təcrübə mübadiləsinin aparılması, azərbaycanlıların intellektual potensialının ümummilli mənafehlərin reallaşdırılması üçün səfərbər edilib. Maraqlıdır ki, soydaşlarımız diaspor siyasətinin həyata keçirilməsi işində İKT-dən nə kimi yararlanırlar? Diaspora Jurnalistləri Birliyinin sədri Fuad Hüseynzadə bildirib ki, hazırda ən aktiv virtual təbliğat formalarından biri də sosial şəbəkələrdir.

Biz, diasporumuzun sosial şəbəkələrdən təbliğat kimi nə dərəcədə düzgün bəhrələnməsini öyrənmək üçün elə “Facebook”da bu məsələni müzakirəyə çıxardıq. İki həmkarımızı çıxsaq bununla bağlı başqa heç bir fikir və rəy bildirmədi. Təxminən bir həftə sonra daha təşviqedicilərlə diasporumuza səsənib bu məsələni müzakirəyə çıxardıq. Bu dəfə isə təksə İsveçdə fəaliyyət göstərən Vahid Azərbaycan Dərnəyinin sədri Aygün Coşqun səsə səs verdi. Onun rəyini isə olduğu kimi təqdim edirik: “Bəzi zamanlar çox gözəl bəhrələnilirik, amma bəzən də bəhrələnmək o yana qalsın, adamı peşman edirlər. Sosial şəbəkələrdən insanlar bəzən çox süni şəkildə istifadə edirlər”. İsveçdəki “Araz” TV-nin rəhbəri, prodüser Rahim Sadıqbəyli diasporumuzun hələ də sosial şəbəkələrdən tam və lazımınca faydalana bilməməsindən təəssüflənir. Ayrı-ayrı insanlarımızda bir yaxınlaşma və canlanmanın hiss olunduğunu istisna etməyən soydaşımız bunun da məişət səviyyəsindən hələ də o tərəfə gedib çıxmadığını dedi: “Çox maraqlıdır ki, bütün dünyanın həm tanınmış və tanınmamış şirkətləri, biznes mərkəzləri və həm də hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları, eləcə də federasiyalar, dərnəklər və bu kimi qeyri-kommersial təşkilatlar bu şəbəkələrdən həddindən artıq çox istifadə edirlər. Bununla onlar ölkələrinin, şirkətlərinin, eləcə də təşkilatlarının həm tanınmasına, həm də inkişafına çox böyük dəstək olurlar. Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi ayrı-ayrı diaspor nümayəndələri çox fəaldırlar, amma bunu sistemli şəkildə demək çox çətindir”. “Amerikanın səsi” televiziyaşının əməkdaşı Dilşad Əliyərli qeyd edib ki, müasir dövrdə sosial şəbəkələrin şəbəkələrin həyatımızda rolu həqiqətən də böyükdür. D. Əliyərli fikrincə, Azərbaycan diaspor üzvləri də tədricən bu imkandan daha geniş istifadə edəcəklər: “Bunun çox sadə və obyektiv səbəbləri var. Biz bir-birimizi tanımaq, bir-birimiz haqda daha çox məlumat almaq istəyirik”. “Facebook” fəalı, Azərbaycanlı Vətəndaşların Avropa Forumunun (FACE) qurucusu Nətiq Bayramov bildirib ki, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətləri mahiyyət etibarilə düzgün qurulmadıqda sosial şəbəkələrdəki fəaliyyətləri də səmərəsiz olur. Odur ki, yenilikçi ideyalar yaranmır, yarınsa da bunların həyata keçirilməsi üçün mütləq Azərbaycan hökuməti tərəfindən dəstəklənməsi gözlənilir. Onun fikrincə, bütün sahələri əhatə edən çoxşaxəli vətəndaş təşəbbüsləri

olmalıdır: “Bunlar müstəqil fəaliyyət göstərməli və öz fəaliyyətləri ilə Azərbaycanın milli maraqlarını tamamlamaladırlar. Bu təşəbbüslər Azərbaycan hökuməti tərəfindən müxtəlif formalarda dəstəklənə də bilər. Məhz bu halda yaradıcılıq və yenilikçilik üçün münbit zəmin yaranar və bu qabiliyyətlərin reallaşdırılmasının ən əlverişli platformlarından olan virtual platformada da Azərbaycan diasporunun səmərəli fəaliyyətinin şahidi olarıq”. N. Bayramov etiraf edib ki, ənənəvi diaspor fəaliyyətləri artıq heç kimin diqqətini cəlb etmir: “Xüsusilə də başqalarının gündəliyinə cavab vermək və addımları ilə ayaqlaşmağa çalışmağa köklənmiş fəaliyyətlər. Bütün sahələrdə olduğu kimi bu sahədə də uğur qazanmaq üçün yaradıcılığa və yenilikçiliyə ehtiyac var. Yaradıcılıq və yenilikçilik isə çərçivələri və nəzarəti sevmir. Bunun üçün azadlıq və təşviqat lazımdır”.

“Gündəlik Teleqraf” qəzetinin əməkdaşı Nemət Orucov hesab edir ki, XXI əsrin əsas kəşfi sosial şəbəkələrdir. Onun fikrincə, müasir çağırışlar internet resurslarından səmərəli istifadəni qaçılmaz edir. İnternet resurslarından və onun əsasını təşkil edən sosial şəbəkələrdən istifadə etmək hər bir fərdin özü ilə bağlı məsələdir: “Mən xatırlayıram, hələ sosial şəbəkələr çağdaş dövrdə olduğu səviyyədə deyildi. İllər öncə əsasən Dünya Azərbaycanlıları Konqresi adlı diaspora qurumu fəaliyyət göstərirdi. Bu qurumun İdarə Heyətinin üzvləri fərqli ölkələrdə yaşayırdı. Onlardan bəzisi Kanadada, bəzisi Amerikada, bəzisi isə Avropa dövlətlərində məskunlaşmışdı. Təbii ki, Bakıda yaşayan İdarə Heyəti üzvləri də var idi. On il bundan öncə, DAK İdarə Heyətinin toplantıları internetdə paltak otaqlarında keçirilirdi və hər bir şəxs də qarşıda duran vəzifələr haqda fikrini söyləyə bilirdi. Həmin dövr üçün internetdə ən gözəl fürsətlərdən biri paltak otaqları hesab olunurdu. Ancaq bəllidir ki, zaman keçdikcə texnologiya və internet resursları da inkişaf edir. İndi daha çox sosial şəbəkələr ciddi resurs hesab oluna bilər. Çünki müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız facebook və ya “Twitter” vasitəsilə əlaqə saxlaya bilər. Diaspora təşkilatları internet resurslarından istifadə edərək sosial şəbəkələrdə cəmləşsə, hansısa müzakirələr açmağa bilərlər. Sosial şəbəkələrdə kiçik araşdırma zamanı bəlli olur ki, bizdə insanlar sosial şəbəkələrdən bir çox hallarda məhz informasiya mənbəyi kimi yararlanır. Ancaq diqqət etdikdə bəlli olur ki, az qala sayı 500 min nəfəri keçən facebook.com-un Azərbaycandan olan üzvləri diaspora ilə bağlı statuslara meyl etmir. Əlbəttə, bu heç də yaxşı hal deyil. Ancaq hesab edirəm ki, insanlarımızı diaspora fəaliyyətinə cəlb etməyin bir yolu da onların diaspora mövzusunda müzakirələrə cəlb etməkdən, bu istiqamətə köklənməkdən keçir. Bunun üçün internet resurslarından effektiv istifadə etmək lazımdır. Bu istiqamətdə diaspora şəbəkələşməsi əsas faktordur”. N. Orucov əlavə edib ki, diaspora qurumlarının özü də sosial şəbəkələrdə aktivlik nümayiş etdirməli, özləri bir sıra məsələlərlə bağlı müzakirələr açmalı, insanları bu mövzuya cəlb etməlidir: “Əslində bəllidir ki, xaricdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan milli diaspora qurumları internet və sosial şəbəkələrdə var, bir-birilə əlaqələri bir çox hallarda məhz sosial şəbəkələr vasitəsilə qururlar. Məhz internet resursları imkan verir ki, istənilən bir ölkədə yaşayan soydaşlarımız asanlıqla bir araya gəlsin, fəaliyyəti virtual aləmdən real həyata keçirsin, hansısa tədbirlər təşkil etsin, eləcə də Azərbaycana qarşı olan fəaliyyətə öz etirazlarını ifadə etsinlər. İkincisi, məhz internet resursları vasitəsilə Azərbaycanın təbliği, onun dünyada tanınması, mədəniyyəti və tarixi haqqında geniş informasiyaların digər cəmiyyətlərə dağıdılması mümkündür. Düzdür, bu imkanlardan müəyyən qədər istifadə edilir. Ancaq hesab edirəm ki, bu fəaliyyəti bir qədər də gücləndirmək, əhatəni genişləndirmək mümkündür. Yeri gəlmişkən, qeyd edirəm ki, bir neçə il əvvəl

sosial şəbəkədə axtarış etdikdə “Diaspora Azerbaijan”, “Azeri diaspora”, “Azərbaycanlı”, “Dünya azərbaycanlıları” və s. adda profil və qruplara rast gəlirdi. İndi bu qrupların sayı daha çoxdur və bu yaxşı haldır.

Nəzərə almaq lazımdır ki, qruplar yaratmaq əsas şərt deyil. Bu qrupların dəstəklənməsi, əlaqələrin qurulması, insanları müzakirələrə cəlb etmək də lazımdır. Bu isə ciddi iş deməkdir. Bir daha qeyd edim ki, sosial şəbəkələr cəmiyyətlərin virtual inikasıdır. Bu imkanlardan maksimum istifadə edilməlidir. Bir məqamı da nəzərə almalıyıq ki, əlaqələrin qurulması, inkişaf etdirilməsi, diaspora qurumlarının və onların simasında Azərbaycanın tanıtılması, təbliği üçün ən az vəsait tələb edən və ən çox imkanlara malik olan internet-sosial şəbəkələrdir. Odur ki, bu imkandan Azərbaycanın gənc diaspora qurumları maksimum istifadə etməlidir. Hədəf qruplarına çatmaq üçün ən yaxşı istiqamət elə internetdir. Bu mənada diaspora təşkilatlarımız həm də özlərinin internet saytlarını yaratmalı, bu səhifələrini daima yeniləməli və sosial şəbəkələrdə paylaşmalıdır. 2015-ci il saxta erməni soyqırımının qeyd etməyə hazırlaşan, hər gün sosial şəbəkələrdə yalan və iftiralara yayan erməni iç üzünün açılması prosesində də internetdən effektiv istifadə qaçılmazdır. Çox asanlıqla onlarla diaspora cəmiyyətləri bir amerikalı konqresmenin və ya bir fransız deputatın elektron ünvanına məktublar göndərə, ona alternativ informasiya təqdim edə bilər. İnternet texnologiyası, şəbəkələşmə, virtual aləmin sərhədləri genişləndikcə, ondan istifadə məsələsi də daima gündəmdə olacaq. Mən ümid edirəm ki, bizim gənc diaspora cəmiyyətlərimizin inkişafında bu resurs öz töhfəsini verəcək və həm də bu yolla öz ölkələrində tanınan bir quruma çevrilə biləcəklər. İnternet resurslardan istifadəni qaçılmaz edən sadə və obyektiv səbəblər var. Müasir çağırışlar fonunda bu imkanları bir kənara qoyub inkişaf etmək mümkün deyil”.

Olaylar.-2014.-21 noyabr.-№ 210.-S.3.

Diaspor təşkilatlarının uğurlu Xocalı kampaniyası

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, eləcə də Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyəti aktiv fazaya qədəm qoyub. Artıq bir neçə aydır ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları bu istiqamətdə toplantılar, konfrans və seminarlar təşkil edirlər. Bu günlərdə belə tədbirlərdən biri Belçika Krallığında reallaşmış. Belə ki, Belçika Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti və Türkiyə Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin (TÜRKSAM) birgə əməkdaşlığı ilə Brüsseldə 'Vrije Universiteit Brussel' salonunda "Qarabağ işğalı - 3 Nəsil 1 soyqırım" adlı sərgi, eləcə də "Qafqazda sülhün önündəki maneələr" adlı konfrans keçirilib. Sərgidə Qarabağda gedən döyüşlər zamanı həlak olanların rəsmləri, həmçinin onlardan qalan xatirə vəsaitləri nümayiş olunub. Sərginin açılış lentini Azərbaycan və Türkiyənin səfirləri Fuad İsgəndərov, Hakan Olcay, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Sinan Oğan, eləcə də Belçika-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Ayhan Dəmirçi və Hollandiya Türk-Azərbaycan Mədəniyyət Dərnəyinin sədri İlhan Aşkın kəsib. Sərgi və konfransda Türkiyə Cümhuriyyətinin Brüsseldəki səfiri Mehmet Hakan Olcay, Azərbaycan Respublikasının Brüssel, Lüksemburq və Avropa Birliyi nəzdində fəaliyyət göstərən səfiri Fuad İsgəndərov, Türkiyənin Milliyətçi Hərəkat Partiyasının İqdiran olan millət vəkili və TÜRKSAM fəxri prezidenti Sinan Oğan, Türkiyənin Brüsseldəki baş konsulu Əli Barış Ulusoy, Azərbaycan Respublikasının Brüsseldəki səfirliyinin müşaviri Əli Əliyev, səfirliyin birinci katibi Anar Manatlı, Schaerbeek bələdiyyə məclis üzvü Xalis Kökdən, TÜRKSAM sədri Gencehan Babiş, QHT nümayəndələri, ziyalılar, universitet tələbələri iştirak edib. TBMM üzvü Sinan Oğan və cəmiyyət sədri Ayhan Dəmirçi konfransdan əvvəl "Qarabağ işğalı - 3 Nəsil 1 soyqırım" adlı sərgini qonaqlarla birlikdə gəzərək iştirakçıları sərgi ilə əlaqədar məlumatlandırıb. Konfransda çıxış edən Ayhan Dəmirçi konfransı açıq elan edərək iştirakçılara öz təşəkkürünü bildirib. Azərbaycan Respublikası Brüsseldəki səfiri Fuad İsgəndərov və Türkiyə Cümhuriyyətinin səfiri Hakan Olcay bu tipli sərgi və konfransların mühüm əhəmiyyət daşıdığını deyib. MHP İqdiran millət vəkili və TÜRKSAM fəxri prezidenti Sinan Oğan isə etdiyi çıxışında bildirib ki, son əsrdə dünyanın müxtəlif coğrafiyalarında 5 milyondan artıq Türk qətlə yetirilib: "Bu rəqəm kiçik hesab ediləcək bir rəqəm deyil. Bu rəqəm bir çox Avropa ölkəsinin əhalisində daha çoxdur. Biz Türklər çox qürurlu bir millət olduğumuz üçün ümumiyyətlə ağrı, acılarımızı dilə gətirməmişik. Ancaq ağrı-acılarını dilə gətirməyən millətlər də zamanla yox olurlar. Bizlər həmişə zəfərlərimizi dilə gətirmişik və bu səbəbdən ağrı-acılarımızı dilə gətirmək və xatırlamaqdan həmişə uzaq olmuşuq. Ancaq günümüzdə TÜRKSAM olaraq yaxın tarixlərdə yaşanan qırğınları və ağrı-acıları bir araya gətirərək, sərgilərlə, konfranslarla dünya ictimaiyyətinə izah etmək qərarı aldıq. Türkiyə başda olmaqla Avropa və dünyanın müxtəlif yerlərində bu sərgilər, konfransları təşkil etməyi davam etdirəcəyik". Sinan Oğan deyib ki, virtual mühitdə bunu nəşr halında milyonlarla insana çatdırmalıyıq: "Erməni diasporu əlindəki yalanları doğruymuş kimi qəbul etdirdiyi bir halda bizlər də yaxın tarixdə yaşanan acıları doğru bir şəkildə dünyanın diqqətinə çatdırmalıyıq. Bu insanlıq və milli bir vəzifədir. Ermənilər yalnız insanlığı deyil, mədəni dəyərləri qətl edib. İrəvan bölgəsində zamanında 700 məscid vardı, İndi onlardan 699-u

məhv edilərək inək tövləsinə, axıra çevrilib. Yalnız bir məscid “Göy məscid” istisna olunmaqla. O da muzey kimi istifadə etmək niyyəti ilə”. Sinan Oğan bildirib ki, 1900-cü illərdən bəri İğdır, Ərzincan, Ərzurum, eləcə də Qarabağ olmaqla bir çox yerdə ermənilər tərəfindən vəhşiliklər törədilib, insanlarımız yandırılıb, kütləvi soyqırımlar həyata keçirilib: “Məqsədımız bu ağrıları gündəmdə tutaraq, gerçəklərin işıqlanmasını təmin etməkdir”

TÜRKSAM sədri A. Gencehan Babış deyib ki, “Acılar paylaşıqca azalar” deyimini əsas götürüb və bu sözdən yola çıxaraq tarixdə meydana gəlmiş acı hadisələri tarixə əks etdirmək məqsədiylə bu kimi tədbirlər təşkil olunur: “Çox faydalı bir tədbirdir. Vətəndaşlar tarixdəki acı hadisələri, sənədlər gördükcə daha çox təsirlənir. Bu səbəblə əmanət aldığımız bu vizual materialları virtual mühitə daşıyıb, ictimai media vasitəsilə milyonlara çatmağı hədəfləmişik. Çıxışlardan sonra qonaqlar üçün Azərbaycan mətbəxindən hazırlanan yemək və içkilərdən ibarət süfrə açılıb.

Oxşar tədbir bu günlərdə qardaş Türkiyədə də gerçəkləşib. Belə ki, Avrasiya İqtisadi Əlaqələr Dərnəyinin (EkoAvrasiya), Soyqırım Həqiqətlərinin Tanınması İctimai Birliyinin, Avrasiya İctimai Əlaqələr və Əməkdaşlıq Dərnəyinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə Xocalı qətləmini müzakirə olunub. Ankarada keçirilən tədbirə TBMM Konstitusiyası Komissiyasının sədri, prof. Dr Burhan Kuzu, Türkiyə-Azərbaycan Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun rəhbəri, millət vəkili prof. Dr Necdet Ünüvar, Türkiyə Parlamentləri Birliyinin sədri Nevzat Pakdil, Avrasiya İctimai Əlaqələr və işbirliyi Dərnəyinin sədri, millət vəkili, Dr. İsmail Safi, millət vəkili Oktay Ekşi, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Azərbaycan nümayəndəliyinin rəhbəri, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının üzvü Səftər Rəhimli, jurnalist Elnur Eltürk qatilib. “Yüzdə yüz dənə: Xocalı soyqırımına beynəlxalq hüquqi baxış” adlı tədbirdə çıxış edən Avrasiya İqtisadi Əlaqələr Dərnəyinin sədri Hikmət Eren Xocalı qətləminin əsrlərdir davam edən xaç yürüşlərinin bir bənzəri və davamı olduğunu bildirib: “Ermənilər dünyanın gözü önündə 26 fevral 1992-ci il tarixində 613 müsəlman soydaşımızı vəhşicəsinə qətlə yetiriblər. Bundan gözləri doymayan Ermənistan Azərbaycanın 20 faiz torpaqlarını işğal edərək minlərlə soydaşımızı öldürüb. 2015-ci ildə əsassız və saxta erməni soyqırımını iddialarının 100 illiyi yaxınlaşır. Bunun üçün Türkiyə və Azərbaycan istər Amerikada, istərsə də Avropada ortaq diaspor fəaliyyətləri həyata keçirməlidirlər”. Hikmət Eren çıxışında Xocalı xaricində Anadolu torpaqlarında ermənilərin müsəlman türklərə qarşı törətdikləri qətləmin izlərinin olduğunu söyləyib: “1980-ci il və 1990-illərdə Ərzurum Alaca kəndi, Yeşilyayla və Tımar kəndlərində aparılan qazıntılar zamanı ermənilərin müsəlman türklərinin toplu məzarları tapıldı. Qars, İğdır və Vanda ortaya çıxarılan qətləmin məzarları da gözümlərimizin önündədir. Bu qətləmləri dünyanın dörd bir tərəfinə çatdırmalıyıq. Bəzən bu gerçəkləri anladığımız üçün bizi “Türkün türkə” təbliğatı aparmasında ittiham edirlər. Bəli, Türkiyədə 80 milyon insan yaşayır, amma əksər gənclərimizin bu məzarlıqlardan xəbəri varmı?”.

Soyqırım Həqiqətlərinin Tanınması İctimai Birliyinin sədri Ceyhun Ələkbərov çıxışında deyib ki, Xocalı qətləmini insanlıq tarixinin ən acı soyqırımlarından biridir: “Faciənin dənəyini yaşayan biri olaraq, üzərindən 22 il keçsə də Xocalı qətləminin acısı hələ də təzədir və həmişə belə qalacaq. Xocalı qətləmini o günü yaşayan hər kəs kimi mənə də dərin izlər buraxıb. Yüzlərcə qadın və uşaq gözümlərimizin önündə erməni əsgərləri

tərəfindən qətlə yetirildilər. Xocalı qətləmini erməni faşistlərin düşündüyü kimi sadəcə türk və müsəlmanlara qaşı deyil, bütün insanlığa qarşı işlənmiş bir toplu cinayətdir. Xocalı qətləmini bu gün bir çox ölkənin parlamenti tərəfindən gündəmə gəlib və soyqırım olaraq tanınıb. Bunlardan Meksika, Pakistan, Kolumbiya, Bosna, Peru, Sudan, Honduras və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlamentlər Birliyi Xocalı qətləmini tanıyıb. Fəqət, Xocalı faciəsini qardaş Türk cümhuriyyətlərinin parlamenti tərəfindən tanınmasını arzu edərdik". Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü İsmail Safi isə Xocalı vəhşəti kimi bu cür önəmli mövzuların dövlətlərin və tarixçilərin məsələsi olduğuna diqqəti çəkib: "Amma bugünkü dünyaya baxdığımızda bu cür tarixi hadisələr QHT-lərin də məsələsidir. Çünki əslində bu, lobbiçilik fəaliyyəti sahəsinə aiddir. Amma təəssüf ki, Türkiyədə bu mövzunun yetərsiz olduğuna şahid oluruq. Bu məqsədlə "biz bu mövzuda nə edə bilərik?" istiqamətində 1 ildir fəaliyyət göstəririk. 10 universitetdə dəyirmi masa və konfranslar düzənlədik. 2015-ci ildə də çalışmalarımıza davam edəcəyik və bu məsələni xaricdə də qaldıracağıq". Tədbirin yekununda iştirakçılar tərəfindən qərar qəbul olunub. Qərara görə, Xocalı hadisəsi açıq bir soyqırımdır, Xocalı soyqırımı və qondarma erməni soyqırımı iddiaları ilə bağlı diaspor, elmi və lobbi fəaliyyətləri birlikdə koordinasiya edilməli və birlikdə iş aparılmalıdır. Sənəddə həmçinin bildirilir ki, Türkiyə-Ermənistan sərhədi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunmayana qədər əsla açıla bilməz və açılmamalıdır.

Olaylar.-2014.-25 noyabr.-№ 212.-S.3.

Diaspor məsuliyyəti

Fuad Hüseynzadə

Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması, müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə siyasi, iqtisadi, mədəni və mənəvi əlaqələrin inkişaf etdirilməsi son dərəcə önəmli məsələlərdəndir. Tarix elə gətirib ki, 50 milyondan artıq azərbaycanlının beşdə birindən də azı müstəqil Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, bu, müasir dünya üçün o qədər də qeyri-təbii sayılmır. Qlobal dəyərlərin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyi bir dövrdə azərbaycanlıların müxtəlif dövlətlərin vətəndaşları olması onların milli birliyi üçün mümkün qədər az maneə yaratmalıdır. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, azərbaycanlıların siyasi iradəsini ifadə edən müstəqil dövləti, özünəməxsus adət-ənənələri, dili, dini, “azərbaycançılıq” ideologiyası mövcuddur.

Bu gün Azərbaycan hökumətinin diaspor siyasətinin prioritetlərindən biri də Vətənimizin hüduqlarından kənarda məskunlaşmış milyonlarla soydaşımızın formalaşması, vahid bir amal ətrafında birləşdirilməsi və Azərbaycan həqiqətlərinin təbliğ olunmasıdır. Prezident İlham Əliyev hər zaman bildirib ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında mənafeələrini hər zaman layiqincə qoruyur, ümummilli problemlərinin həllinə nail olur, öz dilini, mədəniyyətini, incəsənətini, tarixini lazımi səviyyədə təbliğ edirlər. Diaspor quruculuğunu xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri kimi qiymətləndirən və bu fəaliyyətin getdikcə daha da gücləndirilməsini vacib sayan Prezident İlham Əliyev milli mənafe və maraqların beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun, obyektiv şəkildə çatdırılması baxımından hər zaman xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələrin düşdüyünü qeyd edir. Bütün bunlar son nəticədə Azərbaycanın tanınılmasına xidmət edir. Bunun üçün də güclü lobbicilik quruculuğu işi aparılmalıdır. İstənilən halda lobbicilik işinin necə aparılmasını araşdırdıqda öncə bunun strategiya və taktikasını müəyyən etmək lazımdır. Belə olduqda bu fəaliyyət elmi metodlara əsaslanmalıdır. Bu haqda Almaniya da yaşayan gənc azərbaycanlı alim, siyasi elmlər doktoru, Frankfurt Sülh Araşdırmaları İnstitutunun (HSFK) elmi əməkdaşı Azər Babayevlə söhbət edərkən o, dedi ki, öncə müxtəlif ölkələrdə Azərbaycan diasporunun inkişafını uzunmüddətli tarixi bir proses olaraq görmək lazımdır: “Belə ki, burada zaman amili önəmlidir. Bir çox ölkələrdə diasporumuzun formalaşması yeni başlayıb. Bildiyimiz kimi, azərbaycanlıların, xüsusən də, Qərbi ölkələrinə mühacirəti əsasən SSRİ dağılandıqdan sonrakı dövrə təsadüf edir. Ümid edirəm ki, Azərbaycan diasporunun inkişafı adına, yaxın 10-20 il ərzində bu mənzərə fərqli olacaq”.

Onun fikrincə, Azərbaycanın dünyaya tanınılması və bu zaman, habelə diasporumuzun təşkilatlanması üçün dövlət dəstəyi ilə yanaşı, qürbətdə yaşayan hər bir azərbaycanlının üzərinə də fərdi “məsuliyyət” düşür: “Ümumilikdə isə diasporumuzun gücü bir tərəfdən müvafiq ölkədə yaşayan soydaşlarımızın kəmiyyət və keyfiyyətindən, digər tərəfdən isə diaspor nümayəndələrimiz arasında şəbəkələşmə dərəcəsindən asılıdır. Burada

xüsusi bir məqam diaspor təmsilçilərinin lobbiçiliklə məşğul ola bilməsidir. Bu proses isə ilk növbədə sistemli təşkilatlanmadan başlayır. Bu zaman isə diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərdikləri dövlətlərin Azərbaycanla bağlı siyasətinin müəyyən olunmasında rol oynamağa çalışmalıdır ”.

Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği məsələsində bir tərəfdən davamlı təşkilatlanmanın vacib şərt olduğunu deyən A. Babayev, digər tərəfdən isə bu məsələyə fərdi müstəvidə baxmaqda fayda görür: “Belə ki, hər birimiz diaspor azərbaycanlıları olaraq həm də yaşadığımız ölkələrdə Vətənimiz Azərbaycanın (qeyri-rəsmi) elçiləri olmağı bacarmalıyıq. Bu zaman unutmamalıyıq ki, bizlərin diasporada qazandığı hər bir şəxsi uğurumuz həm də Azərbaycanın ən gözəl, ən təbii tanınımı və təbliğidir. Buna görə arzu edirəm ki, millətimiz dünyada ilk növbədə böyük, qabiliyyətli oğulları və qızları ilə tanınsın, millətlər içində layiqli imzasını atsın”.

Lobbiçilikdə müasir informasiya texnologiyalarının rolu

Hazırda dünyanın əksər ölkəsində 460-a yaxın Azərbaycan icması fəaliyyət göstərir. Artıq diasporumuz təşkilatlanma prosesini arxada qoyub və praktik mərhələdə məqsəd Azərbaycan həqiqətlərini təbliğ etməkdir. Yəni, artıq Azərbaycan lobbisi formalaşmış və onların fəaliyyətində müasir informasiya texnologiyalarının da tətbiqinin əvəzsiz rolu var. Diaspor təşkilatlarımız dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə informasiya təminatı istiqamətində ana dilində və ya yaşadıkları ölkələrin dövlət dilində KİV təsis etmək, milli icma üzvləri və yerli əhali arasında təbliğat və maarifçilik işi aparmaq hüququna malikdirlər. Azərbaycanlı icmalar fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin KİV-ləri ilə əlaqələrini yaxşılaşdırmalı, yeni müstəqil qəzet, jurnal, radio, televiziya və informasiya agentliklərinin yaradılması prosesi davam etdirilməlidir. Ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında fəal iştirak edən və Azərbaycan lobbisinin təşkilinə yardım göstərə biləcək alim, siyasətçi və jurnalistlərlə, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin və digər dövlətlərin QHT təmsilçiləri ilə sıx əlaqələr qurulmalı, onlarla məqsədyönlü iş aparılmalıdır. Azərbaycanın virtual məkanda coğrafi adları, mövcud reallıqları, mənəvi dəyərləri, tarixi həqiqətləri, görkəmli şəxsiyyətləri ilə geniş təmsil olunması istiqamətində tədbirlər görülməlidir. Bununla yanaşı, xarici ölkə yazıçılarının və alimlərinin Azərbaycan haqqında əsərlərinin yayılması və təbliğinə ehtiyac var. Ən əsası isə müxtəlif metod və texnologiyaların tətbiqi yolu ilə Azərbaycanın məruz qaldığı haqsızlıqlar, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları barədə məlumatların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, eyni zamanda “erməni soyqırımı ” iddialarının ifşası məqsədilə tədbirlər görülməlidir.

Diaspor təşkilatları və onların nümayəndələri Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, müasir inkişaf səviyyəsi ilə bağlı mövzulara həsr olunmuş beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsində, KİV-də Azərbaycan haqqında materialların dərc olunmasında, xarici KİV nümayəndələrinin Azərbaycana səfərlərinin təşkilində aktiv olmalıdırlar. Eyni zamanda xaricdəki soydaşlarımız Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, etnoqrafiyası və müasir həyatından bəhs edən kitab və plakatların və digər əyani təbliğat vasitələrinin nəşrində daha fəal iştirak etməlidirlər.

Azərbaycan diasporunun erməni lobbisinə qarşı effektiv mübarizə yolu

Bu gün Azərbaycan diasporu özü hücum mövqeyindədir və Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmaqla erməni lobbisinin anti-Azərbaycan fəaliyyətini heçə endirir. Lakin Azərbaycan diasporu bu məsələlərə daha çox diqqət yetirməli, bəzi ölkələrdə Azərbaycan haqqında erməni diasporu və lobbisi tərəfindən formalaşdırılmış yanlış təsəvvürlərin aradan qaldırılması üçün öz imkanlarını maksimum dərəcədə səfərbər etməyə çalışmalıdır. Çünki ermənilər hələ də xarici KİV-də əleyhimizə yazılarla çıxış edir və ya pul ilə ələ alınmış əcnəbi jurnalistlərdən istifadə edirlər. Bundan başqa, müxtəlif ölkələrin internet saytlarında Dağlıq Qarabağ müstəqil ölkə və ya Ermənistanın tərkib hissəsi kimi göstərilir.

Qeyd edək ki, erməni lobbisi təşkilatlarının bizə qarşı mütəmadi qaydada mübarizə aparmasına qarşı çıxmaq üçün artıq dövlət səviyyəsində tədbirlər görülməkdədir. Prezident İlham Əliyev bu məsələ ilə bağlı bildirib ki, haqqımızda xarici mətbuatda gedən yazıların böyük əksəriyyəti erməni müəllifləri tərəfindən, bəzi hallarda başqa adlarla yazılır, yaxud da erməni lobbisi təşkilatları tərəfindən maliyyələşdirilir: “Bunun qarşısına biz öz gücümüzü qoymalı, Azərbaycanın uğurlu inkişafını təmin etməli, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə mövqeyinin möhkəmlənməsinə çalışmalıyıq”.

Bu məsələdə Azərbaycan diasporunun da üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Onların bu cür faktlarla real olaraq birbaşa qarşılaşması şəksizdir. Milli diasporumuzun bu işdə fəal olan təşkilatlarından bir də Ukraynadakı Qafqaz xalqları Konqresidir. Konqresinin sədri Paşa İlisuyskiyinin (Məmmədov) fikrincə diaspor işindən lobbizmə keçmək lazımdır: “Bizim birinci məqsədimiz erməni lobbisini zəiflətmək olmalıdır. Biz erməni lobbisinə qarşı qanun çərçivəsində mübarizə aparmalıyıq. Əvvəla, erməni terror təşkilatları ifşa olunmalıdır. Bundan başqa, ermənilər qeyri-qanuni olaraq Azərbaycanın regionları adına təşkilatlar yaradırlar. Məsələn, Kanadada Naxçıvan-Kanada erməni cəmiyyəti (Nakhijevan Armenian Compatriotic Union Of Canada) fəaliyyət göstərir. Bunların hamısını araşdırıb tapmalı və ermənilər məsuliyyətə cəlb edilməlidir. Bu təşkilatların qeyri-qanuni olduğunu səfirliklərimiz, diplomatlarımız, eləcə də diasporumuz araşdırıb üzə çıxarmalıdır. Azərbaycanı sevən siyasətçilər, elm adamları, deputatlar, biznesmenlər və s. sahələrdə olan əcnəbiləri diasporumuz öz ətrafında cəmləşdirməlidir”. Onun sözlərinə görə, bunu səfirliklərimiz yönəltməlidir: “Yəni hər bir dövlətdə bizim siyahımız olmalıdır. Bir-azərbaycanpərəst, iki-neytral, üç-ermənipərəst. Bu istiqamətdə yəhudilər çox güclü işləyirlər. Biz də azərbaycanpərəst siyasətçiləri dəstəkləməliyik. Azərbaycanpərəst biznesmenlərə şərait yaratmalıyıq. Neytral və ermənipərəst siyasətçiləri ələ almağa çalışmalıyıq. Təbii ki, paralel olaraq erməni lobbisinə qarşı da qanuni şəkildə iş aparmalıyıq. Əlbəttə ki, bu işin başında maliyyə dayanır. Ölkəmizin iqtisadi inkişafı, bu gün bu sahədə iş aparmağa labüd şərait yaradır, lakin bu resurslardan səmərəli istifadə olunmalıdır. Artıq, bu gün diasporumuz formalaşmışdır. İndi biz bu diasporu lobbizmə yönəldirməliyik. Təşkilati olaraq da diaspora səfirliklər dəstək olmalıdır. Diasporumuz birləşib səfirliklərlə birgə fəaliyyət göstərməlidir. Yəhudi, erməni və gürcülərin diplomatik orqanları xaricdəki vətəndaşlarına köməklik göstərməkdən əlavə, onları lazımi istiqamətdə yönəldirlər”.

Azərbaycan diasporu erməni lobbisinə qarşı effektiv mübarizə aparmaq üçün ildən-ilə daha da güclənməli, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar cəmiyyətə daha yaxşı inteqrasiya olmalı, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirakı artmalı, onların bu ölkələrin ictimai-siyasi proseslərinə təsir imkanları genişlənməlidir.

İndiki mərhələdə diasporumuzun qarşısında əsas məqsədlərdən biri də yaşadıkları ölkədə digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlıq etməkdir. Zərurət yarandıqda onlarla bir mövqedən çıxış edə bilmək və Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında onların dəstəyini qazanmaqdır. Bu baxımdan xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın türk diaspor təşkilatları ilə əlaqələrini və birgə fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Tarixi proseslərin gedişi dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan milyonlarla azərbaycanlı və türkün qüvvəsinin iki dövlətin ümumi maraqlarının müdafiəsinə istiqamətləndirilməsini, Azərbaycan və Türkiyənin beynəlxalq aləmdə siyasi, iqtisadi mövqelərinin daha da möhkəmləndirilməsini, onun intellektual potensialından istifadəni zəruri edir.

Palitra.-2014.-2 dekabr.-№ 219.-S.10.

Azərbaycan diasporunun əsas prinsipi

Diaspora təşkilatlarına verilən dövlət dəstəyi məhz sadalanan məsələlərin həllində mühüm rol oynayır

“Diaspor” qədim yunan sözü olub, hərfi mənada "səpələnmə" deməkdir. Bu sözün yaranma tarixi yunanların eramızdan xeyli əvvəl başladıkları işğal və köçürülmə dövrünə təsadüf edir. Müxtəlif ölkələrə hərbi yürüşlər zamanı yunan ordusu əsgərlərinin bir hissəsi işğal edilmiş ərazilərdə məskunlaşmış və buranın daimi sakinlərinə çevrilmişdilər. “Diaspor” kəlməsi də məhz onların dilindən yaranıb. Fəaliyyət dairəsindən, məşğuliyyətindən və dini etiqadından asılı olmayaraq hər hansı bir etnosa aid adamların müəyyən zaman kəsiyində öz tarixi vətənlərindən kənarda məskunlaşmaları və ictimai fəaliyyəti bilavasitə diasporun formalaşması ilə nəticələnir. Müəyyən ictimai-siyasi, iqtisadi-sosial və digər səbəblər nəticəsində tarixi-etnik ərazilərindən kənara zorla, yaxud könüllü mühacirət edərək, xaricdə kompakt icma halında yaşayan, milli-mədəni mənsubiyyətini qoruyub saxlayan və inkişaf etdirən, tarixi vətəni ilə mütəmadi əlaqələr quran həmvətənlər, həmçinin dil, din, mənəvi-mədəni dəyərlərə bağlılıq baxımından özünü azərbaycanlı sayan şəxslər Azərbaycan diasporunu təşkil edir. Azərbaycan Respublikası da daxil olmaqla dünyanın 70-dək ölkəsində təqribən 50 milyondan çox azərbaycanlı yaşayır. Tarixi ərazilərində yaşayan, hər hansı mühacirət faktı baş vermədən, yalnız müəyyən ictimai-siyasi hadisələrin gedişində yaranan sərhəd dəyişmələri nəticəsində xarici ölkə vətəndaşlarına çevrilmiş həmvətənlər - İranda, Gürcüstan və Rusiya Federasiyasının Azərbaycanla həmsərhəd rayonlarında yaşayan etnik azərbaycanlılar diaspor hesab olunmur. Buna paralel olaraq, keçən illər ərzində Azərbaycan diasporu dünyanın müxtəlif istiamətlərində milli maraqlarımızın dəstəklənməsində, milli mənlük şüurunun qorunmasında və vətənpərvərlik hissələrinin aşılınmasında müstəsna rol olub. Bu mövzuda gənclərin və xarici ölkələrdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin də fəaliyyətli diqqətdən yayınmır.

Xarici ölkələrdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr

Mürəkkəb global siyasi və iqtisadi proseslərin cərəyan etdiyi müasir dünyada Azərbaycanın milli maraqlarının qorunmasında diaspor təşkilatlarının da üzərinə böyük vəzifələr düşür. Bu gün diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsində gənclərin rolu danılmazdır. Buna səbəb kimi diaspor təşkilatlarında azərbaycanlı tələbələrin üstün qüvvəyə çevrilmələridir. Azərbaycan Respublikasının Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi günümüzün tələbləri savadlı gəncliyimizin olmasıdır. Yalnız bu halda Azərbaycanın uğurlu gələcəyi təmin olunacaqdır. Bu işdə möhtərəm prezidentimizin imzaladığı 2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xaricdə təhsil alması barədə dövlət proqramı gənclərimizin dünyanın öndə gedən universitetlərində təhsil almaları üçün əlverişli şərait yaratmış oldu. Sözsüz ki, xaricdə təhsil alan gənclərimizin öz enerjilərini vətənimiz üçün sərf etmələri, ölkə xaricində Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin çatdırılması, Azərbaycan tarixi və mədəni dəyərlərinin təbliğ olunmasında bilavasitə mühüm rol oynayır. Bu işdə əlbəttə ki,

xaricdə və Azərbaycanda fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının, tələbə və gənclərlə bağlı olan qeyri-hökumət təşkilatlarının müstəsna rolu vardır. Məhz bu tip təşkilatların olması xaricdə təhsil alan tələbələrimizin gücünün vahid mərkəzdən idarə olunaraq Azərbaycanın maraqlarına uyğun istifadə olunmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən azərbaycanlı tələbələrin təşkilatlarına dövlət qayğısı onların fəaliyyəti üçün yeni imkanlar yaradır. Dövlətimizin Azərbaycan gənclərinin maarifləndirilməsi məqsədi ilə yeritdiyi aktiv siyasət son dövrlərdə müxtəlif qitələrdə azərbaycanlı tələbələrin sayının artmasına səbəb olmuşdur. Bu baxımdan tələbələrin bir mərkəzdən ictimai fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi vacib olan fəaliyyət istiqamətlərdəndir. Dövlətimizin artan qüdrəti, beynəlxalq nüfuzu regionda Azərbaycana olan marağı artırıb. Beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın dəstəklənməsi yönündə sözü gedən gənc intellektual kapitalın rolu danılmazdır. Bu kapitalın düzgün istiqamətləndirilməsi, qiymətləndirilməsi və idarə olunması ölkəmizin başlıca konsepsiyalarındandır. Müxtəlif elmi konfranslarda, tədbirlərdə azərbaycanlı gənclərin iştirakının artırılması, elmin müxtəlif sahələri üzrə gənclərimizin səmərəli müzakirələrinin təşkil edilməsi, əldə etdikləri yeni bilik və bacarıqların həmkarları arasında bölüşdürülməsi, yeni elmi texnologiyaların ölkəmizdə tətbiqi istiqamətində səmərəli addımların atılması əsas hədəfləri təşkil edir. Gənclərin əsas vəzifəsi Azərbaycanın dünyada tanınması yönündə bütün imkanlarını səfərbər etməkdir. Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən bütün gənclər təşkilatları Azərbaycanın gələcəyi naminə fəaliyyət göstərməkdir. Təşkilatların bütün fəaliyyəti məzmun eynidir – Azərbaycan gənclərinin ictimai fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, Azərbaycan tarixi və mədəniyyətinin təbliği.

Diasporaya ciddi ehtiyac var

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra dünyanın digər inkişaf etməkdə olan ölkələrində olduğu kimi diaspor fəaliyyəti sivil forma alaraq beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsinə düşüb. Yəni, dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində diaspor təşkilatları yaradılıb, onlar qarşısında konkret vəzifələr qoyulub, strategiya və hədəflər müəyyən edilib, ideoloji məsələlər həllini tapıb, diaspor təşkilatları arasında koordinasiya məsələsinə önəm verilib. Bununla artıq diaspor təşkilatlarımıza atacağı addımlar və gözlənilən nəticələr aşılıb. Məhz belə bir məqsədyönlü siyasət nəticəsində müxtəlif ölkələrə səpələnmiş azərbaycanlıların mədəni-siyasi həmrəyliyinə nail olunub. Xaricdəki soydaşlarımız öz milli mənsubiyyətlərini dərk edərək onu qoruyub saxlamağa nail olublar. İndi qətiyyətlə demək olar ki, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların milli maraqları Azərbaycan Respublikasının dövlət maraqlarına uyğun gəlir və bu onların əsas strateji məqsədlərindən biridir. Əslində hazırkı şəraitdə Azərbaycan diasporasının mütəşəkkil fəaliyyətinə heç vaxt olmadığı qədər ciddi ehtiyac var. Nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi mövcudluğu, müstəqil daxili və xarici siyasət yürütməsi, ölkəmizin zəngin karbohidrogen ehtiyatlarına malik olması və dünyanın güc mərkəzlərinin enerji mənbələri uğrundakı savaşı diaspora fəaliyyətimizin daha da güclənməsini zəruri edir. Bununla yanaşı, müstəqilliyin və dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın mövqelərinin gücləndirilməsi, erməni təcavüzünə məruz qalmış xalqın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Dağlıq

Qarabağ probleminin beynəlxalq hüquq normaları və prinsipləri çərçivəsində ədalətli həllinə nail olunması xarici ölkələrdə diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olan təşkilatların vahid mərkəz ətrafında birləşməsinə tələb edir. Göründüyü kimi Azərbaycan dövlətinə qarşı heç bir ölkədə olmadığı qədər təhdidlərin olması diaspora fəaliyyətimizin möhkəmlənməsini önə çıxarır. Etiraf edilməlidir ki, diaspora təşkilatlarımıza verilən dövlət dəstəyi məhz sadalanan məsələlərin həllində mühüm rol oynayır. Belə ki, artıq diaspora təşkilatlarımız yuxarıda adları qeyd edilən problemlərin bir çoxunun həllində ciddi uğurlara nail olublar. O da etiraf edilməlidir ki, qarşıya qoyulan hədəflərə tam şəkildə nail olmaqdan ötrü diaspor təşkilatlarımızın dövlətlə əməkdaşlıq şəraitində bir sıra məsələlərin həlli vacib sayılır. Məlum olduğu kimi Azərbaycanın beynəlxalq imici, həyata keçirilən çoxşaxəli xarici siyasət, dünya ölkələrinin iqtisadi və enerji maraqları ölkəmizin bir sıra inkişaf etmiş dövlətlərlə bərabər səviyyədə əməkdaşlığına şərait yaradıb. Artıq Azərbaycan dünyanın 150-yə yaxın ölkəsi ilə ticarət əlaqəsindədir. Bu isə o deməkdir ki, müstəqil Azərbaycan üçün dünyanın bir o qədər ölkəsi ilə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq imkanı yaranıb. Bununla yanaşı bir sıra ölkələrlə siyasi əlaqələrimiz də normaldır, hətta bəzi ölkələrlə siyasi əməkdaşlığımız fayda verməkdədir. Belə ki, artıq Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlar səviyyəsində bir sıra ölkələrlə vahid mövqedən çıxış edir, beynəlxalq hüquq çərçivəsində dövlətlərin maraqlarının müdafiəsində prinsiplilik nümayiş etdirir.

Dünya azərbaycanlıları İlham Əliyevi özlərinin lideri hesab edir

Diaspor fəaliyyəti daim inkişafda olan fəaliyyət növü olduğundan onun daha da təkmilləşməsinə ehtiyac duyulur. Belə məlum olur ki, dövlətin dəstəyi sayəsində Azərbaycan diasporasının müstəqillik illərindəki fəaliyyəti öz səmərəsini verməkdədir. Xüsusən, Azərbaycanda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yarandıqdan sonra bu iş daha da güclənib. Deməli, diaspora fəaliyyətinin dövlət səviyyəsində aparılması çox əhəmiyyətlidir. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın dilimizi, dinimizi, milli dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub saxlamalarının vacibliyini dərk edən dövlət artıq diasporanın fəaliyyətinin daha da güclənməsi məqsədilə bir sıra vacib məsələləri həll edib. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, ölkə parlamenti xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı qanun qəbul edib. Eyni zamanda, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıb. İndi birmənalı şəkildə demək olar ki, diaspora ilə bağlı sistemli şəkildə iş aparılır. Prezident İlham Əliyev bu məsələyə xüsusi diqqət yetirir. Dövlət başçısı bu və ya digər ölkəyə səfər edərkən təkcə həmin ölkənin dövlət və hökumət rəhbərləri ilə deyil, eyni zamanda oradakı Azərbaycan icmalarının rəhbərləri və nümayəndələri ilə görüşür, onları dinləyir, onların problemləri ilə maraqlanır. Həmin problemlərin aradan qaldırılması üçün lazımı tapşırıqlarını verir. Təsədüfi deyil ki, bu gün dünya azərbaycanlıları İlham Əliyevi özlərinin lideri hesab edir və bunun əsas səbəblərindən biri də odur ki, dövlət başçısı harada yaşamasından asılı olmayaraq bütün azərbaycanlılara çox böyük diqqət yetirir, onların problemlərinin həll olunmasında əməli fəaliyyət göstərir.

Olaylar.-2014.-11 dekabr.-№ 224.-S.3.

Diaspora təşkilatlarımız təsirli qüvvəyə çevrilib

Dünya ölkələri Azərbaycan diasporası ilə hesablaşır

Azərbaycan diasporasının son vaxtlar sürətlə inkişaf etməsi heç kimə sirr deyil. Çox vacib və təqdirəlayiq haldır ki, artıq diasporamız yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatına nüfuz edə biliblər. Ancaq bu xəttin davan etdirilməsi ölkəmiz üçün olduqca vacib məsələdir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bu gün Azərbaycanın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın müsbət imicinin formalaşdırılması istiqamətində fəaliyyət göstərmək hər bir Azərbaycan vətəndaşının, o cümlədən diaspor təşkilatlarının əsas vəzifələrindəndir. Mübaliğəsiz demək olar ki, son illərdə bu sahədə ciddi irəliləyişlər əldə edilib. Artıq Azərbaycanın xarici ölkələrdəki diaspora təşkilatları qarşılıqlı ciddi məqsəd qoyub. Amma, bu o demək deyil ki, Azərbaycanın diaspora təşkilatları bununla kifayətlənməlidir. Azərbaycanın diaspora təşkilatları daha böyük nailiyyətlər əldə etməli, Azərbaycanın başına gətirilən müsibətləri bütün dünya ictimaiyyətinə tanıtdirməlidir. Etiraf edilməlidir ki, bu istiqamətdə fəaliyyət qurmaq üçün diaspora təşkilatlarımızın kifayət qədər potensialı mövcuddur. Bu baxımdan Azərbaycan diasporasının bu sahədə gördüyü iş zəruridir, vacibdir. Yəni bu işin yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi üçün çalışmaq və həmin nəticəni əldə etmək lazımdır. Azərbaycan diaspora təşkilatlarının bütün dünyada yüksək təbliğat aparmağa və istədiyi nəticəni əldə etməyə yetərli gücü var. Bu gücdən səmərəli şəkildə istifadə edilməlidir ki, diasporamız Azərbaycanla bağlı qərarlar çıxarılanda yaşadıkları ölkələrin dövlət qurumlarına nüfuz edə bilsinlər. Odur ki, diaspora təşkilatlarımız tək-cə mədəni-kütləvi tədbirlərlə kifayətlənməməlidir. Onlar yaşadıkları ölkələrin ictimai və siyasi həyatına nüfuz etməlidir. Yalnız bu halda Azərbaycan barədə həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq mümkün olar.

Ukrayna diaspora strukturunun nümayəndələri Azərbaycan diasporunun ölkə ərazisində ən fəal diasporlardan biri olduğunu bildiriblər. Birləşmiş Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi (BUAK) Dnepropetrovsk vilayəti təşkilatının sədri Qüdrət Hacıyev deyib ki, Ukraynanın bütün fəaliyyət sahələrində azərbaycanlılar fəal iştirak edir: "Azərbaycan diasporu hər zaman Ukraynanın ictimai-siyasi həyatının bütün sahələrində fəal olub. Maydandakı hadisələrdən əvvəl bizim Ukraynanın hökumət nümayəndələri ilə sıx əlaqələrimiz var idi, lakin bu gün biz həmin əlaqələri yenidən bərpa etmək məcburiyyətindəyik". Onun sözlərinə görə, BUAK hər zaman Dnepropetrovsk, Xarkov və Ukraynanın digər regionlarında Azərbaycan diasporunun digər strukturları arasında lokomotiv rolunda çıxış edib: "Azərbaycan diasporu yəhudi diasporu istisna olmaqla, Dnepropetrovskda ən fəaldır. Açıq danışsaq, orada çox az qurum bizimlə rəqabətə girə bilər, ermənilər haqqında heç danışmağa da dəyməz".

Q. Hacıyev xüsusilə qeyd edib ki, BUAK bir çox diasporlarla sıx, dostluq əlaqələri qurub: "Biz hər zaman hər kəsdən öndə gedirik, bütün diasporlarla bütün şəhər və ya dövlət tədbirlərində birgə iştirak edirik". BUAK-ın regional nümayəndəliyinin sədri vurğulayıb ki, hazırda Dnepropetrovskda 15 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır: "Ukraynada azərbaycanlıların kiçik və orta biznesi üçün bütün şərait yaradılıb. Dnepropetrovskinin

mərkəzində azərbaycanlılar bir sıra obyektlər - restoranlar, mağazalar, supermarketlər və s. açıblar". O, həmçinin Ukraynanın qərbində diaspor strukturlarının olmaması ilə əlaqədar təəssüfləndiyini bildirib: "Hazırda ölkənin qərbində bu istiqamətdə işlər görülür. Orada az sayda azərbaycanlı yaşayır, lakin istənilən halda biz azərbaycanlıların birləşməsi üçün bütün səyləri əsirgəmirik". BUAQ Xmelniçk vilayəti təşkilatının rəhbəri Ceyhun Qasımov isə deyib ki, azərbaycanlılar hər zaman Ukraynanın ərazi bütövlüyü və müstəqilliyini dəstəkləyiblər: "Bununla yanaşı, azərbaycanlılar, əsasən də Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən olan qaçqınlar Maydan iştirakçılarını dəstəkləyiblər". C. Qasımov həmçinin qeyd edib ki, oğlu Ukrayna ordusuna könüllü əsgər yazılıb və hərbi əməliyyatlarda iştirak edir, qardaşı oğlu isə desant qoşunlarında müqavilə əsasında qulluq edir. O vurğulayıb ki, bu yaxınlarda BUAQ "Qarabağ" adlı futbol komandası təşkil edib: "Bu da erməni diasporu nümayəndələrinin narazılığına səbəb olub. Rövşən Tağıyevin dəstəyi sayəsində biz komandamızı həmin adla qeydiyyatdan keçirə bildik və hətta Ukrayna milli azlıqları arasında keçirilən futbol çempionatında ermənilərə qalib gəldik". C. Qasımov bildirib ki, təşkilat Ukraynada yaşayan azərbaycanlılara da dəstək və yardım göstərir: "Təşkilat sistemli şəkildə milli bayramları (Novruz), o cümlədən dini bayramları (Ramazan və Qurban) və s. qeyd edir. Bizim təşkilat Azərbaycan xalqının mədəni dəyərləri və mirasının təbliğatı ilə məşğul olur".

Ukrayna Yəhudi Fondunun rəhbəri, Ukrayna Millətlər Assambleyasının üzvü Aleksandr Monastırski isə deyib ki, Maydan hadisələri zamanı azərbaycanlılara ən böyük diqqəti BUAQ sədri Rövşən Tağıyev göstərib: "Həyat yoldaşı ilə birgə həmin hadisələrdə zərər çəkmiş insanlara humanitar və maliyyə yardımı göstərib. Hadisələr zamanı BUAQ və Ukrayna Millətlər Assambleyası bir sıra "dəyirmi masa"lar keçirib, "qaynar nöqtələr"də ictimaiyyətlə görüşlər təşkil edib. Aprelin ortalarında "dəyirmi masa" keçirmək üçün Kiyevdən Donetskə gələn yeganə azərbaycanlı Rövşən Tağıyev olub. Bu, böyük cəsarətdir və bunu Ukrayna cəmiyyətində yüksək qiymətləndirirlər". Onun sözlərinə görə, Azərbaycan diasporu Ukraynanın ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edir. A. Monastırski qeyd edib ki, ölkədə hazırkı vəziyyətə nəzərə alsaq, Ukraynanın müxtəlif diaspor strukturları birləşməyə can atır: "Biz insanları ayırmağa deyil, birləşdirməyə çalışırıq". Avropa Azərbaycanlıları Konqresi (AAK) Avropa Parlamentinin İnsan Hüquqları komissarı Nils Muiznieksə müraciət ünvanlayıb. Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən məlumata görə, 10 dekabr - Beynəlxalq İnsan hüquqları günü ilə əlaqədar edilmiş müraciətdə Dağlıq Qarabağda girov götürülən və barələrində qondarma məhkəmə prosesi aparılan soydaşlarımız Şahbaz Quliyev və Dilqəm Əsgərov barədə məlumat verilib. Müraciətdə Ermənistanın Azərbaycanın 20 faiz torpağını işğal etməsi, Azərbaycan torpaqlarının azad edilməsinə dair BMT-nin qəbul etdiyi qətnamələr xatırladılıb. Daha sonra 2014-cü il iyulun 12-də doğulduqları torpaqlarda əzizlərinin məzarını ziyarət etməyə gedərkən Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Şahbaz Quliyev və Dilqəm Əsgərovun girov götürülməsi, Həsən Həsənovun isə öldürülməsi, qondarma rejimin bu insanlarla bağlı "məhkəmə" prosesinə başlamasının qanunsuz olması da qeyd olunub. Avropa Azərbaycanlıları Konqresi Avropa ictimaiyyətini insan hüquqlarının norma və prinsiplərinin pozulmasına biganə qalmamağa çağırıb. Azərbaycanlı girovların həyatının hər an təhlükədə olduğu vurğulanan müraciətdə təşkilat Şahbaz Quliyev və Dilqəm Əsgərovun pozulmuş hüquqlarının bərpası istiqamətində yardım göstərilməsini tələb edib.

“Biz dünya ictimaiyyətini beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində və ikili standartlara yol vermədən Ermənistanın işğal siyasətinə münasibət bildirməyə, insanların pozulmuş hüquqlarının müdafiəsi və bərpası üçün birlik və obyektiv mövqe nümayiş etdirməyə çağırırıq” – AAK-ın Avropa Parlamentinin İnsan Hüquqları komissarı Nils Muiznieksə müraciətində belə deyilir. Bu günlərdə isə Ukraynada yaşayan azərbaycanlılar və digər azsaylı xalqlar siyasi qərarların qəbulu zamanı, o cümlədən yeni layihələrdə ölkədə yaşayan milli azlıqların təkliflərinin nəzərə alınması və hüquqlarının təmin olunması ilə bağlı prezident Petro Poroşenko, Ali Rada və Nazirlər Kabinetinə müraciət ediblər. Birləşmiş Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin (BUAK) məlumatına görə, müraciət Ukraynada yaşayan milli və dini azlıqları təmsil edən bir sıra təşkilat rəhbərləri, eləcə də deputatlar, hüquq müdafiəçilərinin iştirakı ilə keçirilən toplantıda qəbul edilib. Sənəddə ölkə rəhbərliyindən və Ali Radadan bütün sahələrdə qəbul edilən siyasi qərarlarda milli azlıqların hüquqlarının daim nəzərə alınması tələb olunub. Qeyd edək ki, Birləşmiş Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Rövşən Tağıyevin sədrliyi ilə keçirilən toplantıda Ukrayna Nazirlər Kabinetinin etnik siyasət və dini azlıqlarla iş şöbəsinin müdiri Yuri Reşetnikov, Ukrayna Yəhudi Forumunun prezidenti Arkadi Monastirski, deputat Oles Doniy, Ukrayna Tatar Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Peter Şərafətdinov, Ukrayna Yunan Katolik Kilsəsinin rəhbəri Ata İqor Şaban və qaqauzları, rusları, moldovanları, Orta Asiya xalqlarını təmsil edən bir sıra təşkilat rəhbərləri, alimlər və hüquq müdafiəçiləri iştirak ediblər.

Qeyd edək ki, hazırda dünya ölkələrinin parlamentlərində nəinki regional, hətta coğrafi əraziyə aidiyyəti olmayan dövlətlər barədə qərarlar qəbul edilir. Xüsusən, dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin qanunverici orqanları bu məsələdə fəallıq nümayiş etdirilər. Məqsəd isə bəllidir, həmin dövlətlərə siyasi təzyiqlərin edilməsi hazırda dünya siyasətinin əsas istiqamətlərindən hesab olunur. Məhz bu məsələdə Azərbaycan dövlətinin maraqlarını müdafiə etmək təkcə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarından deyil, həm də bütün dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın təşəbbüskarlığından, səyindən və fəaliyyətindən asılıdır. İndi diaspora öz əvvəlki mənasından fərqli olaraq, daha konkret mənə daşıyır. Belə ki, diaspora-tarixi torpaqlarından bu və ya digər səbəblərdən dolayı emiqrasiya etmiş əhalinin mərkəz, yəni doğma ata-baba yurdu ilə əlaqələndirilməsidir. O da faktıdır ki, Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyəti xeyli genişləniş və təkmilləşib. Dünyanın digər inkişaf etməkdə olan ölkələrində olduğu kimi diaspor fəaliyyəti sivil forma alaraq beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsinə düşüb. Artıq demək olar ki, müxtəlif ölkələrə səpələnmiş azərbaycanlıların öz milli mənsubiyyətlərini qorumaqla mədəni-siyasi həmrəyliyi müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət maraqlarına uyğun gəlir və onun strateji məqsədlərindən biridir. Bununla yanaşı, müstəqilliyin və dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın mövqelərinin gücləndirilməsi, erməni təcavüzünə məruz qalmış xalqın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Dağlıq Qarabağ probleminin beynəlxalq hüquq normaları və prinsipləri çərçivəsində ədalətli həllinə nail olunması xarici ölkələrdə diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olan təşkilatların vahid mərkəz ətrafında birləşməsinə zəruri edir. Dünya azərbaycanlılarının yaşadığı ölkələrdə monolit qüvvə kimi çıxış etmələri onların milli və vətəndaş hüquqlarının qorunmasına da əhəmiyyətli təsir göstərir. Son illər fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi

və mədəni həyatında Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəal iştirak etmələri diaspor quruculuğu işinin ən mühüm istiqamətlərindən birinə çevrilib.

Olaylar.-2014.-17 dekabr.-№ 228.-S.3.

“Diaspor təşkilatlarının maraqlı layihələri var”

Mirkazım Seyidov: “Bu layihələr vasitəsi ilə dünya ictimaiyyətinin diqqətini Azərbaycana yönəldə bilirik”

Bu gün Azərbaycan diasporunun ən geniş yayıldığı və mütəşəkkil şəkildə fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Rusiya Federasiyasıdır. Bu ölkədəki diasporumuzun fəaliyyəti, həyata keçirdiyi layihələrlə bağlı Novosibirskdə fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev adına Beynəlxalq Forumunun prezidenti Mirkazım Seyidovla söhbətləşdik

-Mirkazım müəllim, qarşıdan 31 dekabr-Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü gəlir. Bu günün tarixi əhəmiyyəti barədə fikirlərinizi bilmək maraqlı olardı

- Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü-31 dekabr Azərbaycan millətinin ümumdünya birlik günüdür. Bu bayram ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələr qurmaq, onlar arasında birlik və həmrəylik yaratmaq işində mühüm rol oynayır. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik gününün qeyd edilməsi bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən artıq bir zərurətə və mənəvi ehtiyaca çevrilib. Azərbaycanlıların yaşadıkları, fəaliyyət göstərdikləri və çoxluq təşkil etdikləri Avropa ölkələrində bu tendensiya özünü yüksək səviyyədə göstərir. Bu da ondan irəli gəlir ki, Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları öz qüvvələrini səfərbər etməkdə ardıcıl oldular və bu ayrı-ayrı cəmiyyət üzvləri üçün bir araya gəlmək, cəmiyyət və qurumlar halında birləşmək baxımından dünyanın sivil nöqtələrindən biri olan Avropada mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayramı dünyanın əksəriyyət ölkəsində azərbaycanlılar tərəfindən yüksək səviyyədə qeyd olunur. Artıq Həmrəylik günü Azərbaycan diasporu üçün ən mühüm bayrama çevrilib, Yeni il isə ikinci plana keçib. Həmrəylik gününü həтта milliyyətçə azərbaycanlı olmayıb, lakin Azərbaycanda doğulub böyümüş, Azərbaycanəsilli diaspor nümayəndələri də qeyd edirlər.

Onu da qeyd edim ki, Azərbaycanlılar minilliklər boyu özlərinin doğma torpağı olan tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayaraq dünya sivilizasiyasına böyük töhfələr veriblər. Müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr, dünyada gedən müxtəlif ictimai-siyasi proseslər nəticəsində Azərbaycan parçalanmış, azərbaycanlıların bir qismi öz yurd-yuvalarından didərgin salınmış, deportasiyalara məruz qalmış, bir-birindən ayrı düşmüşdür. İş tapmaq, təhsil almaq məqsədilə doğma yurdu tərk edərək başqa ölkələrdə qərar tutub yaşayan azərbaycanlılar da vardır. Beləliklə də, azərbaycanlılar tarixi Azərbaycan torpaqlarından bütün dünyaya yayılmışlar. Hazırda onlar dünyanın bir çox ölkələrində yaşayırlar. Rusiyada, Ukraynada, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin digər ölkələrində, Baltikyanı ölkələrdə, Avropada, Amerikada, Şərq ölkələrində iri Azərbaycan icmaları yaranmışdır.

SSRİ-nin son günləri, Azərbaycan millətinin, Arazın hər iki sahilində sərhəd yürüşü, dəmir tikanlı məftilləri qırması, özünü suya vurub öz doğma qardaş bacısına qovuşmaları iki totalitar dövlətin ciddi təzyiqlərinə baxmayaraq, o taylı – bu taylı millətin həftələrlə Araz qırağında gecə-gündüz birləşmək şüarı, azərbaycanlıların bir millət olduğunu dünya çapında bir daha canlandırdı. Həmrəylik günü bu birləşmək istəyinin simvolik nişanıdır.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəlik Gününün əsası 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda sərhədlərin (SSRİ-İran sərhədləri) dağılması zamanı qoyuldu. Şimali və Cənubi Azərbaycan arasındakı sərhəd dirəkləri dağıldı. Bu vaxt İstanbulda türk dilli xalqların konfransı keçirilirdi. Konfrans da dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə qeyd olunmasına qərar verdi.

1991-ci ilin 16 dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəlik Günü elan etdi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəlik Günü bayram edilir. Azərbaycanlılar bu gün ilə fəxr edir və onu qürurla qeyd edirlər.

-Artıq Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayından xeyli müddət keçib. Sizcə qurultayda qarşıya qoyulan vəzifələrin öhdəsindən diaspor təşkilatları nə dərəcədə gələ bilib?

-Bu gün Azərbaycan diasporu inkişaf dövrünü keçir. Bu istiqamətdə həyata keçirilən davamlı addımlar nəticəsində artıq demək olar ki, bütün ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız mövcuddur. Bu təşkilatlar Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya yaymaqla məşğul olurlar. Artıq nəticə də əldə olunub. Nəticə ondan ibarətdir ki, artıq bir sıra ölkələr Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır, dəstəkləyir.

Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayında qarşıya qoyulan məqsəd və vəzifələrlə bağlı onu deyər bilərəm ki, qurultayda prezident İlham Əliyev öz çıxışında bir sıra məsələlərə toxundu. O, çıxışında bildirdi ki, diaspor təşkilatları müdafiə yox, hücum taktikasına keçməlidir.

Dövlət başçısı qurultayda çıxışı zamanı qeyd etmişdir: “Diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, eyni zamanda, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə apardığı çirkin kampaniyaya qarşı tutarlı bir cavabdır. Sırr deyil ki, müstəqilliyimizin ilk illərində bizim nə böyük maliyyə imkanlarımız var idi, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar da o vaxt hələ təşkilatlanmamışdılar. Ancaq hazırda bütün ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız erməni təbliğatına qarşı Azərbaycan reallıqlarını ortaya qoyurlar. Mən bu hərəkətləri, bu siyasəti alqışlayıram və bizim diaspor təşkilatlarının üzvlərinə bu fədakar və çox gözəl missiyaya görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Biz çalışmalıyıq ki, Azərbaycan haqqında reallıqları bütün dünyaya bildirək. Bizə qarşı dünyada erməni lobbisi fəaliyyət göstərir. Bizə qarşı mübarizə aparır. Onların təsir dairəsində olan bəzi siyasətçilər, bəzi mətbu orqanlar, bəzi ictimai qurumlar Azərbaycana qarşı kampaniya aparırlar - ləkələmə kampaniyası, Azərbaycan reallıqlarını təhrif etmək üçün uydurmalar, düzgün olmayan faktlar yayırlar, yalanlar, böhtanlar yağıdır. Ancaq mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız da nəinki erməni lobbisi təşkilatlarına tutarlı cavab verir, eyni zamanda, onlar özləri orada Ermənistanla qarşı çox ciddi və real faktlar əsasında qurulmuş təbliğat işləri aparırlar. Mən xaricdə çalışan səfirlərimizlə görüşlərdə həmişə demişəm və bu gün də demək istəyirəm ki, bizim diplomatiyamız hücum diplomatiyası olmalıdır. Bizim diplomatiyamız müdafiə, özünümüdafiə xarakteri daşımamalıdır”.

Qurultaydan keçən dövr ərzində apardığımız müşahidələr onu deməyə əsas verir ki, bu yöndə vəziyyət qənaətbəxşdir. İnkişaf gedir. Diaspor təşkilatlarının maraqlı layihələri var ki, bu layihələr vasitəsi ilə dünya ictimaiyyətinin diqqətini Azərbaycana yönəldə bilirik, Azərbaycan həqiqətlərini dərk etdiririk. Ancaq ümumilikdə götürəndə bəli, bu qədər fəaliyyət göstərməyimizə baxmayaraq biz çox geridə qalıyıq. İrəliyə

getməyə də səy göstərmirik. Bu yaxınlarda Azərbaycanın Rusiyadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlunun çıxışı oldu. O, Rusiyada olan diaspor təşkilatlarında olan vəziyyətin acınacaqlı olduğunu dedi. Araşdırmalar onu deməyə əsas verir ki, qurultayda qarşıya qoyulan məqsəd və vəzifələrin öhdəsindən tam gəlinməyib. Bu istiqamətdə problemlər var. Ən ciddi problem diaspor təşkilatların vahid mövqedən çıxış etməməsidir.

-Diaspor təşkilatlarının vahid mövqedən çıxış etməsinə nə mane olur?

-Buna mane olan əsas amil diaspor təşkilatlarına göstərilən ögey münasibətdir. Bizim xaricdə fəaliyyət göstərən elə təşkilatlarımız var ki, onlar reallıqda çox böyük işlər görürlər. Bu istər Azərbaycanın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında, istərsə də soydaşlarımızın həmin ölkələrdə hüquqlarının qorunmasında özünü daha qabarıq göstərir. Ancaq bəzən görürsən ki, bir möhürü olan təşkilat düşür ortaya və müəyyən dəstək alır, başlayır müəyyən işlər görməyə. Belə olan halda təbii ki, bəzi narazılıqlar yaranır. Bəzi hallarda isə görürsən ki, diaspora işində olan nöqsanlara görə səfirlikləri qınayırlar. Səfirlikləri qınamaq düzgün deyil.

-Qurultayda irəli sürülən məsələlərdən biri də diaspora təşkilatlarında təmsil olunan şəxslərin həmin ölkələrin seçkili orqanları, dövlət qurumlarında təmsil olunması məsələsi idi. Sizin rəhbərlik etdiyiniz təşkilat bu istiqamətdə hansı işlər görür?

- Diaspora təşkilatı olaraq fəaliyyət göstərdiyimiz Novosibirsk vilayətində olan həmvətənlərimizin işlə təmin olunması, onların dövlət qurumlarında təmsilçiliyinin olması yönündə davamlı işlər görürük. Bu yaxınlarda 8 gəncimiz prokurorluq sistemində işə düzəlib. Bu işdə bizə Kəmalə Kərimova köməklik edib. Eyni zamanda onu da deyim ki, bu istiqamətdə həyata keçirdiyimiz işlər daha da intensivləşib. Biz Rus Azərbaycan Evi, Milli Mədəniyyət Muxtariyyəti ilə sıx əməkdaşlıq edirik. MMM rəhbəri Rasim Babayevlə birgə gənclərin işi ilə bağlı konsepsiya hazırlamışıq.

Forumla yanaşı mən onu xüsusi vurğulamalıyam ki, bu gün Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın işlə təminatında AMOR təşkilatının xüsusi rolu var. Təşkilatın rəhbəri Leyla xanımın apardığı siyasət diaspora təşkilatlarına istiqamət verir.

Olaylar.-2014.-26 dekabr.-№ 235.-S.3.

Güclü və müstəqil Azərbaycan dünya azərbaycanlılarının qürur mənbəyidir

Ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dünyanın istənilən yerində yaşayan soydaşlarımızın bütünləşdiyi, vahid bir mərkəzdə cəmləşdiyi tarixi məqam kimi xarakterizə olunur

Xalqların öz mövcudluğunu qoruyub saxlaması və inkişafı siyasi, iqtisadi, mədəni və tarixi əhəmiyyət kəsb edən bir sıra amillərlə bağlıdır. Lakin ən əsası, tarixin bütün dövrlərində müxtəlif xalqlar, millətlər üçün həlledici faktor kimi çıxış etmiş milli identiklik, həmrəylik və özünüdərkdir.

Bu baxımdan, Azərbaycan xalqının milli həmrəylik və bütövlüyünün təmin olunması milli identikliyin təmini sayəsində mümkün olub. İdentikliyə isə, ilk növbədə, milli dövlətçiliyin əsaslarının möhkəmləndirilməsi, xalqın həmrəyliyinə təmin edəcək ideologiyanın formalaşdırılması və ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olunmasının fonunda nail olunub. Şübhəsiz, tarixi əhəmiyyət kəsb edən bütün bu nailiyyətlər xalqımız qarşısında misilsiz xidmətləri olan Ümummillə lider Heydər Əliyevin gərgin əməyinin məhsuludur.

Xalqımızın milli birliyindən danışarkən, ilk növbədə, dünya azərbaycanlılarını vahid bir məfkurə ətrafında birləşdirən tarixi-fundamental amillərdən bəhs etmək lazımdır. Bunlardan birincisi Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günüdür. Ümumiyyətlə, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı, böyük dövlət xadimi, Ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dünyanın istənilən yerində yaşayan soydaşlarımızın bütünləşdiyi, vahid bir mərkəzdə cəmləşdiyi tarixi məqam kimi xarakterizə olunur.

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi Ümummillə lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır

1991-ci ildə müstəqilliyin əldə edilməsindən sonra siyasi, iqtisadi, sosial və digər sahələrdə ciddi problemlərlə qarşı-qarşıya qalan Azərbaycanda, sözün əsl mənasında, xaos və anarxiya hökm sürürdü. Bu fonda ağır blokada şəraitində yaşayan, erməni aqressiyası ilə üz-üzə qalan, paytaxtdan ayrı düşmüş Naxçıvan Muxtar Respublikasında vəziyyət daha gərgin idi. Lakin Ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin Naxçıvana gəlişi erməni aqressiyası ilə üz-üzə dayanan bu qədim Azərbaycan yurdunun xilasına ümid yaratdı. Naxçıvan məhz Ulu öndərimizin iradəsi və siyasi zəkası sayəsində ayaqda durdu və bütün çətinliklərə sinə gərdi. Həmin vaxt Azərbaycanı bu cür ağır çətinliklərdən bir yolla çıxarmaq olardı və Ulu öndər bunun üçün milli birliyə nail olunmasının zəruriliyini bildirdi. Yəni, soydaşlarımızın milli maraqlar ətrafında birləşməsi Azərbaycanın bu mürəkkəb vəziyyətdən çıxmasında mühüm rol oynayacaqdı. Bu məqsədlə də Ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Ali Məclisinin 16 dekabr 1991-ci il tarixli iclasında dünya azərbaycanlılarına üz tutdu, onları birliyə, həmrəyliyə səslədi. Ümummillə liderin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Ali Məclisi hər il 31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi qeyd edilməsi barədə qərar qəbul etdi. Və bu tarix, yəni dekabrın 31-i dünya azərbaycanlılarının birlik, həmrəylik günü kimi tarixə düşdü.

1991-ci ildə qəbul olunan bu qərar həm də bütün soydaşlarımızın vahid mərkəzdə toplanması, bütün azərbaycanlıların Vətəni olan Azərbaycan dövlətinin gələcək inkişafında yaxından iştirak etməsinin vacibliyinin dərkü günü kimi xarakterizə olunmalıdır. Onu da qeyd etmək ki, məhz Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin iradəsi əsasında qəbul olunan bu qərar müasir Azərbaycan dövlətinin inkişafında, Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq aləmdə tanınmasında və təbliğində mühüm rol oynadı.

Azərbaycançılıq ideologiyası dünya azərbaycanlılarını birləşdirən milli məfkurədir

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi təmin edən mühüm vasitə və mexanizmlərdən biri də milli ideologiyadır. Əminliklə qeyd etmək olar ki, bu gün dünya azərbaycanlılarını bir amal və əqidə ətrafında birləşdirən azərbaycançılıq ideologiyası milli birlik və həmrəyliyi təmin edən universal ideoloji formul kimi çıxış etməkdədir. Azərbaycan xalqının Ümummillî lideri Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyası özündə ümumbəşəri səciyyə daşıyan və milli dəyərlərə cavab verən prinsipləri ehtiva etməklə milli həmrəyliyi təmin edən milli-mənəvi mexanizm səciyyəsi daşıyır. Azərbaycançılıq təkcə bu dövlətin ərazisində yaşayan şəxsləri yox, eyni zamanda, bütün dünyada məskunlaşan azərbaycanlıları əhatə edərək dünya azərbaycanlılarının milli istinad mənbəyinə çevrilib. Başqa sözlə, ictimai şüurun spesifik səviyyəsi kimi müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasını təşkil edən və dünya azərbaycanlılarını birləşdirən milli məfkurəyə çevrilən azərbaycançılıq ideologiyası ölkədəki bütün konfessiya və etnosların həmrəylik və qarşılıqlı anlaşma mühitində yaşamasını təmin edən faktordur.

Bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasətin fonunda da azərbaycançılıq ideologiyası milli həmrəylik və birliyin daha da möhkəmləndirilməsinə xüsusi töhfələr verir. Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) yaradılmasının 20 illiyinə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə çıxış edən dövlətimizin başçısı bununla bağlı qeyd edib ki, Azərbaycançılıq fəlsəfəsi, ilk növbədə, Heydər Əliyevin təşəbbüsü idi və bu ideologiya bütün cəmiyyəti birləşdirir: “Bu ideologiya həm tarixə, həm də müasirliyə əsaslanır. Həm tarixi keçmişimizi özündə ehtiva edir, eyni zamanda, bizim bu sahədə bugünkü siyasətimizi əhatə edir. Bu istiqamətdə atılan addımlar dünya tərəfindən artıq bilinir və təqdir edilir”.

Rasional diaspor siyasəti milli həmrəyliyın təmin olunmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir

Dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəyliyi təmin olunmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edən faktorlardan biri də dövlətimiz tərəfindən həyata keçirilən rasional diaspor siyasətidir. Sırr deyil ki, Azərbaycanın həm də beynəlxalq münasibətlər sisteminin nüfuz və güc iyerarxiyasında irəliləyişinin təmin olunması, mövqeyinin güclənməsi naminə həyata keçirilən çoxtərəfli diaspor siyasətinin əsası Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Bu gün isə xarici siyasət strategiyasının mühüm istiqaməti və elementi qismində səciyyələndirilən diaspor siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən dövrün tələblərinə, qanunauyğunluqlarına və reallıqlarına müvafiq surətdə uğurla həyata keçirilir. Milli ideologiya əsasında davam

etdirilən diaspor siyasətinin uğurlu nəticələri kimi, ölkəmizi təmsil edən diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əhatə dairəsi genişlənir, səmərəlilik səviyyəsi isə daha da artır. Bunlar isə, nəticə etibarilə, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə mövqeyinin gücləndirilməsi və soydaşlarımızın birliyinin daha da möhkəmlənməsi üçün önəmli töhfələr verir.

Bir sözlə, Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu və Prezident İlham Əliyevin aktual çağırışlara müvafiq surətdə həyata keçirdiyi uğurlu diaspor siyasətinin qanunauyğun nəticəsi kimi, hazırda milli həmrəyliyin təmin və mühafizə olunması, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması, onların təşkilatlanması və Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində əhəmiyyətli nailiyyətlər əldə edilib.

Eyni zamanda, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanmasında, bir-biri ilə əlaqələrinin yaranmasında, diasporumuzun fəaliyyətinin güclənməsində və Azərbaycan həqiqətlərinin daha geniş təbliğində Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Fond xarici ölkələrdəki fəaliyyətini üç əsas istiqamət üzrə qurur. Bunlar həmin ölkələrdə humanitar layihələrin həyata keçirilməsi, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğinə həsr olunan tədbirlərin təşkili və Azərbaycan torpaqlarının işğalı ilə bağlı həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasıdır. Bir sözlə, Azərbaycanın birinci xanımı, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Fondun həyata keçirdiyi tədbirlərin əhəmiyyəti və miqyası Azərbaycanın dünyada təbliğində, dünya azərbaycanlılarının vahid məfkurə ətrafında birləşməsində çox mühüm yer tutur.

Dünya Azərbaycanlılarının qurultayları milli birliyin gücləndirilməsinə mühüm töhfələr verir

Soydaşlarımızın milli birliyinə nail olunması istiqamətində ən önəmli vasitələrdən biri də, heç şübhəsiz, Dünya Azərbaycanlılarının qurultaylarıdır. Ümumiyyətlə, Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı xaricdə yaşayan azərbaycanlıların müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin müzakirə edildiyi platforma kimi müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 23 may 2001-ci il tarixli Sərəncamına əsasən, 2001-ci il noyabr ayının 9-10-da Bakı şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı soydaşlarımızın milli həmrəyliyinə daha da gücləndirilməsi yönündə aparılan işləri sürətləndirməklə yanaşı, Azərbaycan dövlətinin diaspora və lobbi siyasətinin daha intensiv və keyfiyyətli xarakter almasına yol açdı. Qeyd edək ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin I Qurultayda etdiyi tarixi çıxış milli həmrəyliyimizin, azərbaycançılıq ideyasının daha da gücləndirilməsi, milli birliyə nail olunması və dünya azərbaycanlılarının vahid ideya ətrafında birləşməsində mühüm əhəmiyyətə malikdir. Ulu öndər öz çıxışında bildirmişdi: “Biz istəyirik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşı kimi, istədikləri kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Bizim hamımızı, azərbaycanlıları birləşdirən milli mənsubiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli-

mənəvi dəyərlərimizdir, milli mədəniyyətimizdir - ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, musiqimiz, şeirlərimiz, mahnılarımızdır, xalqımıza mənsub olan adət-ənənələrdir. İnsan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, gərək öz milliliyini qoruyub saxlasın. Dünyada, eyni zamanda, assimilyasiya prosesi də var. İnsanlar - mən azərbaycanlılar haqqında danışiram - gərək, yaşadıkları ölkədə, yenə deyirəm, o şəraiti mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqelər tutsunlar. Ancaq daim öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən məhz bu amillərdir. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır. Öz ürəyimdən gələn fikirləri bir daha bildirmək istəyirəm ki, hər bir insan üçün onun milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam”.

Bu fikirlər həm də milli birliyimizin möhkəmləndirilməsi istiqamətində mayak rolunu oynadı və bu yolda gələcək vəzifələrin müəyyənləşdirilməsində əsas kimi çıxış etdi. Məhz bu tezislər tez bir zamanda xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların ümummillə problemlərimiz istiqamətindəki təbliğatı gücləndirməsinə imkan verdi. Artıq dünya azərbaycanlıları dərk etdilər ki, onların arxasında mühüm bir güc - müstəqil Azərbaycan dövləti dayanır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam və inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyinə daha da gücləndirilməsi yönündə fəaliyyəti ilə bu birliyin qorunmasına öz töhfəsini verdi. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ilə keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II və III qurultayları diaspora hərəkətində, milli birlik və həmrəyliyin daha da möhkəmləndirilməsi işində yeni mərhələ açdı. Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayında çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bildirdi ki, bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar bir olduqlarını və öz dövlətlərinin maraqları uğrunda fəaliyyət apardıklarını nümayiş etdirdi: “Mən bir daha demək istəyirəm ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların III qurultayı çox əlamətdar hadisədir. İlk növbədə, ona görə ki, yenə də biz bir yerə yığışdıq. Yenə də həm Azərbaycan xalqına, həm bütün dünyaya göstərdik ki, biz bir yerdəyik. Biz bir xalqıq, biz böyük xalqıq. Bu gün güclənən Azərbaycan bizim qürur mənbəyimizdir”.

Qüdrətli Azərbaycan milli həmrəylik və bütövlüyün qarantıdır

Həmrəylik ictimai ahəngdarlığı və milli özünüdərk təmin edən, milli-etnik platformada milli yaddaşı bərpa edən, milli birliyi səfərbər edən, məqsədyönlü fəaliyyəti stimullaşdıran vasitədir. Bir millətin, xalqın varlığını sürdürə bilməsi, dünya xalqları içərisində özünə layiqli yer tutması üçün milli birlik və həmrəylik həyatı önəm daşıyır. Bu mənada, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların səfərbər edilməsi, konkret məqsəd ətrafında birləşdirilməsi deməkdir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının yaradılması və öz mövcudluğunu qoruyub saxlaması geniş mənada, milli birliyin Azərbaycan xalqının ictimai, siyasi və mənəvi tələbatına çevrilməsi deməkdir. Milli birlik və həmrəylik şəraitində cəmiyyətdə sabitlik mövcud olur, yüksək mənəvi dəyərlər ictimai qanunauyğunluqların

əsas bazasına çevrilir və bu, belə bir harmonik mühitdə dövlətin siyasi, iqtisadi və digər sistemlərinin rahat inkişafına, beləliklə də, ümumi rifahın təmin olunmasına gətirib çıxarır.

Digər tərəfdən, müstəqil dövlətin qurulması milli birliyi zəruri etdiyi kimi, həm də bu birliyə şərait yaradan amildir. Əminliklə qeyd etmək olar ki, bu gün dünya azərbaycanlıları qürur və iftixar hissi keçirirlər ki, onları müdafiə və himayə edən, hər bir azərbaycanlının inam və güvən yeri olan müstəqil Azərbaycan dövləti var. Eyni zamanda, müasir, müstəqil dövlətimizin inkişafı soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyini təmin edən mexanizm qismində çıxış edir. Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu milli maraqlara söykənən daxili və xarici siyasət kursunun Prezident İlham Əliyev tərəfindən müasir dövrün reallıqlarına və qanunauyğunluqlarına müvafiq surətdə davam etdirilməsi ölkəmizi hər bir azərbaycanlının görmək istədiyi ideal məmləkətə çevirib. Nəticə etibarilə, hələ 2003-cü ildə “Mən hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağam” deyənlər və ötən dövr ərzində həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasət strategiyasının səmərəlilik səviyyəsinə, bunun fonunda ölkəmizin milli inkişafının real nəticələrinə, Azərbaycanın müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin nüfuzlu və güclü aktora çevrilməsinə, eyni zamanda, Özünün liderlik keyfiyyətlərinə görə bunu sübuta yetirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasət bu gün hər bir azərbaycanlının müstəqil Azərbaycan dövlətinə bağlılığını, inam və güvənini təmin edən başlıca faktordur.

Dünya azərbaycanlıları vahid məfkurə ətrafında sıx birləşiblər

Nəticə etibarilə, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dünyanın hər bir nöqtəsində yaşayan azərbaycanlıların milli birliyini, həmrəyliyini simvolizə edən, eyni zamanda, bu birliyi möhkəmləndirən əlamətdar tarixdir. Prezident İlham Əliyevin dünya azərbaycanlılarına təbrik məktubunda qeyd edilib: “Dünyada yaşayan soydaşlarımızın Vətənə və azərbaycançılıq məfkurəsinə sədaqətini, xalqımızın öz keçmişinə və milli-mənəvi dəyərlərinə ehtiramını əks etdirən bu bayram tarixi yaddaşımızın mühüm tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Ümummillə lider Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri sayəsində milli birlik və həmrəylik ideyaları daha dolğun məzmun kəsb edərək, real fəaliyyət sahəsi kimi dövlət siyasəti səviyyəsinə yüksəlmişdir. “Güclü dövlət - güclü diaspor” prinsipini rəhbər tutan həmin siyasətin əsas qayəsi xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi Vətənlə bağlılığını möhkəmləndirmək, mütəşəkkilliyini artırmaq, diaspor qurumlarının imkanlarından həmvətənlərimizin hüquqlarının və milli dövlət maraqlarının qorunmasında daha səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir”.

Beləliklə, Ümummillə lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu milli inkişaf siyasətinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsinin nəticəsi kimi, dünya azərbaycanlıları vahid məfkurə ətrafında sıx birləşiblər. Bu birliyin möhkəmləndirilməsi istiqamətində ardıcıl siyasət həyata keçirilir, müxtəlif tədbirlər reallaşdırılır. İstər səmərəli diaspor siyasəti, istər ölkənin beynəlxalq aləmdə təbliğinin operativ və effektiv şəkildə davam etdirilməsi, istərsə də mütəmadi olaraq Dünya Azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsi bu baxımdan müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

Bir sözlə, bu gün güclü və müstəqil Azərbaycan dünya azərbaycanlılarının qürur mənbəyi kimi çıxış edir.

Yeni Azərbaycan.-2014.-31 dekabr.-№ 240.-S. 5.

“Fəaliyyətimizdə Türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diasporları ilə sıx əməkdaşlığa üstünlük veririk”

Əliqismət Bədəlov

Müsaibimiz Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovdur

— **Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) 2014-cü ildəki fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz? Diaspor təşkilatlarımız Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında hansı işləri görüblər?**

— İstər xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, istər həmvətənlərimizin yaşadığı ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsinin artırılması, istərsə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, istərsə də lobbi quruculuğu istiqamətində bir sıra yerli və beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilib.

Azərbaycan diasporunun əsas hədəfi ilk növbədə Qarabağ münaqişəsinə və azərbaycanlıların tarix boyunca erməni təcavüzünə uğramasına ədalətli beynəlxalq qiymətin verilməsi məsələsi olduğundan diaspor təşkilatlarımız tərəfindən 2014-cü ildə də təbliğat və məlumatlandırma işinin yenə də daha geniş, hərtərəfli formada aparılmasına xüsusi önəm verilib. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə aparılan “Xocalıya ədalət!” kampaniyasının tərkib hissəsi olaraq diaspor təşkilatlarımız bu il də dünyanın bir çox ölkəsində Xocalı soyqırımını ilə bağlı müxtəlif aksiya və tədbirlərlə yerli ictimaiyyətin diqqətini bu hadisəyə yönəldib.

Təkcə 2014-cü ildə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində 200-dək müxtəlif formatlı tədbir keçirib. Diaspor təşkilatlarımız ABŞ, Kanada, Almaniya Federativ Respublikası, İsveç Krallığı və digər ölkələrdə konfrans və seminarlar təşkil edib, Avropa Parlamentinin, BMT-nin Mənzil-Qərgahı və digər beynəlxalq təşkilatların ofisləri qarşısında kütləvi etiraz aksiyaları keçirib, xarici kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan həqiqətləri haqqında materialların dərcinə nail olublar.

Bundan başqa, həmvətənlərimiz yaşadıkları ölkələrin dövlət və hökumət strukturlarını erməni təcavüzkarlarının törətdiyi cinayətlər barədə məlumatlandırmaq məqsədilə görüşlər keçirib, ictimai və siyasi xadimlərə müraciət və məktublar ünvanlayıb. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən törədilən təxribatlara etirazlar, girov götürülmüş azərbaycanlılar haqqında məlumatların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması ilə bağlı bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Diaspor təşkilatlarımız beynəlxalq qurumlara, xarici ölkələrin dövlət və hökumət nümayəndələrinə müraciətlər ünvanlayıb, Ermənistanın təcavüzkar, işğalçı siyasətini pisləyən etiraz aksiyaları təşkil edib.

— **DİDK Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubu ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Bakıda bir sıra beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsinə dəstək göstərir. Bu tədbirlərin əhəmiyyətini necə dəyərləndirirsiniz?**

— Komitə artıq iki ildir ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi, Madrid Klubu və Roma Klubunun təşkilatçılığı ilə Bakıda Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunun keçirilməsinə dəstək göstərir. 2013-cü və 2014-cü ildə dünyanın nüfuzlu ictimai-siyasi xadimlərinin iştirakı ilə I və II Qlobal Açıq Cəmiyyətlər forumları baş tutub. Tədbirin rəsmi açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev də iştirak edib. Fikrimcə, bu forum regionda keçirilən ən əhəmiyyətli beynəlxalq tədbirlərdən biridir və Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında çox əhəmiyyətli hadisədir. Çünki forumun işində bir çox nüfuzlu dövlət xadimləri, siyasətçilər, elm adamları, siyasi ekspertlər iştirak edirlər və onların əksəriyyəti müasir dünya siyasətinin yönləndirilməsində, bir çox regional proseslərin qiymətləndirilməsində rol oynayan şəxslərdir.

Azərbaycanın belə mötəbər tədbirə ev sahibliyi etməsi xalqımızın və dövlətimizin yeni bəşəri imicinin formalaşdırılması, dünya miqyasında ölkəmizin yerinin möhkəmləndirilməsi və ən önəmlisi erməni lobbisi tərəfindən Azərbaycana qarşı mənfi rəyin formalaşdırılması istiqamətində cəhdlərinin qarşısının alınması baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Ən əsası, bu tədbirlərdə iştirak edən nüfuzlu siyasi liderlər öz çıxışlarında Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı mövqelərini bildirib, Azərbaycan ərazisinin bir hissəsinin Ermənistan tərəfindən işğal olunduğunu bir daha təsdiqləyiblər. Həmçinin forum Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə multikulturalizm və tolerantlıq məkanı kimi tanınması istiqamətində uğurlu tədbirlərdən biri kimi qiymətləndirilir.

2015-ci ildə keçirilməsi planlaşdırılan III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumuna hazırlıq məqsədilə 2014-cü il ərzində Albaniya, Rumıniya, Bolqarıstan, Yunanıstan, Macarıstan, Yaponiya, Belçika, ABŞ, Andorra və digər ölkələrdə bir sıra görüş, toplantı və konfranslar keçirilib. Bununla yanaşı, Madrid Klubuna üzv olan keçmiş dövlət və hökumət başçıların, nüfuzlu ictimai və dövlət xadimlərinin Azərbaycan Respublikasına səfərləri təşkil olunub. Bu ilin sentyabrında Andorrada “Avropada etimadın bərpa olunması” mövzusunda keçirilmiş beynəlxalq konfrans da Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin və Andorra hökumətinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə Madrid Klubu tərəfindən təşkil olunmuşdu. Konfransda regionda təhlükəsizlik məsələləri, dondurulmuş münaqişələr, o cümlədən Dağlıq Qarabağ probleminin müzakirəsinə də xüsusi diqqət ayrılmışdı.

— **Gələn il qondarma “erməni soyqırımı” nın 100 illiyi ilə əlaqədar hansı işlər görülməli? Türk diasporu ilə birlikdə müştərək tədbirlər nəzərdə tutulubmu?**

— Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları bu istiqamətdə birgə tədbirlər həyata keçirməlidir və keçirəcək də. Müəyyən təkliflər, ideyalar var ki, onların həyata keçirilməsi planlaşdırılır. Fəaliyyətimizdə Türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diasporları ilə sıx əməkdaşlığa üstünlük veririk.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində, o cümlədən, ermənilərin Azərbaycan ərazilərində, xüsusilə də Xocalıda törətdikləri soyqırımının, insanlığa sığmayan vəhşiliklərin dünyada qəbul edilməsində bu cür birliyin böyük əhəmiyyəti var. Xocalı soyqırımının tanınması məqsədilə Avropa

ölkələrində, Amerikada keçirdiyimiz tədbirlərin bir çoxunda türk diasporunun dəstəyini görürük. Artıq azərbaycanlıların, demək olar ki, bütün təbliğat xarakterli tədbirlərində, aksiyalarda, türkdilli ölkələrin bayraqları görünür. Bilirsiniz ki, ötən il Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diasporunun ortaq fəaliyyət strategiyası qəbul olunub. Vahid strategiyanın məqsədlərindən biri məhz qondarma “erməni soyqırımı”na qarşı mütəşəkkil mübarizə aparmaqdır.

Biz ermənilərin bu soyqırımı yalanını məhz birgə mübarizə sayəsində tam ifşa edə bilərik. Ermənilərin əsl üzünün ortaya çıxmasında, onların yalan üzərində qurulmuş saxta təbliğatının da puç olmasında əvvəlcə Xocalıda törədilmiş vəhşiliklərin tam olaraq dünyanın hər yerində bilinməsi gərəkdir. Dünyanın bütün xalqları təfsilatı ilə bilməlidir ki, erməni faşizmi nədir. Hesab edirəm ki, cənab Prezident İlham Əliyevin də dünya azərbaycanlılarına müraciətində qeyd etdiyi kimi, bizim ermənilərlə təbliğat mübarizəsinə qarşı görülən təsirli tədbirlər öz bəhrəsini verməkdədir. Artıq beynəlxalq ictimaiyyətdə erməni uydurmalarını ciddi qəbul edən dairələrin sayı əvvəlki illərlə müqayisədə olduqca azdır. Əlbəttə, hansısa siyasi konyuktura çərçivəsində baş tuta biləcək həmlələr istisna olunmur. Amma biz də, bu cür istisnaların real səbəblərini və ümumi vəziyyəti öyrənirik, əldə etdiyimiz məlumatlara, proseslərin mümkün inkişaf istiqamətlərinə dair proqnozlara uyğun olaraq fəaliyyətimizi davam etdirməyi planlaşdırırıq. Bu istiqamətdə türkdilli xalqların diasporları arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi, türkdilli xalqların mənafələrinin qorunmasını təmin etmək məqsədilə ortaq diaspor mərkəzlərinin açılmasına başlanılıb. Bu günlərdə Ukrayna paytaxtı Kiyevdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə ilk belə mərkəzin açılışı oldu. Gələcəkdə ABŞ, Almaniya və Fransada belə mərkəzlərin açılması planlaşdırılır. Hesab edirəm ki, bu mərkəzlər türk diasporları arasında koordinasiyanı təmin edəcək və qarşıya qoyulan hədəflərə nail olmaq üçün öz töhfəsini verəcək. Bu mərkəzlər, eyni zamanda, Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına daxil olan ölkələrin diasporlarının beynəlxalq mövqeyinin daha da güclənməsini, yaşadıkları ölkələrdə fəallığının artırılmasına, təsir dairəsinin genişləndirilməsinə, türk xalqlarının maraqlarını müdafiəsini təmin edəcək.

— Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması sahəsində və azərbaycanlıların yerli cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi fəallığının artırılması sahəsində hansı işlər görülüb?

— 2014-cü ildə də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması, tarixi Vətənlə əlaqələrinin gücləndirilməsi qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri olub. Xüsusilə gənclərin və ziyalıların diaspor quruculuğu işinə cəlb olunması və bu istiqamətdə onların fəallığının artırılması prioritetdir. Bu il xarici ölkələrdə diaspor təşkilatlarının sayı 453-ə çatıb. Yeni yaradılmış təşkilatlar xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında Vətən, dövlət naminə bağlılığı daha da möhkəmləndirib, diaspor və lobbi quruculuğu prosesinə mühüm təkan verib.

Başa çatmaqda olan 2014-cü il ərzində soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakını təmin etmək məqsədilə bir sıra tədbirlər, layihələr həyata keçirilib. Bu sahədə ABŞ-da, Rusiyanın Moskva, Sankt-Peterburq şəhərlərində yaşayan həmyerlilərimiz xüsusi fərqləniblər. İsveçdə keçirilən parlament və bələdiyyə seçkilərinə qatılan soydaşlarımızın fəallığı da təqdirəlayiqdir. Ukraynadakı gənclərimizin,

Türkiyənin təhsil ocaqlarında çalışan ziyalılarımızın, Almaniyaadakı həmyerlilərimizin bələdiyyə seçkilərindəki uğurları da xüsusi qeyd edilməlidir.

— **2015-ci il üçün Dövlət Komitəsinin hansı planları var?**

— Azərbaycan Prezidentinin tapşırıq və tövsiyələrinə uyğun olaraq, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsi, soydaşlarımızın cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi fəallığının artırılması istiqamətində bir sıra layihələrin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub. Müxtəlif ölkələrin tanınmış siyasi xadimlərinin, parlament üzvlərinin Azərbaycana səfərlərinin təşkili, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və nüfuzlu Madrid Klubu ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində III Qlobal Müştərək Cəmiyyətlər Forumunun keçirilməsi planlaşdırılır. Eyni zamanda, “erməni soyqırımı” iddiaları ilə bağlı 2015-ci ildə erməni diasporu və lobbisinin Ermənistan hökuməti ilə birgə həyata keçirməyi planlaşdırdığı kampaniyalarla əlaqədar müəyyən tədbirlər nəzərdə tutulub. İlk dəfə Azərbaycanda keçiriləcək Avropa Olimpiya Oyunları ilə əlaqədar Azərbaycanın turizm imkanlarının, mədəniyyətinin, xalqımızın adət-ənənələrinin, ölkəmizin əldə etdiyi nailiyyətlərin beynəlxalq miqyasda təbliği istiqamətində diaspor təşkilatları tərəfindən müəyyən tədbirlərin həyata keçirilməsi planlaşdırılıb.

Xalq qəzeti.-2014.-1 yanvar.-№ 1.-S.5.

Nazim İbrahimov: “Hücum taktikasına üstünlük verməliyik”

“Erməni mifi”nin dağılması ilə “soyqırımı mifi”nin də dağılmasına gətirib çıxaracaq”

“Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində artıq yeni üsullardan istifadə etməyə başlamışıq”

Elşad Paşasoy

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov “Yeni Müsavat”a geniş müsahibə verib. Xocalı soyqırımının 22-ci ildönümü ərəfəsində baş tutan müsahibədə komitə rəhbərindən Xocalı soyqırımı həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması istiqamətində hansı işlərin görüldüyünü öyrənmək istədik. Həmçinin qondarma “erməni soyqırımı”nın 100 illiyi ilə əlaqədar tarixi düşmənlərimizin planlaşdırdığı tədbirlərə hansı şəkildə cavab veriləcəyi, bu sahədə Türkiyə və Azərbaycan diasporunun nə qədər əlaqəli çalışdığı barədə suallarımıza cavab aldığımızı. Komitə sədri ilə müsahibəni təqdim edirik:

- Nazim müəllim, ölkə prezidenti “Xocalıya ədalət” kampaniyası çərçivəsində tədbirlərin keçirilməsi barədə sərəncam imzalayıb. Xocalı soyqırımı ilə bağlı diaspor təşkilatları səviyyəsində dünya ölkələrində keçiriləcək tədbirlər, “Xocalıya ədalət” kampaniyası çərçivəsində indiyədək görülmüş işlər barədə nə deyə bilərsiniz?

- Xocalı soyqırımının dünyaya tanınması, ümumiyyətlə, Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması və dünya tərəfindən qəbul olunması Azərbaycan diasporu qarşısında duran əsas vəzifələrdədir. Bu istiqamətdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, eləcə də digər dövlət qurumları birgə fəaliyyət proqramı çərçivəsində xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının səmərəli təbliğat işini daha da gücləndirir. Xocalı qətləminin Azərbaycan xalqına qarşı soyqırım aktı kimi tanınması üçün ən böyük kampaniya “Xocalıya ədalət” kampaniyası bildiyiniz kimi 2009-cu ildə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayıb və proses həm diaspora təşkilatlarının xətti ilə, həm də digər resurslardan istifadə olunmaqla ardıcıl olaraq davam etdirilir. “Xocalıya ədalət” kampaniyası çərçivəsində müxtəlif ölkələrdə faciə haqda daha dolğun və əhatəli informasiya yeni, maraqlı və kreativ ideyalarla dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Görülən işlər də öz bəhrəsini verir. Bu kampaniya nəticəsində dünya ictimaiyyəti Xocalı soyqırımı haqqında məlumat əldə edə bildi. İslam Konfransı Təşkilatı bu faciənin soyqırımı aktı kimi tanıyan qərar qəbul etdi. Bu olduqca ciddi bir uğur idi. Diaspor təşkilatlarımız da bu kampaniyaya öz töhfəsini verməyə çalışırlar.

- Hazırda soyqırım həqiqətlərinin yayılması üçün konkret olaraq hansı işlər görülür?

- Artıq bir sıra ölkələrdə Xocalı soyqırımının ildönümü və anma mərasimləri, faciənin soyqırım kimi dünya ictimaiyyətinə çatdırılması ilə əlaqədar tədbirlər keçirilib və bu tədbirlər indi də davam edir. Fevral ayının əvvəlindən dünyanın bir çox ölkəsində aksiyalar keçirilməklə yerli ictimaiyyətin diqqətinin bu faciəyə yönəldilməsinə çalışılır. Qeyd edim ki, son illərdə tədbirlərin əksəriyyəti qapalı məkanlarda deyil, daha çox ictimaiyyətə açıq yerlərdə mitinq, yürüş formasında təşkil edilir. Məsələn, bu il dünyanın müxtəlif yerlərində - Nyu York şəhərində BMT-nin mənzil qərargahı qarşısında, Vaşinqtonda, Brüsseldəki Ermənistan səfirlikləri qarşısında, Berlində, Parisin mərkəzi küçələrdə azərbaycanlıların etiraz aksiyaları, yürüş və avtoyürüşlər təşkil edilir və qarşıdakı günlərdə belə tədbirlər daha da intensivləşdiriləcək. Kanadada faciənin ildönümü ilə əlaqədar keçiriləcək tədbirlər demək olar ki, ölkənin bir çox şəhərlərini əhatə edəcək. Türk və Azərbaycan diasporunun güclü olduğu Almaniyada bu il də genişmiqyaslı aksiyaların keçirilməsi planlaşdırılıb. Berlin, Hannover, Hamburq, Frankfurt, Maqdeburq, Drezden kimi şəhərlərdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları fotosərgi, konfrans və etiraz aksiyaları keçirməklə yerli ictimaiyyətin diqqətini bu faciəyə yönəldiləcək. Bundan əlavə ictimai nəqliyyat vasitələrində faciəyə həsr olunmuş videoçarx və posterlərin yayılması məlumatlandırma kampaniyasında böyük effekt verir. Belə təbliğat vasitələri hər gün nəqliyyatdan istifadə edən yüz minlərlə insanın bu çarxları görməsi ilə nəticələnir. Bununla yanaşı, yerli kanallarda Xocalı soyqırımını əks etdirən filmlərin nümayişi, rəsmi orqanlara müraciətlər də apardığımız kampaniyanın tərkib hissəsidir. Rusiyada, qardaş Türkiyədə də Xocalı soyqırımına həsr olunmuş tədbirlər, görüşlər, aksiyalar həyata keçirilir. Fevralın 26-da Ankarada Azərbaycan diaspor nümayəndələrinin Türkiyə Böyük Millət Məclisində görüşləri nəzərdə tutulub.

- Ermənilərin Türkiyəyə qarşı qaldırdığı qondarma “erməni soyqırımı”nın 100 illiyi ərəfəsində diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində Azərbaycan tərəfi hansı addımları atmağı planlaşdırır?

- Sırr deyil ki, ermənilər “uydurma soyqırım”ın tanınması istiqamətində uzun illərdir iş aparırlar ki, 2015-ci ildə “uydurma erməni soyqırımı”nın 100-cü ildönümünü qeyd etsinlər. Hətta bununla bağlı dövlət səviyyəsində müəyyən planları var. Əlimizdə olan məlumatlara görə, erməni diaspor təşkilatlarına və lobbi qurumlarına da bəzi təlimatlar verilib. Biz öz növbəmizdə həmin informasiyaları təhlil edib təkliflər hazırlayırıq. Amma mən hesab edirəm ki, biz erməni diasporu və lobbi qurumlarının kampaniyalara cavab addımlarından daha çox diqqəti Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktlarının daha geniş coğrafiyada tanınmasına yönəltməliyik. Başqa sözlə desək, cənab Prezidentin tövsiyələrinə uyğun olaraq hücum taktikasına üstünlük verməliyik. Ermənilərin bu təbliğatı yüz ildir ki, davam edir, ancaq bu gün Azərbaycan dövlətinin gücü, imkanları, beynəlxalq nüfuzu elə bir səviyyədədir ki, Ermənistanın istənilən təşəbbüsünün qarşısını ala bilər. Yəni indi inamla deyə bilərik ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin qurduğu və ardıcıl həyata keçirdiyi uzaqgörən siyasətin nəticəsində, cənab İlham Əliyevin davamlı zəhməti, yorulmaz fəaliyyəti sayəsində Azərbaycan az bir vaxtda sözün həqiqi mənasında çox iş görüb. Ermənilərin yüz illərlə görə bilmədiyi işləri Azərbaycan dövləti ümummilli liderin, Prezident İlham Əliyevin sayəsində cəmi bir neçə ildə görə bildi. Sovet müstəmləkəsindən çıxmış, dünyada demək olar ki, tanınmayan bir ölkə cəmi bir neçə ildə yüz illərlə formalaşmış yalançı “erməni mifi”nə kölgə salmağı bacardı. ABŞ kimi bir ölkənin 12 ştatı ermənilərin Xocalıda

törətdiyi soyqırımı rəsmən tanıdı. Strateji məqsədlərə hədəflənən ardıcıl səmərəli təbliğat, ölkədə keçirilən mötəbər beynəlxalq tədbirlər Azərbaycanı bütün dünyaya tanıtdı, onun həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırdı. Heydər Əliyev Fondunun bu sahədə gördüyü işlər də xüsusi qeyd olunmalıdır. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycanın tanınması istiqamətində geniş fəaliyyəti, Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə dünyanın bir sıra ölkələrində “Xocalıya ədalət” kampaniyasının keçirilməsi artıq dünyanın əksər ölkələrinin parlamentlərində, yüksək strukturlarında 1992-ci il fevralın 26-da Xocalıda baş verənlərin soyqırım kimi qəbul edilməsi yönündə böyük addımlar sayılmalıdır. Məqsəd dünya ictimai fikirində formalaşan yalançı “erməni mifi”ni tamamilən darmadağın etmək, Azərbaycan həqiqətlərinin, reallıqlarının tam olaraq beynəlxalq fikirdə təsdiqlənməkdən ibarətdir. “Erməni mifi”nin dağılması elə “soyqırımı mifi”nin də dağılmasına gətirib çıxaracaq. Bir sözlə, bütövlükdə Azərbaycan dövlətinin, Azərbaycan cəmiyyətinin, o cümlədən də Diaspora Komitəsinin fəaliyyəti buna yönəlib, hesab edirəm ki, həyata keçirilən tədbirlərin nəticəsini, bəhrəsini bundan sonra da görəcəyik. Bugünkü Azərbaycan diasporu da beş il, on il bundan əvvəlki ilə müqayisədə daha güclüdür, on il bundan sonra indikindən daha da güclü olacaq. Bizim türk diaspor təşkilatları ilə də çox yaxşı əməkdaşlıq təcrübəmiz var. Ən əsası isə ermənilərin soyqırım iddiaları heç bir tarixi fakta əsaslanmır. Yəni biz burda həm də haqlı tərəfik.

- Sizcə, erməni təbliğatına qarşı Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının koordinasiya fəaliyyəti təmin edilibmi?

- Ümumiyyətlə, Türkiyə və türkdilli ölkələrlə dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin qurulması və inkişafı Azərbaycanın dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Buna görə də Azərbaycanda müxtəlif vaxtlarda ölkəmizin Türkiyə və digər türkdilli dövlətlərlə sarsılmaz birliyinə yaradılması, əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsi üçün tədbirlər keçirilib. Xüsusilə 2013-cü il ərzində baş tutan tədbirlər Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin inkişaf səviyyəsinin daha da yüksəldilməsi ilə nəticələnib. Ötən il Bakıda keçirilən Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin birinci Forumu türk birliyi ideyasının gerçəkləşməsi və istiqamətində önəmli addım idi. Bu forumda 44 ölkədən Azərbaycan, Türk, Qazax, Qırğız diasporunu təmsil edən 450-yə qədər nümayəndə iştirak etdi. Forumun yekununda Bakı Bəyannaməsi və dörd ölkənin prezidentinə müraciət qəbul olundu. Bu tədbirlər zamanı aparılmış müzakirələr və qəbul olunmuş qərarlar gələcəkdə türkdilli xalqların diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığını konkret istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsində mühüm rol oynayıb. Xüsusilə də diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin koordinasiya olunması, türkdilli xalqları narahat edən məsələlərin dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılması üçün işlək mexanizmlərin yaradılması baxımından əhəmiyyətli olub.

- Diasporun durumu ilə bağlı müxtəlif yanaşmalar var. Siz Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyətini necə qiymətləndirərdiniz?

- Əsas onu qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində yeni üsullardan istifadə etməyə başlamışıq artıq. Həqiqətlərimizin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında, həm də diaspora təşkilatlarının koordinasiyası istiqamətində daha müasir texnologiyadan, yeni təbliğat üsullarından istifadə olunur. Ötən ilin dekabrında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının ilk onlayn forumu keçirildi. Bu il də belə bir

forumu lakin daha geniş coğrafiyada keçirməyi planlaşdırmışıq. Hələlik yeddi ölkədəki diaspor təşkilatlarımız onlayn forumda iştirak etmək imkanına malikdir, çünki video-konfrans sistemi yalnız 7 ölkədə quraşdırılıb. Bu il biz Azərbaycan diaspora təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi bütün ölkələrin forumda iştirak etməsini nəzərdə tutmuşuq. Bunun üçün də 60 nöqtədə video-konfrans sisteminin quraşdırılması planlaşdırılır. Bu sistemin tətbiqi ilə qısa müddət ərzində diaspor təşkilatları rəhbərlərini bir araya toplayıb müzakirələr aparmaq xeyli asanlaşıb. Bundan əlavə, biz düşünürük ki, yerli diaspor təşkilatlarımız həmçinin yaşadıkları ölkələrdə siyasi partiyalarda təmsil olunmağa daha da can atmalıdırlar. Müasir dövrümüzdə önəm daşıyan məsələlərdən biri kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələndir ki, təşkilatlarımız bu əlaqələri də genişləndirməlidirlər. Hesab edirəm ki, bu istiqamətdə Azərbaycan diaspor təşkilatları qarşısında bir çox vəzifələr durur və o vəzifələrin yerinə yetirilməsi ölkəmizin milli maraqları baxımından çox vacibdir. Bu il bu məsələlərlə bağlı də müəyyən planlar var ki, onları həyata keçirməyə çalışacağıq.

Yeni Müsavat.-2014.-23 fevral.-№ 49.-S.6.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində Almaniya-Azərbaycan Forumunun nümayəndə heyəti ilə görüş keçirilmişdir

Azərbaycan Respublikası Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Bakıda səfərdə olan Almaniya-Azərbaycan Forumunun nümayəndə heyəti ilə görüşmüşdür.

Komitədən AzərTAc-a bildirilmişdir ki, görüşdə Azərbaycan ilə Almaniya arasında əlaqələrin perspektivləri, Almaniya Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması, bu ölkədə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin inkişaf etdirilməsi və digər məsələlər müzakirə olunmuşdur.

N.İbrahimov Avropa ailəsinin bir üzvü kimi Azərbaycan ilə qitənin aparıcı dövləti olan Almaniya arasında münasibətlərin daha da yaxşılaşdırılmasının vacibliyini vurğulamış və Hans-Ebert Şleyerin rəhbərliyi ilə Almaniya-Azərbaycan Forumu nümayəndə heyətinin Bakıya səfərinin bu istiqamətdə önəmli rol oynayacağını bildirmişdir. Komitə sədri, həmçinin demişdir ki, bu səfər Almaniya mediasında Azərbaycanla bağlı obyektiv məlumatların yayılmasına, Azərbaycan həqiqətlərinin alman ictimaiyyətinə çatdırılmasına da müsbət təsirini göstərəcəkdir.

Almaniya-Azərbaycan Forumunun İdarə Heyətinin sədri Hans-Ebert Şleyer ölkələrimiz arasında əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinin vacibliyini bildirmişdir. Almaniya Azərbaycanla bağlı məlumat boşluğunun olmasından danışan H.E.Şleyer bildirmişdir ki, rəhbərlik etdiyi qurumun əsas məqsədlərindən biri də məhz həmin boşluğu aradan qaldırmaqdır. Bu istiqamətdə mütəmadi olaraq bir sıra layihələr həyata keçirilir ki, onlardan biri də bu günlərdə alman jurnalistlərin Bakıya təşkil olunmuş səfəri idi. H.E.Şleyer Azərbaycanda dini tolerantlığın yüksək səviyyədə olduğunu qeyd edərək, bu sahədə qazanılmış uğurların təbliğinin mühüm əhəmiyyət daşıdığını demişdir.

Forumun İdarə Heyətinin üzvü, Almaniya Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin rəhbəri Samira Patzer-İsmayılova Azərbaycan diasporunun alman cəmiyyətinə inteqrasiyası ilə bağlı əldə edilmiş uğurlardan danışmışdır.

Görüşdə iştirak edən Almaniyanın tanınmış jurnalisti, publisist Riçard Kessler alman mətbuatında Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması istiqamətində ciddi iş aparıldığını bildirmiş, Azərbaycan haqqında 45 dəqiqəlik sənədli filmin çəkildiyini və bir həftə əvvəl bir qrup alman jurnalistin Bakıya səfər etdiyini buna misal olaraq göstərmişdir.

Almaniya-Azərbaycan Forumunun İdarə Heyətinin digər üzvü, keçmiş diplomat Hans-Frederik von Ploetz ölkələr arasında əlaqələrin inkişafında gənclərin rolunu xüsusi qeyd etmişdir. O, Almaniyanın Azərbaycan ilə tələbə-gənclər mübadiləsi sahəsində əlaqələr qurmasının zəruriliyini qeyd edərək demişdir: “Ən yaxşı səfirlər gənclərdir və onlar praktik həyatda gördüklərini öz ölkələrində bölüşürlər”.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri N.İbrahimov Berlində Almaniya və Azərbaycan gənclərinin forumunun təşkilini təklif etmiş və gənclərlə yanaşı, diaspor təşkilatlarının da iştirak edəcəkləri forumun

əlaqələrin inkişafında mühüm başlanğıc ola biləcəyini demişdir. Komitə sədri Almaniya-Azərbaycan Forumunun İdarə Heyətində azərbaycanlıların sayının artırılması, təkcə Almaniya deyil, Azərbaycanda da yaşayan nüfuzlu ictimai-siyasi xadimlərin təşkilatın sıralarına daxil edilməsi təklifini irəli sürmüşdür.

Tərəflər bu təkliflərin müzakirə edilərək reallaşdırılması istiqamətində fəaliyyət göstərəcəklərini bildirmişlər.

Martın 29-dək Bakıda olan Almaniya-Azərbaycan Forumunun nümayəndə heyəti bir sıra dövlət qurumlarında görüşlər keçirəcəkdir.

Azərbaycan.-2014.-28 mart.-№ 60.-S.9.

“Heydər Əliyev və azərbaycançılıq ideologiyası”

Yeni Azərbaycan Partiyasının Partiyadaxili inkişaf və intizam komissiyası bu mövzuda “dəyirmi masa” keçirib

Nurlan Qələndərli

Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Partiyadaxili inkişaf və intizam komissiyası “Heydər Əliyev və azərbaycançılıq ideologiyası” mövzusunda “dəyirmi masa” keçirib. Tədbirdə komissiyanın üzvləri, millət vəkilləri, media qurumlarının baş redaktorları və partiyanın fəal gəncləri iştirak ediblər.

Öncə çıxış edən YAP-ın İdarə Heyətinin üzvü, Partiyadaxili inkişaf və intizam komissiyasının sədri Kərim Kərimov bildirib ki, hər bir müstəqil dövlətin özünəməxsus milli ideologiyası-dövlətçilik ideologiyası mövcuddur və milli ideologiya dövlətin daxili və xarici siyasətinin əsasını təşkil edir: “Azərbaycan dövlətinin milli ideologiyasının özəyini, əsasını azərbaycançılıq təşkil edir. Azərbaycançılıq ideologiyası partiyamızın proqramının üçüncü əsas prinsipi olmaqla özündə milli, mənəvi və ümumbəşəri dəyərləri əks etdirir. Milli ideologiyamızın tarixi kökləri və təkamülü əski çağlarla, xüsusilə XX əsrin əvvəllərindəki milli azadlıq mübarizəsi tarixi ilə səsləşsə də, əslində, müstəqil Azərbaycanın milli dövlətçilik ideologiyasının müasir konsepsiyasının əsas müddəaları müstəqil Azərbaycanın memarı və qurucusu Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilib. Ulu öndər Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayındakı çıxışında “azərbaycançılıq” ideologiyasının mahiyyətini belə açıqlayıb: “Biz azərbaycanlıyıq. Hamımızın Vətəni Azərbaycandır. Bu torpaq bizi xalq kimi, millət kimi, şəxsiyyət kimi böyüdü. Ona görə də, hər birimizin varlığında azərbaycançılıq ruhu yaşayır. Azərbaycançılıq ruhu, azərbaycançılıq ideologiyası bizi bir-birimizlə daha sıx bağlayan, birliyə sövq edən amildir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ideologiyası azərbaycançılıq ideologiyasıdır”.

Komissiya sədri əlavə edib ki, Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi milli ideologiyası YAP-ın məramnaməsində öz əksini tapıb: “Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu bu siyasət Onun siyasi varisi, layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Prezident İlham Əliyev dövlətimizin müstəqilliyinin möhkəmlənməsi, dövlətçilik ənənələrimizin qorunub saxlanması, onun dönməzliyinin təmin edilməsi istiqamətində yorulmaz və ardıcıl fəaliyyət göstərir”.

Daha sonra çıxış edən YAP Siyasi Şurasının üzvü, millət vəkili, AMEA-nın vitse-prezidenti İsa Həbibbəyli azərbaycançılıq ideologiyasının müstəsna əhəmiyyətindən bəhs edərək deyib ki, Ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqımız qarşısındakı misilsiz xidmətlərindən biri də bu milli ideologiyanın yaradılmasıdır. O qeyd edib ki, Ulu öndər Heydər Əliyev həm müstəqil Azərbaycanın, həm də onun milli ideologiyasının banisidir: “Bu gün Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik irsi geniş öyrənilir və təbliğ olunur. Bu,

təsadüfi deyil. Çünki müstəqil Azərbaycan Ümummilli liderimiz, böyük dövlət xadimi Heydər Əliyevin şah əsəridir. Onun misilsiz xidmətləri sayəsində bu günkü müasir Azərbaycanın inkişafının əsası qoyulub”.

İsa Həbibbəyli əlavə edib ki, Ümummilli lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu azərbaycançılıq hazırda bütün dünya azərbaycanlılarını vahid amal ətrafında birləşdirən ideologiyadır. “Hər bir azərbaycanlının Prezidenti olan cənab İlham Əliyev milli ideologiyamızın təbliğinə xüsusi diqqət yetirir. Hazırda azərbaycançılıq ideyasına əsaslanan milli siyasət uğurla inkişaf etdirilir. Bütün bunlar nəticə etibarilə milli dövlətçiliyi möhkəmləndirir, təhsilin inkişafı, gənc nəslin öz ölkəsinə məhəbbət və onun ideallarına sədaqət ruhunda tərbiyəsi üçün şərait yaradır”.

Yeni Azərbaycan Partiyasının İdarə Heyətinin üzvü, Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri Eldar İbrahimov isə deyib ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyası nəinki azərbaycanlıları, ölkəmizdə yaşayan bütün xalqları, dünyada yaşayan soydaşlarımızı vahid ideya ətrafında birləşdirdi. Millət vəkili qeyd edib ki, bütün dünya azərbaycanlılarını vahid ideya ətrafında birləşdirən Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanı tənəzzüldən xilas edərək inkişaf yoluna çıxardı: “Ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra qısa müddət ərzində ölkədə sabitliyi bərpa etdi, separatçı qüvvələri zərərsizləşdirdi, dövlət çevrilişi cəhdlərinin qarşısını qətiyyətlə aldı. Məhz bu mərhələdən sonra xalqımız sabit həyat tərzini sürməyə başladı. Əlbəttə ki, bunun kökündə Ümummilli liderimiz tərəfindən müəyyən edilmiş milli birlik və həmrəylik konsepsiyası dayanırdı”.

E. İbrahimov əlavə edib ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu inkişaf siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir: “Ötən illər ərzində Azərbaycan böyük inkişaf yolu keçib. Məhz ölkəmizin inkişaf strategiyası Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən edilərək və Azərbaycanda Heydər Əliyev siyasətinin alternativini yoxdur. Bu gün cənab Prezident İlham Əliyevin bu siyasəti uğurla həyata keçirməsi nəticəsində Azərbaycan dünyanın dinamik inkişaf edən, modernləşən dövlətinə çevrilib”.

Milli Məclisin deputatı Jalə Əliyeva bildirib ki, Ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan milli ideologiyamız - azərbaycançılıq ideologiyası xalqımızın milli həmrəylik və bütövlüyünü təmin edən başlıca vasitədir. Onun sözlərinə görə, azərbaycançılıq ideologiyasının təməlinə məhz Azərbaycan dili dayanır. Çünki azərbaycançılıq ideologiyasını Azərbaycan dili olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil: “Nəhayət, Ümummilli lider Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasını gündəmə gətirərkən dövlətçiliyimizin və ideoloji düşüncəmizin tarixi ənənələrindən bəhrələnməmiş və milli keçmişimizi, mövcud reallıqları əsas götürmüşdür ki, bu da milli maraqlarımıza xidmət etmişdir”.

YAP Siyasi Şurasının üzvü, Milli Məclisin Sosial siyasət komitəsinin sədri Hadi Rəcəbli Ulu öndər Heydər Əliyevin xalqımız qarşısındakı misilsiz xidmətlərindən bəhs edərək deyib ki, müstəqilliyimizin ilk illərində ölkəmiz parçalanmaq və məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalmışdır. Lakin xalqın təkidli tələbi ilə 1993-cü ilin iyununda hakimiyyətə qayıdan Ulu öndər Heydər Əliyev həyata keçirdiyi uğurlu siyasi və iqtisadi islahatlarla Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyəti sabitləşdirdi. Məhz Ulu öndər Heydər Əliyevin qayıdışından sonra ölkəmizin davamlı iqtisadi inkişafı təmin edildi, bütün sahələrdə dəyişikliklər baş verdi, iqtisadi inkişafın Azərbaycan modeli yaradıldı: “Bunlarla yanaşı, Ümummilli lider Heydər Əliyevin banisi olduğu

azərbaycançılıq ideologiyası soydaşlarımızın həmrəyliyinə təmin etdi. Eyni zamanda, milli həmrəylik davamlı inkişafa çox ciddi təkan verdi”.

Millət vəkili qeyd edib ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyası bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirilir. Azərbaycan dünyada davamlı inkişaf edən azsaylı ölkələrdən biridir.

Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin sədri, Azərbaycan Atatürk Mərkəzinin müdiri Nizami Cəfərov qeyd edib ki, Ümummilli lider Heydər Əliyevin dövlət ideologiyasına çevirdiyi azərbaycançılıq dünya azərbaycanlılarının birliyi, mütəşəkkilliyi uğrunda yaradılmış əsaslı milli ideologiyadır: “Azərbaycançılıq təkcə ölkə ərazisində yaşayan insanların həmrəyliyi ilə məhdudlaşmır. Bu ideologiya dünya azərbaycanlılarını eyni ideya ətrafında səfərbər edib”.

Millət vəkili qeyd edib ki, azərbaycançılıq ideologiyası və dövlətçilik strategiyası ilə bağlı davamlı və fundamental araşdırmaların aparılması böyük əhəmiyyət daşıyır. “Bu işdə elmi tədqiqat müəssisələri və alimləri yaxından və fəal iştirak etməlidirlər. Ümumilikdə, azərbaycançılıq ideologiyası və dövlətçilik strategiyası məsələlərini hərtərəfli təhlil etmək Azərbaycanın gələcəyini proqnozlaşdırmaq baxımından çox böyük əhəmiyyətə malikdir”, - deyən N. Cəfərov vurğulayıb.

Yeni Azərbaycan.-2014.-1 may.-№ 75.-S.3.

Azərbaycançılıq ideologiyasının baş memarı

“Ümummilli liderin hakimiyyətə gəldikdən sonra rüşeym halında formalaşdırdığı ideyanın alternativi yoxdur”

Azərbaycançılıq dövlətçilik konsepsiyamızın əsas prinsiplərindən birini, bəlkə də birincisini təşkil edən milli ideologiyamızın özəyi, onun sivil ideya modelidir. Azərbaycançılıq deyilən ülvü konsepsiya qədim və kəşməkəşli tariximiz, milli, mədəni, dini ənənələrimiz üzərində pərvəriş tapanda, milli ideyanın milli təkrarsızlığı yaranır. Biz bu gün inteqrasiya prosesinə qlobal sivilizasiyanın ayrılmaz tərkib hissəsi kimi, öz "mən"imizlə, öz milli mentalitetimizlə, dil və dinimizlə, bütün əxlaqi dəyərlərimizlə, milli özünüdərkimizlə, etnik şüur intibahımızla, xalqın həmrəyliyi şəraitində milli ideyanı milli ideologiyaya çevirməklə, bir sözlə, bəşəriyyət adlı bütövlüyün komponenti kimi daxil oluruq.

Heç kəs üçün sirr deyil ki, azərbaycançılıq ideologiyasının yaradıcısı və banisi Azərbaycan siyasi sisteminin yaradıcısı, Azərbaycanda milli özünüdərk prosesinin başladıcısı və idarəedicisi Ulu öndər Heydər Əliyevdir. Onun Azərbaycan xalqının dövlətçilik tarixinə gətirdiyi böyük yeniliklər, gördüyü böyük işlər sayı gəlməz dərəcədə çoxdur. Onun milli ideyamızın formalaşdırılması və təbliği istiqamətində gördüyü işlərin fonunda onun fəaliyyətini heç nə ilə tam əhatə etmək olmur. Biz bu gün Azərbaycan tarixində Heydər Əliyev erasını yaratmış Ulu öndər haqqında danışarkən, adətən, onu bir Ümummilli lider kimi səciyyələndiririk. Əlbəttə, bu, mübahisəsiz olaraq belədir. Amma bu zaman bizə elə gəlir ki, Heydər Əliyevin fəaliyyətini bir qədər məhdudlaşdırmış oluruq. Onun fəaliyyətinə bir qədər sırf milli kontekstdə yanaşmış oluruq. Lakin Heydər Əliyev şəxsiyyəti və onun fəaliyyəti təkcə Azərbaycanın etnosiyasi coğrafiyası ilə bağlı deyil və Ulu öndərin bir siyasətçi kimi fəaliyyəti də Azərbaycanın etnosiyasi coğrafiyası ilə məhdudlaşmır. O, istər Sovet xalqları müstəvisində və istərsə də Şərqi Avropadan tutmuş, hətta, Afrika ölkələrinə qədər olan xalqların tarixində rol oynamış, onların yaxından tanıdığı və onların həyatına təsir edəcək proseslərə imza atmış bir şəxsiyyətdir. Ona görə də, hesab edirik ki, bu gün Ulu öndəri hörmətlə anarkən Heydər Əliyevşünasların və Heydər Əliyev sevrələrin, tədqiqatçıların araşdırmalı olduğu elmi istiqamətlərdən biri də, məhz, bu olmalıdır.

Heydər Əliyev azərbaycançılığı haradan və necə başladı

Biz bu gün Ulu öndərin bu vaxta qədər tədqiqatdan və ümumi kütləvi yanaşmadan kənar qalan fəaliyyətinin bəzi spektrləri haqqında fikirlərimizi bildirməyə çalışacağıq. Ümumi yanaşma Ulu öndər Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyasını məhz Azərbaycanın siyasi rəhbərliyinə gəldikdən sonra başladığı yönündədir... Ancaq biz hesab edirik ki, Ulu öndər Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının əsaslarını, rüşeymlərini hələ Sovet dövründə Azərbaycanın Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinə rəhbərliyi dövründə başlatmışdır. Biz bilirik ki, Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi Sovet dövrünün ideoloji və siyasi əsaslarını

formalaşdırın, onu idarə edən və yönləndirən əsas orqan idi. Və təəssüf ki, Sovet Azərbaycanı dövründə Ulu öndər Heydər Əliyevə qədər Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinə rəhbərlik edən azərbaycanlı olmamışdır. Azərbaycan xalqının, Azərbaycan ziyalısının, Azərbaycan dövlətçiliyinin, Azərbaycanın düşünən beyinlərinin başına gələn faciələrin əsas törədicisi və əsas ideyavericisi də, məhz, bu sistemdən doğurdu. Və biz bilirik ki, Sovet quruculuğu prosesində, 1937-ci il repressiyasında, həmçinin, ondan sonrakı dövrlərdə Azərbaycan xalqının ziyalılmasına qarşı törətdiyi repressiyanın mərkəzi, məhz, təhlükəsizlik orqanları idi. Bu təhlükəsizlik orqanları sanki Azərbaycanın daxilində Antiazərbaycançı qüvvələrin mərkəzini, konsentrasiyasını təşkil edirdi. Bu yanaşma Ulu öndər Heydər Əliyev milli təhlükəsizlik orqanlarına rəhbərlik edən günə qədər davam etdi. Onun rəhbərliyi dövründə isə respublikanın təhlükəsizlik orqanlarından Antiazərbaycançı qüvvələr, Azərbaycanı sevməyən müxtəlif xalqların nümayəndələri təmizlənməyə başlandı. Və azərbaycançılıq ideologiyasının rüşeymi də, milli özünüdərk prosesinin rüşeymi də elə oradan cücərməyə başladı. Bundan sonrakı mərhələdə Ulu öndər öz fəaliyyətini siyasi sahəyə transfer etdikdən sonra, yəni, 1969-cu ildə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçildikdən sonra artıq bu rüşeym daha bir münbit sferaya düşməklə siyasi populyarlıq qazandı. Beləliklə, artıq 1978-ci ildə Ulu öndərin həyata keçirdiyi fəaliyyət nəticəsində Azərbaycan dili Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət dili kimi Azərbaycan Konstitusiyasına düşdü. Hesab edirik ki, bu, Ulu öndərin Azərbaycan xalqı qarşısındakı misilsiz xidmətlərindən biri idi.

Həmin dövrdə artıq azərbaycançılıq ideyası bir ideya şəklindən, yəni, bir fərdin, bir siyasətçinin, bir öndərin ideyasından ideologiyaya çevrilməyə başladı. Təsədüfi deyil ki, bu ideologiyaya çevrilmə prosesi də, məhz, ideya müəllifi tərəfindən həyata keçirildi. Bundan sonrakı mərhələdə azərbaycançılıq ideologiyasının xalq tərəfindən mənimsənilməsi, dərk olunması prosesi başladı. Bu istiqamətdə atılan ilk addımın ilkin nəticəsi isə Bakı şəhərinin azərbaycanlılaşdırılması oldu. Çünki biz bilirik ki, o dövrdə Bakını istənilən yerdə və istənilən şəkildə ümumi universal möhürü

beynəlmiləl şəhər möhürü idi. Bu beynəlmiləl şəhər bir kosmopolit bakılılar anlayışını özündə birləşdirməklə, milli ünsürləri rədd edirdi. Beləliklə, hətta o dövrdə mərkəzi hakimiyyətdə Dərbənd kimi neft mərkəzi olan Bakını da hansısa bir şəkildə federasiyaya bağlamaq, bu mümkün olmayanda isə, heç olmasa, Bakını azərbaycanlılarından qorumaq siyasəti həyata keçirilirdi.

Məhz bu zəncirləri, yəni, Bakını azərbaycanlılardan ayıran o zəncir halqalarını Ulu öndər qırdı. 1969-cu ildən başlayaraq 1970-ci illərdə böyük dövlət xadimi Heydər Əliyev tərəfindən Azərbaycanın regionlarından, rayonlarından, kəndlərindən azərbaycanlıların məhz Bakı şəhərində məskunlaşdırılması ilə Bakı bir Azərbaycan şəhərinə çevrildi və azərbaycançılığın ilk nəticəsi Bakının azərbaycanlılaşması oldu. Və əlbəttə ki, bu proses həm iqtisadi, həm siyasi, həm milli intellektual müstəvidə baş verirdi. Yəni, regiondan gələn gənclərin işlə, qalacaqla təmin olunması, məskunlaşması prosesi vardır. Həmin dövr Azərbaycanda həm sənaye müəssisələri tikildi, həm yataqxanalar tikildi, həm də yeni qəsəbələr və mikrorayonlar salındı. Beləliklə də, Bakı azərbaycanlaşdırıldı. Biz, sadəcə Ulu öndərin siyasi ideoloji fəaliyyətini təhlil etdiyimiz üçün iqtisadi və sosial məsələlər barəsində çox danışmaq istəmirik.

Heydər Əliyev erası müxtəlif sosial, iqtisadi və ideoloji qatlardan ibarətdir. Biz Ulu öndərin fəaliyyətinə, Azərbaycan xalqı qarşısında xidmətlərinə nəzər saldıqda görəcəyik ki, dediyimiz bu era ayrı-ayrı qatlardan və mərhələlərdən ibarətdir. Bu qatların və mərhələlərin hər biri Azərbaycan xalqının tarixində ayrıca səhifədir. Ən əsası odur ki, bu səhifələr Azərbaycan xalqının və dövlətinin inkişafını özündə ehtiva edən, onu stimullaşdıran səhifələrdir. Əlbəttə ki, Ulu öndərin hakimiyyətinin ikinci dövrü onun SSRİ rəhbərliyinə aparılması ilə bağlıdır. Bu dövrdə də yenə Azərbaycan daima Ulu öndərin diqqətində olmaqla respublikamızın inkişafı başlıca məsələ kimi SSRİ rəhbərliyinin diqqət mərkəzində tutulurdu. Və nəhayət, Ulu öndərin sonrakı mərhələdəki fəaliyyəti onu artıq müstəqil bir dövlətin, müstəqil bir xalqın lideri kimi səciyyələndirməyə imkan verir. Genetik olaraq, liderlik keyfiyyətlərinə və yüksək xarizmaya sahib olan Heydər Əliyev heç kəsin proqnozlaşdırma bilməyəcəyi proseslər baş verərkən, XX əsrin sonlarında bunları proqnozlaşdırmağı, həmçinin, öz yeri və mövqeyini bu proseslərin içində müəyyənləşdirməyi dəqiqliklə bacarırdı. Eyni zamanda, onun qəbul etdiyi şəxsi qərarlar bir növ Azərbaycan xalqının siyasi qərarlarına çevrilirdi. Ən əsası isə bu qərarlar uzaqgörən və məqsədyönlü, konkret hədəfə doğru istiqamətlənmiş olduğu üçün bizim ümummilli yolumuzu işıqlandıran mayaka çevrilib.

Söz yox ki, Azərbaycan xalqının milli özünüdərkinin bərpası və müstəqillik mübarizəmizin uğurla sona çatması üçün Ulu öndər böyük xidmətlər göstərib.

20 Yanvar faciəsindən sonra Moskvada Azərbaycanın Daimi nümayəndəliyinə gələrək, xalqının ağır günündə onun yanında olduğunu nümayiş etdirən Ulu öndərin bu addımı bütün dünyaya səs saldı. Əslində bu, Azərbaycanın milli dövlətçilik prinsiplərinin elan olunması və hədəflərinin göstərilməsi idi. Əlbəttə ki, Azərbaycan xalqının milli özünüdərkinin bərpası və müstəqillik mübarizəmizin uğurla sona çatması üçün Ulu öndər Heydər Əliyev böyük xidmətlər göstərdi. Baxmayaraq ki, o dövrdə, istər siyasi baxımdan, istər iqtisadi baxımdan, istərsə də mənəvi-psixoloji baxımdan daim məhdudiyətlər və təzyiqlər altında fəaliyyət göstərirdi. Amma Naxçıvana gələr-gəlməz dərhal Naxçıvan MR Ali Sovetində Azərbaycanın bugünkü bayrağını və eyni zamanda, Azərbaycanın tarixi bayrağını - 1918-20-ci illərdə dalğalanmış üçrəngli bayrağımızı xüsusi qərarla Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Sovetinin binası üzərində ucaltdı. Bu addımın özü xalqın milli azadlıq hərəkatına yeni keyfiyyət, yeni ruh və optimizm gətirdi. Hesab edirik ki, bu da tariximizin yaddaqalan, maraqlı və gərəqli səhifələrindəndir.

Ondan sonrakı mərhələdə, əlbəttə ki, Ulu öndərin fəaliyyət sferası daha da genişlənməyə başladı. Azərbaycandan ilk dəfə olaraq imperiya əsgərlərinin çıxarılması və bir xarici dövlətlə sərhədlərin qorunmasının özümlə qaytarılması da Heydər Əliyev erasında tariximizə yazılan qızıl səhifələrdəndir. Müstəqil dövlətimizin tərəqqisi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Əlbəttə ki, başqa maraqlı bir dövr Azərbaycanda vətəndaş müharibəsinin qarşısının alınması ilə bağlıdır. Bu, olduqca mürəkkəb və təzadlı bir dövr idi. Azərbaycan dövləti parçalanmaq təhlükəsi ilə baş-başa qalmışdı. Həmin dövrə diqqətlə nəzər salsaq görürük ki, Ulu öndər Heydər Əliyev dahi bir dövlət xadimi kimi Azərbaycan dövlətinin və dövlətçiliyinin mənzərəsini çox aydın şəkildə görür və onun struktur formulasını müəyyənləşdirərək nəyin, necə olmasını dəqiq cizgilərlə qura bilirdi. Məhz bunun nəticəsi idi ki, müstəqil Azərbaycan dövləti quruldu. Məhz Ulu öndərin həmin dövrdə həyata keçirdiyi

siyasət nəticəsində bu gün Azərbaycan müstəqil dövlət kimi, yəni, formal müstəqil deyil, həqiqi müstəqil dövlət kimi tanınır.

Ulu öndərin başqa böyük keyfiyyətlərindən biri də onun böyük müəllim, dahi təbliğətçi və mükəmməl nətiq olmasında idi. Heydər Əliyev "ideya, ideologiya və təbliğət" universal üçlük formulasından çox məharətlə istifadə etməyi bacarırdı. O, ideyanı verir, onu ideologiyaya çevirir və həmin ideologiyanın kütlə tərəfindən mənimsənilməsini təmin edirdi. Elə Azərbaycanı birləşdirəcək universal formula olan azərbaycançılıq ideologiyasının da müəllifi, təbliğətçisi və icraedicisi, məhz, Ulu öndərimiz olub. Əslində, bir xalqın vahid ideologiya ətrafında təşkilatlanması üçün illər keçir. Yəni, hər hansı bir ideologiyanın mənimsənilməsi, öyrənilməsi və xalqın həmin ideologiyanın daşıyıcısına çevrilmə prosesi uzun illər, bəlkə də qərinələr, yüzillər aparır. Amma Ulu öndər özünəxas xüsusi çevik üsul və metodlarla bu prosesi elə etdi ki, qısa müddətdə azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanın başlıca milli-siyasi ideologiyasına çevrildi. Bir qədər sonra isə bu öz müsbət bəhrəsini verdi. Azərbaycanda bu ideologiyanın bərqərar olması və mənimsənilməsi ilə ölkəmizdə etnik separatçılığa son qoyulub. Ulu öndər elə böyük dövlət və siyasi xadimlərdən idi ki, dövlətçiliyin siyasi-ideoloji əsaslarını yaratmaqla bərabər, eyni zamanda, onun varisliliyini də təmin etdi. Hər hansı bir dövlətin var olması üçün mütləq ideoloji-siyasi varislik lazımdır. Əgər bu olmasa, dövlət bir nüfuza, liderə, bir fiziki şəxsə bağlı olduqda, o şəxsin fiziki-bioloji mövcudluğu bitdikdən sonra dövlətin də ömrü bitir. Məhz bunu bilən Ulu öndər dövlətçiliyimizin siyasi-ideoloji varisliyini də təmin etmiş oldu.

Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının milli və dövlətçilik maraqlarının təmin olunması üçün çalışıb. O, bir millət mücahidi idi, xalq mücahidi idi, Azərbaycan xalqının böyük mücahidi idi, Azərbaycan xalqını beynəlxalq münasibətlərdə böyük arenaya çıxarmağı və Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmağı qarşısına məqsəd qoymuşdu.

Şərq.-2014.-3 may.-№ 77.-S.11.

Belçikada Xocalı abidəsi açılacaq

Nigar

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Brüsselə ezam olunmuş əməkdaşları və onları müşayiət edən bir neçə media qurumunun təmsilçisi Belçikada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri və türk icmasının fəal üzvləri ilə görüşüb. Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyətinin sədri Ayhan Dəmirçi, “Belkad” Qarabağ Mədəniyyət və Həmrəylik Dərnəyinin rəhbəri Ucar Abbas, “Dayak” Azərbaycan -Türkiyə - Belçika Dostluq Cəmiyyətinin sədri Asəf Bağirov və Avropalı Türk Demokratlar Birliyinin təmsilçisi Ethem Kışlalı iştirak edib.

Görüşdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Aparat rəhbəri Nəriman Qurbanov Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyasının həyata keçirilməsi istiqamətində qarşıda duran vəzifələrdən danışib. O, Benilüks ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının türk icmaları ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinin vacibliyini qeyd edib. N. Qurbanov deyib ki, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında, qondarma erməni soyqırımına qarşı effektiv mübarizədə, həmçinin digər ortaq maraq kəsb edən məsələlərdə yalnız türk xalqları diasporunun birgə fəaliyyəti ilə uğurlu nəticələr əldə etmək mümkündür.

Azərbaycanın problemlərini hər zaman özlərininki kimi qəbul etdiyini deyən Avropalı Türk Demokratlar Birliyinin təmsilçisi E. Kışlalı Belçikada azərbaycanlılardan daha əvvəl formalaşmış və dövlət qurumları ilə sıx əlaqəsi olan türk diasporunun Azərbaycan diasporuna dəstək göstərməyə hazır olduğunu deyib. E. Kışlalı bildirib ki, Belçikanın bəzi bölgələrində ciddi seçici elektoratına çevrilən türklər bu imkanlarından istifadə edərək yerli senatda öz sözünü deyə bilər. Türk diaspor fəalı təklif edib ki, Azərbaycan həqiqətlərinin - ərəzilərin işğal olunması, Xocalı soyqırımı, qaçqın və köçkünlərlə bağlı məsələlərin Belçika senatının gündəliyinə salınması istiqamətində fəaliyyət göstərsin.

“Belkad” Qarabağ Mədəniyyət və Həmrəylik Dərnəyinin rəhbəri Abbas Uçar isə bildirib ki, hazırda Belçikanın Fransa ilə sərhədində yerləşən Hensies şəhərində Xocalı soyqırımı abidəsinin ucaldılmasına dair yerli bələdiyyə ilə danışıqlar aparılır. Abbas Uçar rəhbərlik etdiyi təşkilatın sırf siyasi istiqamətdə fəaliyyət göstərdiyini və digər türk təşkilatları, həmçinin diaspor fəalları ilə sıx əməkdaşlıq etdiyini vurğulayıb.

Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyətinin sədri Ayhan Dəmirçi digər türk xalqlarının – xüsusilə uyğur, kərkük, Kipr türklərinin diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilmiş layihələrdən danışib. Son zamanlar qırğız, özbək təşkilatları ilə də əlaqələrin yarandığını bildirən Ayhan Dəmirçi deyib ki, cəmiyyətin əsas məqsədi Azərbaycanın və bütün türk dünyasının təbliğində Belçikadakı bütün türkdilli xalqların diaspor qurumlarının mümkün qədər birliyinə nail olmaqdır.

Görüşün yekununda Dövlət Komitəsinin təmsilçisi N. Qurbanov bildirib ki, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, ermənilərin qondarma soyqırımı təbliğatına qarşı mübarizə və gələcək il Bakıda keçiriləcək

I Avropa Olimpiya Oyunları zamanı Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə təbliğ olunması istiqamətində Azərbaycan və türk təşkilatlarının birgə fəaliyyətinə dair bütün təkliflər təhlil olunaraq dəyərləndiriləcək.

Kaspi.-2014.-4 iyun.-№ 97.-S.7.

Dünya azərbaycanlılarının siyasi və ideoloji birliyi

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" 5 iyul 2002-ci il tarixli Fərmanı soydaşlarımız arasında milli birliyi möhkəmləndirdi

Nəzakət Ələddinqızı

XX əsrdə Azərbaycan xalqının yetirdiyi nadir şəxsiyyət Ümummilli Lider Heydər Əliyev ötən əsrin sonlarında cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlərə imza atdı. Ulu Öndər azərbaycançılıq ideologiyasının real müstəqilliyə nail olmaq, vahid, bölünməz Azərbaycanı qoruyub saxlamaq və möhkəmləndirmək üçün vasitə olduğunu vurğulayırdı.

1993-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı digər sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu işində də əsaslı dönüş yaratdı. Diaspor quruculuğu dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Əsası Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu siyasətin məqsədi dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirmək və əlaqələri inkişaf etdirmək, soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qoruyub saxlamaq, diasporun potensialından milli maraqlarımızın daha etibarlı şəkildə qorunması istiqamətində faydalanmaq, diasporlararası əlaqələri genişləndirmək, onların mədəni-siyasi hüquqlarını müdafiə etməkdən ibarət idi. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onlar arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin birgə müzakirəsi zərurətini nəzərə alaraq Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi haqqında 2001-ci ilin may ayının 23-də Ümummilli Lider Heydər Əliyevin məlum Sərəncamı bu möhtəşəm ideologiyanın gerçəkləşməsinə istiqamətləndi. Qurultay Azərbaycan tarixinə böyük bir prosesin başlanğıcı kimi daxil oldu. Qurultay milli ideologiyamız olan azərbaycançılıq ideyası ətrafında soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyinə nümayiş etdirdi. Qurultayda xaricdəki həmvətənlərimizlə sistemli iş aparılmasını təşkil etmək, soydaşlarımız arasında milli birliyin möhkəmləndirilməsini təmin etmək məqsədilə xüsusi dövlət qurumunun yaradılması ideyası irəli sürüldü. Ümummilli Lider Heydər Əliyevə məxsus olan bu ideya Azərbaycan diasporunun formalaşdırılması prosesini sürətləndirməyə xidmət edirdi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" imzaladığı Fərman tarixi hadisəyə çevrildi. 5 iyul 2002-ci il tarixində imzalanan bu rəsmi sənəddən bu gün 13 il keçir. Fərman Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, dünya azərbaycanlılarının siyasi və ideoloji birliyinin təminatı baxımından müstəsna

əhəmiyyət kəsb edən mühüm tarixi sənəd oldu. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması bu sahədə olan problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atmağa və Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini milli maraqlarımızın gerçəkləşdirilməsi istiqamətində mərkəzləşdirməyə imkan verdi. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 2008-ci il 19 noyabr tarixli 54 sayılı Sərəncamı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması oldu.

Bu gün əsas Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan diaspora quruculuğu siyasəti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevin qayğısı və yüksək diqqəti sayəsində uğurla davam etdirilir. Azərbaycan diasporu təşkilatlanaraq ölkəmizin milli maraqlarını əzmlə qoruyan bir qüvvəyə çevrilib. Qloballaşan dünyamızın reallıqları diaspor quruculuğu sahəsində Azərbaycanın qarşısında yeni vəzifələr qoymaqladır. Xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, diaspor və lobbi təşkilatlarının beynəlxalq siyasətdə artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini tarixi zərurətə çevirib. Azərbaycan diasporunun məskunlaşma coğrafiyasının miqyası sonsuzdur. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. Lakin problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qayğı ilə qoruyub saxlayıb, tarixi Vətənlə əlaqələrini itirməyiblər. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində diasporumuzun mövcudluğu da məhz bu amillə bağlıdır. Azərbaycanlılar Amerika qitəsinin şimal, mərkəzi və cənub hissəsində daha çox məskunlaşıblar. Onların sayı Birləşmiş Ştatlarda 1 milyona, Argentinada 12 minə, Braziliyada 75 minə, Kanadada 170 minə, Meksikada isə 27 minə çatır. Amerika qitəsində məskunlaşan azərbaycanlıların əksəriyyəti İrandan miqrasiya etmiş soydaşlarımızdır. Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu ikinci qitə Avropadır. Digər Qərb ölkələrində məskunlaşmış azərbaycanlıların sayı müvafiq olaraq hər bir ölkədə 2-10 min nəfər arasındadır. Azərbaycan diasporunun üçüncü böyük hissəsi Asiya qitəsində məskunlaşmışlar. Sözsüz ki, bu qədər sayda həmvətərimizin xarici ölkələrdə məskunlaşması Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı reallıqların geniş bir şəkildə diqqətə çatdırılmasında mühüm rola malikdir. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin mövcudluğu dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin daha da güclənməsinə geniş imkanlar yaradır. Eyni zamanda, xaricdə yaşayan soydaşlarımız da ölkəmizin inkişafına, qarşıya çıxan problemlərin həllinə yaxından kömək göstərməyə çalışırlar. Bu köməyin səmərəli olması məhz həmvətənlərimizin möhkəm birliyi, mütəşəkkilliyi və yaxşı təşkilatlanması sayəsində mümkündür. Ona görə də Azərbaycan dövləti diaspor quruculuğu işinə böyük əhəmiyyət verir və bu prosesə hərtərəfli yardım göstərir.

Müasir dövrümüzdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi diaspor siyasəti uğurlarla nəticələnir. Belə ki, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, cəmiyyətə inteqrasiyası, soydaşlarımızın ictimai-siyasi həyatda iştirak səviyyəsinin artırılması, diaspor təşkilatları arasında səmimi əməkdaşlıq münasibətlərinin yaradılması istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Reallıqlara söykənərək deyə bilərik ki, Stokholmda 15 Azərbaycan diaspor təşkilatının iştirakı ilə İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin təsis qurultayı, "20 Yanvar" faciəsinin 20-ci ildönümü, Xocalı soyqırımının 18-ci ildönümü, 31 Mart

Azərbaycanlıların Soyqırımını Günü, İslam Konfransı Təşkilatının üzvü olan Dialoq və Əməkdaşlıq uğrunda İslam Konfransı Gənclər Forumunun Mədəniyyətlərarası Dialoq üzrə baş koordinatoru Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2008-ci ilin may ayında elan edilmiş "Xocalıya ədalət" (Justice for Khodjaly) beynəlxalq məlumat və təşviqat kampaniyası çərçivəsində dünyanın bir çox ölkələrində etiraz aksiyaları, elmi-praktik konfranslar və digər tədbirlər həyata keçirilib.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində keçirilmiş tədbirlərin sayına görə Azərbaycanın Avropa ölkələrinin önündə olduğunu şahidi oluruq. Qeyd edək ki, ümumilikdə təkcə 2013-cü il ərzində Avropa ölkələri üzrə müxtəlif istiqamətlərdə 241 tədbir həyata keçirilmişdir ki, bu da bütün regionlar üzrə keçirilmiş tədbirlərin 41,33 faizini təşkil edir. Avropa ölkələrində də Azərbaycanın qədim tarixi və zəngin mədəni irsi, ölkəmizin müasir inkişaf səviyyəsi və mövcud turizm potensialı, həmçinin əldə etdiyi nailiyyətlər, qarşılaşdığı müxtəlif problemlər, o cümlədən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında Avropa ictimaiyyətinin məlumatlandırılması işinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Azərbaycan diaspor təşkilatları Avropanın müxtəlif ölkələrində erməni diasporu və lobbisinin təşkil etdiyi anti-təbliğət kampaniyalarının qarşısının alınması və ölkəmiz haqqında obyektiv ictimai rəyin formalaşdırılması üçün müxtəlif formatlı tədbirlər və layihələr həyata keçirmişlər. Avropa regionunda keçirilən məqsədyönlü tədbirlər, milli maraqlarımızın təmin olunması və mədəni irsimizin təbliği istiqamətində təşkil olunmuş təbliğət kampaniyaları dünya ictimaiyyətində ölkəmiz haqqında obyektiv rəyin formalaşdırılmasında mühüm rol oynayır.

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər əvvəlki illərə nisbətən həm əhatə dairəsinə görə, həm kəmiyyət, həm də mahiyyət baxımdan əvvəlki illərlə müqayisədə daha da təkmilləşib. Dünyanın müxtəlif ölkələrində Azərbaycan mədəni irsinin və tarixinin təbliği, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi istiqamətində əldə olunmuş uğurlar həmin ölkələrdəki ideoloji bazaya əsaslanan güclü diasporun olmasının bariz göstəricisidir.

Son illər Azərbaycan xalqı keyfiyyətə yeni, daha yüksək tarixi inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Bu, milli ideologiyanın tamamilə formalaşdığı, hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu prosesinin sürətləndiyi bir mərhələdir. Azərbaycan dövlətinin ilbəl artan iqtisadi və siyasi qüdrəti dünya azərbaycanlıları arasında birlik və həmrəyliyin daha da möhkəmlənməsinə, diaspor hərəkatının güclənməsinə əlverişli şərait yaradıb. Ötən il Bakıda keçirilən Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv Dövlətlərin Diaspor Məsələlərinə Cavabdeh Dövlət Qurumlarının Rəhbərlərinin I Toplantısı Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diasporları arasında əməkdaşlığı gücləndirmək, türk dünyasının birliyi ideyalarının yayılması və həyata keçirilməsi üçün səylərin birləşdirilməsi və gələcək fəaliyyət strategiyasının müəyyənləşdirilməsi məqsədi baxımından əhəmiyyətlidir. Bakıda Birinci Cənubi Qafqaz Forumunun keçirilməsi də uğurlu hesab olunur.

Bu gün ölkəmizdə xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilməkdədir. İndiyədək əldə olunan təcrübə diaspor təşkilatlarımızın daha yetkin və nəzərəcarpacaq fəaliyyət göstərməsinə imkan verir. Diasporumuzun gördüyü işlər yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir edəcək səviyyəyə yüksəlir. Bu da öz növbəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin qarşısında

mühüm vəzifələr qoyur. Müasir dövrdə diaspor quruculuğu konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli prosesdir. Reallıq göstərir ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda mühüm işlər görülür. Prezident Cənab İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsipial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, Azərbaycan diasporu güclənib, doğma Vətənin taleyüklü problemlərinin həllində yaxından iştirak edir.

Səs.-2014.-5 iyul.-№ 121.-S.7.

Heydər Əliyev: Hər bir azərbaycanlı Azərbaycana ata ocağı kimi baxmalıdır

Əliqismət Bədəlov

Dünya təcrübəsi göstərir ki, dövlətçiliyin inkişafında diaspor amili mühüm yerlərdən birini tutur. Bu, dövlətin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artması və təsir imkanları əldə etməsi ilə bağlıdır. Bundan əlavə, beynəlxalq münasibətlər sistemi diasporu özündə siyasət, mədəniyyət, cəmiyyətlər, birliklər və s. birləşdirən institutlaşmış funksional tərkib kimi qəbul edir.

Azərbaycan Respublikası da beynəlxalq aləmin tərkib hissəsi olduğuna görə, diaspor amili dövlətçiliyimizin inkişafı və Azərbaycanın dünyadakı nüfuzunun və təsir imkanlarının artması yönündə mühüm əhəmiyyətə malikdir.

İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, dövlətin öz xarici siyasətini uğurla həyata keçirməsi üçün diasporun rolu əhəmiyyətli dərəcədə yüksəkdir. Hər hansı bir xalqın dünyada güclü diaspora malik olması beynəlxalq qurumlarda həmin dövlətin xeyrinə qərarların qəbul edilməsində xüsusi rol oynayır. Yəni dövlət digər dövlətlərin daxilində müəyyən rıçaqlara sahib olur ki, bu da öz növbəsində, xarici siyasətdə köməyini göstərir. Buna görə də dövlətin özü də diasporunun güclənməsi üçün vacib işlər görməyə çalışır.

Bu il iyulun 7-də Xarici İşlər Nazirliyində keçirilmiş Azərbaycan Respublikasının diplomatik xidmət orqanları rəhbərlərinin beşinci müşavirəsində nitq söyləyən Prezident İlham Əliyev diaspor təşkilatları ilə əlaqələri daha da möhkəmləndirməyi səfirlərimiz qarşısında ciddi vəzifə kimi qoyaraq demişdir: “Əlbəttə ki, diaspor təşkilatları ilə bizim səfirliklərimiz fəal əlaqədə olmalıdırlar. Bilirəm ki, bu belədir. Əvvəlki illərdə müəyyən ziddiyyətlər olmuşdur. Diaspor nümayəndələri ilə keçirilən görüşlərimdə də, ondan sonra keçirilən qurultayda da dəfələrlə demişəm ki, diaspor təşkilatları səfirliklərlə bir yerdə olmalıdırlar. Çünki səfirlik Azərbaycanın xarici siyasətini aparan qurumdur. Diaspor təşkilatları səfirliklər ətrafında birləşməlidirlər. Öz aralarında mübahisə aparmamalıdırlar və öz fəaliyyəti ilə ölkəyə zərbə vurmamalıdırlar. Əlbəttə, hesab edirəm ki, bizim dövlət siyasətimiz burada öz nəticəsini göstərmişdir və bilirəm ki, indi əksər hallarda diaspor təşkilatları səfirliklərlə bir yerdə işləyirlər, çalışırlar, tədbirlər keçirirlər. Hesab edirəm ki, bu, bizim gücümüzü artırır, eyni zamanda, diaspor nümayəndələri də özlərini daha rahat hiss edirlər. Çünki bilirlər ki, möhkəm, güclü Azərbaycan dövləti onların arxasında dayanıb. Onlar da bilirlər ki, Azərbaycan dövləti öz vətəndaşlarını daim müdafiə edir və edəcəkdir. Bir çox hadisələr bunu artıq göstərmişdir”.

Azərbaycan diasporunun dövlətimiz ilə birgə və qarşılıqlı fəaliyyəti ölkəmizin yenidən müstəqilliyinə qovuşması və ümummilli lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsindən sonra başlanmışdır. Məhz ümummilli liderin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıtmasından sonra ölkəmizin diasporla bağlı vahid dövlət strategiyası müəyyənləşdirildi. Diaspor quruculuğu Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi.

Heydər Əliyev hələ Naxçıvan Muxtar Respublikasına rəhbərlik etdiyi dövrdə — 1991-ci il dekabrın 16-da dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq, dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü elan etmişdi. Həmin qərar bütün dünyada yaşayan soydaşlarımızın birliyi üçün mühüm əhəmiyyətə malik olmuş, birlik ideyasının reallaşması istiqamətində stimula çevrilmişdi.

Müstəqil Azərbaycan hər zaman xarici siyasətə və xarici dövlətlərlə güclü əlaqələrin yaradılmasına böyük önəm vermişdir. Müstəqilliyimizin bərpasının ilk illərində çətin bir dövrdən keçsək də, ümummillə lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə bu çətin dövr tez bir zamanda sona çatdı. Düzgün müəyyənləşdirilmiş xarici və daxili siyasət Azərbaycanın dünyaya inteqrasiyasına, tanınmasına gətirib çıxardı. Belə sürətli inkişafı davam etdirmək üçün ulu öndər yeni islahatlar həyata keçirdi. Qarşıya qoyulan ən önəmli vəzifə xarici dövlətlərdə yaşayan azərbaycanlılarla sıx əməkdaşlıq yaratmaq idi. Nəzərə alsaq ki, təxmini hesablamalara görə, dünyada 50 milyondan çox azərbaycanlı yaşayır və bunun da böyük bir hissəsi Azərbaycandan kənardadır, deməli, bu strategiyanın həyata keçirilməsi çox zəruri idi.

Ümummillə lider Heydər Əliyev yaxşı bilirdi ki, Azərbaycanın xaricdə nüfuz qazanması üçün məhz xaricdə yaşayan həmyerlilərimizin birgə fəaliyyəti çox önəmlidir. Bunu nəzərə alaraq diaspor qurumlarına təşkilatlanmaq və Azərbaycanın maraqlarına xidmət etmək üçün yardımlar etməyə başladı. Bu barədə müxtəlif qanunvericilik aktları qəbul olundu. Bu sahədə ən mühüm sənədlərdən biri 2001-ci il mayın 23-də imzalanmış “Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi barədə” sərəncamı idi. Bu sərəncam xaricdə yaşayan soydaşlarımızın dövlətimiz ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, onlar arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyətləri və təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün tarixi sənəd hesab olunur. 2001-ci il noyabrın 9-10-da ümummillə lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı baş tutdu. Bu, dünya azərbaycanlılarının birliyi və təşkilatlanması üçün atılan böyük bir addım idi.

Qurultayda xaricdəki soydaşlarımızla sistemli iş aparılmasını təşkil etmək, soydaşlarımız arasında milli birliyin möhkəmləndirilməsini təmin etmək məqsədilə xüsusi dövlət qurumunun yaradılması ideyası irəli sürüldü. Ümummillə lider Heydər Əliyevə məxsus bu ideya Azərbaycan diasporunun formalaşdırılması prosesini sürətləndirməyə xidmət edirdi. Belə bir qurumun yaradılması ideyası ümummillə liderin 2002-ci il iyulun 5-də “Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında” fərmanı ilə reallaşmağa başladı.

Ümummillə liderimiz Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarına hər müraciətində Vətənin önəmindən bəhs edirdi. Ana Vətəndən uzaqda yaşamaq olar, amma Vətəni unutmaq olmaz – ideyası ilə həmvətənlərimizə müraciət edən Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının daşdığı məsulluyyəti də onlara bildirməyi unutmamışdı: “Hər bir azərbaycanlı Azərbaycana ata ocağı kimi baxmalıdır”. Bu gün Azərbaycan diasporunun güclənməsi, birgə fəaliyyət göstərməsi Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nəticəsidir. Məhz bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan bu gün dünya siyasi arenasında öz sözünü deməyi bacarır və beynəlxalq birliyə uğurla inteqrasiya olunur.

Dünya azərbaycanlılarının birliyinin yaradılması və sıx əməkdaşlığı istiqamətində ümummilli liderimizin işıqlı ideyaları Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasi strategiyasının əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir. Məhz bunun nəticəsidir ki, nəinki öz ölkəmizdə vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, həmçinin dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyi və birliyi getdikcə daha sürətlə möhkəmlənmiş, beynəlxalq aləmdə ölkəmizin nüfuzu xeyli artmışdır. Hazırda azərbaycançılıq ideologiyası dünyada mühüm yerlərdən birini tutur, beynəlxalq birliyin republikamıza olan marağı daha da artır. Çünki azərbaycançılıq ideologiyası inkişafa, tərəqqiyə, sülhə, dinc birgəyaşayışa xidmət edir.

Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların yaşayış tərzini, fəaliyyətlərini, diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlıqları dövlətimizin daim diqqət mərkəzində saxlanması Prezident İlham Əliyevin fəaliyyətində əsas xətti təşkil edib. Dövlətimizin başçısı bu məsələyə münasibət bildirərkən demişdir: “Xaricdə yaşayan bütün soydaşlarımız hansı ölkənin vətəndaşı olmasından asılı olmayaraq, bizim qardaşlarımızdır və hər an doğma Vətən sizi qarşılamağa hazırdır”. Bu sözlər özlüyündə dövlətimizin xaricdə yaşayan soydaşlarımıza nə qədər önəm verməsinin bariz nümunəsidir.

Respublikamızın rəhbəri İlham Əliyev müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor nümayəndələri ilə görüşərkən hər an doğma Vətənimizin, milli adət-ənənələrimizin, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması istiqamətində fəaliyyətlərini daha da gücləndirmək tövsiyələrini vermişdir: “Biz istəyirik ki, siz yaşadığınız ölkələrdə güclənəsiniz, daha möhkəm mövqeyə sahib olasınız. Siyasi aləmdə, biznesdə, bu ölkələrin mədəni həyatında sizin möhkəm mövqeyiniz Azərbaycanın adının daha da yüksəlməsi deməkdir. Ölkəmiz haqqında həqiqətlər daha dolğun şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır. Əlbəttə, hər bir ölkənin səfirliyi vardır və bu səfirlik ölkənin maraqlarını təmsil edir. Amma diaspor üzvləri də Azərbaycanın elçiləridir. Sizin fəaliyyətinizdən çox şey asılıdır. Siz Azərbaycana dəstəksiniz, Azərbaycanın da hökuməti və dövləti sizə dəstəkdir”.

“Diaspor üzvləri də Azərbaycanın elçiləridir” ifadəsi dövlətin diaspor siyasətinə verdiyi önəmin daha bir parlaq təzahürü kimi qiymətləndirilməyə layiqdir. Bu, Prezident İlham Əliyevin diaspor təşkilatlarının birgə əməkdaşlığı və yaşadıkları regionlarda Azərbaycan haqqında əsl həqiqətlərin olduğu kimi çatdırılmasında fəaliyyəti ilə əlaqədar verdiyi qərarlarda da özünü göstərir. Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin bazasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması və həmin qurumun əsasnaməsinin təsdiq olunması ilə bağlı Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları digər xalqların diaspor qurumları və müxtəlif ölkələrin bilavasitə bu sahəyə məsul olan dövlət orqanları ilə birbaşa əməkdaşlığın qurulması imkanlarını daha da genişləndirmişdir. Ölkə başçısı İlham Əliyevin prezidentliyinin on ili ərzində Azərbaycan diasporu milli maraqlarımızın müdafiəsi işində də fəal iştirak edib və bu istiqamətdə müxtəlif ölkələrdə tədbirlər, forum və konqreslər təşkil olunub. Azərbaycana qarşı müxtəlif dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yol verilmiş ədalətsizliklərə diaspor təşkilatları dərhal kəskin etirazlarını bildiriblər.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə diaspor sahəsində ən yaddaqalan hadisələrdən biri də Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayının keçirilməsidir. 2011-ci il iyulun 5-də Bakıda, Heydər Əliyev Sarayında keçirilən III Qurultayda qeyd edilmişdir ki, qurultayın Azərbaycan Respublikasının

dövlət müstəqilliyinin bərpasının 20-ci ildönümünə təsadüf etməsi bu möhtəşəm tədbirin ictimai-siyasi məzmununu daha da zənginləşdirmişdir. Qeyd edək ki, III qurultayda 42 ölkədən seçilmiş 600 nümayəndədən 579 nəfəri, habelə dünyanın 30 ölkəsindən 211 nəfər qonaq qismində iştirak edib. Rusiya Federasiyası 155, Türkiyə 101, Ukrayna 49, Almaniya 43, Gürcüstan 41, ABŞ 28, İsveç Krallığı 23, Niderland Krallığı 21, İsrail 17, Özbəkistan 13, Fransa 12, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Krallığı 11, Kanada 10 nəfərlə təmsil olunmuşlar. Ümumilikdə, qurultayda 1872 nəfər iştirak etmişdir. Qurultay nümayəndələrinin 182 nəfəri xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan icma və birliklərinin rəhbərləri olub. Azərbaycan xalqının tarixində mühüm əhəmiyyətə malik olan bu qurultayın işini 21 xarici ölkədən 37 nəfər, eyni zamanda, respublikamızda fəaliyyət göstərən kütləvi informasiya vasitələrinin 163 nümayəndəsi işıqlandırır. Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayının iştirakçıları arasında vaxtilə Azərbaycanda yaşamış yəhudi, rus, ukraynalı, bolqar, ahıska türkü və digər xalqların xarici ölkələrə miqrasiya etmiş təmsilçiləri də olmuşdur.

İndi Azərbaycan diasporu yeni vəzifələrin həyata keçirilməsinə başlayıb. Azərbaycan icmaları dövlətimizin başçısının rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında da fəal iştirak edir, başqa xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrini daha da gücləndirirlər.

Xalq qəzeti.-2014.-9 avqust.-№ 169.-S.6.

Heydər Əliyev və Azərbaycan diasporası

Dövlət diaspor təşkilatlarının akademik fəaliyyət istiqaməti götürməsi, lobbiciliyin qurulması məsələlərinə xüsusi diqqət ayırır

Azərbaycan diasporunun tarixən keçdiyi yol uzun bir zaman məsafəsində tarixi araşdırmalar zamanı aydın və dolğun görünür. Baş verən integrasiya prosesləri dünyanın müxtəlif regionlarında yaşayan həmvətənlərimizin daha sıx şəkildə birləşməsinə zərurətə çevirir. İndi azərbaycanlıların ideya - siyasi birliyi yalnız ölkəmizin milli maraqlarından irəli gələn məsələ deyil, həm də müasir dünyada gedən ictimai - siyasi proseslərin tələbi ilə ortaya çıxan zərurətdir. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sürətlə təşkilatlanması prosesi müşahidə edilir. Azərbaycan dövlətinin bu proseslərə dəstəyi var. Dövlətlə diaspor təşkilatlarının tandemli işi sayəsində fəaliyyətdə koordinasiya iş planı formalaşmış. Təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai - siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması diaspor quruculuğu işinin ən mühüm məsələlərindəndir. Bu məqsədlə ötən dövrdə soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə keçirilən seçkilərə təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq üçün müəyyən işlər görülmüş və uğurlu nəticələr qazanılıb. Diasporamız əldə etdiyi uğurları Ulu öndər Heydər Əliyevə borcludur. Heydər Əliyev ölkənin ictimai-siyasi həyatının bütün sahələrində sürətli inkişafa aparıcı köklü islahatlara yol açdı. Azərbaycan qısa vaxt ərzində iqtisadi göstəricilərinə, intellektual potensialına görə SSRİ miqyasında ön sırada yer tutdu. Dahi Öndər Heydər Əliyevin ardıcıl surətdə apardığı islahatlar yalnız iqtisadi sahəni əhatə etmirdi. Bu köklü dəyişikliklər elm və təhsildə, mədəniyyətdə də böyük sıçrayışlarla nəticələndi.

Azərbaycanda elmin inkişafının stimullaşdırılması istiqamətində bir çox mühüm addımlar atıldı. Respublikada azad fikirlə ziyalıların təqibinə birdəfəlik son qoyuldu. Təsədüfi deyil ki, məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi sayəsində 1969-cu ildən Sovet İttifaqı dağılana kimi Azərbaycanda bir nəfər də olsun dissident qeydə alınmayıb. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra dövlətin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi olub. 1993-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi, digər sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu işində də əsaslı dönüş yaratdı. Ümummilli lider bütün xarici səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, onların problem və qayğıları ilə maraqlanır, onları yenidən müstəqillik qazanmış respublikamızın tarixi mənafehlərinin reallaşdırılması prosesində fəal iştirak etməyə çağırırdı. Beləliklə, Azərbaycan diasporu yeni bir inkişaf yoluna qədəm qoydu. Bu yolun əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirildi və davamlı olaraq həyata keçirilir. Böyük şəxsiyyət Heydər Əliyevin uzaqgörən müdrik siyasəti dünya ölkələrində Azərbaycanın tanınmasına böyük yollar açmış oldu. Dünyanın hər bir nöqtəsində formalaşmış Azərbaycan diasporu məhz Heydər Əliyevin diaspora quruculuğu siyasətinin məntiqidir. Ümummilli Lider Heydər Əliyev “Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında” Fərman imzaladı. Fərman Azərbaycan diasporunun

fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, dünya azərbaycanlılarının siyasi və ideoloji birliyinin təminatı baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edən mühüm tarixi sənəd oldu. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması bu sahədə olan problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atmağa və Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini milli maraqlarımızın gerçəkləşdirilməsi istiqamətində mərkəzləşdirməyə imkan verdi. Ulu öndərin ideyaları özündən sonrakı mərhələlərdə də davam etdirilməsi diaspora quruculuğuna töhfələrini verir. Bu gün Azərbaycan diasporu ABŞ, Fransa, Misir, Avstraliya, Gürcüstan, Moldova, Avstriya, İslandiya, Niderland, Almaniya, İspaniya, Norveç, Belarus, İsveç, Özbəkistan, Belçika, İsrail, Polşa, Birləşmiş Ərəb Əmirliyi, İsveçrə, Qazaxıstan, İtaliya kimi onlarla dövlətlərdə fəaliyyət göstərir.

Prezident İlham Əliyev və Azərbaycan diasporu

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlməsindən sonra diaspora quruculuğu sahəsində nailiyyətlərimizin davamı gəldi. İndi dünya azərbaycanlıları arasında təşkilatlanma özünün ən yüksək səviyyəsindədir. Əldə edilən nəticələr də dövlətimiz tərəfindən lazımi şəkildə qiymətləndirilir. Diasporun əsas prinsipi milli-mənəvi dəyərlərimizin qurunması, təbliği və digər məsələlərdən ibarətdir. Diaspor təşkilatlarımız eyni zamanda güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşması istiqamətində fəaliyyət göstərir. Bu istiqamətdə də müxtəlif xarici ölkə kütləvi informasiya vasitələri, beynəlxalq təşkilatlar, ayrı-ayrı ölkələrin ictimai qurumları, qeyri-hökumət və siyasi təşkilatlar, dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq qurulur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev xarici siyasətdə mütəşəkkil diaspor quruculuğuna, soydaşlarımızın milli-mənəvi birliyinin təmin olunmasına mühüm diqqət yetirir. Dövlət başçısının bu sahədə həyata keçirdiyi siyasət yaxın gələcəkdə Azərbaycan diasporunun daha da möhkəmlənərək, ən ağırlı yerimiz olan Dağlıq Qarabağ probleminin sülh yolu ilə həllində yaxından iştirak edəcəyindən xəbər verir. Diaspor quruculuğu ümummilli iş olduğundan, hər birimizin öz imkanları daxilində bu prosesə yardım göstərməyi vacibdir. Azərbaycançılıq ideyasının harada yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir soydaşımızın şüurunda özünə möhkəm yer tutması üçün əlimizdən gələni etməliyik. Xalqımızın taleyüklü məsələləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında bu amilin çox mühüm rol oynayacağına əminik. Azərbaycan diasporasının formalaşması, azərbaycançılıq ideyalarının və həmrəyliyin inkişaf etdirilməsində Heydər Əliyev fondunun prezidenti, millət vəkili Mehriban Əliyevanın da çox böyük xidmətləri var. Bu yöndə Mehriban xanımın gördüyü işlər təqdirəlayiqdir və bu ölkədə diasporumuzun fəaliyyətinin güclənməsinə təkan verir.

Hazırda beynəlxalq birliyə qətiyyətlə inteqrasiya edən Azərbaycanda dinamik inkişaf sürətlə davam edir. Bu amil xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıları daha da fəal olmağa sövq edərək, diaspora quruculuğu işinə yeni məzmun verir. Məhz bu baxımdan, görülən işlərin azərbaycançılıq ideologiyasının inkişafına, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimiz arasında birliyin möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verəcəyi şübhəsizdir. Bu gün özlərinin milli varlıq və mənsubiyyət hissələrini daxilən dərk edən soydaşlarımız getdikcə bir-birilərinə daha çox yaxınlaşırlar və onlara dayaq duran Azərbaycan dövlətini hər an özlərinə etibarlı arxa

sayırlar. Buna görə də, bütün dünya azərbaycanlıları müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə böyük fərəh və milli qürur hissləri keçirirlər. Azərbaycan diasporası bu gün demək olar ki, dövlətimizin xarici siyasətinin ana qolunu təşkil edir. Milli maraqlarımızın dəstəklənməsində və qorunmasında diasporanın əhəmiyyəti böyükdür. Bu yöndə Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanın digər ölkələrdəki səfirlikləri və diplomatik nümayəndəlikləri qarşısında qoyduğu vəzifələr təqdir edilir. Prezidentin tövsiyyəsilə diplomatik nümayəndəlik və səfirliklərlə diasporanın koordinasiya işi qurulub. “Biz istəyirik ki, siz yaşadığınız ölkələrdə güclənəsiniz, daha möhkəm mövqeyə sahib olasınız. Siyasi aləmdə, biznesdə, bu ölkələrin mədəni həyatında sizin möhkəm mövqeyiniz Azərbaycanın adının daha da yüksəlməsi deməkdir. Ölkəmiz haqqında həqiqətlər daha dolğun şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır. Əlbəttə, hər bir ölkənin səfirliyi vardır və bu səfirlik ölkənin maraqlarını təmsil edir. Amma diaspor üzvləri də Azərbaycanın elçiləridir. Sizin fəaliyyətinizdən çox şey asılıdır. Siz Azərbaycana dəstəksiniz, Azərbaycanın da hökuməti və dövləti sizə dəstəkdir” - deyərək Prezident İlham Əliyev diaspor üzvləri qarşısında etdiyi nitqində bildirmişdi. Bütün bunlar bir daha göstərir ki, dövlətimizin diasporaya verdiyi yüksək önəm Azərbaycanın dünyada daha yaxşı tanınmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dövlətin davamlı və ardıcıl dəstəyi Azərbaycan diasporunun təbliğat imkanlarını daha da genişləndirir, diaspor təşkilatlarının zəngin informasiya bazası ilə təmin olunmasına dəyərli töhfələr verir. Artıq Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində yeni mərhələ keçib. Təşkilatlanma mərhələsini arxada qoymuş diasporumuz daha yüksək, akademik fəaliyyət dövrünə qədəm qoyub. Azərbaycan həqiqətlərinin təbliğində müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi, xaricdəki azərbaycanlıların inteqrasiyasının sürətləndirilməsi, digər xalqların diasporları ilə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, türk dünyasının birliyi ideyalarının yayılması və həyata keçirilməsi, lobbi quruculuğu yönündə vacib addımlar atılır. Azərbaycan Respublikasının Prezident İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayındakı çıxışında xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların ictimai-siyasi fəallığının yüksəldilməsi, Azərbaycan diasporunun iqtisadi və maliyyə gücünün artırılması kimi bir sıra tövsiyələr verib. Dövlət diaspor təşkilatlarının akademik fəaliyyət istiqaməti götürməsi, lobbiçiliyin qurulması məsələlərinə xüsusi diqqət ayırır. Bu isə hər kəsi sevindirir.

Olaylar.-2014.-14 noyabr.-№ 205.-S.3.

Azərbaycanın Almaniyadakı səfirliyində diaspor nümayəndələri ilə görüş keçirilib

Azərbaycanın Almaniyadakı səfirliyində diaspor nümayəndələri ilə görüş keçirilib

Azərbaycan Respublikasının Almaniya Federativ Respublikasındakı Səfirliyində Azərbaycan diasporunun təmsilçiləri ilə görüş keçirilib. Səfirliyin və Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin birgə əməkdaşlığı ilə təşkil edilmiş görüşdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndələri İlham Məmmədov, Elnur Əliyev, Almaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının, tələbə və gənclər təşkilatlarının təmsilçiləri iştirak edib. Görüşdə 2014-cü il ərzində səfirlik və diaspor təşkilatları tərəfindən birgə təşkil olunmuş tədbirlərin nəticələri və 2015-ci ildə həyata keçiriləcək layihələr müzakirə olunub. Azərbaycan Respublikasının Almaniyadakı Fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Pərviz Şahbazov, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin şöbə müdiri İlham Məmmədov, Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi rəhbəri Samira Patzer-İsmailova çıxış edərək Almaniya ilə Azərbaycanın münasibətlərinin inkişafında diasporun rolu və fəaliyyətindən danışblar.

Görüşdə Almaniyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının səfirliklə əməkdaşlıq istiqamətləri, AAKM-in fəaliyyəti, diaspor təşkilatlarının həyata keçirdiyi layihələr, 2015-ci üçün planlaşdırılan tədbirlər və digər maraq kəsb edən mövzulara dair müzakirələr aparılıb. Təbirdə iştirak edən cəmiyyət rəhbərləri 2014-cü il ərzində Almaniyada Xocalı soyqırımının tanınması, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin alman ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində, eyni zamanda Azərbaycan tarixinin, mədəniyyətinin təbliği sahəsində görülmüş işlər haqqında məlumat verib, yeni layihələrlə bağlı təkliflər irəli sürüblər. Almaniyanın müxtəlif şəhər və əyalətlərində yaradılmış yeni diaspor təşkilatlarının rəhbərləri də çıxış edərək öz fəaliyyətləri, ideya və təklifləri barədə məlumat veriblər.

2015-ci ildə erməni diasporu və lobbisinin qondarma erməni soyqırımı ilə əlaqədar planlarına xüsusi diqqət ayrılıb, Almaniyada ermənilərə qarşı qabaqlayıcı tədbirlərin keçirilməsi və bu istiqamətdə ölkənin ictimai-siyasi qurumları ilə əlaqələrin genişləndirilməsinin, Azərbaycan və Türkiyə icmalarının birgə fəaliyyətinin koordinasiyasının vacibliyi vurğulanıb. Bundan başqa, 2015-ci ildə Azərbaycanda keçiriləcək birinci Avropa Oyunları ərəfəsində Almaniyada təbliğatın gücləndirilməsi, məlumatlandırma kampaniyasının genişləndirilməsi qərara alınıb. Bununla bağlı diaspor təşkilatlarına tövsiyələr verilib.

Sonda diaspor nümayəndələrinə Heydər Əliyev Fondu və Azərbaycan Respublikasının Almaniya Federativ Respublikasındakı Səfirliyi tərəfindən alman dilində nəşr edilmiş kitablar hədiyyə edilib.

AzərTAc

15 dekabr 2014-cü il

Nazim İbrahimov Serbiyanın sabiq prezidenti Boris Tadiçlə görüşüb

Nazim İbrahimov Serbiyanın sabiq prezidenti Boris Tadiçlə görüşüb

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi İdarə Heyətinin üzvləri - Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov və Serbiyanın eks-prezidenti Boris Tadiç arasında görüş keçirilib. Görüşdə Nizami Gəncəvi Mərkəzinin fəaliyyəti, 2014-cü ildə həyata keçirilmiş layihələrlə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb. Əsas diqqət isə 2015-ci ilin aprelində keçiriləcək III Qlobal Müştərək Cəmiyyətlər Forumuna hazırlıqla bağlı görülən işlərə və görüşlərə ayrılıb. Bu məqsədlə 2015-ci ilin fevral ayında Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Brüsseldə baş tutacaq “Avropada etimadın bərpa olunması” mövzusunda beynəlxalq konfrans geniş müzakirə olunub. Konfransda bir sıra ölkələrin sabiq dövlət və hökumət başçılarının iştirakı planlaşdırılır.

Nazim İbrahimovla Boris Tadiçin görüşündə həmçinin, Serbiya və Balkanlarda Qarabağ həqiqətlərinin yerli ictimaiyyətə çatdırılması, mədəniyyətimizin təbliği, soydaşlarımızın ölkənin ictimai-siyasi həyatına inteqrasiyası və ümumiyyətlə, bölgədə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində əməkdaşlıq məsələləri geniş müzakirə olunub.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin dəvəti ilə Azərbaycana səfər edən Boris Tadiç 2004-2012-ci illərdə ölkəsinə rəhbərlik edib, hazırda isə Demokrat Partiyasını sədridir.

AzərTAc

19 dekabr 2014-cü il

Nazim İbrahimov: Problemlərdən kənara qaçmağı yox, onların üzərinə getməyi üstün tuturuq

Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovun Trend-ə müsahibəsi

Əsas məqsədlərdən birinə - azərbaycanlıların təşkilatlanmasına nail olunub

- Dövlət Komitəsinin yaradılmasından artıq 12 ildən də çox müddət keçib. Komitənin bu illər ərzindəki fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz? Qarşıya qoyulan məqsəd və vəzifələrə nə dərəcədə nail olunub?

- Əvvəlcə təşəkkür edirəm ki, komitənin fəaliyyətinin təbliğinə diqqət göstərirsiniz və diasporlarımızın gücləndirilməsi istiqamətində KİV olaraq bizə dəstək verirsiniz. Ümumiyyətlə isə, Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini, təşkilatlanma səviyyəsini, əldə olunmuş uğurları təhlil edərkən az vaxtda xeyli işlər görüldüyü aydın olur.

Bilirsiniz ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması azərbaycançılıq ideyasının təbliği, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların vahid ideya ətrafında birləşməsi, təşkilatlanması məqsədinə xidmət edirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlişindən sonra xaricdəki azərbaycanlılarla sistemli iş aparılması, diaspor quruculuğunun dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilməsi bu sahədə xüsusi dövlət qurumunun yaradılması ilə nəticələndi. Hesab edirəm ki, bu illər ərzində əsas məqsədlərdən birinə - azərbaycanlıların təşkilatlanmasına nail olunub. Bu istiqamətdə dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsini, onların əsas fəaliyyət istiqamətlərini müəyyənləşdirən "Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik xartiyası"nın qəbul olunmasını, türkdilli xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin qurulmasını, birgə fəaliyyət strategiyasının qəbul edilməsini xüsusi vurğulamaq istərdim. Diaspor quruculuğu üçün qısa müddət hesab edilən ötən dövr ərzində biz dünyadakı azərbaycanlıların birliyini təmin edə bilmişik və qarşımıza qoyulan ilkin məqsədlərə çatmışıq. Üstəlik, dediyim ki, Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması işini başa vurmaqla bərabər türkdilli xalqlarının diasporları ilə sıx əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasına nail ola bilmişik.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin dünya azərbaycanlılarına müraciətində diaspor sahəsində aparılan işlərin öz bəhrəsini verdiyi vurğulanır, xaricdəki soydaşlarımızın məskunlaşdıqları ölkələrin cəmiyyətlərində mövqelərini möhkəmləndirməsi, ölkəmizin dünyaya tanıtılması, zəngin mədəniyyətimizin təbliği sahəsində, bəzi qüvvələrin dövlətimiz və xalqımızın əleyhinə yönəlmiş məkrli planlarına qarşı təsirli tədbirlərin görüldüyü qeyd olunur. Azərbaycan Prezidentinin tövsiyələri diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi, Azərbaycanın müvafiq dövlət qurumları və xarici ölkələrdəki diplomatik nümayəndəlikləri ilə əməkdaşlıq şəraitində daha məqsədyönlü və çevik fəaliyyət mexanizmlərinin yaradılması üçün qarşımızda yeni vəzifələr qoyur.

Problemlərdən kənara qaçmağı yox, onların üzərinə getməyi üstün tuturuq

- Bəs özünüz öz işinizə tənqidi yanaşsanız, ilk növbədə, nələri qeyd edərdiniz?

- Əksər normal fəaliyyət təcrübəsində iş tənqidi yanaşmaq qəti bir prinsipdir. Əks halda, hesab edirəm ki, nəyəse nail olmaq mümkünsüzdür. Biz daimi Dövlət Komitəsinin, eləcə də diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətinin müxtəlif istiqamətlərinə dair təhlillər aparırıq, zəif nöqtələrin harada olduğunu müəyyənləşdirməyə çalışırıq və gəldiyimiz nəticələr əsasında da işimizi qururuq. Təbii ki, bəzi problemləri həll etmək mümkün olur, bəzən isə elə məsələlər ortaya çıxır ki, onların həlli bizdən, yaxud diapor təşkilatlarından asılı olmur. Ancaq istənilən halda biz problemlərdən kənara qaçmağı yox, onların üzərinə getməyi üstün tuturuq.

Erməni uydurmalarını ciddi qəbul edəcək dairələrin sayı olduqca azdır

- Ermənistan dövləti, dünya erməniləri və lobbisi uydurma “erməni soyqırımı”nın yüzüncü ildönümünü qeyd etməyə hazırlaşır. Bu yalanın ifşa edilməsi, eləcə də ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımlarla bağlı dünya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması və bu hadisələrin soyqırım kimi qəbul etdirilməsi istiqamətində Dövlət Komitəsi və Azərbaycanın xarici ölkələrdəki diaspor təşkilatları konkret hansı işləri görür?

- Azərbaycan diasporunun məqsəd və vəzifələrinin əsas hədəfi ilk növbədə Qarabağ münaqişəsinə və azərbaycanlıların tarix boyunca erməni təcavüzünə uğramasına ədalətli beynəlxalq qiymətin verilməsinə hesablanıb. Hədəflərimizə çatmaq üçün isə ardıcıl olaraq ermənilərin Qarabağ müharibəsində törətdiyi vəhşiliklərin, xüsusən Xocalı soyqırımının və əsrlərdir erməni millətçilərinin apardığı etnik təmizləmə siyasətinin mahiyyətini dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışırıq. Bu istiqamətdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, eləcə də digər dövlət qurumlarının dəstəyi ilə xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız ildən-ilə təbliğat işini daha da genişləndirir. Xocalı soyqırımını tanıyan ölkələrin, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların sayının artması, ABŞ-ın 13 ştatının Xocalıda baş verənləri soyqırım kimi qəbul etməsi Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin nəticəsi idi. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan “Xocalıya ədalət!” kampaniyası da bu sahədə görülən işlərin səmərəsini artırıb. Bundan başqa, diaspor təşkilatlarımız hər il dünyanın bir çox ölkəsində Xocalı soyqırımı ilə bağlı müxtəlif aksiya və tədbirlərlə yerli ictimaiyyətin diqqətini bu hadisəyə yönəltməyə çalışırlar.

Əlbəttə ki, bu proses davamlıdır və hesab edirəm ki, indiyə qədər bu sahədə görülmüş işlər, erməni təbliğatının təsirini xeyli dərəcədə azaldıb. Biz ermənilərlə təbliğat mübarizəsinin elə bir həddinə gəlib çatmışıq ki, mənim fikrimcə, beynəlxalq ictimai rəydə erməni uydurmalarını qəbul edəcək və ya səmimi olaraq ciddi qəbul edəcək dairələrin sayı əvvəlki illərlə müqayisədə olduqca azdır. Düzdür, hansısa siyasi konyuktura çərçivəsində baş tuta biləcək həmlələr istisna olunmur. Amma biz də, bu cür istisnaların real səbəblərini və ümumi vəziyyəti öyrənirik, əldə etdiyimiz məlumatlara, proseslərin mümkün inkişaf istiqamətlərinə dair proqnozlara uyğun olaraq fəaliyyətimizi davam etdirməyi planlaşdırırıq. 2015-ci illə bağlı Ermənistan hökuməti, eyni zamanda erməni diasporu və lobbisinin çox genişmiqyaslı kampaniya həyata keçirəcəyi gözlənilir. Hesab edirik ki, bu istiqamətdə Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları birgə tədbirlər həyata keçirməlidir və keçirəcək də. Müəyyən təkliflər, ideyalar var ki, onların həyata keçirilməsi planlaşdırılır.

Özümüzü dünyaya tariximizlə, zəngin mədəniyyətimizlə, nailiyyətlərimizlə tanıtmalıyıq

- Təəssüf ki, çoxları elə hesab edir ki, Dövlət Komitəsi və diaspor təşkilatlarının əsas işi yalnız Ermənistan dövlətinin işğalçı siyasətini dünyada tanıtmək, erməni diasporu və lobbisinin uydurma “erməni soyqırımı” ilə maskalanmış “yazıqlıq” sifətini yırtıb əsl həqiqətləri üzə çıxarmaqdan ibarətdir. Axı nə Komitənin, nə də diaspor təşkilatlarının işi təkcə “erməni məsələsi” ilə məşğul olmaq deyil...

- Təbii ki, erməni məsələsi, daha doğrusu Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, ermənilərin qondarma soyqırım təbliğatına qarşı mübarizə bu gün bizim fəaliyyətimizin prioritet istiqamətidir. Hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən 450-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatının hər biri Azərbaycan həqiqətlərinin təbliğinə öz töhfəsini verir. Bu təşkilatlar hər il dünyanın bir sıra ölkələrində 20 yanvar faciəsi, Xocalı soyqırımı, 31 mart-Azərbaycanlıların soyqırımı günü, ümumiyyətlə Ermənistanın təcavüzkar siyasətinə etiraz olaraq yüzlərlə nümayiş, konfrans, dəyirmi masa, sərgi və digər tədbirlər keçirir, Azərbaycanın haqq səsinə dünyaya duyurmağa çalışırlar. İldən-ilə bu tədbirlərin keyfiyyəti artır və miqyası genişlənir ki, bu da Azərbaycan həqiqətlərinin get-gedə dünyada tanınması, qəbul edilməsinə xidmət edir. Yenə də təkrar edirəm, bu bizim fəaliyyətimizin indiki vaxtda əsas və birbaşa hədəfidir. Amma biz bir xalq və dövlət olaraq özümüzü dünyaya tariximizlə, zəngin mədəniyyətimizlə, müasir dövlət quruculuğu prosesində əldə etdiyimiz nailiyyətlərlə tanıtmalıyıq. Fəaliyyətimizin təməl prinsipi bununla bağlıdır. Azərbaycan gənc və müstəqil bir dövlət olaraq çox böyük uğurlara imza atıb. Diaspor təşkilatlarımız da bu imkanlardan geniş istifadə etməyə çalışırlar. Bizim tariximiz, mədəniyyətimiz, beynəlxalq aləmdə qazandığımız uğurlar bizi dünyada daha yaxşı tanıdır. İlk Avropa oyunlarının məhz Azərbaycanda keçirilməsi də məhz bu uğurların nəticəsidir. Avropa bizim tariximizi, mədəniyyətimizi tanıyır, cəmiyyətimizin düzgün istiqamətdə, demokratik dəyərlər üzərində inkişaf etdiyinə əmindir.

Tədbirlər koordinasiya olunur

- Mövcud qanunvericiliyə görə, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini koordinasiya etmək üçün Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirliklərində diaspor təşkilatları ilə iş üzrə ştat vahidi ayrılmalıdır. Lakin bu günədək belə bir ştat vahidinin yaradılmamasının bir çox hallarda həmin ölkələrdəki diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin koordinasiyasında müəyyən problemlər yaratdığını qeyd edirlər. Bu məsələnin həlli üçün hansı addımların atılması nəzərdə tutulur?

- Bütün sahələrdə Azərbaycanın dövlət orqanları arasında məsləhətləşmələr aparılır, mövcud olan ümumi fəaliyyət proqramı çərçivəsində keçirilən tədbirlər koordinasiya olunur. Biz xarici ölkələrdəki diaspor təşkilatları ilə münasibətlərin qurulmasında, onların işinə dəstək verilməsində səfirliklərlə sıx təmasda işləyirik.

- Bəzi mütəxəssislər hesab edir ki, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi üçün dövlət büdcəsindən ayrılan maliyyə vəsaiti yetərli deyil. Bu məsələnin həlli üçün Dövlət Komitəsi müvafiq dövlət qurumları ilə birgə hansı işlər görür?

- Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, ölkəmizin, mədəniyyətimizin təbliği, lobbiciliyin gücləndirilməsi istiqamətində Azərbaycan dövlətinin büdcəsindən kifayət qədər vəsait ayrılır. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi xaricdə Azərbaycanın təbliğatı fəaliyyəti ilə də məşğul olan dövlət qurumlarımız, ictimai birliklər, qeyri-hökumət təşkilatları, KİV-lə əməkdaşlıq edir, Azərbaycanın dövlət

orqanları arasında məsləhətləşmələr aparır, mövcud olan ümumi fəaliyyət proqramı çərçivəsində keçirilən tədbirləri koordinasiya edir.

İrandakı azərbaycanlılar diaspor sayılmır

- Daha öncə qeyd etmişdiniz ki, Dövlət Komitəsi yaranandan bəri bizim İranda heç bir fəaliyyətimiz yoxdur. Lakin İran tərəfindən bu ölkəyə səfərlə bağlı dəvət almısınız. Həm İranda yaşayan soydaşlarımız, həm də Avropadakı cənubi azərbaycanlılarla olan əlaqələrin gücləndirilməsi baxımından belə bir fəaliyyətə başlamaq haqqında nə düşünürsünüz?

- İrandakı azərbaycanlılar öz tarixi torpaqlarında yaşadığı üçün onlar diaspor sayılmır. Ona görə də Dövlət Komitəsi olaraq İranda yaşayan azərbaycanlılarla işləməmişik. Amma İrandan və digər ölkələrdən olub öz torpaqlarında yaşamayan bütün azərbaycanlıların birləşdiyi təşkilatlarla əməkdaşlıq edirik, onların Azərbaycanın, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğindəki fəaliyyətini dəstəkləyirik, bundan sonra da dəstəkləyəcəyik.

Gürcüstandakı problemlər 1-2 il ərzində həll olunması deyil

- Gürcüstandakı azərbaycanlıların rahat yaşayışı, cəmiyyətə inteqrasiyasının təmin edilməsi, o cümlədən onların təşkilatlanması işlərinin gücləndirilməsi istiqamətində zaman-zaman addımlar atılsa da, problemlər hələ də tam həll olunmamış qalır. Bununla bağlı Dövlət Komitəsi səviyyəsində hansı tədbirlər görülür?

- Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılarla bağlı məsələ hər zaman ölkə rəhbərliyinin və komitənin diqqətindədir. Gürcüstan hökuməti də bu problemlərin həlli istiqamətində addımlar atıb. Ancaq təbii ki, bu problemlərin bir qismi uzun illər ərzində yığılıb qalmış, SSRİ-nin süqutundan sonra yaranmış situasiyanın doğurduğu fəsadlardır. Soydaşlarımızın orada torpaqla təmin olunmasından tutmuş təhsil sahəsinə qədər çox problemləri var və bunlar 1-2 il ərzində həll olunması problemlər deyil, ağır problemlərdir. İnanırıq ki, Gürcüstan hökuməti ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində bu problemlər həllini tapacaq.

Dövlət Komitəsi azərbaycanlıların yerli cəmiyyətə inteqrasiyasına dəstək vermək məqsədilə 2007-ci ildən başlayaraq çox böyük bir layihə həyata keçirir. Gürcüstanın azərbaycanlılar yaşayan regionlarında məhz bizim soydaşlarımız üçün dil kursları açılıb, onlar dərs vəsaiti, zəruri materiallarla təmin olunub. Sevindirici haldır ki, müəyyən müddət sonra layihənin müsbət nəticələrini müşahidə etdik. Gürcüstanın ali məktəblərinə qəbul olunan azərbaycanlıların sayında ciddi artım oldu. Biz bu problemin xeyli dərəcədə həllinə nail olduq. Diqqət yetirdiyimiz əsas məsələ Gürcüstan azərbaycanlılarının cəmiyyətə inteqrasiyasına nail olmaqdır. Hesab edirəm ki, yalnız yerli cəmiyyətə inteqrasiya etmiş, vətəndaşı olduğu dövlətin dilini, qanunlarını bilən bir toplum öz hüquqlarını qoruya, normal yaşam şərtlərini təmin edə bilər.

- Bir müddət əvvəl Gürcüstanda məsciddə baş verən təhqiramiz hadisə, gürcü azarkeşlərin Bakıda separatçı hərəkatları nəyə hesablanıb? Bunların arxasında hansı niyyətlər durur?

- Bildiyim qədər müvafiq təşkilatların bu barədə rəsmi açıqlaması oldu. Eyni zamanda Gürcüstan tərəfinin müvafiq qurumları da bu hadisəni pislədilər. Azərbaycanla Gürcüstan regionda bir sıra məsələlərdə strateji tərəfdaş kimi çıxış edir. Bu əlbəttə ki, bəzi qüvvələrin xoşuna gəlmir və vaxtaşırı bu cür təxribat

cəhdləri olur. Lakin dövlətlərimiz arasındakı münasibətlərin indiki səviyyəsi imkan verir ki, istənilən bu cür təxribat təşəbbüslərinin əlaqələrə xələl gətirməsinin qarşısı alınsın.

Təəssüf ki, Ukraynada başqa addımlar atmaq imkanı yoxdur

- Ukraynada baş verən silahlı toqquşmalar orada yaşayan yarım milyona yaxın azərbaycanlının taleyi ilə bağlı ciddi narahatlıq doğurur. Xüsusən də Donetsk və Luqansk regionlarında həyatı təhlükə altında olan azərbaycanlıların təhlükəsizliyinin, sosial təminatının yaxşılaşdırılması məqsədilə Komitə bu ölkənin rəsmi orqanları ilə birgə hansı işlər görür və ya görməyi planlaşdırır?

- Ukraynada yaranmış qeyri-sabit vəziyyət başlayandan bəri biz oradakı bütün diaspor təşkilatlarına xəbərdarlıq edirik. Ukraynadakı Azərbaycan Səfirliyi də azərbaycanlılara müraciət edərək bildirib ki, öz təhlükəsizlikləri naminə münaqişələrin, toqquşmaların olduğu yerlərdən mümkün qədər kənarında olsunlar. Dövlət Komitəsinin səlahiyyət və imkanı ona çatır ki, bununla bağlı çağırış etsin, ehtiyatlı olmağa səsləsin. Təəssüf ki, indiki mürəkkəb situasiyada Ukraynada azərbaycanlıların hüquqlarının müdafiəsi üçün başqa addımlar atmaq imkanı yoxdur. Biz daim dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlının problemlərini, qarşılaşdığı çətinlikləri diqqətdə saxlamağa çalışırıq.

Diaspor təşkilatları Azərbaycanın milli və dövlət maraqlarından çıxış etməlidirlər

- Bir müddət əvvəl Rusiyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları arasında yaranmış ciddi fikir ayrılığının aradan qaldırılmasına və onların birliyinə nə dərəcə nail olunub?

- Bu məsələ ilə bağlı mövqeyimizi bir neçə dəfə çox aydın və dəqiq şəkildə ifadə etmişik. Diaspor təşkilatları arasındakı fikir ayrılıqlarının olması təbiidir. Çünki hər bir təşkilatda yüzlərlə, minlərlə insan təmsil olunur və onların hamısının eyni cür düşünməsi mümkün deyil. Biz hər bir diaspor təşkilatı ilə işləməyə hazırıq. Yeganə prinsipimiz bundan ibarətdir ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları hansı ölkədə fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq, Azərbaycanın milli maraqlarından, dövlət maraqlarından çıxış etməlidirlər.

- Bu yaxınlarda belə bir fikir bildirmisiniz: "Biz öz fəaliyyətimizdə daim Azərbaycan dövlətinin maraqlarını əsas tuturuq. Bu bizim üçün qırmızı xətdir və kimsə onu keçməyə cəhd edərsə, biz öz mövqeyimizi çox açıq şəkildə ifadə edirik". Bu qırmızı xətti keçən azərbaycanlılar və ya təşkilatlar çox olur?

- Dediyim kimi diaspora onlarla, yüzlərlə, minlərlə insanı birləşdirən məfhumdur. Bu insanların fərqli düşüncəsi, dünyagörüşü, hadisələrə baxışı var. Bizim onlara heç bir məsələdə təsir etmək niyyətimiz və məqsədimiz yoxdur. Sadəcə, məsələ milli və dövlətçilik maraqlarına gəlinə, biz öz mövqeyimizi ortaya qoyuruq.

Əldə etdiyimiz uğurlar bizi tam qane etmir

- Bir müddət əvvəl qeyd etmişdiniz ki, indiki məqamda ölkəmiz həm beynəlxalq siyasətdə, həm də diaspor quruculuğu sahəsində qarşıya qoyulan strateji məqsədlərə nail olub. 200 illik erməni diasporu və güclü lobbisinin qarşısında cəmi 23 ildir ki, yenidən müstəqillik əldə etmiş dövlət buna necə nail ola bilib?

- Azərbaycan diasporu gənc olmasına baxmayaraq, kifayət qədər tarixi olan diasporlarla müqayisədə olduqca səmərəli işləyib və uğurlu nəticələrə nail olub. Bu isə bu istiqamətdə konkret məqsəd və hədəflərə ünvanlanmış vahid strateji xətti olan Azərbaycan dövlətinin uğurudur. Ulu öndər Heydər Əliyevin bu sahədə müəyyənləşdirdiyi siyasi kursu Prezident İlham Əliyevin uğurla davam etdirməsi nəticəsində diaspor quruculuğu işi keyfiyyətcə yeni müstəviyə qaldırılıb. Cənab Prezidentin qeyd etdiyi kimi “Güclü dövlət - güclü diaspor” prinsipinə söykənən siyasətin nəticəsi olaraq ermənilərin əsrlərdir apardığı təbliğat iflasa uğramaqdadır. 200 illik tarixi, təcrübəsi olan erməni diasporu və lobbisi özlərinin də etiraf etdiyi kimi Azərbaycan diasporunun məqsədyönlü fəaliyyətindən narahat olmağa başlayıb. Bu, bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, təkcə diasporumuz deyil, bütövlükdə Azərbaycan dövlətinin uğurudur. Çünki Azərbaycanın bu sahədə konkret məqsədlərə və hədəflərə ünvanlanmış vahid strateji xətti var və ən əsası da elə budur. Bütün dövlət qurumlarımız, ictimai birliklər, qeyri-hökumət təşkilatları, KİV və şübhəsiz ki, diaspor təşkilatlarımız hər biri öz fəaliyyətini bu strateji xəttə uyğun olaraq qurub. Amma əlbəttə ki, əldə etdiyimiz uğurlar bizi tam qane etmir. Çünki cəmiyyətin bir parçası olan diaspor da ətrafdakı dəyişikliklərin təsirindən kənar qalmamalı, zaman-zaman inkişaf etməli, dəyişməli və təkmilləşməlidir. Bu baxımdan Azərbaycan diasporunun qarşısında hələ görüləsi çox işlər var.

Daha böyük nailiyyətlərə imza atacağıq

- Qarşıdan 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü gəlir. Sizin üçün bu tarix nə deməkdir? Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ilə bağlı hansı yeni ideya və təklifləriniz var?

- Bu tarix bütün azərbaycanlılar üçün mühüm əhəmiyyətə malikdir. Həmin vaxt baş verənlər bütün azərbaycanlıları vahid bir amal ətrafında birləşdirən milli birlik ideyası – azərbaycançılıq ideyasının yaranmasına gətirib çıxardı, bu gün güclü dövlətə çevrilməyimizi təmin edəcək milli inkişaf yolumuzu müəyyənləşdirdi. Ulu öndər Heydər Əliyev 31 dekabrı Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü elan etməsindən sonra xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların vahid ideya ətrafında birləşməsi prosesi başlandı. Diaspor quruculuğu dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşdirilməsi, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılması, soydaşlarımızın məskunlaşdıqları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin edilməsi sahəsində atılmış addımlar Azərbaycan diasporunun mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsinə stimül verdi.

Bu münasibətlə bütün soydaşlarımızı təbrik edirəm, diaspor fəaliyyətində onlara daha böyük uğurlar arzulayıram. İnanıram ki, qarşılıqlı əməkdaşlıq şəraitində bu sahədə daha böyük nailiyyətlərə imza atacağıq.

Paralel.- 2014.- 27-29 dekabr.-№ 230.- S. 7.

Diaspor Komitəsi 2015-ci il üçün planlarını açıqladı

Nazim İbrahimov: “Azərbaycan diasporunun məqsəd və vəzifələrinin əsas hədəfi ilk növbədə Qarabağ münaqişəsinə və azərbaycanlıların tarix boyunca erməni təcavüzünə uğramasına ədalətli beynəlxalq qiymətin verilməsinə hesablanıb”

Azərbaycan Prezidentinin tapşırıq və tövsiyələrinə uyğun olaraq, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsi, soydaşlarımızın cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi fəallığının artırılması istiqamətində bir sıra layihələrin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bunu “Trend”ə müsahibəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov deyib.

Dövlət Komitəsinin sədri həmçinin bildirib ki, 2015-ci ildə müxtəlif ölkələrin tanınmış siyasi xadimlərinin, parlament üzvlərinin Azərbaycana səfərlərinin təşkili, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və nüfuzlu Madrid Klubu ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində III Qlobal Müştərək Cəmiyyətlər Forumunun keçirilməsi planlaşdırılır.

N.İbrahimovun sözlərinə görə, eyni zamanda, "erməni soyqırımı" iddiaları ilə bağlı 2015-ci ildə erməni diasporu və lobbisinin Ermənistan hökuməti ilə birgə həyata keçirməyi planlaşdırdığı kampaniyalarla əlaqədar müəyyən tədbirlər nəzərdə tutulub: "Bundan başqa, ilk dəfə Azərbaycanda keçiriləcək Avropa Oyunları ilə əlaqədar Azərbaycanın turizm imkanlarının, mədəniyyətinin, xalqımızın adət-ənənələrinin, ölkəmizin əldə etdiyi nailiyyətlərin beynəlxalq miqyasda təbliği istiqamətində diaspor təşkilatları tərəfindən müəyyən tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub”.

Komitə sədri qeyd edib ki, Azərbaycan diasporunun məqsəd və vəzifələrinin əsas hədəfi ilk növbədə Qarabağ münaqişəsinə və azərbaycanlıların tarix boyunca erməni təcavüzünə uğramasına ədalətli beynəlxalq qiymətin verilməsinə hesablanıb: “Hədəflərimizə çatmaq üçün isə ardıcıl olaraq ermənilərin Qarabağ müharibəsində törətdiyi vəhşiliklərin, xüsusən Xocalı soyqırımının və əsrlərdir erməni millətçilərinin apardığı etnik təmizləmə siyasətinin mahiyyətini dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışırıq. Bu istiqamətdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, eləcə də digər dövlət qurumlarının dəstəyi ilə xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız ildən-ilə təbliğat işini daha da genişləndirir. Xocalı soyqırımını tanıyan ölkələrin, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların sayının artması, ABŞ-ın 13 ştatının Xocalıda baş verənləri soyqırım kimi qəbul etməsi Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin nəticəsi idi. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan “Xocalıya ədalət!” kampaniyası da bu sahədə görülən işlərin səmərəsini artırıb. Bundan başqa, diaspor təşkilatlarımız hər il dünyanın bir çox ölkəsində Xocalı soyqırımı ilə bağlı müxtəlif aksiya və tədbirlərlə yerli ictimaiyyətin diqqətini bu hadisəyə yönəltməyə çalışırlar.

Əlbəttə ki, bu proses davamlıdır və hesab edirəm ki, indiyə qədər bu sahədə görülmüş işlər, erməni təbliğatının təsirini xeyli dərəcədə azaldıb. Biz ermənilərlə təbliğat mübarizəsinin elə bir həddinə gəlib çatmışıq ki, mənim fikrimcə, beynəlxalq ictimai rəydə erməni uydurmalarını qəbul edəcək və ya səmimi olaraq ciddi qəbul edəcək dairələrin sayı əvvəlki illərlə müqayisədə olduqca azdır. Düzdür, hansısa siyasi konyuktura

çərçivəsində baş tuta biləcək həmlələr istisna olunmur. Amma biz də, bu cür istisnaların real səbəblərini və ümumi vəziyyəti öyrənirik, əldə etdiyimiz məlumatlara, proseslərin mümkün inkişaf istiqamətlərinə dair proqnozlara uyğun olaraq fəaliyyətimizi davam etdirməyi planlaşdırırıq. 2015-ci illə bağlı Ermənistan hökuməti, eyni zamanda erməni diasporu və lobbisinin çox genişmiqyaslı kampaniya həyata keçirəcəyi gözlənilir. Hesab edirik ki, bu istiqamətdə Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları birgə tədbirlər həyata keçirməlidir və keçirəcək də. Müəyyən təkliflər, ideyalar var ki, onların həyata keçirilməsi planlaşdırılır”

Nazim İbrahimov Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılarla bağlı məsələyə də toxunub: “Bu məsələ hər zaman ölkə rəhbərliyinin və komitənin diqqətindədir. Gürcüstan hökuməti də bu problemlərin həlli istiqamətində addımlar atıb. Ancaq təbii ki, bu problemlərin bir qismi uzun illər ərzində yığılıb qalmış, SSRİ-nin süqutundan sonra yaranmış situasiyanın doğurduğu fəsadlardır. Soydaşlarımızın orada torpaqla təmin olunmasından tutmuş təhsil sahəsinə qədər çox problemləri var və bunlar 1-2 il ərzində həll olunması problemlər deyil, ağır problemlərdir. İnanırıq ki, Gürcüstan hökuməti ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində bu problemlər həllini tapacaq. Diqqət yetirdiyimiz əsas məsələ Gürcüstan azərbaycanlılarının cəmiyyətə inteqrasiyasına nail olmaqdır. Hesab edirəm ki, yalnız yerli cəmiyyətə inteqrasiya etmiş, vətəndaşı olduğu dövlətin dilini, qanunlarını bilən bir toplum öz hüquqlarını qoruya, normal yaşam şərtlərini təmin edə bilər”.

Xalq Cəbhəsi.-2014.-27 dekabr.-№ 238.-S.8.

Heydər ƏLİYEV: Bizim hamımızı birləşdirən azərbaycançılıq ideyasıdır

Arzuman Muradlı,

politoloq, YAP Səbail rayon təşkilatının sədr müavini

XX əsrin sonunda miqrantların sayının sürətlə artması və onların institutlaşması sosioloq alimləri bəşəriyyətin inkişaf ssenarilərindən biri kimi “dünyanın diasporlaşması” haqqında mübahisələr açmağa sövq etmişdir. Həqiqətdə miqrasiya prosesi bu və ya başqa şəkildə dərinləşməkdə və yeni-yeni formalar almaqda, diasporların rolu və təsir gücü isə sürətlə artmaqdadır.

Müasir qloballaşan dünyanın bir xarakterik xüsusiyyəti də məhz miqrasiya proseslərinin sürətlənməsidir. Ümumiyyətlə qloballaşma “milli sərhədləri” daha şəffaf edir və buna görə də milyonlarla insan yaxşı həyat axtarışı naminə Vətənini tərk edib başqa ölkələrə üz tutur. Son 50 ildə beynəlxalq miqrantların sayı təqribən üç dəfə artıb. Əgər 1960-cı ildə bütün dünyada öz doğulduğu ölkədən kənarında yaşayanların sayı 75,5 milyon nəfər olubsa, 2000-ci ildə bu rəqəm 176,6 milyon, 2009-cu ilin sonunda isə artıq onların sayı 213,9 milyona çatmışdır. BMT ekspertlərinin rəyinə görə hazırda Yer kürəsinin hər 35-ci sakini, inkişaf etmiş ölkələrdə isə hər onuncu sakin beynəlxalq miqrant sayılır.

Miqrasiyanın miqyasının kəskin artımı ilə paralel olaraq miqrantların etnik cəmiyyətlərinin konsolidasiyası da sürətlənir. Bir qayda olaraq yeni yaşayış yerinə düşən köçkünlər, onlara yad olan etnomədəni mühitdə tək-cə yaşamaq naminə deyil, həm də öz adət-ənənələrini, mədəniyyətlərini və dillərini qorumaq üçün birləşməyə çalışırlar. Bu məqsədlə də onlar ya mövcud diaspor təşkilatlarına birləşir, ya da yenilərini yaradırlar. Nəticədə dünyada diasporların sayı sürətlə artır.

Diasporlar bir ictimai institut kimi əsrlərlə, hətta minilliklərlə mövcud olmuş, onların yaşı haqlı olaraq mədəni-tarixi proseslərin subyektləri olan etnos və dövlətlərin tarixi ilə ölçülür. Bu və ya digər etnosa, dinə mənsubiyyətindən, məşğuliyyətindən asılı olmayaraq, köçkün insanların öz tarixi vətənlərindən kənarında ictimai fəaliyyəti nəticədə diasporun yaradılmasına gətirib çıxarmışdır. Bəzi etnosların tarixi ənənəvi olaraq diasporla bağlıdırsa, başqalarının tarixi demək olar ki, diaspor institutu tanımır.

Yerusəlim Universitetinin professoru Q.Şeffər dünyada daha çox tanınan bir çox diasporların sayını müəyyənləşdirməyə çalışmışdır. Onun hesablamalarına görə “tarixi” baxımdan ən böyük diaspor çinlilərin diasporudur ki, onun üzvlərinin sayı 35 milyon nəfəri keçir. Hind diasporu 9 milyon, yəhudi və qaraçılar 8 milyon, bədxah qonşularımız olan ermənilər 5,5 milyon, yunanlar 4 milyon, almanlar isə 2,5 milyondur. Müasir diasporlardan isə ən böyüyü hesab edilən afro-amerikalılar 25 milyon nəfər, kürdlər 14 milyon, irlandiyalılar 10 milyon, italyanlar 8 milyon, macarlar və polyaklar hərəyə 4,5 milyon, türklər və iranlılar hərəyə 3,5 milyon, yaponlar 3 milyon, livanlılar(əsasən xristianlar) isə 2,5 milyon nəfər təşkil edirlər. Bu sırada bizim adımız olmasa da, zənnimizcə, iranlıların siyahısında şübhəsiz azərbaycanlılar böyük çoxluq təşkil edirlər.

Azərbaycan diasporunun formalaşmasına gəldikdə isə, bu kifayət qədər uzun bir tarixi əhatə edir. Onun ilkin addımları barədə məlumatın azlığına baxmayaraq, tədqiqatçı alimlərimiz bir sıra tarixi mənbələrə əsasən bəzi faktları aşkara çıxarmağa müvəffəq olmuşlar. Əldə olunan elmi nəticələrə görə, Azərbaycan diasporunun təşəkkül və formalaşma tarixi bir neçə mərhələyə bölünür. Lakin biz bu yazıda xarici ölkələrə səpələnmiş azərbaycanlıların diaspor kimi təşkilatlanmasında müstəsna xidmətləri olan Heydər Əliyevin hakimiyyət illərinə nəzər salacağıq.

Alimlərimiz SSRİ-nin süqutundan sonra Avropa ölkələrində azərbaycanlıların yeni nəsillərinin məskunlaşmasını diasporun təşəkkülünün son mərhələsi kimi qiymətləndirirlər. Yaxın tarixdən məlumdur ki, SSRİ-də dissident hərəkatının, azad fikrin genişləndiyi bir dövrdə - 1969-cu ildə ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etməyə başladı. O, respublikanın həyatında, ictimai şüurun, milli özünüdərk təşəkkülündə yeni bir mərhələnin təməlini qoydu və zaman-zaman azərbaycançılıq ideyasını milli ideologiyanın əsas fəlsəfəsinə çevirməyi bacardı.

Heydər Əliyev ölkənin ictimai həyatının bütün sahələrində sürətli inkişafa aparan köklü islahatlara yol açdı. Azərbaycan qısa vaxt ərzində iqtisadi göstəricilərinə, intellektual potensialına görə SSRİ miqyasında ön sıralara çıxdı. Heydər Əliyevin apardığı islahatlar yalnız iqtisadi sahəni əhatə etmirdi. Bu köklü dəyişikliklər elm və təhsildə, mədəniyyətdə də böyük sıçrayışlarla nəticələndi. Azərbaycanda elmin inkişafının stimullaşdırılması istiqamətində bir çox mühüm addımlar atıldı. Heydər Əliyev elmə, mədəniyyətə, ədəbiyyata xüsusi diqqət və qayğı göstərirdi. Azərbaycanın bir çox elm və mədəniyyət xadimlərinin, ədib və şairlərinin həyat və yaradıcılığında özünü göstərən bu diqqət, respublikada azad fikrli ziyalılardan təqibinə birdəfəlik son qoydu. Təsədüf deyildir ki, məhz Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi sayəsində 1969-cu ildən Sovet İttifaqı dağılana kimi Azərbaycanda bir nəfər də olsun dissident qeydə alınmamışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev təbiətən demokratik ruhlu bir şəxsiyyət olduğundan ayrı-ayrı bədii əsərlərdə, elmi monoqrafiyalarda sovet quruluşunun ünvanına yönəldilmiş tənqidlərə olduqca dözümlü münasibət bəsləyir və cəmiyyətin müxtəlif sahələrində təzahür edən çatışmazlıqların üzə çıxarılmasına imkan yaradırdı. O, xüsusilə Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasını, xalqımızın tarixinin obyektiv araşdırılmasını, həqiqəti ortaya çıxaran əsərlərin yaradılmasını daha çox diqqətdə saxlayırdı.

XX əsrin 70-ci illərindən başlayan iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm və təhsil sahələrində inkişaf, mənəvi mühitin sağlamlaşdırılması bütövlükdə ölkədə milli özünüdərk prosesinin təkamülünə də böyük təkan verdi. 70-80-ci illərdə Heydər Əliyev qətiyyət, müdriklik və cəsarətini xalqın tarixi yaddaşının qorunmasına, mədəniyyətimizin tərəqqisinə, Azərbaycanın bütün dünyada tanınmasına yönəltdi.

Həmin dövrün mövcud siyasi reallıqları diaspor problemi ilə milli-ideoloji zəmində açıq və sistemli şəkildə məşğul olmağa imkan verməsə də, dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətənlə əlaqəsinə xidmət edəcək imkandan səmərəli istifadə edilirdi. Xarici ölkələrlə mədəni əlaqələrin qurulması, bədii tərcümə işinin genişlənməsi, xaricdə yaşayan həmvətənlərimizlə Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin (İVətən» cəmiyyəti) yaradılması soydaşlarımızın birliyinin və Vətənlə ayrılmaz tellərlə bağlanması mülhüm

addımlardan biri idi. Eyni zamanda respublikamızın hərtərəfli inkişafı onlarda milli qürur hissi oyadır, Ata yurduna maraq və bağlılığı artırdı.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının elmi və intellektual potensialının gücləndirilməsinə diqqət və qayğısı sayəsində yüzlərlə azərbaycanlı gənc SSRİ-nin ən nüfuzlu elm ocaqlarında təhsil almaq imkanı qazanmışdır. Məhz onun düşünülmüş və gələcəyə hesablanmış siyasəti nəticəsində keçmiş SSRİ məkanının 50-dən çox böyük şəhərinin 170-dən artıq ali təhsil ocağında elm, iqtisadiyyat, mədəniyyət, istehsalat və digər sahələri əhatə edən və Azərbaycanda zəruri ehtiyac duyulan 250-dən çox ixtisas üzrə 15 mindən çox mütəxəssis hazırlanmışdır. Bu kadrların bir çoxu yenidən Azərbaycana qayıdıb respublikanın inkişafına öz töhfələrini versələr də onların bir qismi təhsil aldıkları şəhərlərdə məskunlaşmışdılar. Bir sözlə, 70-80-ci illərdə sovet dövlətində gedən respublikalararası inteqrasiya prosesləri, gənclərin Azərbaycandan kənarında digər respublikalarda təhsil almaq imkanı azərbaycanlıların təbii miqrasiyasına təkan verirdi. Respublikamızdan kənarında əmək fəaliyyətinə başlayan həmin mütəxəssislər bir tərəfdən həmvətənlərimizin mütəşəkkilliyinin güclənməsinə, digər tərəfdən elm və mədəniyyətimizin inkişafına əhəmiyyətli yardım göstərirdi.

80-ci illərin əvvəllərində Heydər Əliyevin Moskvada Sovet dövlətinin rəhbərlərindən biri kimi fəaliyyəti dünya azərbaycanlıları arasında milli təfəkkürün güclənməsində xüsusi rol oynamışdır. Bu gün xarici ölkələrdə “azərbaycanlı” adını şərəf və ləyaqətlə daşıyan neçə-neçə dünya şöhrətli alim, ziyalı, incəsənət xadimi, iş adamı var və onlar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında bu gün də yaxından iştirak edirlər.

Ötən əsrin 80-ci illərin sonlarında SSRİ məkanında cərəyan edən hadisələr imperiyanın sərhədləri çərçivəsində demokratik düşüncə tərzinin genişlənməsinə və milli azadlıq hərəkatlarının güclənməsinə zəmin yaratmış oldu.

Azərbaycanda milli oyanış daha geniş vüsət almışdı. Erməni işğalçılarının ölkəmizin ayrılmaz parçası olan Dağlıq Qarabağın ərazisinin qəsb edilməsinə yönəldilmiş terror-təxribat aksiyaları xalqımızın milli özünüdərk hissəsinin güclənməsinə yeni bir təkan oldu.

1990-cı il 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının milli bütövlüyünü təsdiqləyən ən böyük hadisələrdən biri kimi tarixin yaddaşına əbədi həkk edilmişdir. Bu faciə harada, hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, özünü azərbaycanlı sayan bütün insanları vahid qüvvə kimi birləşdirdi. Heydər Əliyev imperiya ağalarının təqib və təzyiqlərinə baxmayaraq, mürəkkəb vəziyyətdə vətəndaş mövqeyi və Vətən təəssübkeşliyi nümayiş etdirərək 20 Yanvar qırğını ilə bağlı Moskvada etiraz səsini ucaltdı. Onun verdiyi bəyanat çökməkdə olan Sovet imperiyasını lərzəyə gətirdi. Məhz bundan sonra faciənin şokundan ayılan dünya azərbaycanlıları ayağa qalxdı və xalqın siyasi iradəsini bəyan edən dahi azərbaycanlının səsində səs verərək ölkənin, xalqın taleyi üçün tarixi məsuliyyət daşımaq qüdrətində olan yeganə siyasi xadim və milli lider ətrafında sıx birləşməyə başladılar. Lakin həmin məqamda respublikamızda bu imkandan istifadə edilmədi və nəticədə mövcud problemlər daha da dərinləşdi.

Sonralar bu tarixi məqamları dəyərləndirərkən Heydər Əliyev deyirdi: “Yaxın və uzaq tarix göstərir ki, bütün bu hücumlara Azərbaycan xalqı cavab verməyə qadir idi. Əgər o zaman xalqı hiddətləndirən vahid,

sarsılmaz qüvvə kimi bir araya toplayan milli qürur və oyanış hisslərindən konstruktiv istifadə olunsaydı, biz bu gün Dağlıq Qarabağ probleminin həlli ilə məşğul olmazdıq.”

Usta siyasətçi milli həmrəyliyin və birliyin dövlət quruculuğunda və onun inkişafında müstəsna əhəmiyyət daşıdığını çox gözəl bilirdi. Xüsusilə Azərbaycanın imperiyadan qopub müstəqilliyə doğru getdiyi dövəndə bu, daha çox vacib idi. Məhz buna görə də Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə hələ 1991-ci ildə Naxçıvan Ali Məclisində 31 Dekabr Dünya Azərbaycanlıların Həmrəylik Gününün təsis edilməsi haqqında qərar qəbul olundu və bu tarixi günün bütün ölkə ərazisində bayram kimi qeyd olunması ilə bağlı Azərbaycan Milli Məclisi qarşısında məsələ qaldırıldı.

1993-cü ildə Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə gəlişi ilə bütün Azərbaycan vətəndaşlarının — dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, ölkənin azadlığını və müstəqilliyini dəstəkləyən insanların vahid Azərbaycan dövlətçiliyi ətrafında birləşdirilməsi üçün ciddi iş aparılmağa başlandı.

Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideyasına tamam yeni bir məzmun verərək onu Azərbaycanın milli etnik xüsusiyyətlərinə, müasir dövrün tələblərinə və dünyanın hazırki dövrünə uyğunlaşdırdı. Azərbaycançılıq ideologiyası məhz Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi ardıcıl siyasi xətt olaraq mükəmməl ideoloji bir təlim kimi ölkənin dövlət siyasətinə çevrildi.

Məhz bu dövrdə azərbaycanlıların həmrəyliyi və birliyi ideyası artıq bütün dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın düşüncələrinə hakim kəsildi və dövlət siyasətinin prioritetlərindən birinə çevrildi. Yaşadıqları ölkələrdə soydaşlarımızın təşkilatlanması, azərbaycanlı icmalarının fəaliyyətinin genişlənməsi, tarixi Vətənlə - müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin güclənməsi istiqamətində çox böyük işlər görüldü.

Heydər Əliyev azərbaycançılığı bütöv bir xalqın -bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların, Azərbaycanla hər hansı şəkildə bağlılığı olan bütün soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin milli birlik simvoluna və milli ideologiyasına çevirdi. Ümumən bu mövzuda söhbət açılarda istər -istəməz gözlərimiz önündə ulu öndərin xarici ölkələrə səfərləri zamanı mütləq bu ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı icmalarının nümayəndələri ilə görüşləri canlanır.

Ümummillə lider Heydər Əliyev hələ sovetlər dövründən yaxşı bilirdi ki, diasporların müasir düzəndə ciddi əhəmiyyət verilməsinin mühüm məqamlarından biri ondan ibarətdir ki, onlar mövcud olduqları ölkələrə ciddi təsir göstərə bilirlər. Onlar bu ölkələrin demografik, etnik və konfessional strukturunu dəyişirlər. Diasporlar təkcə öz adət-ənənələrini, mənəvi dəyərlərini, dillərini qorumur, həm də yaşadıkları yerdə cəmiyyətə yad olan dəyərlərini aşılayırlar. Diasporların ölkələrin təkcə daxili yox, həm də xarici siyasətinə təsir gücü artır, çünki əhəmiyyətli maliyyə resurslarına malik böyük transmilli diasporlar bir qədər əvvəl onlara doğma olan, müntəzəm əlaqədə olduqları ölkələrin maraqlarına fəal şəkildə lobbicilik edirlər.

Erməni alimləri nahaq demirlər ki, “diasporlar dünyanı idarə edirlər, beynəlxalq normaları müəyyənləşdirirlər, hökumətləri və dövlətləri formalaşdırırlar və hətta qarşıya dünya hakimiyyəti yaratmaq vəzifəsi qoyurlar...” Bu mənada mübalığəsiz qeyd etmək olar ki, son yarım əsrlik bir tarixi mərhələdə dünyada gedən proseslər diasporların iqtisadi və hətta ideya hökümranlığı altında baş verir.

Bu dövlət siyasətinin yaradıcısı və əsas icraçısı Heydər Əliyev dövlət başçısı kimi xarici ölkəyə elə ilk səfərə yollandığı Fransada, iş qrafikinin gərgin olmasına baxmayaraq, Avropada söz sahibi olan bu dövlətin azərbaycanlı vətəndaşları ilə çox maraqlı bir görüş keçirdi. Heyrət və sevinc dolu baxışlarla müstəqil Azərbaycanın dövlət başçısını dövrəyə alan və sanki Azərbaycan müstəqilliyinin gerçək olduğuna arxayınlaşmaq üçün ciddi cəhdlə onun, məhz Azərbaycan Prezidentinin əlini sıxmağa şans arayır, bunu qazanandan sonra isə bir çoxlarının, bəlkə də həsrəti uzun çəkənlərin gözündən sevinc yaşları gilələnirdi. Vətən həsrəti bilməyənlər, çəkməyənlər belə bu mənzərədən təsirlənməyə bilməzdilər. Heydər Əliyev bu görüşlərdə sözü o yerə gətirirdi ki, o yerdə bu Vətənin taleyi həll olunurdu və bu missiyada bu nisgillilərin payı daha çox ola bilərdi. Ulu öndərin siyasi ritorikadan uzaq və gerçək mənzərəni canlandıran nitqi, içində azacıq vətəndaşlıq hissi olan bir azərbaycanlıni belə rahat buraxa bilməzdi və buraxmırdı da. Onun bir lider olaraq verdiyi tövsiyələr, diaspor quruculuğu istiqamətində heç şübhəsiz öz işini görürdü. Sonra bu səpkili görüşlər Türkiyədə, İranda, İngiltərədə, bir sözlə, bütün xarici səfərlərdə prezident protokolunun əsas bəndlərindən birinə çevrilirdi.

Nəhayət, 2001-ci il noyabrın 9-10-da məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və himayəsi ilə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının ilk qurultayı keçirildi. Məhz bu qurultay xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması baxımından tarixi dönüş nöqtəsi oldu. Böyük təşkilatlanmanın start tədbirinə çevrilən bu qurultaydan sonra dünyanın hər yerində Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti canlandı, Azərbaycan diaspor quruculuğu və onların fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi istiqamətində səylər gücləndi. Dünyanın 36 ölkəsindən 403 nümayəndənin, bütövlükdə isə 1105 nümayəndənin iştirak etdiyi Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında bütün azərbaycanlıların lideri Heydər Əliyev çıxış edərək dedi: “İnsan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, gərək öz milliliyini qoruyub saxlasın. Dünyada, eyni zamanda assimilyasiya prosesi var. İnsanlar - mən azərbaycanlılar haqqında danışırım, gərək yaşadıkları ölkədə, yenə deyirəm, o şəraitə mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqe tutsunlar. Ancaq daim öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən məhz bu amillərdir. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır.

Azərbaycan müstəqillik əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir.”

Qurultaydan sonra xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasında yeni bir mərhələ başladı. Prezident Heydər Əliyev bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə 2002-ci ildə Xaricdə yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında fərman imzaladı. Daha sonra “Azərbaycan diasporu” anlayışı elə həmin ildə Milli Məclis tərəfindən qəbul olunmuş “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılara münasibətdə dövlət siyasəti haqqında” qanun qəbul olundu ki, bu da xaricdə yaşayan həmvətənlərimizə dövlət qayğısının hüquqi əsaslarını müəyyənləşdirdi.

Həmin ərəfədə dünyanın əksər ölkələrində 300 -dən artıq azərbaycanlı icması və təşkilatı fəaliyyət göstərirdi və onların təşkilatlanması prosesi bu gün də davam etməkdədir. Ayrı-ayrılıqda fəaliyyət göstərən içmə və təşkilatlar artıq Federal Azərbaycan birlikləri kimi birləşməyə başlamışlar. Bunlara Ümumrusiya Azərbaycan Konqressini, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresini, Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli-Mədəni Muxtariyyatını, Almaniyada Azərbaycanlı Cəmiyyətlərinin Federasiyasını, İsveç-Azərbaycan Federasiyasını, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistan Azərbaycanlılarının Konqresini və sairələri nümunə göstərmək olar.

Azərbaycana güclü insan potensialını hərəkətə gətirə biləcək parlaq və yaradıcı milli ideologiya lazım gəldiyi bir vaxtda, böyük tarixi şəxsiyyət, ideoloq və dövlət xadimi Heydər Əliyev tarixin, cəmiyyətin gələcək inkişaf hədəflərini fəhmlə təyin edən mütəfəkkir kimi müstəqil dövlət ideologiyası olaraq azərbaycançılığın siyasi, iqtisadi təməllərini formalaşdırdı, onu dövlətçiliyə tətbiq etdi, azərbaycançılığa əsaslanan milli dövlət yaratdı, xalqda dövlətçilik hissini formalaşdırdı.

Azərbaycançılıq məfkurəsi əməllərində, qəlbində və zəkasında, daxili-mənəvi varlığında, əzəmətli şəxsiyyətində parlaq şəkildə görünən Heydər Əliyevin Vətən qarşısında tarixi xidmətlərindən biri də bu ideologiyayı fəlsəfi təlim kimi sistemə salması və müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinə uğurla tətbiq etməsi oldu. Məhz bunu əsas götürərək tədqiqatçı alimlər qeyd edirlər ki, “böyük nəzəri-tarixi ənənələri olsa belə, azərbaycançılıq Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri sayəsində yeni siyasi dövrün ifadəsi, xalqımızın yeni təfəkkür mərhələsinin fəlsəfəsi kimi formalaşmışdır”.

Ulu öndər Heydər Əliyevin azərbaycançılıq fəlsəfəsinə sökənən həmrəylik və birlik siyasəti Prezident cənab İlham Əliyevin idarəçiliyi dövründə keyfiyyətcə yeni mərhələyə qədəm qoydu. Aparılan məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində təkcə 2004-cü ildə Avropada, Şimali Amerikada, MDB məkanında, Norveçdə, Hollandiyada, İspaniyada, Almaniyada, İtaliyada, Belçikada, Çexiyada, Finlandiyada, Estoniyada, Polşada, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində, Misirdə, Türkiyədə, ABŞ-da və bir çox digər xarici ölkələrdə 40-dan artıq yeni Azərbaycan icması yaradıldı.

Azərbaycan Prezidentinin 2006-cı il 8 fevral tarixli sərəncamı ilə keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı isə bir daha göstərdi ki, dövlət siyasətinin prioritetlərindən biri kimi dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın milli birliyini inkişaf etdirmək, yeni səviyyəyə qaldırmaq istiqamətində həyata keçirilən işlər öz müsbət nəticəsini verməkdədir. Çünki artıq bu qurultaya dünyanın 49 ölkəsindən 1218 nümayəndə seçilmiş və 388 qonaq dəvət olunmuşdu. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bundan sonra qarşıda duran vəzifələrin nədən ibarət olduğunu bəyan edərək dedi:

“Azərbaycan xalqı böyük xalqdır. Biz 50 milyonuq. Bu, dünya miqyasında böyük xalqdır. Bizim hamımızın bir Vətəni var-Azərbaycan. Çalışmalıyıq ki, doğma Vətənimizi möhkəmləndirərək, zənginləşdirərək, qüdrətli dövlətə çevirək.”

Bu qurultaydan sonrakı illərdə dövlətimizin “Güclü dövlət - güclü diaspor” prinsipi əsasında yaradılmış Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi, Moskva, Hyuston, Paris, Türkiyə və bir çox qabaqcıl ölkələrdə fəaliyyətə

başlamış Azərbaycan mədəniyyət mərkəzləri Azərbaycan diasporunun sıralarını daha da möhkəmləndirir və həmvətənlərimizin hüquqlarının və milli dövlət maraqlarının qorunmasına töhfələr verir.

Dövlət başçısının və Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə həyata keçirilən bu işlər harada yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlıda qürur və fərəh hissi doğurur. Tarixi yaddaşımızın mühüm tərkib hissəsinə çevrilmiş bu müqəddəs bayram münasibətilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarına ünvanladığı ənənəvi təbrikində deyir: “Müstəqillik dövrünün qısa tarixi dövlətimizin strateji xəttinə alternativin olmadığını, azərbaycançılıq ideologiyasına söykənən siyasətin düzgünlüyünü sübut edir. Əminəm ki, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi bundan sonra da xalqımızın qarşısında dayanan bütün vəzifələrin öhdəsindən uğurla gəlməyə, torpaqlarımızı tezliklə Ermənistanın işğalından azad etməyə, sürətlə dəyişən, ziddiyyətli dünyanın çağırışlarına adekvat cavab verməyə kömək edəcəkdir. Bunun üçün biz sıralarımızı daha da möhkəmləndirməli, əcdadlarımızdan miras qalmış çoxəsrlik mədəniyyətimizi inkişaf etdirməli və hamımızın pənah yeri olan müstəqil Azərbaycanımızın güclənməsinə birgə əməli fəaliyyətimizlə yeni töhfələr verməliyik.”

Xalq qəzeti.-2014.-31 dekabr.-№ 288.-S.3.

Milli birlik və həmrəylik günü

Elnur Hacıyev

Tarix sübut edib ki, hər bir xalqın taleyi ilə bağlı böyük ideyalar yalnız zamanın, dövrün reallıqlarını düzgün dəyərləndirən, gələcək barədə aydın təsəvvürlərə malik olan fenomen şəxsiyyətlərin azmkar fəaliyyəti nəticəsində gerçəkləşir. Bu mənada, 31 dekabrın dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü kimi qeyd edilməsi də məhz ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi xidmətləri ilə bağlıdır. Hələ 1991-ci il dekabrın 16-da ümummilli liderin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” qərar qəbul etmişdir. Bu əlamətdar bayram ilk dəfə məhz Naxçıvanda geniş qeyd olunmuş, azərbaycanlıların mənəvi birliyinin rəmzinə çevrilmişdir.

1990-cı illərin əvvəlində yaranmış tarixi şəraitdən bəhrələnərək dövlət müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycanın həmin dövrün ilk vaxtlarında üzləşdiyi vətəndaş qarşıdurması, parçalanma, siyasi səhnədən tamamilə silinmə təhlükəsindən xilas olması, respublikada vətəndaş sülhü və həmrəyliyin təmin olunması da ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Güclü xarizması, yüksək liderlik keyfiyyətləri, mütərəqqi ideyaları ilə birləşdirici şəxsiyyət olan ümummilli lider 1993-cü ilin iyun ayından etibarən ölkədə milli birliyi, vətəndaş sülhünü təmin etməklə yanaşı, Azərbaycan diasporunun və lobbisinin formalaşdırılması istiqamətində də ardıcıl, məqsədyönlü siyasət yürütmüşdür. Dünyanın müxtəlif dövlətlərində yaşayan azərbaycanlıların milli icma çərçivəsindən çıxaraq mütəşəkkil diaspor halında formalaşması və güclənməsi, məskunlaşdığı ölkələrdə siyasi, iqtisadi fəaliyyətini genişləndirməsi, yerli cəmiyyətə inteqrasiyası, Azərbaycanı özünə vətən bilən digər xalqların xaricdə yaşayan nümayəndələri ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi bu siyasətin prioritet istiqamətlərini təşkil etmişdir. Dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlət, vahid məqsəd ətrafında sıx birləşdirilməsi ideyasının müəllifi olmuş ümummilli lider Heydər Əliyev xarici ölkələrə etdiyi çoxsaylı səfərlərdə diasporumuzun nümayəndələri ilə görüşlər keçirmiş, onların problem və qayğıları ilə yaxından maraqlanmışdır.

Dünya azərbaycanlıları arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmalarının, cəmiyyətlərinin, birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi ilə bağlı məsələlərin müzakirəsi zərurətini nəzərə alaraq ümummilli lider Heydər Əliyev 2001-ci il noyabrın 9-10-da Dünya azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır. Bu tarixi addım xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşərək təşkilatlanması baxı-mından tarixi əhəmiyyət daşıyır. 2001-ci ilin noyabrında keçirilən Dünya azərbaycanlılarının I qurultayı azərbaycançılıq ideyalarının reallığa çevrilməsi, milli həmrəyliyin təmin olunması prosesinin əsasını qoymuş, Azərbaycan diasporunun formalaşması və inkişafının prinsiplial istiqamətlərini müəyyənləşdirmiş, diaspor quruculuğu işinin dövlət siyasətinin tərkib hissəsi olmasının rəsmi təsdiqi kimi tarixilik qazanmışdır. Qurultayda diaspor və lobbicilik fəaliyyəti ilə bağlı bir sıra mühüm məsələlər müzakirə edilmiş, qərarlar, fəaliyyət proqramları təsdiqlənmişdir.

Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun daha da artırılması, müxtəlif ölkələrdə dilimizin, tariximizin, mədəniyyətimizin yüksək səviyyədə təbliği, Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasətinin ifşası, bədnam erməni lobbisinə qarşı sistemli və ardıcıl mübarizənin təşkili məsələləri qurultayın qarşıya qoyduğu başlıca vəzifələr idi. Qurultaydan sonra ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə diaspor sahəsində vahid dövlət siyasətinin həyata keçirilməsi üçün yeni komitə yaradılmış, habelə bu sahədə fəaliyyəti tənzimləyən “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” qanun qəbul olunmuşdur. Qanun Azərbaycan diasporunun inkişafına dövlət qayğısının daha da artırılmasını; bu sahədə ciddi fəaliyyət üçün vahid strategiyanın hazırlanmasının hüquqi prinsiplərini; xaricdə yaşayan azərbaycanlıların əsas hüquq və azadlıqlarının müdafiəsində, milli xüsusiyyətlərini qoruyub saxlamasında və inkişaf etdirməsində dövlət siyasətinin məqsədlərini; Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin qorunması və möhkəmləndirilməsi, iqtisadi, sosial, mədəni inkişafı, digər dövlətlərlə qarşılıqlı faydalı münasibətlərin qurulması prosesinə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın da fəal surətdə cəlb edilməsi yollarını müəyyənləşdirmişdir.

Ötən 11 ildə ümummilli liderin ideya prinsiplərinə sadıq qalan, onun formalaşdırdığı mütərəqqi ənənələri daha da inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyev də diaspor quruculuğu işinə xarici siyasətin ayrılmaz hissəsi kimi yanaşır. Ölkə rəhbəri 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü ilə əlaqədar dünya azərbaycanlılarına müraciətində bu məqamlara toxunmuşdur: “Dünyada yaşayan soydaşlarımızın vətənə və azərbaycançılıq məfkurəsinə sədaqətini, xalqımızın öz keçmişinə və milli mənəvi dəyərlərinə ehtiramını əks etdirən bu bayram tarixi yaddaşımızın mühüm tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri sayəsində milli birlik və həmrəylik ideyaları daha dolğun məzmun kəsb edərək, real fəaliyyət sahəsi kimi dövlət siyasəti səviyyəsinə yüksəlmişdir. “Güclü dövlət - güclü diaspor” prinsipini rəhbər tutan həmin siyasətin əsas qayəsi xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi vətənlə bağlılığını möhkəmləndirmək, mütəşəkkilliyini artırmaq, diaspor qurumlarının imkanlarından həmvətənlərimizin hüquqlarının və milli dövlət maraqlarının qorunmasında daha səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir”.

Dövlət başçısı bildirmişdir ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında maraq və mənaflərini hər zaman layiqincə qoruyur, ümummilli problemlərinin həllinə nail olur, öz dilini, mədəniyyətini, incəsənətini, tarixini lazımi səviyyədə təbliğ edirlər. Dövlətin diqqət və qayğısı sayəsində xaricdəki soydaşlarımızın təşkilatlanması istiqamətində fəal iş aparılmışdır. Həmvətənlərimizin təşkilatlanması prosesinin daha geniş vüsət almasını, milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlərini qorumaqla bu qlobal prosedən kənarda qalmamasını təmin etmək məqsədilə 2003-cü ildə Almanyanın Maynts şəhərində Dünya azərbaycanlıları diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I forumu keçirilmişdir. Forumda Azərbaycan diasporunun problemləri barədə səmərəli fikir mübadiləsi aparılmış, icma və birliklərin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, Avropa azərbaycanlılarının vahid bir təşkilatda birləşdirilməsi ideyası gündəliyə gətirilmişdir. Bu ideyanın reallaşdırılmasının zəruriliyini nəzərə alaraq, 2004-cü ilin aprelində Berlin şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin (AAK) təsis konfransı keçirilmişdir. AAK-ın təsis edilməsində başlıca məqsəd Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun vahid təşkilatda birləşdirilməsinə nail olmaqdır.

2004-cü ilin mayında qardaş Türkiyə Respublikasının İsgəndərün şəhərində Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının təsis olunması da bu sahədə atılan mühüm addımlardan biridir. Türkiyədə fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı Azərbaycan dərnəklərini, müxtəlif qurumları və onların təmsalında burada yaşayan bütün həmvətənlərimizi öz ətrafında sıx birləşdirmək yeni federasiyanın əsas məqsədlərindəndir. 2005-ci ildə isə Kanadanın Toronto şəhərində Azərbaycan Təşkilatları Federasiyası təsis edilmişdir.

Prezident İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə 2006-cı il martın 16-da Bakı şəhərində Dünya azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni nəfəs verməklə, əlamətdar hadisələrdən biri kimi yadda qaldı. Qurultayda Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyəti, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri geniş müzakirə mövzusu olmuşdur. Böyük ruh yüksəkliyi ilə başa çatan qurultayın nəticəsi kimi Azərbaycan diasporunun fəaliyyət konsepsiyasının hazırlanması barədə qərarın qəbulu, dünya azərbaycanlılarına müraciətin, habelə Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı xüsusi bəyanatın, işğal olunmuş ərazilərdə tarixi abidələrimizin, mədəni irsimizin dağıdılması ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlara müraciətlərin və digər sənədlərin qəbulu istər təbliğati, istərsə də səmərəli əks-hücumun təşkili baxımından strateji əhəmiyyətə malikdir.

Prezident İlham Əliyev deyib: “Müstəqillik dövrünün qısa tarixi dövlətimizin strateji xəttinə alternativin olmadığını, azərbaycançılıq ideologiyasına söykənən siyasətin düzgünlüyünü sübut edir. Əminəm ki, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi bundan sonra da xalqımızın qarşısında dayanan bütün vəzifələrin öhdəsindən uğurla gəlməyə, torpaqlarımızı tezliklə Ermənistanın işğalından azad etməyə, sürətlə dəyişən, ziddiyyətli dünyanın çağırışlarına adekvat cavab verməyə kömək edəcəkdir”.

2011-ci ilin iyun ayında Bakıda keçirilmiş Dünya azərbaycanlılarının III qurultayı ölkəmizin diaspor və lobbı quruculuğu sahəsində böyük uğurlar əldə etdiyini bir daha təsdiqlədi. Qurultayda dərin məzmunlu nitq söyləyən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev demişdir: “Bizi fərqləndirən əlamət ondan ibarətdir ki, harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq, öz vətənimizə bağlıyıq. Bura bizim vətənimizdir, hamımızın vətənidir. Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir. Bizim bir vətənimiz var - Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu edirəm ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arxasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilərlər”.

Qurultayda deyildi ki, hazırda qarşımızda duran ən vacib və tələyüklü vəzifələrdən biri dünya azərbaycanlılarının hər hansı bir ölkədə və mühitdə yaşamaq, fəaliyyət göstərmək, özünün milli-mənəvi dəyərlərini qorumaq, inkişaf etdirmək, beynəlxalq aləmdə mədəni, istedadlı, qədim tarixə və demokratik dəyərlərə malik xalq kimi təmsil olunmaq hüququnu təmin etməkdir. Eyni zamanda, azərbaycanlı icmalarının fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələri yaxşılaşdırılmalı, yeni müstəqil qəzet, jurnal, radio, televiziya və informasiya agentliklərinin yaradılması prosesi davam etdirilməli, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında fəal iştirak edən və Azərbaycan diasporuna ictimai

münasibətlərin qurulmasında yardım göstərə biləcək alim, siyasətçi və jurnalistlərlə, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin qeyri-hökumət təşkilatlarının təmsilçiləri ilə sıx münasibətlər qurulmalı, onlarla məqsədyönlü iş aparılmalıdır.

Reallıq göstərir ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda hələ çox işlər görülməlidir. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsiplial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, yaxın illərdə Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, ölkənin taleyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcəkdir.

Azərbaycan.-2014.-31 dekabr.-№ 288.-S.1.